

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SAYRAM SÛFİLERİ HAKKINDA BİR RİSÂLE

[300a-341a]

(Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERPİL YAZICI

ANABİLİM DALI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
PROGRAMI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

KOCAELİ, 2009

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SAYRAM SÛFİLERİ HAKKINDA BİR RİSÂLE
[300a-341a]
(Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERPİL YAZICI

ANABİLİM DALI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
PROGRAMI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

KOCAELİ, 2009

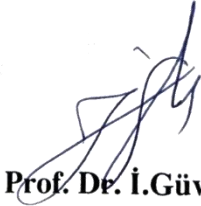
T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SAYRAM SÛFİLERİ HAKKINDA BİR RİSÂLE [300a]-[341a]
(Giriş Transkripsiyonlu Metin Dil-Yazım Özellikleri Dizin-Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Serpil YAZICI

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarihi ve No: 15.07.2009-2009/17

Prof. Dr. İ.Güven KAYA

Prof. Dr. Zikri TURAN

Doç. Dr. Münevver TEKCAN

KOCAELİ, 2009

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Sayram şehri merkezinde yetişmiş ve faaliyet göstermiş olan Yesevî takipçilerinin menkıbevî şahsiyetlerini ve mucizelerini anlatan eser inceleme konusunu oluşturur.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, eserin Yesevîlik geleneği içindeki yerinin tespiti için Yesevîlik hakkında yazılmış temel kaynaklar sunularak, çalışma konusu olan metinden hareketle Yesevîlik ve Yesevîlik'in doğuş merkezi olan Sayram şehri hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, ele alınan metnin dil ve yazım özellikleri incelenmiştir. Metin dil özellikleri bakımından Eski Özbekçenin hususiyetlerini göstermektedir.

Üçüncü bölümde çalışmamıza konu olan eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Metin kurulurken elde edilen tek nüsha esas alınmış, yapılan eklemeler köşeli parantez ([ ]) içinde yazılmıştır. Yanlış ve eksik yazımlar dipnotlarda gösterilmiştir. Metnin daha iyi anlaşılması için noktalama işaretleri kullanılmıştır.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde metinde geçen bazı özel isimler, tarihî şahsiyetler ve yer adları hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Beşinci bölümde ise metnin sözlük ve gramer dizini verilmiştir. Dizin yapılırken Reşit Rahmeti Arat'ın *Kutadgu Bilig* adlı eserindeki dil bilgisi sıralaması esas alınmış; Türkçe kelimelerin etimolojisi verilmiştir.

Ekler bölümünde ise metnin tıpkıbasımından örnekler koyulmuştur. Ayrıca Fuad Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserinden yararlanılarak Yesevîlik silsilesi tablosu ve eserde geçen coğrafyanın daha iyi anlaşılması için Faruk Sümer'in *Eski Türklerde Şehircilik* adlı eserinden yararlanılarak Sayram şehri ve civarının coğrafi bir haritası eklenmiştir.

Tez konumun seçiminde ve çalışma aşamalarında yardımlarını benden esirgemeyen ve her zaman yanımda olan değerli Hocam, Doç. Dr. Münevver Tekcan'a teşekkürlerimi sunarım.

Serpil Yazıcı

Kocaeli, 2009

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VII
1. GİRİŞ	1
1.1. YESEVİLİK HAKKINDA TEMEL KAYNAKLAR:	1
1.2. ESERİN KÜNYESİ VE KONUSU:	4
Transkripsiyon Alfabeti	9
2. METİN	10
3. YAZIM VE DİL ÖZELLİKLERİ.....	36
3.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	36
3.1.1. Ünlülerin Yazımı.....	36
3.1.2. Ünsüzlerin Yazımı.....	39
3.1.3. Hareke ve Yazı İşaretlerinin Kullanılışı	39
3.1.4. İzafe Kesresinin Yazımı.....	40
3.1.6. Bitişik Yazılma.....	40
3.1.7. Eklerin Yazımı	40
3.1.7.1. İsim İşletme Eklerinin Ayır Yazımı	40
3.2. DİL ÖZELLİKLERİ	41
3.2.1. Ünlüler	41
3.2.1.1. Ünlü Değişmeleri	41
3.2.1.2. Ünlü Uyumu	41
3.2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	41
3.2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	42
3.2.1.3.Ünlü Düşmesi:	43
3.2.1.4.Ünlü Birleşmesi:	43
3.2.2. Ünsüzler.....	43
3.2.2.1. Kelime Başında Korunan Ünsüzler	43
3.2.2.2. Ünsüz Değişmeleri.....	44
3.2.2.3. Ünsüz Türemesi	46
3.2.2.4. Ünsüz Düşmesi	46
3.2.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	46
3.2.2.6. Ünsüz Uyumu	46
3.2.2.6.1. İsim İşletme Eklerinde.....	46
3.2.2.6.2. Fiil İşletme Eklerinde.....	47
3.2.3. İsim	48
3.2.3.1. Yapım Ekleri.....	48
3.2.3.1.1. İsimden İsim Yapım ekleri.....	48
3.2.3.1.2. İsimden Fiil Yapım ekleri	49
3.2.3.1.3. Fiilden İsim Yapım ekleri	49
3.2.3.1.4. Fiilden Fiil Yapım ekleri.....	50
3.2.3.2. Durum Ekleri	51
3.2.3.2.1. İlgi Durumu	51
3.2.3.2.2. Yükleme Durumu	54
3.2.3.2.3. Yönelme Durumu	56
3.2.3.2.4. Bulunma Durumu	58
3.2.3.2.5. Çıkma Durumu	59

3.2.3.2.6. Vasıta Durumu.....	60
3.2.3.2.7. Eşitlik Durumu	61
3.2.3.2.8. Yön Gösterme Durumu.....	61
4.2.3.2.9. Sınırlandırma Durumu	61
3.2.3.4. Aitlik Eki	61
3.2.3.5. Çokluk Ekleri.....	61
3.2.3.6. İyelik Ekleri	62
3.2.3.7. Bildirme Ekleri.....	67
3.2.4. Fiil.....	71
3.2.4.1. Fiil Çekimi	71
3.2.4.1.1. Belirli Geçmiş Zaman.....	71
3.2.4.1.2. Belirsiz Geçmiş Zaman.....	74
3.2.4.1.3. Geniş Zaman.....	75
3.2.4.1.4. Şimdiki Zaman	76
3.2.4.1.8. Birleşik Fiiller.....	80
3.2.4.1.8.1. Tasvir Fiilleri.....	80
3.2.4.1.8.1.1. Yeterlilik Fiili.....	80
3.2.4.1.8.1.2. Diğer Tasvir Fiilleri.....	80
3.2.4.1.8.1.3. Bir İsim İle Bir Fiilden Meydana Gelen Birleşik Fiiller.....	81
3.2.4.2. Zarf-Fiiller	83
3.2.4.3. Sıfat-Fiiller	84
3.2.4.4. İsim-Fiiller	85
3.2.5. Sıfat	85
3.2.5.1. Niteleme Sıfatları.....	85
3.2.5.2. Belirtme Sıfatları	86
3.2.5.2.1. İşaret Sıfatları	86
3.2.5.2.2. Sayı Sıfatları.....	86
3.2.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	86
3.2.5.2.3. Soru Sıfatları	88
3.2.5.2.4. Belirsizlik Sıfatları	88
3.2.5.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	89
3.2.5.3. Sıfatların Derecelendirilmesi	89
3.2.5.3.1. Eşitlik Derecesi.....	89
3.2.5.3.2. Üstünlük Derecesi.....	89
3.2.6. Zamir	90
3.2.6.1. Şahıs Zamirleri.....	90
3.2.6.2. İşaret Zamirleri.....	90
3.2.6.3. Soru Zamirleri.....	91
3.2.6.4. Dönüşlülük Zamirleri.....	91
3.2.6.5. Belirsizlik Zamirleri.....	91
3.2.6.6. İlgî Zamiri	92
3.2.7. Zarflar.....	92
3.2.7.1. Yer Zarfları.....	92
3.2.7.2. Zaman Zarfları.....	92
3.2.7.3. Azlık-Çokluk Zarfları.....	93
3.2.7.4. Soru Zarfları	93
3.2.7.5. Durum Zarfları.....	93
3.2.8. Edat.....	93
3.2.8.1. Çekim Edatları	93
3.2.8.2. Benzetme Edatları	94
3.2.8.3. Bağlama Edatları.....	94
3.2.8.4. Karşılaştırma ve Denkleştirme Edatları	95
3.2.9. Söz Varlığı.....	95
4. ÖZEL ADLAR	96
4.1. ŞAHIS ADLARI	96

4.2. YER ADLARI.....	106
5. DİZİN SÖZLÜK	109
6. SONUÇ	205
8.EKLER.....	214
8.1. TIPKIBASIM	215
8.2. YESEVİLİK SİLSİLESİ TABLOSU	222
8.3. HARİTA	223
ÖZGEÇMİŞ.....	225

ÖZET

Bu çalışma, *Sayram Sûfileri Hakkında Bir Risâle* adlı eserin içerik, dil ve söz varlığı açısından ve Türk dili tarihine katkıları bakımından incelenmesidir. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde Yesevîlik hakkında temel kaynaklar verilmiştir. İkinci bölümde, çalışmamıza konu olan eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Metin kurulurken elde edilen tek nüsha esas alınmış, yapılan eklemeler köşeli parantez içinde ([ ]) yazılmıştır. Yanlış ve eksik yazımlar dipnotlarda gösterilmiştir. Üçüncü bölümde ele alınan metnin dil ve yazım özellikleri incelenmiştir. Metin dil özellikleri bakımından Eski Özbekçenin hususiyetlerini göstermektedir. Çalışmamızın dördüncü bölümünde metinde geçen bazı özel isimler, tarihî şahsiyetler ve yer adları hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Beşinci bölümde ise metnin sözlük ve dizini verilmiştir. Dizin yapılırken Reşit Rahmeti Arat'ın *Kutadgu Bilig* adlı eserindeki dil bilgisi sıralaması esas alınmış; Türkçe kelimelerin etimolojisi verilmiştir. Ekler bölümünde ise Fuad Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserinden yararlanılarak Yesevîlik silsilesi tablosu ve eserde geçen coğrafyanın daha iyi anlaşılması için Faruk Sümer'in *Eski Türklerde Şehircilik* adlı eserinden yararlanılarak Sayram şehri ve civarının coğrafi bir haritası eklenmiştir.

ABSTRACT

This study is an investigation to the content, language, vocabulary and contribution to the Turkish language of the Yesevî creation miracle and legend named *Sayram Sûfîleri Hakkında Bir Risâle*. This is a study in five chapters. The first chapter is a study of the context of fundamental references to Yesevîsim. The second concentrates on the transcription of this text. Committed additions are written in square brackets. Wrong and missing text is shown using footnotes. This paper is based on the only available copy. The third chapter is an investigation into language, dictation features and characteristics of the old Uzbek. Brief information about his special names, historical personalities and name of places mentioned at the text are given in fourth chapter of our study. A dictionary and grammatical index based on Reşit Rahmeti Arat's *Kutadgu Bilig* make up chapter five. An etymology of Turkish words is given. In the appendix is a table of Yesevîsim taken from *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* written by Fuad Köprülü and a map of Sayram taken from *Eski Türklerde Şehircilik* written by Faruk Sümer.

KISALTMALAR

- a** : Birinci sayfa
a.g.a. : Adı geçen ansiklopedi
a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
b :İkinci sayfa
Ar. : Arapça
bk. : Bakınız
c. : Cilt
çev. : Çeviren
ET : Eski Türkçe
Far. : Farsça
h. :Hicrî
İA : İslam Ansiklopedisi
MK : Mahmut Kaşgarlı
Moğ. : Moğolca
Orh. : Orhon Türkçesi
k.a. : Kişi adı
nr. : Numara
nşr. : Neşreden
ö.a. : Özel ad
s. : Sayfa
S. : Sayı
TDAD : Türk Dilleri Araştırma Dizisi
TDK : Türk Dil Kurumu
TDVİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK : Türk Tarih Kurumu
Uyg. : Uygurca
vr. : Varak
y.a. : Yer adı
Yay. : Yayınları
y.f. : Yardımcı Fiil

1. GİRİŞ

Yesevîlik ve Yesevî takipçileri hakkında Türkçe ve Farsça olarak yazılmış eserler, Yesevîlik kültürünü ihtiva eden önemli kaynaklardır. Çalışmamıza konu olan *Saryam Sûfîleri Hakkında Bir Risâle* adlı eser, içerik ve üslup bakımından Yesevî takipçilerini; temsilcilerinin silsilesini, faaliyetlerini ve menkıbelerini anlatan eserler arasında yer almaktadır.

Hâce Ahmed Yesevî (562/1166-7) ve Yesevîlik hakkındaki araştırmaların toplu olarak ele alındığı ilk çalışma Fuad Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eseridir. Köprülü'nün adı geçen bu eseri, Yesevîlik üzerine daha sonra yapılan çalışmalara kaynaklık etmiştir. Köprülü'nün bu eserinde, Yesevîlik hakkında kullandığı eserlerin başında *Cevâhirü'l-ibrâr min emvâci'l-bihâr*¹ adlı eser gelir. Bu alanda yapılan yeni araştırmalar, Yesevîlikle ilgili az bilinen ve hiç kullanılmayan yeni kaynakların mevcut olduğunu ortaya çıkarmıştır. *Mir'âtü'l-Kulûb*² adlı eser, bunlar arasında en önemlilerindedir. Bu eserde, Ahmed Yesevî ve bazı Yesevî şeyhlerinin tasavvuf ile ilgili görüşleri anlatılmaktadır. Ahmed Yesevî ve Yesevî takipçileri hakkında dikkate değer sayıda kaynaklar bulunmaktadır. Bu alanda yazılmış temel kaynaklardan bazıları şunlardır:

1.1. Yesevîlik Hakkında Temel Kaynaklar:

1. *Risâle-i Hüsâmeddîn es-Sıġnâkî*³: Hüsâmeddîn Hüseyin b. Ali Sıġnâkî (ö. 711/1311) Ahmed Yesevî'nin terceme-i hâlini ve menkıbelerini bu risâlede

---

¹ Bu eser Cihan Okuyucu tarafından yayımlanmıştır. Kayseri 1995.

² Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Necdet Tosun, **Yesevîliğin İlk Dönemine Ait Bir Risâle: Mir'âtü'l-Kulûb**, İlam Araştırma Dergisi, c.II, s.2 (Temmuz-Aralık 1997).

³ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Necdet Tosun, **a.g.m.**, s.42.

toplamaştır. Muhtemelen h. VII. asrın sonlarında kaleme alınan bu risâle Yesevîlik hakkında en eski kaynaklardan biridir.⁴

2. *Cevâhirü'l-Ebrâr min Emvâci'l-Bihâr*⁵: Konusu, Yesevîlik âdâbı ve Yesevî büyüklerinin menâkıbı olan bu eser, Hazînî Ahmed b. Mahmûd tarafından (1002 h./1593 m.) telif edilmiştir.

3. *Menbau'l-ebhâr fî riyâzi'l-ibrâr*: Hazînî Ahmed b. Mahmûd tarafından (1002 h./1593 m.) telif edilmiştir. Türkçe olan bu eserin tek nüshası İstanbul'da Süleymâniye Kütüphanesinde Şehid Ali Paşa bölümündedir. h. 995'te yazılan bu nüshada istinsah kaydı yoktur.⁶

4. *Lemehât*: Müellifi, Muhammed Âlim Sıddıkî Alevî'dir (ö. 1043/1063-4). Tanınmış Yesevî şeyhlerinden Âlim Şeyh (h. 922-h. 1043) en meşhur eseridir. Eserde 'Alim Şeyh'in menâkıbına yer verilmiş, halifelerinden bahsedilmiştir.⁷

5. *Lemehâtü'l min nefahâti'l-kuds*⁸: İki bölümden oluşan eserin birinci bölümü cehrî zikre dair âyet ve hadislerden oluşmakta; ikinci bölümde ise Ahmed Yesevî'den başlayarak Yesevî silsilesindeki bazı meşâyihın ahvâl ve menâkıbı anlatılır.⁹

6. *Hucetü'z-zâkirîn li-reddi'l-münkirîn*: h. 1077'de telif edilen bu eser, bir mukaddime, üç makale ve bir hâtimedden oluşur. Birinci ve ikinci makâlelerde cehrî zikir hakkındaki ayet, hadis ve ulemanın görüşleri nakledilir. Üçüncü makâlede ise

---

⁴ Fazla bilgi için bk., Necdet Tosun, **a.g.m.**, s.42.

⁵ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Fuad Köprülü, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, 1976 Ankara, s.368-69. Nihat Azamat, **Cevâhirü'l-Ebrâr**, TDVİA, c.7, s.432.

⁶ Fazla bilgi için bk., Necdet Tosun, **a.g.m.**, s.42.

⁷ Fazla bilgi için bk., Necdet Tosun, **a.g.m.**, s.43.

⁸ Âlim Şeyh, Muhammed Muhammed Âlim Sıddıkî, *Lemehâtü'l min nefahâti'l-kuds*, nşr. (M. Nezîr Râncâ), İslâmâbâd -Lahor 1406/1986.

⁹ Fazla bilgi için bk., Necdet Tosun, **a.g.m.**, s.43.

Ahmed Yesevî'den başlayarak bazı Yesevî şeyhlerinin hayatı ve menkıbeleri anlatılır.¹⁰

7. *Semerâtü'l-meşâyih*: 1091 (1680) yılında tamamlanan ve Türk meşâyih hakkında bazı bilgiler ihtiva etmektedir.¹¹

8. *Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî*¹²: Eserde Ahmed Yesevî'nin bazı menkıbeleri anlatılır.¹³

9. *Hakîm Ata Kitabı*: Ahmed Yesevî'nin en tanınmış halifelerinden biri olan Süleymân Hakîm Ata'nın (ö. 582-1186) menkıbevî şahsiyetini ve faaliyetlerini konu alan bu eser, Yesevîlik ile ilgili en eski kaynaklardandır.¹⁴

10. *Nesâyimü'l-Mahabbe*¹⁵ : Bu eser Molla Câmi tarafından kaleme alınan *Nefahatü'l-Üns* Farsça kitabın Çağatay Türkçesine Ali Şir Nevâyî (ö. Herat 906/1501) tarafından yapılan tercümesidir.

Yesevîlik silsilesini konu alan eserler arasında ve başvurulacak diğer kaynaklar arasında şu eserleri de belirtmek gerekir. *Nesebnâme*¹⁶, *Risâle-i Tevârih-i Bulgariye*¹⁷, *Hâce İshak b. İsmâil Ata'nın Risâle'si*, *Hazret-i Pehlivân Ata aleyhi'r-rahmening Hikâyetleri*, *Tezkire-i Muhammed Bâkır*, *Makâmât-ı Seyyîd Atâî*, *Tuhfetü'z-zâirîn* (Buhârâ 1910), *Reşâhât*.¹⁸

¹⁰ Fazla bilgi için bk., Necdet Tosun, **a.g.m.**, s.42.

¹¹ Eserin Taşkent Şarkiyat Enstitüsü Kütüphanesinde iki nüshası bulunmaktadır. (nr. 2619, vr. 48b-598b; nr. 1336, tümü 291 varak).

¹² Vilâyetnâme: **Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî** (nşr. Abdülbâki Gölpinarlı), İstanbul 1995.

¹³ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Necdet Tosun, **a.g.m.**, s.46.

¹⁴ Münevver Tekcan, **Hakîm Ata Kitabı**, İstanbul 2007.

¹⁵ Ali Şir Nevâyî, **Nesâyimü'l-mahabbe min şemâyimi'l-fütüvve**, (haz.) Kemal Eraslan, Ankara 1996.

¹⁶ Mevlânâ Safiyyüddîn, **Nesebnâme Tercümesi** (nşr. Kemal Eraslan), İstanbul 1996.

¹⁷ Hüsâmeddîn Müslimî tarafından kaleme alınan ve Yesevî'nin Bulgaristan bölgesindeki halifeleri hakkında bilgi veren bu eser 992/1588 tarihinde yazılmış olup 1902'de Kazan'da basılmıştır.

¹⁸ Bu eserler hakkında geniş bilgi için bk. Necdet Tosun, **a.g.m.** s.46-47.

Çalışmanın Amacı: Bilinmeyen yazmaları gün ışığına çıkararak Türkçenin dönemleri içindeki yerinin belirlenmesi, metnin edebiyat ve kültür tarihi açısından incelenmesi, dil özelliklerinin ve söz varlığının tespit edilmesi. El yazması eserlerin çözümlenip çeviri yazıya döndürülerek farklı alanlarda çalışan bilim adamlarına da malzeme ve kaynak sağlanması.

Çalışmanın Önemi: Anadolu dışında yazılmış eserlerin içerik, dil ve söz varlığı açısından incelenmesi ve Türk dili tarihine katkılar sağlanması.

Çalışmanın Yöntemi:

1. Yazmanın kimliğinin belirlenmesi,
2. Bilimsel yöntemlere uygun olması,
3. Türkiye Türkçesi ile farklılıklar gösteren dil özelliklerinin tespiti,
4. Metnin söz varlığının gramatikal dizinin hazırlanması.

1.2. Eserin Künyesi ve Konusu:

Eser, Özbekistan Bilimler Akademisi Şarkşinaslık Enstitüsü Kütüphanesinde sûfilikle ilgili yazmalar arasında 1590 katalog numarası ile kayıtlıdır. Eserin yazarı Muhammed Kasım bin Hüseyin Belhî'dir. Nestâlik yazı biçimiyle yazılmış olan eserin istinsah tarihi 1752-1753 (hicrî 1166), müstensihi Seyyîd İbrâhîm olarak kaydedilmiştir.

Nesirle kaleme alınan eser, Sayram şehri merkezinde yetişmiş ve faaliyet göstermiş olan Yesevî takipçilerinin menkıbevî şahsiyetleri ve mucizeleri anlatmaktadır. Hz. İdris peygamberin vücuda gelmesiyle başlayan eserde, sırasıyla Hz. Nûh, Hz. İskender-i Zü'l-karneyn, Hz. İbrâhîm, Hz. İsâ, Hz. Muhammed, Hz. Davûd, Hz. Yûşa ve Hz. İlyâs peygamberler olmak üzere toplamda on peygamberin icraatları, kerametleri söz konusu edilir. Sayram şehri ve çevresinde şekillenen eserin devamında velî ve sûfî hocalardan (yüz on bir şahsiyet); han ve meliklerden (on şahsiyet) bahsedilir. Ele alınan eserde geçen bölümler, şu sıralayla yazılmıştır:

1. Yazar, Saryam içinde ve dışında yatan büyüklerin kabirleri, türbeleri etrafında peygamberlerin mucizelerini, velilerin kerâmetlerini şöyle ifade eder:

“ [315b] ... ol uzun boyluğ (5) Һazret-i Һızır turur. arkasıdağı feriştelər turur.”
...; [303b] ... andın soñra nemrūd ‘aleyhi’s-selāmğa Һazret-i (4) ibrāhīm Һalīlullāhı otka taşlamak bolup saryam (5) şehrige kırk miñ Һarvār otun saldı. öy başıdın (6) bir bāğ otun yığıp berdiler. ve Һazret-i ibrāhīmniñ (7) Һarındaşları yığılıp yād bolup otunnu nemrūd ‘aleyhi’l-lā‘ne- (8) niñ Һalığıge bermediler. bazı’sı kaçıp Һutulduılar. (9) andın soñ Һazret-i ibrāhīmge Һudā te‘ālā otını gūlzār éyledi...”

“ [338a] ... (5) otluğ yūnus ata démek vechi şoldur ki her vaqtāki (6) işān zıkrge meşgūl bolsalar cesed-i mübārekleridin (7) fevāre-i āteş çıkar érđi. ağızlarıdın alev (8) alange urar érđi...”

2. Eserde, sözü edilen han ve meliklerin kişisel özellikleri ve ülkeyi idare biçimlerinden de sözedilir:

“[306b]... sebük [307a] (1) tegin baş yétmiş yıl pādişāhlıq kıldı. hıç kişini (2) ignesi yoğalmadı...”

3. Han ve meliklerden bahsedilirken yer yer bu tarihî şahsiyetlerin şecereleri ile ilgili bilgilere yer verilir:

“ [308b] ... küllī kāşğar Һānları (8) Һazret-i Һara buğra Һān neslidin turur; ...; [307a] ... (3) sebük tegin raħmetu’llāhi ‘aleyh Һazret-i Һara buğra Һān (4) neslidin tururlar...”

4. Yesevî geleneğinin kurucusu olan Ahmed Yesevî'nin doğduğu yer olan Sayram, aynı zamanda Yesevîliğin yayılma merkezlerinden biridir. Kaşgarlı Mahmud'un *Divânü Lûgat-it-Türk* adlı eserinde *Sayram; İsbicâb dahi denen 'Beyzâ' şehrinin adı. Bu şehre de Saryam dahi denir.*¹⁹ şeklinde geçen tabir inceleme konusu olan metinde de Kaşgarlı Mahmud'un verdiği bilgilerle örtüşür ifadeler bulunmaktadır.

“ [301b]... Saryam'niñ üç atı bar érdi. Bir atı Medinetü'l-beyzâ érdi bir atı İspicâb érdi, yene bir atı Saryam érdi. Medinetü'l-beyzâ demek 'Arabî tili birle "ornuñ kint" demek bolur. Her yérde ékki sunıñ arası kuruñ ve taşlık bolsa anı 'Arabî til birle İspicâb dérler. Her yérde ékki sunıñ arası taşlık bolsa Türkî til birle Saryam dérler...”

Metinde Sayram şehri hakkında verilen diğer bazı bilgiler de şöyledir: Sayram şehrinin güzelliği, ululuğu her fırsatta övülür. Bu şehrin yüceliği Sayram'da bulunmuş olan peygamberlerden, orada yatan sûfî hocalardan ve velîlerden gelir. Hz. Peygamber de Saryam şehrinin kıyamete kadar bozulmaması için dua etmiştir.

“[301a] ...hâzret-i idrîs 'aleyhi's-selâm saryam'da (4) ottuz yıl boldılar...; [302b] ... andın soñra hâzret-i nūh 'aleyhi's-selâm yene saryamı (5) âbâd kıldılar...; [301a] ...saryamniñ etrâfları çın gülistân (7) érdi...; [303a] ...saryamniñ uluğlığı (8) bînihâyet érdi...; [315b] ...“ey saryam h'âceleri! her düşenbih (7) küni hâzret-i hıız, atalarını mübârek merkadlerige ziyâretke (8) kélürler ve hâzret-i peygamber şalla'lâhu 'aleyhi ve sellem yüz yıl burun (9) bu şehрге du'â kıldılar. on ékki yıl hâzret-i ibrâhîm (10) turdılar ve tevrât içinde hem yâd kılmış turur kim (11) bu şehr tâ rüz-ı kıyâmetğaça bir yolu bozulmas.” dédiler...[306a] (9) şol zamân hâzret-i cebre'ılge fermân bolur kim “medinetü'l-beyzâ (10) şehrinin âsmânga köterip çıkarğıl.” dédi, “habîbim muhammed (11) tavâf kılsun dédi.” saryam şehrinin

¹⁹ Kaşgarlı Mahmud, *Divânü Lûgat-it-Türk Tercümesi*, Ankara 1986, c.3, s.176.

āsmānga çıkardılar. [306b] (1) hazret-i peygamber şalla'lāhu 'aleyhi ve sellem mescid-i cüyābı ornıda ékki (2) rek'at namāz edā kıldılar. ve yene bu du'ānı oqudılar. (3) allahümme yā hayrū'l-berekāt min el-'azīz vellāhī derecāt (4) vec'al fī emānī ya'nī aydılar kim "saryam şehri kıyām (5) kıyāmetğaça yekbāre bozulmağay ve kahtlık bolmağay...

[314b] şeyh- (6) ü'l-islām imām re'İssüddīn rahmetu'llāhu 'aleyhi bar érdiler. (7) saryamdın érdiler.

Konu bakımından dağınık olan eserde peygamberler, veliler, sūfīler ve tarihī şahsiyetlerin Sayram ve çevresindeki faaliyetleri iç içe verilmiştir. Eser, halk anlatısı olduğundan olaylar ve şahsiyetler arasındaki geçiş hızlıdır. Buna bağlı olarak, şahsiyetler hakkında verilen bilgiler düzenli ve tam değildir. Mecazların, halk söyleyişlerinin, deyimlerin sıkça kullanıldığı eser konu bakımından dinî ve ahlakî değerler etrafında şekillenmiştir. Eserin dili, anlatı dili olduğundan geçmiş zaman ağırlıklıdır. Cümleler çoğunlukla devriktir.

"[317b]...saryamnı içinde ve taşında be-mikdār yarım (11) fersah şer'ī ezbes ki bol faķīr buhārā-yı şerīfide ekşer [318a] (1) evkāt tereddüd kıldım ki kitāb-ı tārīh tapılsa tā aña (2) bozorklarını ma'a bir bir oqup rūh-ı şerīfleridin (3) isti'ānet tiley dép tārīh-i nüsha tört (4) kitāb tapıldı. tārīh-i yūsuf hücāvendī ve tārīh-i (5) pehlevī dışkı tārīh-i husrev ve rehlevī ve tārīh-i (6) imām şāfi'ī ve her kaysısıdın dōst-ı meşāyih (7) belde-i saryamnı zıkr kılgan éken. faķīr bularnı (8) cem' kıldım. tā bezirgāndın ve meşāyih-ı ehl-i ta'yīn (9) zıkr tapılsun. Şāyed ki olarnı rūh-ı pūr fütūhları (10) bol bīçārege destgīr bolsa. imdi mevlānā 'imādeddīn (11) ispicāb, sa'adeddīn nişābūr halīfeleridin [318b] (1) érdi. tevellüdları çomuşlaguda érdi."...

Yazar, eserin yazılış sebebini şöyle ifade eder:

“... saryamniñ içinde ve taşında be-mikdār yarım (11) fersah şer‘î ezbes ki bol faķīr buḥārā-yı şerīfide ekşer [318a] (1) evķāt tereddüd kıldım ki kitāb-ı tārīḥ tapılsa tā aña (2) bozorklarını ma‘a bir bir oķup rūḥ-ı şerīfleridin (3) isti‘ānet tiley dép tārīḥ-i nüsha tōrt (4) kitāb tapıldı. tārīḥ-i yūsuf hücāvendī ve tārīḥ-i (5) pehlevī dıŝķı tārīḥ-i ḥusrev ve rehlevī ve tārīḥ-i (6) imām şāfi‘ī ve her ķaysıydın dōst-ı meşāyih (7) belde-i saryamni zıkr ķılğan éken. faķīr bularnı (8) cem‘ kıldım. tā bezirgāndın ve meşāyih-i ehl-i ta‘yīn (9) zıkr tapılsun...”

Eserin sonunda “temmetü’l-kitāb bi ‘avni’l-melīki’l-vehhāb” ibaresi bulunmaktadır. Yazar, metnin devamında eserini geleneksel olarak duayla bitirir.

“...[341a] (3) ... temmetü’l-kitāb bi ‘avni’l-melīki’l-vehhāb. (4) ḥayr bol faķīr-i ḥaķīr ez ança kitāb-ı tārīḥde körgenni (5) beyān kıldım. saryam vilāyetide sansız bābdur (6) dérler. eknūn bu risālege ‘amel ķılıp ve bol zıkr (7) tapılgen bozorklarını rūḥlarıydın meded-i isti‘ānet (8) ṭaleb kılsa inşa’l-lāhu te‘ālā her murādı bolsa ḥ‘āh bol dünyā yana (9) ve ḥ‘āh aḥret kılsa ḥāşıl bolğay v‘allahu ‘ālem bis-şevāb...”

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, ā, e	ش	ş
آ	a, ā	ص	ş
ء	'	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ة	t	ع	'
ت	t	غ	ġ
ث	ṯ	ف	f
ج	c, ç	ق	ḳ
چ	ç	ك	g, k, ñ
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	ẓ	و	o, ō, ö, ü, ū, v
ر	r	ه	a, e, h
ز	z	ی	ı, i, ī, y
س	s		

2. METİN

[300a] kademî kütük mübârek boldı dep şol kêçe sizni hudâ (2) te‘âlâ vücûdğa kêltürdi. “yanî mihmân dep sizni atıñızni (3) aĥnûĥ melik qoydılar.” dâdi. andın soĥra “aĥnûĥ (4) melik né ĥoş teberrük kişi éken, biz hem anı körsek” dâdi. (5) andın kâyin her țarafge kişi yıbardılar. ĥâzret-i idrîs (6) ‘aleyhi’s-selâmni tapıp kêldiler. melik köp ‘izzet birle (7) ĥil‘atlar berip aydı ki: “sizni gedâ-yı hudâ kılalik.” (8) dâdi. ĥâzret-i idrîs peygamber qabûl kıldılar. aĥnûĥ hem (9) melik şehrde öz qarındaşlarıdın bir kız alıp berdi. (10) ĥâzret-i idrîs ‘aleyhi’s-selâm talas şehr[i]de bir néçe yıl (11) boldılar. andın soĥ mübârek ĥâtırlarığa kêldi kim [300b] (1) “bir şehr binâ kılsam.” dâdiler. şehrinĥ uluĥları birle maşlahat kıldılar. (2) talas şehrinĥ yavıĥında binâ kılmakñı ihtiyâr kılmay. (3) yûsufñın orni[ni] körsettiler ve binâ kıldılar, uluĥ (4) boldı. ĥâzret-i idrîs ‘aleyhi’s-selâm yégirmi yétti yıl turdılar. (5) andın soĥra ĥâzret-i idrîs ‘aleyhi’s-selâmñın ĥâtırlarıge (6) yétti kim “mundın hem uluĥraq ve ĥûbraĥ şehr salsam.” (7) dâdiler. ve bir néçe ĥükemâları alıp yördiler. “bir yérde (8) münâsib yér bolsa binâ kılsam.” dâdiler. andın kâyin ékki (9) sunıĥ arası bādâm suyu ve biri aĥ suyu ve ékkisini (10) arası ve saryam orniñi ĥoşladılar ve şehr binâ kıldılar. (11) tórt yüz miĥ öy binâ kıldılar. ve tórt dervâze [301a] (1) qurdılar. her dervâzede altı ribât kıldılar. üç[i] (2) şehr içinde üç[i] taşqarı her yüz öyge bir quduĥ (3) qazdurdılar. ĥâzret-i idrîs ‘aleyhi’s-selâm saryamda (4) ottuz yıl boldılar. mescid-i cüy-âbınıĥ orniñi şavma‘a (5) kıldılar. ol şavma‘anın bereketidin mescid-i cüy- (6) âbı binâ boldı. saryamñın ețrâfları çin gülistân (7) érdi. âdemîzâd taşqarı çıqıp yö‘almas érdiler. (8) derrende²⁰lernĥin sebebidin bir küni heme ĥalĥ ĥâzret-i idrîs (9) ‘aleyhi’s-selâmñın aldilerige kâlip dâdh‘âhlik kıldılar. (10) ĥâzret-i idrîs ‘aleyhi’s-selâm şehrdin taşqarı çıqıp (11) barça derrendelerge ĥükm kıldılar. ey cânverler qopunlar, [301b] (1) kâliĥler. hudâ te‘âlâ’nıĥ bendelerige zarar ve zaĥmet yétkürmeĥler. (2) andın soĥ tamâm derrendelerdin heme ĥalĥ ĥalâş

²⁰ derende < Far. derende

boldılar. (3) taşkarı çıkip yördiler. yuşak şehri, saryamdın (4) yégirmi yétti yıl ilgeri bolğan érdi. saryamnıñ üç atı (5) bar érdi. bir atı medinetü'l-beyzâ érdi bir atı ispicâb érdi, (6) yene bir atı saryam érdi. medinetü'l-beyzâ demek ‘arabî tili (7) birle “ornuñ kint” demek bolur. her yérde ékki sunıñ (8) arası quruq ve taşlıq bolsa anı ‘arabî til birle ispicâb (9) dérler. her yérde ékki sunıñ arası taşlıq bolsa türkî (10) til birle saryam dérler. hazret-i idrîs ‘aleyhi’s-selâm (11) bu saryam’dın kiter boldılar érse saryam halkını ve h̄âcelerini [302a] (1) yığıp mübârek köyleklerni çıkarıp berdiler. saryam (2) halkığa aydılar kim “mundın sonra sizlerge belâ vü beliyge kélse (3) köylekni şefî‘ kılnızlar, h̄iç belâ ve düşmen ziyân yétküre- (4) bilmegey” dep vedâ‘ kıldılar. ol köylekni bir gâрге (5) alıp koyup érdiler. néçe yıldın soñ saryamda kattıg (6) vebâ boldı. dört hişşe âdemdin bir hişşesi kaldı. ol (7) köylekni istep tapmadılar. hazret-i idrîs ‘aleyhi’s-selâm (8) vaqtlarında h̄iç şehr saryamdın uluğ ermiş érdi. (9) andın soñ hazret-i nūh peygamber kélip halkını ĩmânğa da‘vet (10) kıldılar ve ĩmân keltürmediler. bir néçesi müselmân boldı. (11) hazret-i nūh du‘â kıldılar. h̄udây ‘azze ve celle du‘âlarını müstecâb [302b] (1) kıldı. tūfânı yıbardı. hazret-i nūh ‘aleyhi’s-selâm kiştî-râst (2) râst kılip ĩmân keltürgen halâyıqlar birle kémege (3) kirdiler. bular halâş boldılar. ve bĭĭmânlar helâk (4) boldılar. andın sonra hazret-i nūh ‘aleyhi’s-selâm yene saryamnı (5) âbâd kıldılar. her yılda bir kimersenı beg kılır érdiler. yene yılğa (6) yétse oturur érdiler. her dervâzede bir kimersenıñ uluğ (7) kılır érdi. yılğa yétse oturur érdiler. bir néçe yıl mundağ (8) ötti. cemşîd çıkip cihânı tuttı. ve etrâf-ı ‘âlemğa érklik (9) boldı. aşkarr-salar dégenni çerignıñ bir begi bar érdi. (10) anı türkistân vilâyetige yıbardı. ve aşkarr-salar taşkend şehriğe hem (11) tüşdi. ol şehrinıñ ortasında bir tepe bar. sām ibn nūh vaqtında [303a] (1) bar érdi. ol kéçe yıkıldı. içidin kırk hum çıktı. her hum içide (2) ékki yüz mişkâl altun bar érdi. aşkarr-salar hemesini (3) alıp saryamğa barıp hazînege saldurdı. ol zamânda (4) saryamda yüz miñ dihқан bar érdi. aşkarr-

salarnıñ (5) aldıǵa pı̄şbāz ıktılar. üç yüz erigi bar rdi. aña trt (6) aylık azuk berdiler. erig kitkendir soñ salık ıldılar. (7) her diħkāngā on batman buǵday tşti. saryamnıñ uluǵlıǵı (8) bīnihāyet rdi. andın soñra ħāzret-i iskender-i z-l-karneyn (9) cihānnı tuttı. semerķand Şehrini binā ıldılar. maŐıřık sarıǵa yrdiler (10) erse saryam Şehrige gzerleri tşti. saryam ħāceleridin (11) bir ħākim tiler boldı. cmle ittifaķ kılıp ħāzret-i ħızr peyǵamberdin [303b] (1) dānāraķ kişi tap‘almadılar. ħāzret-i iskender hem ħāzret-i ħızr (2) ‘aleyhi’s-selāmnı ħoŐladılar. ve ta‘zīmler kılıp cmle eriglerini (3) tapŐurdılar. andın soñra nemrd ‘aleyhi’s-selāmǵa ħāzret-i (4) ibrahīm ħālīlullāhnı otķa taŐlamaķ bolup saryam (5) Şehrige kırık miñ ħarvār otun saldı. y başıdın (6) bir bāǵ otun yıǵıp berdiler. ve ħāzret-i ibrahīmniñ (7) ħarındaŐları yıǵılıp yād bolup otunnı nemrd ‘aleyhi’l-lā‘ne- (8) niñ ħalkıge bermediler. bağı’sı kaıp utuldılar. (9) andın soñ ħāzret-i ibrahīmge ħudā te‘ālā otnı glzār yledi. (10) ba‘dāz ħāzret-i ibrahīm Şehr iinde on kki yıl turdılar. (11) ħāzret-i ibrahīmniñ Şavma‘aları palas mescidiniñ ornı rdi. [304a] (1) andın soñra nħ ibn başra ‘aleyhi’l-lā‘ne ‘ālemni tuttı. barça (2) vilāyetǵa erklik boldı. saryam Şehrini alur-mén dēp kaŐd (3) ıldı. āħir’l-emr al‘almadı. ‘āķıbet’l-emr erig begi bile al‘anı (4) boza başladı. Şehr ħalkı yıǵılıp ħāzret-i idrīs ‘aleyhi’s-selāmnı (5) mbārek kyleklerini tapıp alıp Őefī‘ kltrdiler (6) erse al‘anıñ stidin bir ksek tŐp nħ ibn (7) başra ‘aleyhi’l-lāneni atıǵa tēgdi. kāfir ldi. atdın yıķılıp (8) ayaǵı zenrde aldı. kişiler tutķuna bolmay. syrep? (9) sņekini azǵurt taǵıda alıp barıp oydı. (10) ħāzret-i idrīs ‘aleyhi’s-selām aytur rdiler kim “bu Şehrni yaĥŐı- (11) lıǵın ve ābādlıǵın hemīŐe ħudāy te‘ālādın tileydr-mén [304b] (1) tā kıyām kıyāmetǵaa bir yolu bozu‘almas” dr rdiler. andın soñra (2) fir‘avn ‘aleyhi’llāne cihānnı tuttı. Şehrni al‘almadı. ħāzret-i (3) ‘isā bu Şehrde trt yıl turdılar. evvelī kpi Őehrniñ (4) muǵ-tersā rdi, ba‘zıları ĩmāngā kldiler. ve ba‘zı- (5) ları klmedi. imān kltrmegen muǵ ħalkıǵa ahtlik (6) yārī berdi. ħudā te‘ālā saryamnı z

penāhıda sakladı. (7) cümle hālāyık bu şehrdin āşlık alğalı kélür érdiler. (8) her tarafge alıp barur érdiler. andın soñra nūşirevān-ı (9) ‘ādil cihānı tuttı. nūşirevān-ı ‘ādilniñ ékki oğlı bar (10) érdi. biriniñ atı yezdcer melik, biriniñ atı şehriyār (11) érdi. yezdcer melikke türkistānı ve saryamı berdi. yezdcer melik [305a] (1) kélip saryamğa tüşti. muğ ve tersālarını kōladı. (2) ve ba‘zısını öltürdi. bu şehirde on üç yıl turdı. (3) ve mehāretife anıñ karşısu ya‘nī ordası érdi. (4) ol karşıniñ tōrt haddi bar érdi. evvel haddi şīr- (5) kintde érdi. ékinçi haddi çomuşlağuda érdi. üçünçi (6) haddi çimkintde érdi. tōrtünçi haddi mehāretife érdi (7) mehāretife’niñ haddi ve hişāriniñ yezdcer melik binā kıldı. (8) ol vaqtda bisyār ābādlik ve ma‘mūrlık érdi. hāzret-i (9) peygamber şalla’lāhu ‘aleyhi ve sellem vaqtda kāfir köp érdi. peygamber (10) ‘aleyhi’s-selām şahābelerni cem‘ kılıp saryamğa ziyāret (11) üçün kélip bir yıl saryam yerinde turdılar érse kāfirler [305b] (1) barçası kaçıp kal‘ağa kirdi. kış érdi. sular muz (2) tutup érdi. muzlar ya‘nī ‘ayñ²¹ dék yaltırap érdi. (3) hālid ibn velīd başlık şahābeler muz tutkanı körgenleri (4) yok érdi. ‘acāyib tañ kaldılar ve bilmediler. hāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām (5) aldilerige kēldiler. hāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām şahābelerdin (6) sordılar. “ey şahābeler saryam şehrinin néçük kördünüz- (7) ler?” hālid ibn velīd aydı. “yā resūlullāh! bizni kılıcımızni (8) qorqunçıdın saryam şehrinin suları parça parça bolup- (9) tur.” dēdiler. hāzret-i emīrū’l-mū‘mīn ‘alī rađiyallāhū ‘anh (10) aydılar: “ey hālid bin velīd ‘acem yerleri savuq bolur. suları (11) parça parça muz tutar. sizler anı bilmeysizler.” dēdiler. [306a] (1) hāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām ol kéçe kim mi‘rāçke çıktılar. (2) teniz-i ‘ālemğa nazar kıldılar érse kördiler kim bir nūr (3) uçı medinetü’l-beyzā şehride bir uçı ‘arşda. hāzret-i (4) peygamber şalla’lāhu ‘aleyhi ve sellem sordılar kim “dōstum cebre’īl bu (5) né yérdür?” hāzret-i cebre’īl ‘aleyhi’s-selām aydılar: “bu nūr (6) hūdā-yı tebārek ve te‘ālādın medinetü’l-beyzā şehrinin nūrı (7) turur.”

²¹ Ayñ < Ar. ‘aīne

el-ḥazret-i şalla'lāhu 'aleyhi ve sellem aydılar kim “né hoş (8) teberrük şehr êkendür. kişi munı tavāf kılgay.” dédiler. (9) şol zamān ḥazret-i cebre'ılge fermān bolur kim “medinetü'l-beyzā (10) şehrini āsmānga köterip çıkarğıl.” dédi, “ḥabībim muḥammed (11) tavāf kılsun dédi.” saryam şehrini āsmānga çıkardılar. [306b] (1) ḥazret-i peygamber şalla'lāhu 'aleyhi ve sellem mescid-i cūyābı ornıda êkki (2) rek'at namāz edā kıldılar. ve yene bu du'ānı oqudılar. (3) *Allahümme yā ḥayrū'l-berekāt min el-'azīz vellāhī derecāt* (4) *vec'al fī emānī*²²ya'nī aydılar kim “saryam şehri kıyām (5) kıyāmetğaça yekbāre bozulmağay ve kahtlık bolmağay.” (6) dép du'ā kıldılar. ḥazret-i cebre'ıl saryamnı ornıge (7) kéltürüp koydılar érse özge şehrlerdin (8) kırk qarı yoqarı köründi. andın kéyin saryamnıñ (9) sulṭānı sebük tegin baş érdiler. anıñ vaqtıda (10) andağ érdi kim keleler tüzde yörür érdiler. hıç (11) kimerselerni zehresi yoq érdi kim oğurlap alğay. sebük [307a] (1) tegin baş yétmiş yıl pādişāhlık kıldı. hıç kişini (2) ignesi yoqalması. dört miñ mescid binā kıldılar. (3) sebük tegin raḥmetu'llāhi 'aleyh ḥazret-i qara buğra ḥān (4) neslidin tururlar. dāyim 'adl ve yaşılık kıılır (5) érdiler. özleri talas şehrde turdılar hem (6) qarındaşları çağır teginni saryamğa baş kıldılar. (7) çağır tegin bisyār zālīmṭab' érdiler ammā ata, ṭālibü'l-'ilmni (8) dōst tutar érdiler. anıñ zālīmılgı bir taş (9) yolda bir kint binā kıldı. ol kintke kütük (10) kint at koydılar. ol kintke balçık ve kerficini (11) saryam ḥalkıge taşıtur érdiler. barça ḥalk yığılıp talas [307b] (1) şehrde qara buğra ḥānga ayttı. zulm kılgan sebebidin dād- (2) ḥ'āhlık kıldılar. qara buğra ḥān bir hıle kıılıp āvāze saldılar (3) kim mén ka'be seferin kıılır-mén dép bir néçe vezīrlerni (4) alıp sefer kılgan bolup saryamnıñ içidin (5) ötüp kazğurt tağınıñ dāmeneside çāderin (6) tikdi. inisi çağır teginde kişi yibardılar ve aydılar kim (7) mén kıble seferin kıılır-mén. mülkni tapşurayın. mülkke (8) yāt kişi ége bolmasun” dédiler.

²² *Önlenemeyecek kadar çok bereketlerin en hayırlısını veren Allah'ım umutlarımı kırma.*

çağır tegin kefl²³ bolup (9) mülk-i şama'ıda barıp körünüş kıldı. hazret-i şara (10) buğra hānnı cellādğa berdiler. aydılar kim “ey zālīm! hūdāy (11) te'ālānı bendelerige mundağ cefālar kıldıñ-sen. [308a] (1) teñridin qorqmas musun? şeddād dék hūdālik da'vā kıılır-sen.” (2) dep tutup cellādğa buyurdi. bādām suyınıñ (3) yaqasında öltürdiler. tabutnı şara murudğa çıkar (4) yolda üzer bātnı yanıda qoydılar. çağır tegin (5) ‘ālimlerni dōst tutar érdiler. ve insānlık kıılır (6) érdi. uşal vaqtda saryamda tōrt yüz kırk (7) tōrt meftā bar érdi. her meftāğa yüz batman buğday (8) on miñ altun yarmaq berür érdiler. her yerde (9) köhne ribātlarnı ve cūy-ı meşidni tūzetür érdi. falas (10) meşidni ornını şara tegin atanı atası alas tegin (11) binā kıılıp érdiler. her vaqfıge tā halığaça bar. çağır tegin [308b] (1) vaqfı turur. quyulıqdın tā haddi kélesiğaça éllik (2) medreseniñ vaqfı turur. hazret-i şara buğra hān, ‘alī (3) hān, hasan hān, çağır tegin hān hemeleri ağa ini (4) turur. bularnıñ bir kız qarındaşları bar érdi. (5) atı türken atlıq. begāyet sāhip-cemāl ve dānā érdiler. (6) pādışāhlarğa lāyık ve münāsib érdi. ve ağa ini keşeş (7) kıılıp kāşğar vilāyetiğa yıbardılar. küllī kāşğar hānları (8) hazret-i şara buğra hān neslidin turur. andın arslan (9) hān saryamda boldılar. üç yüz miñ ma'mūr (10) sarāy bar érdi. tōrt yüz miñ tégürmen bar érdi. (11) hişār içidin éllik medrese bar érdi. her medresege éllik [309a] (1) altun yüz qoy berür érdiler. yene altmış qoy berür (2) érdi. bādām suyınıñ arıqı arslan hān vaqtda kazıldı. (3) her şarafge nöbet sala qararı bar érdi. arıqçı cemā'atığa (4) nevbet yétti érse arslan hānnıñ kişileridin bir kişini (5) öltürdi. arslan hānğa haber yétti. arıqçı cemā'atığa (6) hūn tüşti. alarge salıq kııldılar. her kişiğe yarım (7) teñedin tégdi. on miñ tēmirçi ve on miñ otunçı (8) ve on miñ şabūnçı bar érdi. arslan hānnıñ (9) vaqtda hīç ‘avānlık yoq érdi. bir yılda arslan (10) hānğa bir da'vet berür érdi. her da'vetğa yégirmi miñ (11) qoy berür érdiler. özge esbābdın bölek arslan [309b] (1) hān zamānıda tōrt kabuq saldılar. yüz usta (2) işlediler.

---

²³ kefl < Ar. kefl

gerelderāni? on tokkuz qarı togrısı on (3) tokkuz qarı, taş, dutam kıldılar. On ékki miñ kişi (4) on yıl işlediler. her kişiniñ merdgārlik haqqığa (5) yüz batman buğday, yüz altun berür érdiler. arslan (6) hān ve ‘abdhālik hān, otrār hāni érdi. bu mülk- (7) lerni kısmet kıldılar. arslan hān saryamge ta‘alluğ taptı. (8) yégirmi miñ haddi bar érdi. ‘abdhālik hānga kara āsmān (9) tégdi. arslan hān ve bādehū öldiler. andın soñra sulţān (10) manşūr hamīr raḥmetu’llāhi ‘aleyh velī boldılar. anıñ (11) vaqtıda şeyhü’l-islām imām re’İssüddīn raḥmetu’llāhi ‘aleyh bar [310a] (1) érdiler. ve kādī ‘abdürrāhmān hem bar érdiler. ma‘āre-i ezīnesine (2) mescidini sulţān hamīr ve kādī ‘abdürrāhmānnıñ vaqtıda (3) binā kıldı. yégirmi yılda tamām boldı. bol mescidniñ ornını (4) ibrahīm dégenniñ küçi ‘āİşe hātundın be-hezār-ı (5) minnetdārlik bile satıp aldı. vaqf kıldılar. ba‘dāz (6) çerig düşmen kélip қаpadı. peygamber-i hudāy: “yā manşūr! düşmenni (7) қаvlağıl.” dédiler. “ornumdın қopup ṭahāret kıldım. (8) ékki rek‘at namāz oқudum. tün yarımда tam başığa (9) çıkıp kördüm. ḥazret-i şeyhü’l-islāmdın hem tam başıda (10) né қılır-siz?” dédim. imām re’İssüddīn hem “né қılır-siz?” dédiler. (11) mén aytım: “maña el-ḥazret-i şalla’lāhu ‘aleyhi ve sellem ḥaber berdiler.” imām aydılar: [310b] (1) “sizge néçük ḥaber berürler? maña hem ḥaber berdiler. derḥāl ayağ- (2) larığa yıқıldım.” şeyhü’l-islām aydılar: “yā manşūr hamīr! (3) siz ‘adālet üstide boldıñız. bu maқāmı taptıñız. (4) ve mén ‘ilmni bereketidin bu maқāmда boldum dép ékevlen (5) yanaşıp ḥudāğa müteveccih bolup düşmenge çıkıp rüberü (6) bolup kördiler kim çerigniñ bir uçı çomuşlağı haddide (7) érdi. yene bir uçı çimkintde érdi. sulţān manşūr (8) ḥudāğa teğbe қılıp қılıçını alıp arağa kirdiler. düşmenler (9) uyқuda érди. ān-ı mikdār öltürdiler kim ḥaberdār bolmadı. (10) belki қopup öz çerigni özi öltürüşni қalğanları (11) қаçtıлар. alardın bir kişini tutup aldılar. sordılar kim “nége [311a] (1) қаçtıñлар? cevāb aydılar ki alarnıñ kırқ qarı süngü- (2) leri bar. uzun ṭakāt қıl‘almay, қаçtuқ.” dédi. (3) sulţān hamīr mevlānā қаşığa kéldiler ve namāz oқudılar. (4) andın

sonra münādī kıldurdılar kim her kimge ğanīmet (5) lāzım bolsa alıñızlar. saryam halkı çıqıp māl aldılar (6) ve faķīrler bay boldı. sulţān mansūr’ını ğammazlar çābuķum (7) birle semerķand pādişāhığa ‘arz kılıp alıp barıp zindānğa (8) saldılar. kāfirler kēlip saryamnı ķapadı. rūsitā-yı (9) halk barçaları yığılıp ķal‘a içiğa kirdiler. yētti yıl ķaml²⁴ (10) tarttılar ve dihķān köp érdirler. nazħ bir ğesābda (11) turdı ki ve kim ziyāde bolmadı. kāfirler al‘almadı, yanıp kitti. [311b] (1) andın soñ sulţān mansūrniñ ķarındaşları cem‘ (2) bolup keñeş kıldılar. bir néçe ķarındaşları semerķandge (3) ğāl sorgalı bardılar. ismā‘īl sāmānīğa körünüş (4) kıldılar. ismā‘īl sāmānī aydılar: “bularğa zindānnıñ (5) eşikin açıp sulţān mansūrni körsetiñler.” (6) dédi. ékki vezīrni çarlap aydı. “pinhān barıp tıñlap (7) turuñlar, çi néme?” déydür dép buyurdı. vezīrler (8) barıp tıñlap turdılar. mansūr ğamīr ķarındaşlarığa (9) aydı ki “yētti yıl zindānda giriftār boldum. vilāyetlerni (10) sal‘almadım. né ğāli bar” dédi. “tağlarda ķar köp yağıp- (11) dur mu? beyābānlarda çīğe ni‘met önüpdür mü? oğlanlar [312a] (1) mektebde oķuydur mu? mü‘minler dil-i cem‘dür mü?” (2) dédiler ve ķarındaşları cevāb-ı ma‘ķūl aydılar: (3) “ismā‘īl sāmānīniñ vezīrleri kēlip eşitkenni (4) bir bir aydı. ķarındaşlarını soramadı.” dédiler hem (5) ismā‘īl sāmānī aydılar: “barıp zindāndın çıkarıp (6) alıp kél.” dédiler. barıp alıp kēldiler. ismā‘īl (7) sāmānī aydılar: “yā mansūr ğamīr séni pādişāhlığıñ (8) ve ‘ādillığıñ yéryüzide meşhūr érdi. yētti yıl zindānda (9) bolup ‘aql hūşındın kitkenniñ mü? bu né sözdür kim (10) tağlarda ķar köp yağıpdur mu ve beyābānlarda (11) çīğe ni‘metler önüpdür mü? balalar mektebde oķuydur mu? [312b] (1) mü‘minler dil-i cem‘dür mü dér-sén né ba‘ışdin mundağ (2) dédiñ.” mansūr ğamīr ornıdın turup aydılar ki (3) “yaşıñız uzun devletiñiz ziyāde bolsun. ol sözni (4) sormağlığ maña vācib érdi. anı sordum.” (5) dédiler. ismā‘īl sāmānī aydı: “saña vācib iş ķaysıdur?” (6) mansūr ğamīr aydılar: “mén ol vilāyetni pādşāsı (7) érdim. maña

²⁴ ķaml < Ar. ğaml

ra'iyetni ğamnı yemek ve aĥvālını sormak (8) vācib turur. tağlarda ħar bisyār
 bolsa sular hem bisyār (9) bolur. ħāġe ni'met köp bolsa ħurt ħuř barħası (10) toħ
 bolur. oğlanla[r] mektebde oħursa ħalāyık arasında (11) namāzgüzārlik bolur.
 islām ħavī bolur. mü'minler çok çok [313a] (1) bolsa vilāyet ħarābdur éken bolsa
 ferāġatda bolur." (2) dédi. ismā'īl sāmānī aydı: "yā manřūr ħamīr! pādiřāh-sén
 (3) éken-sén her āzīne küni yüz batman yégirmi ħoy (4) birle āř berür érdiler.
 ottuz yıl bu tertīb birle āř (5) berür érdi. ismā'īl sāmānī azād ħıldılar manřūr
 ħamīrni" (6) ba'dāz manřūr ħamīr aydılar ki " 'ömr-i dem içide üç iş ħıldım. (7)
 ħiħ pādiřāh ol işni ħılmadı. biri ol kim bir küni bāġ (8) içide yatıp érdim. bir
 yılannı yarımı aġzımġa kiripdür. oyġanıp (9) her ħend tarttım. ħıħar'almadım. el-
 ħiřřa eksürdüm. ya'nī tişledim. (10) yarımnnı alıp tişledim. yine biri ol kim yétti
 yıl kéħe ħotur (11) boldum ve tırnāħ ana yétkürmedi ve ħiřige hem aytmadım
 [313b] (1) ve yine biri ol kim ħıħıp sansız ħerig birle uruşdum. (2) ħiħ kimdin
 yarī tilemedim." dédiler. ve bir kéħe vāħı'ātda (3) kördüm. ħazret-i peyġamber
 'aleyhi's-selām ayturlar kim yā sultān (4) vilāyetniġ ħurt ħuřniġ ġamını bersün
 dép (5) řān berip tört yüz ħuř ve tört yüz öylük (6) ħul berip türkiřtān saryamġa
 yıbardı. saryam vilāyetiġa (7) yéttiler érse saryam ħ'āceleri ve uluġ ħiħikleri (8)
 pīřbāz ħıħtılar. ħazret-i manřūr ħamīr heme ħalknı (9) soradılar. andın kéyin
 saryam ħ'āceleriġa aydılar kim (10) "āġāh ve dānā boluñlar. yétti yıl zindānda
 yattım. teñriniġ (11) dergāhıda řarħ ħıldım. bāħī 'ömr-i demni nāmurādħılık birle
 ötkerey. [314a] (1) né ħılġanımm bar érdi kim yétti yıl zindānġa giriftār boldum.
 yine (2) pādiřāh bolup pādiřāhlik ħılıp zindānġa giriftār bolayın mu?" (3) dép
 diħħānħılık ħılıp tört yüz ħuř höküz yürütüp (4) her yılda miskīn ve yetimlerde
 yüz miñ batman buġday yüz ħoy (5) berür érdiler. her ādīne küni yüz batman
 unnnı (6) aşını vazīfe berür érdiler. özge esbābdın bařġa (7) andın soñ řā'atġa
 meřġül érdiler. saryam (8) řehriniġ tört ħaddide āřřāne ħılıp āř berür (9) üçün
 ħādimler ta'yīn ħıldılar. mařrıħ ħaddide (10) yégirmi öylük ħullarnı ta'yīn

kıldılar ve her tört (11) tarafdın kélgen kişilerge āş berür érdiler ve taķı sularnı [314b] (1) sürüp şehir yollarını kurutmay ve kişi koyup biveh (2) dikseler rabhūzlarınıń bāǵıǵa su tégürür érdiler. dünyā (3) vefā kılmadı. āhīrī tenrı raħmetıǵa şāyeste boldılar. andın (4) kéyin saryam şehri kırk yıl pādişāhsız qaldı. ħaberni irān (5) kāfirleri eşitip keldiler. şehri qomadılar. henüz şeyh- (6) ü'l-islām imām re'ıssüddīn raħmetu'llāhu 'aleyhi bar érdiler. (7) saryamdın érdiler. şehir ħalkı barça yıǵılıp keldiler ve aydılar: (8) “yā bozorg-vār kāfirler şehri qomadı.” şeyhü'l-islām aydılar: “qorqmañızlar.” (9) dediler. ħazret-i ħızr peygamber her düşenbih küni ve ādīne kécesi (10) tavāfge kélür érdiler. ve yene yıǵılıp kélip aydılar kim “qorqmañız (11) ve meniñ sözümni eşitiñler.” ħazret-i peygamber şalla'lāhu 'aleyhi ve sellem [315a] (1) bu şehriñ ħaqqıda du'ā kılıpdurlar. ve ħazret-i idrīs (2) ve ħazret-i dāvud kélip aydılar kim “yā bozorgvār! şehriñ (3) kūçesiǵa toldı. bu şehriñ igesi tururlar. ħazret-i (4) 'isā ve ħazret-i yūşā' ve ħazret-i ilyās peygamber bu (5) şehriñdur. barçaları du'ā kılıpdurlar.” dediler. (6) mevlānā qaşıdın çıqtı érse kāfirler qaçıp (7) kitip baradur. mevlānā aydılar kim barıp bir kāfirni (8) tutup keldiler. ve mevlānā soradılar kim nége qaçtıñlar? (9) kāfirler aydılar kim “biz éllik miñ kişi érdük qaçan kim (10) şehрге kirdük érse uzun boyluq kişi arqasında yüz (11) miñ kişisi bar. her qaşısı kişiniñ qolıda ottuz gürzi [315b] (1) ottuz qarı nızeleri bar. olarnıñ nızeleri bizge yéter. (2) bizniki olarge yitmes boldı. anıñ üçün qaçtük.” (3) dedi. şeyhü'l-islām aydılar: “ol uzun boyluq (4) kimdür?” ħazret-i mevlānā aydılar: “ol uzun boyluq (5) ħazret-i ħızr turur. arqasıdaǵı ferishteler turur.” dediler. (6) ve yene mevlānā aydılar: “ey saryam ħāceleri! her düşenbih (7) küni ħazret-i ħızr, atalarnı mübārek merqadlerige ziyāretke (8) kélürler ve ħazret-i peygamber şalla'lāhu 'aleyhi ve sellem yüz yıl burun (9) bu şehрге du'ā kıldılar. on ékki yıl ħazret-i ibrahīm (10) turdılar ve tevrāt içinde hem yād kılmış turur kim (11) bu şehir tā rüz-ı kıyāmetǵaça bir yolu bozulmas.” dediler. “her kimerse [316a] (1) bu

şehrniñ bir dervāzesidin kirip yine bir dervāzesidin (2) çıksa ve zerre günāhı
kılmağay ve bir açnı toydursa cümle (3) mekkedeki dervīşlerni toydurğan dék
bolğay. her kim (4) bu şehrde olsa hergīz sorag ve suāl bolmağay. her kimersenı
(5) bu şehrde sīrāb kılsa ve bürehnege çıkan birisi haccı tavāf (6) kılsa haccı
kabūl bolğay.” dēdiler ve yine eṭrāf-ı (7) ‘ālemdin enbiyā ve evliyā ve ‘azīzler
kēlip turur érdiler (8) ve sulṭān qara tegin ata ‘ırāq zemīnlik érdiler. (9) qara
teginni bir eflah atlıg kulı bar érdi. velī şāhib-i bāṭın (10) érdi. qara tegin ata,
tevrāt okur érdi. eşitti kim (11) türkistān vilāyetide bir şehr bar érmış. atı
medinetü'l-beyzā [316b] (1) érmış dép eşittiler. her kimerse şol şehrde ezberāy
(2) ‘imāret üçün bir hīşni bir hīşni üstige (3) koysa hergīz dūzah yüzini
körmegey dép (4) qara tegin ata mundağ netīcelerni eşitip eflah (5) atlıg kulıga
aydı: ey eflah saña bir hızm̄et buyurur mu? (6) dēdiler. eflah kabūl kıldı ve
aydılar kim cümle mālumnı (7) yığıp alıp saryamga barıp saryam h̄āceleri (8)
birle ittifāk kılip bir yerde münāsib yer bolsa (9) tapıp alıp mescid, ribāt
kıldurğıl. bozulğan (10) vaqflarnı ābād kılgıl dép ruḥşat berdiler. (11) eflah barıp
h̄āceler birle ittifāk kılip münāsib yerlerni [317a] (1) satıp alıp ābād kıldılar ve
tamām yolını harc kıldılar. (2) andın soñ eflah sulṭān qara teginge kişi yıbardı.
(3) “bizge buyurğan hızm̄etlerni becā kéltürdük. (4) imdi maşlahat neme
kıladurlar?” ḥāzret-i qara tegin ata (5) uruq qarındaşları birle küç kılip alıp
saryamga (6) kéldiler ve kazğurt tağınıñ dāmeneside (7) çāder tiktiler. eflah
pīşbāz çıkıp qara tegin atanıñ (8) ayağıga başnı koydı, kötermedi ve qara tegin
ata (9) aydı: “turğıl! saryam şehrini néçük kördün?” dēdiler. (10) eflah aydı:
“saryam şehrini sizni yérdin hūbraq ve berrāk (11) kördüm.” dēdi ve qara tegin
ata aydı: “ey eflah! İmdi maşlahat [317b] (1) né turur?” dēdiler. eflah aydı:
“maşlahat ol turur kim saryam (2) şehrini kirip tavāf kılip ve ābād kılgan
‘imāretlerni (3) körseler bolur mu?” dēdiler. ḥāzret-i qara tegin ata atlanur (4)
ḥālde ḥudāy tebārek ve te‘ālā ḥāzret-i ‘azrā’ılga emr (5) kıldı. “cānını algıl.” dép

ba‘dāz cānlarını, cesedlerini (6) şehrinin içige kirgüzüp koydılar. murād-ı maqşadlarıge (7) yéttiler. v‘allāhu ‘ālem bis-şevāb bi’smillāhırrāhmanırrahīm (8) hutbe-i hāmden kitāb-ı kerīmān *inne hāzihi tezkira(tun) femem şā- (9) ettehaže ilā rabbihi sebīlā(n)*²⁵ vaqfiyellāhū te‘alā ve iyyākūm allāh u te‘alā (10) evliyāge saryamnın içinde ve taşında be-miğdār yarım (11) fersah şer‘ī ezbes ki bol faķır buhārā-yı şerīfide ekşer **[318a]** (1) evkāt tereddüd kıldım ki kitāb-ı tārīh tapılsa tā aña (2) bozorklarını ma‘a bir bir oqup rūh-ı şerīfleridin (3) isti‘ānet tiley dēp tārīh-i nūşha tōrt (4) kitāb tapıldı. tārīh-i yūsuf hücāvendī ve tārīh-i (5) pehlevī dışkı tārīh-i husrev ve rehlevī ve tārīh-i (6) imām şāfi‘ī ve her kıaysısın dōst-ı meşāyih (7) belde-i saryamnı zıkr kılgān ēken. faķır bularnı (8) cem‘ kıldım. tā bezirgāndın ve meşāyih-ı ehl-i ta‘yīn (9) zıkr tapılsun. Şāyed ki olarnı rūh-ı pūr fütūhları (10) bol bīçārege destgīr bolsa. imdi mevlānā ‘imādeddīn (11) ispicāb, sa‘adeddīn nişābūr hālīfeleridin **[318b]** (1) érđi. tevellūdleri çomuşlağuda érđi. ‘ulūm mektepleri (2) herātda érđi, ve maķbere-i şerīfeleri ispicābda. (3) maħalle-i kādīhānedeki mescidni eşikini aldide (4) naql kılıpdur ki vaqt-i taħşīl ‘ulūm-ı zāhirīde (5) sékkiz kişi şerīk érđiler. cūdā bolğanlarıge (6) néçe yıl ötüp érđiler. bir kün şol sékkiz şerīkleri (7) eşittiler ki mevlānā ‘imādeddīn ispicābda şeyhlik (8) silsilesini teber ata durmuş dēp aydı: “ezberāy (9) imtiħān kēldiler. ħāzret-i mevlānā ‘āmmē ħalāyıkını (10) hidāyetiğa meşgūl érđiler. bol yétti ten endek (11) şübhe kıldılar. ya‘nī şek kēltürdiler. şol ħālige **[319a]** (1) şeyhlik da‘vā kıldurup könlige kēçti. bularnı (2) şek kēltürgeni ħāzret-i mevlānā’ge ma‘lūm boldı.” bir (3) du‘ā kıldılar ki ħudāya “bol yétti kişini yétti vilāyetke (4) sergerdān kılgın” dēdiler. érte çāştgāh kēçe (5) ma‘lūm boldı kim yétti ten birbiridin acrap (6) her kıaysıları her kıayda sergerdān bolup kitti. el-ħāl (7) ol kişini ħabrleri ma‘lūmdurlar. ol kişini (8) kıble sarı baş taraflarıda ħ‘āce abdüşşamed saryamī (9) ni ħabrleri bardur. laķabları işānnı kök tonlık (10) ata dēydürler. işān yaş

²⁵ Müzzemil süresi 19. ayet (*Şüphesiz bunlar bir öğüttür. Kim dilerse Rabbine ulaştıran bir yol tutar.*) http://www.diyaret.gov.tr/kuran/meal.asp?page_id=573.

beççelerini kök (11) yutallarına mutaşaddi bolğan ékenler. naql kılıpdurlar ki [319b] (1) işānı şohbetleri qaynagen qazan dék ékenler. (2) her kim öz hālğa lāyık berip şeyhlik derecesiga (3) yéter ékenler. işānı qabrleri hem ma‘lūmdurlar. (4) işānı kıble tarafıda qazret-i idrīs peygamberni mescidleri (5) bardur. uşol mescidni dervāzesini aldide qazret-i (6) imām ebū ‘alī qanefīni qabrleri bar. qanefī (7) démeklig vechi şoldur ki şol ‘aşrda ékki imām bar érdiler. birleri (8) ebū ‘alī qanefī érdiler. birleri mālīk mezheb (9) ezberāy imtiyāz-ı imām ebū ‘alī qanefī déydürler. ba‘zı (10) şī‘iler işānı qazret-i muhammed qanefīye hem nisbet (11) berip déydürler. v‘allāhu ‘ālem bis-şevāb işān [320a] (1) şol mescidge mesned ve müderrislik ve imāmlıkları (2) bar érdi. rūh-ı cenābları her heftede pencşenbe küni (3) gāyib bolur érdiler. hīç kim bu aqvāldin qaberi (4) yoq érdi. bir kün hāne-i ka‘be tarafıdn hācı (5) şerīfeddīn atlıq bir kişi kélip bol kişini mihrābda (6) kördiler. kélip ziyāret kılıp aydik: “taqşīr ötken (7) pencşenbe küni bol kitābnı filān ‘azīzige bergen (8) éken-siz. faqīr maqa siz barsaңыз. alabarıñ.” dédiler. (9) ol kişi özleri kile‘almaq kaldılar. méndin berip (10) yıbardılar. faqīr emānetiñizni alıp keldim dep kitābnı (11) berdi. qayıp mescidin çıqdı. yekbāre qarnı şışip hem [320b] (1) tā üç künqaça qabz bolup öldi. işānı türbetleri (2) hem ma‘lūmdur. işān qanefīyesiniñ baş taraflarıda (3) işān şūfī nevrūznıñ türbetleri zāhirdür. (4) imām qanefī birlen hem-‘aşr érdiler. işānıñ (5) kıble tarafıda endek narırağ vālide-i şerīfe-i (6) mu‘azzama-ı mükerreme qazret-i sultānū’l-ārifīn hū‘āce (7) aqmed yessevīni qabrleri bardur. līkīn mübārek atlarını (8) tilge alsek bīedeblik bolqay meşhūrdur, ol (9) kişini ayağ tarafıda nureddīn atanı qabrleri bardur. (10) merdümleri ol kişini baba taqay dilī déydürler. ol (11) kişini qabrleri hem ma‘lūmdur ve şol maqberede tört [321a] (1) ‘azīz bardur. hū‘āce ibrahīm, hū‘āce süleymān ve hū‘āce (2) tīr-i tırāş atları hū‘āce selīmdür. el-hāl alarnı (3) qabrleri nāma‘lūmdur. ol kişini ayaqlarıda hem (4) be-endek mesāfet qazret-i mevlānā re’īssüddīn[ın]

mübārek (5) kabrleri bardur. işān sulṭān ḥamīr atage hem-‘aşr (6) érdiler. naql kılurlar ki uşol ‘aşrda bir ṭa’ife (7) düşmen ḳal‘a-ı saryamnı ḳamap yatıp érđi. bir kéçe (8) sulṭān ḥamīr ata tüş kördiler. tüşleride peygamber-i (9) ḥudāy şalla’lāhu ‘aleyhi ve sellem aydılar ki “ey sulṭān turuñ! (10) ğārnı içide ḥazret-i idrīs ‘aleyhi’s-selāmnı eski köyleklerni (11) alıp érte düşmengen rüberü boluñ. ḥudā ḥ‘āhılsa ḳaçadur.” [321b] (1) dédiler. ḥazret-i sulṭān ḥamīr ata köylekni alıp çıkıp düşmengen (2) rüberü boldılar. ḥazret-i imām re’İssüddīnni kördiler kim (3) düşmenni rüberüsıda turupdur. birbirlerigeni mülākāt boldılar. (4) ḥazret-i sulṭān ḥamīr ata aydılar ki ey imām re’İssüddīn! érte (5) bilen bu yerge néme işke kéldiñiz dédiler. işān (6) aydılar ki “faḳīrni peygamber-i ḥudā emr kıldılar ki sulṭān sizni (7) tuğ birāderiñiz bolsun. vaḳt-i hezīmetdür.” beher zeyl (8) ékevleri düşmenni ḳaçurdılar. ol kişini ḳıble hem (9) ṭarafıarda ḥ‘āce naşrüddīn velīni kabrleri bardur ki (10) ḥazret-i mīr ‘alī babanı mürīdleri érdiler. ol kişini baş (11) ṭarafıarda ḥazret-i ḥ‘āce ebū naşr fārsānī kabrleri bardur ki [322a] (1) mīr ‘alī babanı ḳuddise sırruhu oğullarıdurlar. naql (2) ḳılıpdurlar ki yaşlık vaḳtlarıda ataları (3) aldige kélip aydılar ki “ey ata méni közümge ékki şehr (4) körünedür. birisidin kişi köp ḳorḳadur. birisi (5) köp dilkeşdür.” ataları murāḳıbedin soñ buyurdılar ki (6) “ey ferzend bol sözni hīç kişiğe aytmañız ki allāh u te‘ālā (7) sizni mertebenizni bülend ḳılığay. ol ékki şehrni birisi (8) behiştür ve birisi düzaḥdur.” dédiler ve v‘allāhu ‘ālem (9) bis-şevāb. ol kişini ayağ ṭarafıda ḳal‘anı yanıda (10) ḥazret-i ibrahīm ata bardurlar. ibrahīm atanı kabr-i (11) mübārekleri saryam vilāyetide tört ibrahīm ata bardurlar. [322b] (1) ékkisi şehrniñ içide ékkileri şehrni taşıdadur. (2) evvel ékkileri şehrni içidedür. birleri ḥazret-i sulṭān- (3) nıñ vālidelerini körsetenide birleri (4) işāndurlar. ol ékkileri şehrni taşıdadur. (5) inşā‘allāh beyān kılur-miz. ba‘zı şu‘beler aytıpdurlar ki (6) işān sulṭānnı atalarıdurlar. işān şarḳī (7) ṭarafıarda dervāzeni ğarbī ṭarafıarda ḳal‘anı (8) yanıda ḥazret-i ḥ‘āce burḥān velī bardurlar ki (9)

h̄āce ahrār velīge hem-‘aşrdurlar. h̄āce nizāmeddīn (10) h̄āmūş taşkendīge mürīd érdiler. işānnı qabrleridin (11) h̄iç eşer yok. işānnı şarkī tarafıda h̄āzret-i ismā‘il [323a] (1) postindūznı qabrleri bardur ki kāsım şeyh germīnīge (2) hem-‘aşrdurlar. öz ‘aşrlarıda muqtedā-yı zamān érdiler. (3) h̄āce şemseddīn özkendīge mürīd érdiler. ol kişini (4) türbetleri hem zāhir érmış. ol kişini şarkī taraflarıda (5) be-endek mesāfet h̄āzret-i şeyh kemāleddīn beyzāvīni (6) qabrleri bardurlar. naql kılıpdurlar ki vilāyet-i saryamge (7) endek āfet yétse işān beççesini yoqatgen tive dék (8) yüzlep turar érdiler. binā-yı berīn ol kişini merdümleri (9) bozlaq ata déydürler. türbetleri zāhir ol kişini (10) baş taraflarıda h̄āzret-i sultān hamīr atanı qabrleri bardur ki (11) işānnı aḥvālleridin beyān kılduq. işānnı qabrleri [323b] (1) ma‘lūmdur. ol kişini baş taraflarıda h̄āfız- (2) eddīn bahīreddīn qabrleri bardur. işhāk atage(3) mürīd érdiler ki ferzend-i ercūmend ismā‘īl atadurlar. (4) işānnı qabrleridin h̄iç eşer yoqdur. ol kişini (5) baş taraflarıda h̄āzret-i şeyh ‘aṭṭār velī’ni qabr-i mübārek (6) ve mu‘azzamları bardur ki nām-ı mübārekleri ferīdüddīn ‘aṭṭār- (7) durlar. h̄āzret-i şāh naqşibendīge h̄āzret-i bahāüddīn (8) buḥārīge mürīd érdiler. h̄āzret-i ‘alāaddīn igeleri (9) érdiler ki ol kişi h̄āzret-i naqşibendīge küyev érdiler. (10) naql kılıpdurlar ki bir kün h̄āzret-i şeyh ‘aṭṭār velī (11) sevdāge meşgūl érdiler. şol eşnāda bir gedā kélip kāse-i [324a] (1) çübīnni alıp şāyān-ḳadd dép h̄āzret-i şeyh ‘aṭṭār velī’ni (2) aldilerige tutdı. h̄āzret-i şeyh ‘aṭṭār velī iltifāt kılmadılar. (3) ezbes ki öz işlerige meşgūl érdiler. gedā köp (4) turdı. āḫir dem aydı: “ey ‘aṭṭār öler vaḳtında ḳandağ (5) cān berer-sén?” h̄āzret-i h̄āce ‘aṭṭār velī aydılar: (6) “sén ḳandağ cān berer-sén?” gedā, kāse-i çübīnni (7) başıge ḳoyup küçeni ortasıge yatıp “mundağ (8) cān berer-mén.” dép cān-ı ḫāḳḳ teslīm kıldı. bu aḥvāldin (9) şeyh ‘aṭṭār ḫaber dār bolup esbāb dükkānlarıdın on (10) miñ tille²⁶ bar érdi. hemesini tārāc kıldurdılar. (11) āsitāne h̄āzret-i şāh naqşibendīni

²⁶ tilla < Ar. tille

tofragını tūṭīyā-yı [324b] (1) çeşm-i ‘aķīde kıldılar. maķsādlarıge vāşıl boldılar. (2) ķabrleri hem ma‘lūmdur ki ol kişini kün çıkış (3) taraflarıda mescid-i mu‘tteberge²⁷ ḥāzret-i ḥızr ‘aleyhi’s-selām- (4) nıñ mescidleri bardur ki merdümler mescid-i қаzā déydür- (5) ler. Ol mescidni şimāl taraflarıda imām-ı aşr ve muķtedā-yı (6) dehr ya‘nī seyyīd bedreddīnni ķabrleri bardur ki ḥāzret-i (7) mevlevī cāmīge hem-‘aşr érdiler. işānnı ķabrleri (8) hem zāhirdür. işānnı kün çıkış taraflarıda türbet-i (9) şerīf ve ‘unşur-ı laṭīf ḥāzret-i mevlānā naşrūddīn (10) beyzāvīni ķabrleri bardur ki ‘ālīm be-u‘lūm ‘aķl ve naķl (11) ve zāhir[ī] ve baṭınī érdiler. ḥāzret-i devrān mīr bahāüddīn [325a] (1) velī yekpāge mürīd érdiler. işānnı ķabrleri hem ma‘lūmdur. (2) ol kişini baş taraflarıda ğavs-ğıyās ḥ‘āce (3) çınnı saryamīni ķabrleri bardur ki işān ḥāzret-i (4) zengī atage mürīd érdiler. her vaķtāki ḥāzret-i zengī (5) ata merdümnı irşādige meşğül bolsalar bol kişi (6) pādeyānlığge mağrūr érdiler. şol ḥıdmet birle (7) maķsādlarıge yéttiler. işānnı şarķī-nümā baş taraf- (8) larıda қal‘a-yı saryamı yanında ḥ‘āce ḥakīm aḥçalıknı (9) ķabrleri bardur ki ol kişi üstāznı emri birle bol (10) yérge kélip érdiler. uş andağ érđi ki aḥça belhīni (11) tābi‘dür. şunda mevlānā seyfeddīn ol kişini [325b] (1) üstāz tarīķatleridür ki bir kün aķ tonlıķ (2) orta boyluķ kişi kélip ḥāzret-i mevlānāge aydılar ki (3) sizni çihil tenler ḥ‘āhlaydurlar ki özlerige (4) қоşup alsalar līkīn ba‘zısı muḥālif kılıpdur ki (5) “biz mevlānā aḥmed semerķandīni қоşar-miz. ezbes ki birleri (6) öldi. imdi siz bir ḥaṭṭ kılıp bizni serdārıımızge yıbarıñ.” (7) saryam vilāyetide atalarını ķabrde cum‘a kéçesi tañ (8) atķunça aylanıp çıkardurlar. atları ḥāzret-i ‘aleyhi’s-selām- (9) durlar. şol kişi kimni ḥ‘āhlasa şol bolğay érte- (10) rağ ḥaber alıñ, binā-yı berīn ḥāzret-i mevlānā ḥakīm cum‘a kéçesi (11) ḥāzret-i ḥızrnı atalarını ķabrleridin taptılar. sırlarını [326a] (1) ‘arzını yétkürdiler. ḥāzret-i ḥızr aydılar ki “üç kün (2) boldı ki biz ḥāzret-i mevlānā aḥmed semerķandīni dāḥil (3) çihil ten kılduķ. imdi siz

²⁷ mu‘tteber < Ar. mu‘teber

méndin cevāb bolğunça (4) şunda turuñ dédiler.” qabl-i ez ba‘de-i cevāb işān (5) qazā kıldılar. saryam vilāyetide tofrağ boldılar ki (6) işānnı qabrleri hem zāhir yok. işānnı baş (7) taraflarıda qal‘anı yanıda dervāzege yaqın (8) hażret-i muştafā kulı h̄‘āce’ni qabrleri bardur ki hem (9) ‘aşr şeyh kemāleddīn civānmerd érdiler. işānnı qabrleri (10) zāhir érmış. işānnı baş taraflarıda qal‘anı tekide (11) be-endek mesāfet h̄āciū’l-hāremeyn ve hem imāmü’l-ka‘beyn imām- [326b] (1) ü’l yevm ve merci‘ü’l-havāş tāceddīn qabrleri bar- (2) dur ki ol kişi saryamnnı dört yüz meftāsını (3) biri érdiler ve cemī‘ meftālarnı üstāzı érdiler. (4) işānnı qabrleri zāhirdür. ol kişini kün batış (5) taraflarıda hażret-i şeyh velīni qabrleri bardur ki laqablarını (6) merdümler qābız ata déydürler ki hudā te‘alā’nı qahhārlik (7) şıfatıdın kesb étken érdiler. ol kişi bir kün qabz (8) bolğan érdiler. ve qabz bolğanğa mutaşaddī érdi. (9) bir kişi qabz bolsa ol kişini rūhıdın istimdād taleb (10) kılsa. inşā‘allāhu te‘alā şıhhat tā beqā ol kişini türbet- (11) leri hem zāhirdür. ol kişini kün batış taraflarıda ékki ‘azīz [327a] (1) bardur ki kün batış taraflarıdaki h̄‘āce ‘abdürrahmān velī (2) kün çıkış taraflarıdaki h̄‘āce ‘abdürrahīm velī ékev- (3) leri aldideki mescidge ferrāşlik kıılır érdiler. (4) ékevleri şeyh ebū sa‘id otrārige hālīfe érdiler. (5) alarnı qabrleri zāhirdür. Olarnı baş taraflarıda (6) dervāzeni yanıda hażret-i şeyh işhāk velīni qabrleri (7) bardur ki hażret-i şeyh nureddīn taşkendīge mürīd (8) érdiler. ba‘zı şī‘iler ol kişini saryamge dervāze- (9) bān déydürler. ol kişini merqadleri hem be-endek ‘alāmet (10) birle zāhirdürler. alarnı yanıda bir müteberrik cāy bardur ki evvel-i (11) şebdın tā şabağ demğaçā şunda cem‘ bolup maşlahat kıılır érdiler. [327b] (1) Ol mescidni nişānesi zāhirdür. ol mescidni kıble (2) taraflarıda be-endek mesāfet qal‘anı yanıda hażret-i (3) işhāk velīni nūr-ı çeşm bardur ki atları naşrüddīn (4) burāğ érdi. vech burāğ démeklik şoldur ki mübārek (5) qaşları uzun érdi hattā ki közlerni yapar (6) érdi. ol kişini türbetleridin hālāş nişāne (7) yok. bol faķīr hāksārsilerni mübārek kulāğ- (8) larıne ‘arż kııladur ki kitāb-ı tārīhde kördüm ki

(9) ‘azîzler ekşerini kabrleridin nişâne yokdur. (10) ez ança merkadleri be-endek mesâfet nişâne ma‘lûm bolsa (11) batrak ihtiyâr kıldım. ammâ kitâb-ı târîh endek [328a] (1) be-tafsîl érdi. faķîr-i muhtaşar kılduk. be-ķader fehm (2) biçip naşr endek kılandı. ammâ necîb-i mefhûm-ı muvâfıķdur. (3) v‘allâhu ‘âlemü’l-muvâfıķ ve el-mü‘in bi rahmeteke yâ er-raħmânir-raħîm (4) *feseyekfîkehum u(a)llâh(u)*²⁸ bi’smillâhirraħmânirraħîm. imdi bol (5) bâb şehr-i saryamdın taşkarı yatķan bozork- (6) larnı beyâbânıda bîķarâr yarım fersaķ taħmînen. imdi (7) ibtidâ kılalik. işhâķ bâb êkkinçi ģazret-i yuvâş (8) bâb birâder işhâķ bâb érdiler. üçinci ģazret-i (9) ‘abdü’l‘azîz bâb érdiler kim işân ifzâl ve iķdâm (10) iķmâl-i cem‘ bozorklarıge saryamda (11) ezcümle tâbi‘în érdiler. ‘alemdâr ģazret-i işhâķ bâb [328b] (1) érdiler. binâ-yı berîn işännı taşkende ģ‘âce (2) ‘alemdâr baba déydür. ol cây ki ķadem câylarıdur. (3) el-ģâl ma‘lûm-ı meşhûrdur. naķl kılıpdur ki (4) işännı merkadleri maģall-i icâbet-i du‘âdur. her vaķtâki (5) vilâyet-i saryamge endek âfet yétse merdüm-i vilâyet (6) cem‘ bolup bir néce şadaķa kılıp işännı kabrlerige (7) du‘â kılıp rûh-ı şerîflerige müteveccih bolsalar (8) belâ def‘ bolar érdi ve bisyâr merdümlerni müşkil-i revâ (9) bolur érdi. ümîd şol ki mén ba‘dehü hem her kişi şol kişi- (10) din isti‘ânet tilese nâümîd kıytmaz ve işännı (11) türbetleri mecmûa‘-ı aķtâb ve evtâddurlar. işân [329a] (1) kâfirler birlen ģazât kılganda derece-i şahâdet (2) tapıp érdiler ve henüz naķldur ki işândın ferzend (3) yoktur. ba‘zı aytıpdurlar ki bir kız ferzendleri (4) bar dérler. velîkin nażar bu kitâb târîhinde maģall-i tereddüd- (5) dür ki işännı ayaģlarıda bir merkad-i pür-â-nür seyyîd (6) ģ‘âce ģân ata bardurlar ki ferzend-i ercümend-i evliyâ (7) atadurlar. künbez-i emîr temirni ‘imâreti virân boldı. (8) sengîn kıldı. el-ģâl peydâdur. işännı maşrıķ (10) taraflarıda ģazret-i ismâ‘il atanı kabr-i mübarekleri (11) bardur ki ferzend-i ercümend ģazret-i

²⁸ Bakara sûresi 137. ayette geķer (*Eğer onlar böyle sizin iman ettiģiniz gibi iman ederlerse gerçekten doğru yolu bulmuş olurlar; yüz çevirirlerse onlar elbette derin bir ayrılıģa düşmüş olurlar. Allah onlara karşı seni koruyacaktır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.*).

http://www.diyaret.gov.tr/kuran/meal.asp?page_id=20

muhammed dervîş atadurlar ki [329b] (1) işānı ayağlarında hācī h̄āce atanı qabr-i merqad-i (2) şerīf ve ‘unşur-ı latīfleri bardur ki ferzend-i ercümend (3) hāzret-i bigçe atadurlar. işānı ayağlarında merqad-i (4) mu‘aṭṭar ve türbet-i münevver muḳtedā-yı zamān ve mevlid-i devrān (5) hādī ḫalāyīḳ ma‘nevī üstāz h̄āce aḫmed yessevī (6) ya‘nī benām şerīfleri hāzret-i şeyḫ şahābeddīn (7) ispicāb bardurlar ki ‘ālim-i be-‘ulūm zāhirī ve baṭın[ī] (8) ‘aql ve naql érdiler. naql kılipdurlar ki bir kün (9) ata yessevī kelām-ı şerīfini başlarıge qoyup yüz- (10) lerini üstāzlarıge kılip arqaları birlen yörüp (11) kélip barur érdiler. uluğ enhārı lebide kün batışı [330a] (1) ṭarafıda mevzi‘ bülendlikde hāzret-i arslan baba ezcümle (2) şahābe-i kübār raḫmeth̄āh-ı ‘ālemiyān érdiler. kördiler henüz (3) süḫan kılganları yok érdi. ata yessevī selām kıldılar. (4) bā-edeb ba‘daz selām aydılar ki “ey baba ḫaḳḳānī! ve ey (5) ‘ārif-i rabbānī! maḡa babamı emānet-i müjdelerini (6) bu kémene beriḡ ki bir heftedin beri muntazır érdim.” (7) hāzret-i arslan bāb tebessüm kılip aydılar ki “faḳīr néçe (8) yıldın beri muntazırdur mén ki emānetni iḡesige tapşuray. (9) émdi aḡzıñızni açıḡ.” ‘atā kılay dép hāzret-i (10) şahābe şol zamān aḡızlarını yessevī birlen ālūde kılip (11) hāzret-i ata yessevīni aḡızlarıge saldılar. işān yuttular [330b] (1) érse allāhu te‘ālā mertebe-i a‘lā ḫāşıl kıldı. samakdın (2) tā semāḡaça cem‘-i maḫluqāt mübārek bādlarıge kéldiler. (3) hāzret-i şahābe icāzet tilediler ki kélgen ṭaraflarıge (4) bāz qaysalar ata yessevī mihrbān boldılar. “faḳīr şarṭ-ı (5) mihmāndārçilikni becā kéltürey. bir هفته yatıḡ. qadem (6) üstüvār kılay.” ba‘dāz müddetli yattılar. ḫ̄āhladılar ki (7) elvedā dép bāz kılsalar émdi bildiler ki vaḳtları (8) yaḳın hāzret-i şahābe buyurdılar ki cennet-i ḫūrī (9) ve melā’ike intizārlikde ma‘lūm boldı. “biz ötkünçe (10) hemrāh boluḡ. bizni öz qolıñız birle cenāzege qoyup (11) tekfīn-rāst kılip cenāze oḡuḡ.” dédiler. ba‘dehū [331a] (1) bu ‘ālemdin öttiler. hāzret-i ata yessevī ḫıdmetni (2) becā kéltürdiler. vedā‘-yı rūḫānī kılip yaz öylerige (3) qayıttılar. bir néçe müddetdin soḡra hāzret-i h̄āce (4) yūsuf hemedānīniḡ

h zmetlerige bardılar. (5) kesb-i b 'at berdiler. k lip kem l t  ol ki idini (6) h şil boldı. 'abd 'l'az z babanı maġrib  araflarıda (7) h ' ce ibrah m nemedp şn  kabrleri bardur ki b b-ı (8) mez k rge h dim  rdiler. el-h l t rbetleri n ma'l m (9) dur. i  n ni ba   araflarıda be-endek mes fet ġar b  ah (10)  eyhni kabrleri bardur ki ferzend-i erc mend h ci h ' ce ata (11) durlar. ol ki ini kabrleri hem z hir  rme . i  n ni ba  [331b] (1)  araflarıda h ' ce hasan beyz v 'ni kabrleri bardur ki ' lim (2) be-'ul m z hir  ve b tin   rdiler. ma bereg h (3) abd l-ı evt d  ihil tend r. na l kılıpdurlar ki (4) i  n be-m ddet on be  yıl bir keselge girift r boldılar. (5) ez-ber y k n l sormaġ  c n cem '-i merd n ġ yiblar (6) ek er-i ev  t  unda  rdiler.  ol  m d ki   yed ki (7) du'a kılısalar be-derece-i ic bet bolsa ezbes ki i  n ni (8) du' ları nezd-i h zret-i v cib 'l v c d h c merd d bolġan (9)  mes  rdi. ba'd z vef t i  n ni kabrlerini meyd n-ı (10) ġ yibler ziy retġah kıldılar. l k n kabrleri h veyd   rmi . (11) h ' ce ibrah m nemedp şn  k ble  arafıda be-endek mes fet h zret-i [332a] (1)  a-ġ zy n baba'nı kabrleri bardur ki i  n ni h zret-i baba  (2) semm s ge ve buh r ge m r d  rdiler. na l kılıpdurlar ki (3) zikr kılıpları c r  bolġan  rdiler. her c yge yatsalar (4) y reklerni all hu ekber d genini heme   iter  rdiler. (5) i  n ni ma berleri z hird r. i  n ni  ark -n m  (6) ayaġ  arafıda h zret-i mevl n  lutfull h saryam ni (7) kabrleri bardur ki i  n ni baba  me veret d yd r ki (8)  akird-i b -v s t  h zret-i k d  beyz v 'd rler. ottuz (9) y tti kit b ta n f kılıġandurlar hem ' limd rler. (10) cem '-i ' lemge ' l   rdiler. on tok uz  zlerni (11) ' lemlikdin ' zl kıldılar. ne e yıldın so  p di ah-ı [332b] (1) vil yetni kulaġıge y tti. mevl n  lutfull h, ' lem (2)  zlerni  lemlikdin ' zl kılıpdur. p di ah (3) k hr kılıp  c yol ki i yıbardı. "munda k ls nler." (4) d p i  n ni h c dem urmadılar. ba'deh  p di ah (5) cem ' emr i i birle  zi ' limni aldilerige k ldiler. (6)  lem-i  art mihm nd r ilikni bec  k lt rdiler. (7) p di ah aydı ki "ey ' lim neme vechdin  zi izni (8)  lemlikdin ' zl kıldı ız. sizni mertebeniz (9) bol  mes  rdi."

‘âlem aydılar: “ey pâdişâh! bizni (10) şer‘îatımızda tavğuknı öldürmesdin ilgeri (11) üç kün habs kılıp tâze öltürürler. faķîr tavuğdın [333a] (1) âlûderağ muni dēp h̄‘āhladım ki nefis tavuğığa néçe kün (2) dāne-i helāl berip endek şer‘îatğa muvāfıķ bolup (3) olsam dēp binā-yı berīn şol işni ihtiyār kıldım.” (4) dēdi. bol sözdin pâdişâh bisyār ğamgīn boldı. (5) terk-i memleket kılıp rāh-ı sülûknı ihtiyār kıldı. işānnı (6) kıble tarafıda be-endek mesāfet hācı ‘abdullāh saryamīni (7) kabr-i mu‘azzamları bardur ki şeyḫ salāhaddīn h̄‘ārezmī’ğa (8) mürīd érdiler. işān ‘ālim be-‘ulūm ‘aqlī ve naķlī zāhirī (9) ve bāṭınī érdiler. éllik ékki mertebe-i hac ve ziyāret-i mekke-i (10) mu‘azzama ve medīne-i münevvere kılıp érdiler. binā-yı berīn merdüm- (11) ler işānnı bileken hācı déydürler merķad-i mübārekleri [333b] (1) fi’l-cümle zāhirdür. işānnı maşrıķ taraflarıda be-endek (2) mesāfet hāzret-i pâdişâh melik babanı kabr-i mübārek- (3) leri bardur hemaşları h̄‘āce yūsuf hemedānī (4) érdiler. birbirlerige risāle-i ḫattları berip (5) kēlip turar érdiler. bir ékki nişāne birle merķadleri (6) zāhirdür. ol kişini ayağ taraflarıda mīr ‘alī (7) babanı kabr-i mübārekleri bardur ki pâdişâh-ı melik-i ferzend-i (8) ercümendleridür. ba‘dāz vefāt-ı işān bemüddet on (9) bēş yıl taḫmīnen muhammed şerīf bāb ğucduvānī öz muḫlişleridin (10) érdi. ‘imāret-i sengīn binā kıldı. işāndın ékki (11) oğul kıaldı. h̄‘āce naşrullāh fersā ve h̄‘āce fethullāh [334a] (1) maḫzûbe ékevlerini türbetleri atalarını ékki (2) yanıda. ba‘zı aytıpdurlar cāy-ı dīĝerdedür. işānnı (3) kün başı taraflarıda hāzret-i baba ğıyās (4) atanı maķbere-i mübārekleri bardur ki hāzret-i (5) ḫıẓr ‘aleyhi’s-selāmı vālide’leri bardurlar. türbet- (6) leri zāhirdürler ki ol kişini ayağ tarafıda (7) bemesāfet ğalve enhārı lebide hāzret-i sulṫān (8) saḫabeler ḫūrı kabr-i mübārekleri bardur ki (9) lāy-ı ḫūr démekni vechi şoldur ki éşitip érdi kim (10) hāzret-i arslan bāb ata yessevīĝe ḫurma bergendin (11) soņra ékevleri enhārı lebide köprüknı kıuyı tarafıda [334b] (1) oturup ĝarĝaradın kılıpdurlar. şol mübārek (2) cāydın su içey dēp kēldiler. ittifāķa arıķda (3) su yok érdi. lâ-cerem

şol cāyını lāyıldın (4) yediler. kélüp kemālāt-ı hāşıl kıldılar. işānnı (5) türbetleri hem zāhirdür. işānnı şarkī-nümā (6) tarafıda hazret-i kudretullāh h̄āce velī hem (7) endicānīge dāhil érdiler. işānnı hem kabrleri (8) zāhirdür. işānnı ayağ tarafıda be-endek mesāfet (9) merkad-i mu‘aṭṭar ve türbet-i münevver mīr bahā velīddīn yeksā (10) bardurlar. yeksā démeklikni vechi şoldur ki ‘ilm-i (11) ruḥānī evliyāullāhdın çıkıp h̄āhladılar ki şafā-yı [335a] (1) enbiyāğa kadem koysalar gāyibdın ayağlarıge bir sillī (2) tikdi leng boldılar. işānnı merkadleri hem zāhir- (3) dür. işānnı şarkī-nümā tarafıda hazret-i şāh müfessirān (4) ‘amede-i devrān fāzıl-ı ‘alīū’z-zamān ya’nī hazret-i (5) kādī h̄ācenī kabr-i mübarekleri bardur. ya’nī kabr-i münevver (6) ve türbet-i mu‘aṭṭarları bardur ki şahīfe-i tārīḥde cenān (7) keltürüpdürler ki āşl atları işān h̄āce (8) éken. ittifāk-ı pādişāh vilāyetni biri yaḥşı köre durğan (9) h̄ātunı bar érdi. pes ṭalaḵ ḳopgan érdi. (10) ‘ulemālarıge buyurdı ki “bir rivāyet tapıñlar. ez- (11) gāyr ḥālil‘ullāhdın soñra nikāh kılıp alsam” dép [335b] (1) néçe tereddüd kıldılar ki mezheb-i ḥanefīyyede ez-gāyr ḥelāline (2) şüret yoḵ. mevlānā naşrūddīn ki ezcümle şī‘a (3) ‘ulemādın érdiler. buyurdular ki “ey pādişāh mezheb-i (4) ḥanefīyyede hīç rivāyet yoḵ. meger ige vilāyetñizde (5) bir ‘ālim şafi‘ī mezheb bolsa tereddüd kılıñ. şol (6) mezhebde ḥükm kılsun.” hazret-i imām şafi‘ī ezcümle (7) mütehadis-i ḥaḳḳānīdürler. néçe kim kādī işānnı taptılar. (8) öz tābi‘ yurtlarıge bol kişini kādī kıldılar. (9) mansūr bāb vilāyetni törtin birige herātdın (10) tā ‘avres şehrigeçe érdi. işān ḥükm kıldı ki (11) ez-gāyr ḥelāl-i dürüst ba‘zı aytıpdurlar ki şol hīle birle [336a] (1) kādī boldılar. ma‘lūm émes ki ḥükm kıldılar. yā yavuş ba‘zı (2) aytıpdurlar ki işān furḳān’ını tefsīr kılgenleride (3) nazar-ı be-kāide-i sehv ḥükm bol ve nazar-ı be-kāide-i şarf (4) ḥükm bol dép hīç müfesserdin bol tarīḳa-yı sādır (5) bolğan érmiş. işānnı baş tarafıda be-endek hem (6) mesāfet ḥākrīz-i ḳal‘anı yanıda mevlānā ḥakīm ispicāb (7) barurlar ki ‘ālim be-‘ulūm ‘aḳl ve naḳl érdiler. (8) öz ‘aşrlarıda muḳtedā-yı

zamān érdiler. işān (9) kesb-i kemālātın öz atalarından hāşıl kıldılar. (10) h̄āce
 ‘abdüs‘samī velī ferzend-i ercümend işhāk ata- (11) durlar. işānı türbetleri hem
 zāhir. işānı şarkī [336b] (1) tarafıda h̄āceü‘s-selāmın kabrleri bardurlar ki (2)
 ferzend-i ercümend h̄āce hākīm mezķūrdur ki İşānı (3) kabrleri hem zāhirdür.
 ol kişi ayağ tarafıda (4) be-endek mesāfet mevlānā hem üstāz-ı zamān mevlānā
 (5) kutbiddīn ‘allāme beyzāvīni kabr-i mübārekleri (6) bardur. işān ferzend-i
 ercümend hāzret-i şāh (7) kemāleddīn civānmerd déydürler. işānı kabrleri (8)
 hem zāhirdür. taraf-ı merķad-i mu‘aṭṭar ve türbet-i münevver (9) hāzret-i şāh
 kemāleddīn civānmerddürler. risāle hem (10) meştūr ki işān ferzend-i ercümend
 hāzret-i imām bekr feķale-i şāşī vīn sühen maḥall-i tereddūd-i sır (11) [337a] (1)
 işān hāzret-i kutbiddīn ‘allāme ki türbet-i laṭīf- (2) leri bardur ve ba‘dehū ol
 kişini baş taraflarıda hāzret-i (3) bibi meryemni bent-i hācı hāmīdni kabrleri
 bardur. (4) meczūb ékenler sebeb ve gārgā ve ṭaṭana cezbe-i (5) cünün şahrā ve
 beyābānlarda yörer ékenler eṭrāf (6) ve eknāf-ı ‘ālemni seyr kılip yörer ékenler.
 ba‘zı (7) aytıpdurlar ki kadem-i cāy vālide-i hāzret-i ‘isādurlar. (8) işānı şarkī
 tarafıda hāzret-i otluķ yūnus (9) atanı kabrleri bardur ki işān pādişāh-ı mülk-i
 (10) ‘acem érdiler. bir kün evvel bahār-ı sebze-i zümürüddīn (11) pāyendāz
 kılip yétmiş miñ kul birle seyr-i şahrā [337b] (1) kılip şikārgē çıktılar ki sunı
 başında dört (2) ādem birbirini üstige yatıpdur. pādişāh sordılar: (3) “ey yārān!
 néme sebebdin mundağ ‘azābda yatıp-sizler.” (4) işān aydılar ki “hezār cümle-i
 gūş bir bendegān (5) hāzret-i ismā‘il ata işānımıznı zirā‘atlarıge (6) şol ṭarīķe
 eztā-dil su berip yatıpmız” (7) be-ümīd bizni zirā‘at-ı kalbimizge işān teveccüh
 (8) sunı berseler tā ki biz bīçārelerge şafā-yı bāṭın (9) hāşıl bolsa” şol sözde
 érdiler. bir kişi (10) kéldi ki zirā‘at sudın çıktı. alar bi’smillāh dép (11) ornıdın
 turdılar ki cāmelerdin çeng [338a] (1) çıkadur. aşla su yok, kanı yokdur. pādişāh
 (2) bu hārķ ‘ādetni işāndın körüp terk-i memleket (3) kılip hāzret-i ismā‘il atanı
 pāybūsılıkını ihtiyār (4) kılip hāķķa vāşıl boldılar. ba‘dehū bularnı (5) otluğ

yūnus ata d mek vechi Őoldur ki her vaĳt ki (6) iŐ n zikrge meŐ g l bolsalar cesed-i m b rekleridin (7) fev re-i  teŐ   ıkar  rdi. aĳızlarıdın alev (8) alange urar  rdi. iŐ n  merĳadleri hem z hir- (9) d r. iŐ n  Őark   arafıda t rbet-i Őer f ve ‘unŐ r-ı (10) la if ĳazret-i ĳ ce-i t l ‘ atadur ki ĳazret-i ĳızr (11) ‘aleyhi’s-sel mnı ataları bardurlar. iŐ n  merĳadleri hem [338b] (1) z hir ol kiŐ ni ayaĳ  arafıda mevl n  ‘az m- (2) edd n beyz v ni ĳabr-i m b rekleri bardur ki ‘ l m (3) be-‘ul m‘aĳl u naĳl ve c mi‘-i ĳ l-ĳ l  rdiler. (4) maĳbereleri n m ‘l m bolupdur. otluĳ (5) y nus atanı baŐ   raflarıda  aĳır tegin ĳ n (6) atanı ĳabrleri bardur ki ezc mle-i bir deri evliy  ata (7)  rdiler. iŐ n  maĳbereleri hem z hird rler. (8) ol kiŐ ni baŐ   arafıda ser-ĳalk  babanı ĳabrleri (9) bardur ki ezc mle ĳ ned n ism ‘ l ata, Őadr ata, (10) bedr ata  rdiler. bin -yı ber n ta‘z m ol kiŐ ni (11) cem ‘ zikrleride ser-ĳalk  ĳılur  rdiler. bir bin -yı ber n [339a] (1) ser-ĳalk  baba d yd rler. n m-ı m b rekleri (2) ĳ ce ĳ mid sef  d yd rler. iŐ n  maĳbereleri (3) be-endek ‘al met-i ma‘l mdur. ol kiŐ ni baŐ  (4)  arafıda be-miĳd r beŐ  ĳalve t rbet-i Őer f ve ‘unŐ r-ı (5) la if ĳazret-i ibrahim ata bardurlar ki ekŐ r (6) aĳlıp saryamnı baŐ aları aytadurlar ki ĳazret-i (7) sult n  atalarıdur. iŐ n  merĳadleri hem (8) z hir. iŐ n  Őark   raflarıda be-miĳd r bir m l (9) taĳm nen bir mevzi‘ bar ki ĳadem-i c y y Ő a‘ ‘aleyhi’s-sel m- (10) dur. Őol y rde  kki ‘az z bardurlar. birleri b lend- (11) likde atları ĳ ce ‘abdull h b ĳist n  ezc mle-i [339b] (1) mercin n ĳ ce r Ő enay taŐ kend ge m r d  rdiler. (2) ol kiŐ ni ĳabrleri z hir yoĳdur. mevzi‘-ı mezĳ rnı (3) ĳible  arafıda ĳ ce ‘abd ’lĳahh r saryam ni ĳabrleri (4) bar.  z ‘aŐ larıda ez-c mle ek bir-i p diŐ h-ı vil yet (5) bir arıĳ sunı iŐ nge naŐ r-ı nezr ĳılĳan  rdi ki (6) ĳar cı ‘oŐ resini miŐ  batman ĳalle bular  rdi ki (7) Őarf-ı ĳ nk h ĳılur  rdiler. iŐ n  merĳadleri (8) arıĳ i inde z hir. iŐ n  ayaĳ  raflarıda hem-ĳar r (9) bir m l mevzi‘ bar ki  omuŐ laĳudurlar. anı ĳible (10)  arafıda curni levide ĳazret-i m r Ő h baba  ĳ zini (11) ĳabr-i m b rekleri bardur ki be-serd r-ı ĳ ziy n  rdiler. [340a] (1)

naql kılıpdur ki işānı öz leşkeri birlen hem-ķarār (2) tōrt yüz ādem ērdiler. kāfirler vaķtnı tapıp (3) müselmānları şehīd kıldı. cemī‘ şehīdler işānı (4) eķrāflarıda yatıpdur. merdūmler işānı özġan (5) ata dēydūrler. merķad-i mūbārekleri be-endek ‘alāmet-i (6) zāhirdūr. işānı kıble ķarafıda mevzi‘-ı bülendlikde (7) curni lebide ģazret-i şeyĥ muştafā ķulı ĥ‘āceni ķabr-i (8) mūbārekleri bardur ki ferzend-i ercūmend ģazret-i ‘alī (9) ĥ‘āce ērdiler. ģazret-i sulţānġa nebīre-i duķteri- (10) dūrler. işānı başliklarıda babalarını (11) ĥıdmetlerige alıp barur ērdiler. babaları mihrbān- [340b] (1) ķılık kılıp aytur ērdiler ki “bizni sözükimiz (2) ĥoş kēldiņiz.” ķunki işān peyveste-i ebrū ķeşm (3) ērdiler. şol şūretlik ādemni ‘arab ve acemde (4) sözük dēr ērdiler. binā-yı berīn işānı merdūm- (5) leri sözük ata dēydūrler. türbetlerni (6) iķinde bir ķilleĥāneleri bardur ki behiştūr. (7) işān vefāt kılgandın soņra şūfīullāh nazār-ı (8) saryamı ķerāġı ērdiler. olar vaķtıda vaşıyyet (9) kıldı ki mēni cesedimni şol ġarge ķoyuņlar. (10) işānı ĥ‘āhişleri şoldur ki şūfīni şunda (11) ķoydılar. ġārni aġzını muĥkem kıldılar. ba‘zı aytıpdurlar ki [341a] (1) şūfī mezkūr ķādī beyzāvīni ayaġlarıda (2) yolnı üstidedūrler. ġārlarıda ĥiķ türbet yoķdur (3) v‘allāhu ‘ālem bis-sevāb temmetü’l-kitāb bi ‘avni’l-melīki’l-vehhāb. (4) ĥayr bol faķīr-i ĥaķīr ez anķa kitāb-ı tārīĥde körgenni (5) beyān kıldım. saryam vilāyetide sansız bābdur (6) dērler. eknūn bu risālege ‘amel kılıp ve bol zıkr (7) tapılgen bozorklarını rūĥlarıdın meded-i isti‘ānet (8) ŗaleb kılsa inşā’l-lāhu te‘ālā her murādı bolsa ĥ‘āh bol dūnyā yana (9) ve ĥ‘āh aĥret kılsa ĥāşıl bolġay v‘allāhu ‘ālem bis-şevāb.

3. YAZIM VE DİL ÖZELLİKLERİ

3.1. Yazım Özellikleri

3.1.1. Ünlülerin Yazımı

Türkçe kelimelerde ünlüler ya elif (ا); vâv (و); yâ (ي) ve hâ-yı resmiye (ه) ile yazılmış ya da gösterilmiştir.

/a/ ünlüsünün yazımı:

Kelime başında genellikle medli elifle (ā) yazılmıştır: *aldılar* آلدیلار (310b/4); *aş* آش (313a/4); *ādīne* آدینه (313a/3); *azuk* أزوق (303a/6). Bunun yanında medsiz elifle (a) yazılanları da vardır: *andın* اندین (300a/5); *ata* اتا (319a/10); *andağ* انداغ (306b/10).

Kelime içinde /a/ ünlüsü medsiz elif (a) ile yazılmıştır: *batman* باتمن (303a/7); *sorağ* سوراغ (316a/4).

Kelime sonunda /a/ ünlüsü bazen elif (a) ile bazen de hâ-yı resmiye ile (â) yazılmıştır: *yağa* يقا (308a/3); *kimge* كمكا (311a/4); *ata* اتا (321a/8); *taflarida* طرفلاریده (319a/8); *aşrda* عصردا (319b/7); *barça* برچه (314b/7).

/e/ ünlüsünün yazımı:

Kelime içinde /e/ ünlüsü elif (e) ile yazılmıştır: *küyev* کویاو (323b/6); *kimerse* کمرسه (315b/11); *kengeş* کنکاش (308b/6); *üzeñü* اوزانکو (304a/8).

Kelime sonunda /e/ ünlüsü genellikle hâ-yı resmiye (ē) ile bazen de elifle (e) yazılmıştır: *birle* برله (321b/5); *özge* اوزکه (309a/11); *tenge* تنکه (309a/7); *aldige* آلدیکا (322a/3); *içige* ایچیکا (317b/6); *kimge* كمكا (311a/4).

/é/ ünlüsünün yazımı:

Kelime başında elif-yâ (ى، ا); bazen de elif (ا) ile yazılmıştır: *éllik* ايلليك (308b/1); *émdi* ايمدى (317a/4); *ékev* ايكو (321b/8). Kök hecede ise genellikle yâ (ى) ile yazılmıştır. *démek* ديمك (301b/6); *nége* نيكه (310b/11).

/i/ ünlüsünün yazımı:

Kelime içinde /i/ ünlüsü yâ (ى) ile yazılmıştır: *çıkıtı* چقتى (337b/10); *kılıp* قىليب (316b/11); *sansız* سانسز (313b/1).

Kelime sonunda /i/ ünlüsü yâ (ى) ile yazılmıştır: *karı* قرى (306b/8); *karındaşları* قريندلشлары (317a/5).

/i/ ünlüsünün yazımı:

Kelime başında /i/ genellikle elif ve yâ (ى، ا); bazen de elif (ا) ile yazılmıştır: *iş* ايش (312b/5); *ini* اينى (308b/13); *ilgeri* ايلكارى (301a/4).

Kelime içinde /i/ ünlüsü yâ (ى) ile yazılmıştır: *kişi* كيشى (326b/2); *çerig* چريك (310a/6); *biçip* بيچيب (328a/12); *biri* برى (313a/7).

Kelime sonunda /i/ yâ (ى) ile yazılmıştır: *kişi* كيشى (326b/2); *biri* برى (313a/7); *ini* اينى (308b/13).

/o/ ünlüsünün yazımı:

Kelime başında /o/ elif ve vâv (و) ile yazılmıştır: *ogurlap* اوغورلاب (306b/11); *on* اون (309a/8).

Kelime içinde /o/ ünlüsü vâv (و) ile yazılmıştır: *koydı* قويدى (317a/8); *soñ* سونك (332a/11); *soradılar* سوراديلار (313b/9).

/ö/ ünlüsünün yazımı:

Kelime başında /ö/ elif ve vâv (و) ile yazılmıştır: *öylük* اولوك (313b/5); *öltürüşni* اولتروشنى (310b/10).

Kelime içinde /ö/ ünlüsü vâv (و) ile yazılmıştır: *közlerni* كوزلارنى (327b/5); *köp* كوب (311a/10); *tört* تورث (308a/7).

/u/ ünlüsünün yazımı:

Kelime başında /u/ elif ve vâv (و) ile yazılmıştır: *uzun* اوزون (327b/5); *uluğ* اولوغ (329b/11); *uykuda* اويقوده (310b/9).

Kelime içinde /u/ ünlüsü vâv (و) ile yazılmıştır: *uruğ* اوروغ (317a/5); *uruşdum* اوروشدم (313b/1).

Kelime sonunda /u/ ünlüsü vâv (و) ile yazılmıştır: *bu* بو (312a/9); *uyku* اويقو (310b/9).

/ü/ ünlüsünün yazımı:

Kelime başında /ü/ ünlüsü elif ve vâv (و) ile yazılmıştır: *üstide* اوستيده (310b/3); *üçünçi* اوچونچى (328a/8); *üçün* اوچون (305a/11).

Kelime içinde /ü/ ünlüsü vâv (و) ile yazılmıştır: *kün* كون (320a/4); *öylük* اولوك (313b/5); *tüşdi* توشدى (302b/11).

Kelime sonunda /ü/ ünlüsü vâv (و) ile yazılmıştır: *üzerü* اوزنكو (304a/8).

3.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

/ç/ ünsüzünün yazımı:

/ç/ ünsüzü çe (چ) ile yazılmıştır: *çarlap* چرلاب (311b/6); *barçaları* برچلاری (311a/9); *néçe* نیچه (318b/6); *açnu* اچنی (316b/2).

/g/ ünsüzünün yazımı:

/g/ ünsüzü metinde genellikle *kef* (ك) ile yazılmıştır: *bilmegey* بيلمکای (302a/4); *kélgen* کیلکان (314a/1); *özge* اوزگا (306b/7).

/p/ ünsüzünün yazımı:

Metinde */p/ ünsüzü* ve zarf-fiil eki *-(X)p, be* (ب) ile yazılmıştır: *koşup* قوشوب (325b/4); *açıp* اچیب (311b/5); *kapuq* قپوق (309b/1); *kapadı* قبادی (310a/6).

3.1.3. Hareke ve Yazı İşaretlerinin Kullanılışı

Hareke kullanılışı:

Metinde hareke nadir olarak kullanılmıştır.

humm حُم (303a/1); *taħmānen* تخمیناً (328a/6); *Buğra* بُغراً (307a/3); *eksürdim* اَکْسُرْدِيم (313a/9).

Sin harfinin altına üç nokta konulması:

Metinde *sin* (س) sesinin altına üç nokta konulmuştur.

öldürmesdin اولدرمسدن (332b/10); *satıp* ستب (310a/5); *İspicāb* ایسیجاب (318a/11).

Çift ünsüz yazımı:

Metinde genellikle yan yana bulunan ünsüzler tek sesle gösterilerek şeddeli yazılmıştır: *ḳattıg* قَتغ (302a/5) *ottuz* اوٹوز (315a/11); *yétti* یَتّی (300b/6).

3.1.4. İzafet Kesresinin Yazımı

Sonu hâ-yı resmiye (ه) ile biten kelimelerde izafet kesresi hemze ile gösterilirken sonu elif (ل) ile biten kelimelerde ise yâ (ی) ile gösterilmiştir:

kāse-i çübīnni كاسه چوبینی (324a/6); *maḳbere-i şerīfeleri* مقبره شریفالاری (318b/2); *maḥalle-i kādīḥāneki* محله قاضی خانه دکی (318b/3); *ḳal'a-ı saryamı* قلعه سرپامنی (321a/7); *muḳtedā-yı dehr* مقتدای دهر (324b/5); *şafā-yı bāṭın* باطن صفای (337b/8).

3.1.5. Yanlış ve Eksik Yazım

tille طلا (324a/10); *şehr[i]de* شهرده (300a/10); *ornı[nı]* اورنی (300b/3).

3.1.6. Bitişik Yazılma

İki ayrı kelimenin bitişik olarak yazıldığı örnekler vardır: *kéldi kim* کیدد یکم (300a/11); *ḳazan dék* قزانددک (319b/1).

3.1.7. Eklerin Yazımı

İncelenen metinde ekler çoğunlukla bitişik yazılmıştır. Uygur geleneğine uygun olarak ayrı yazılan ekler de vardır.

3.1.7.1. İsim İşletme Eklerinin Ayrı Yazımı

1. *+nIṅ* ilgi durumu ekinin ayrı yazımı: *saryam+nıṅ* سرپام نینک (301a/6); *su+nıṅ* سو نینک (301b/9); *şehr+nıṅ* شهر نینک (315a/1).

2. *+nI* yükleme durumu ekinin ayrı yazımı: *aç+nı* اچ نی (316a/2); *maḳām+nı* مقام نی (310b/3); *ḳul+lar+nı* قullar نی (314a/10).

3. *+gA, +kA* yönelme durumu ekinin ayrı yazımı: *kint+ke* کینتکه (307a/9).

4. *+dA* kalma durumu ekinin ayrı yazımı: *maḳām+da* مقام ده (310b/4).

5. +dUr bildirme ekinin ayrı yazımı: *behišt+dür* در بهشت (322a/8); *naql+dur* نقل در (329a/2).

3.2. Dil Özellikleri

3.2.1. Ünlüler

3.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

-a- > -e- değişimi: *alev* (< *alav*) (338a/7); *émdi* (< *amti*) (317a/4, 317a/11, 318a/10, 325b/6, 326a/3, 328a/4, 328a/6, 330a/9, 330b/7).

é- > ö- değişimi: *öy* (< *ev* < *eb*) (300b/11).

-o- > -a- değişimi: *alar* (< *olar*) (337b/10); *kavla-* (< *kov-* > *kov-la-*) (310a/7).

-ü- > -e- değişimi: *köter-* (< *kötür-*) (317a/8); *ötker-* (< *ötkür-*) (313b/11).

3.2.1.2. Ünlü Uyumu

3.2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçe kelimelerde tamdır. Ancak bu uyuma aykırı olan ekler de vardır: Yaklaşma durumu: *iç+i+ğa* (311a/9); *aldi+ğa* (303a/5). Karşılaştırma eki: *érte+rag* (325b/9).

Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde ise genellikle ince inlü ile biten kelimelere kalın, kalın ünlü ile biten kelimelere ise ince ünlü bulunduran ekler gelmektedir: *saryam h̄āce+ler+i+ğa* (313b/9); *h̄āl+i+ğa* (319b/2); *hidāyet+i+ğa* (318b/10); *kāşgar vilāyet+i+ğa* (308b/7); *kūçe+si+ğa* (315a/3); *rahmet+i+ğa* (314b/3); *bozorg+lar+i+ge* (328a/10); *gār+ge* (302a/4, 340b/9); *mezūr+ge* (331a/8); *serdār+i+mız+ge* (325b/6); *sevdā+ge* (323b/11).

3.2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Eski Türkçe döneminden sonra ortaya çıkan düzlük-yuvarlaklık uyumu tam olarak gelişmemiştir.

1. Köklerde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı kelimeler: *kapuğ* (309b/1); *yolı* (304b/1, 315b/11); *kaz-dur-dılar* (301a/3); *kél-tür-ür-ler* (315b/8); *savuğ* (305b/10).

2. Düzlük-Yuvarlaklık uyumuna aykırı ekler:

a) İsme gelenler: 3. teklik iyelik eki +s(I): *yüz+i+ni* (316b/3); *üst+i+ge* (316b/2, 337b/2); *yavuğ+i+n+da* (300b/2) *yüz+i+ni* (316b/3). Yükleme durumu : *otun+ni* (303b/7); *öz+i+giz+ni* (332b/7); *su+ni* (337b/8, 339b/5); *yol+ni* (341a/2). Çıkma durumu: *or(u)n+um+dın* (310a/7); *öl-tür-mes+din* (332b/10); *su+dın* (337b/10); *üst+i+din* (304a/6). Bildirme eki: *iç+i+de+dür* (322b/2); *oğ(u)l+lar+i+dur* (322a/1); *söz+dür* (312a/9).

b) Fiile Gelenler: Geniş Zaman -Ur: *ay-t-ur-lar* (313b/3); *kıl-ur-siz* (310a/10, 310a/10); *al-ur* (304a/2); *kél-tür-ür* (304b/7, 314b/10); *bar-ur-lar* (336a/7). Belirli geçmiş zaman: *buyur-dı* (308a/2, 311b/7, 335a/10); *kola-dı* (305a/1); *köter-me-di* (317a/8); *öl-di* (304a/7, 320b/1, 325b/6); *öl-tür-di* (305a/2, 309a/5); *koy-dı* (304a/9, 317a/8). Belirsiz geçmiş zaman 3. teklik şahıs eki: *yat-ıpdur* (337b/2, 340a/4); *kir-ıpdür* (313a/8); *ön-üpdür mü* (311b/11, 312a/11); *bol-uptur* (305b/8). Emir 2. teklik; 2. ve 3. çokluk şahıs eki -sUn; -sUnlAr: *ber-sün* (313b/4); *kél-sün-ler* (332b/3); *tap-ıl-sun* (318a/9). Sıfat-fiil -Ur eki: *at+lan-ur* (317b/3); *ber-ür* (314a/8).

3.2.1.3. Ünlü Düşmesi:

Orta hecede vurgusuz dar ünlünün düşmesi: *ağzımğa* (<*ağız+ım+ğa*) (313a/8); *karını* (<*karın+ı*) (320a/11); *könülige* (<*könül+i+ge*) (319a/1); *oğul* (<*oğl+ı*) (304b/9); *ornı* (<*orun+ı*) (303b/11).

3.2.1.4. Ünlü Birleşmesi:

andağ (<*anda+oğ*) (306b/10); *kağdağ* (<*kağda+oğ*) (324a/4, 324a/6); *mundağ* (<*munda+oğ*) (302b/7, 307b/11, 312b/1, 316b/4, 324a/7, 337b/3); *neçük* (*neçe+ök*) (305b/6, 310b/1, 317a/9).

3.2.2. Ünsüzler

3.2.2.1. Kelime Başında Korunan Ünsüzler

/b-/ ünsüzünün korunması

bar (301b/5, 302b/9, 338b/9, 339b/11, 340b/6); *bar-* (311b/3, 331a/4, 340a/11); *ber-* (300a/9, 310b/1, 310a/11,); *bol-* (301b/7, 305b/10, 306a/9, 312b/9, 312b/10, 312b/11, 312b/11, 313a/1)

/k-/ ünsüzünün korunması

kéçe (300a/1, 303a/1, 306a/1, 313a/10, 313b/2, 319a/4, 321a/7); *kéç-ti* (319a/1); *kél-tür-ür-ler* (315b/8).

/t-/ ünsüzünün korunması

Metinde geçen /t-/li ve /d-/li şekiller söz konusu olduğunda; /d-/li şekiller daha çoktur: *dé-* 105, *té-* -, *dur-* (y.f.) 1, *tur-* 15; *tur-* (y.f.) 18, *dék* 4, *teg-*, *tég-* 3, *tégür-* 1, *dik-* 1, *tüş-* 6 defa geçer.

3.2.2.2. Ünsüz Değişmeleri

Metinde görülen ünsüz değişmeleri şunlardır:

/b-/ > /m-/ değişmesi:

mén (< *bén*) (307b/3, 307b/7, 310a/11, 310b/4, 312b/6, 328b/9, 330a/8); *miñ* (< *biñ*) (300b/11, 303a/4, 303b/5, 307a/2, 308a/8, 308b/9, 308b/10, 309a/7, 309a/7, 309a/8, 309a/10, 309b/3, 309b/8, 314a/4, 315a/9, 315a/11, 324a/10, 337a/11, 339b/6); *munda* (< *bunda*) (332b/3); *mundın* (< *bundın*) (300b/6, 302a/2); *muni* (< *buni*) (306a/8, 333a/1); *muz* (< *buz*) (305b/1, 305b/2, 305b/3, 305b/10).

/b-/ > /p-/ değişmesi:

parça (< *bar+ça*) (305b/8, 305b/11, 305b/11).

/-b/ > /-v/ > /-y/ değişmesi:

öy (< *ev* < *eb*) (300b/11, 303b/5); *öy+lük* (313b/5).

/-d-/ > /-z-/ > /-y-/ değişmesi:

ayağ (< *adağ*) (320b/9, 332a/6, 333b/6, 334a/6, 334b/8, 336b/3, 338b/1, 339b/8); *boyluk* (< *bođ+IXğ*) (315a/10, 315b/3, 315b/4, 325b/2); *éyle* (< *edle*- < **edle+IA-*) (303b/9); *qay(ı)t-* (< *qadıt-*) (320a/11, 330b/4, 331a/3, 328b/10); *kéyin* (< *kēđin*) (300a/5, 300b/8, 306b/8, 313b/9, 314b/4); *qoy-* (< *qođ-*) (300a/3, 302a/5, 304a/9, 306b/7, 307a/10, 308a/4, 314b/1, 316b/3, 317a/8, 317b/6, 324a/7, 329b/9, 330b/10, 335a/1, 340b/9, 340b/11); *küyev* (< *küdegü*) (323b/9); *oyğan-* (< *odğa-n-* < *udı-*) (313a/8); *toydur-* (< *toy-dUr-* < *toğ-gUr-*) (316a/2, 316a/3); *uyku* (< *ET udı-ğu*) (310b/9).

/-g/ ~ /-ğ/ > /-v/, /-AGU/ > /-Av/ değişmeleri:

ékev (<*ékegü*) (321b/8, 327a/2, 327a/4, 334a/1, 334a/11); *ékevlen* (<*ékegü+IA+n*) (310b/4); *küyev* (< *küdegü*) (323b/9); *savuk* (< *soğı-(O)k*) (305b/10); *tavuk* (< *tağı ~ takığü*) (332b/10, 332b/11, 333a/1); *yaviğ* (<*yağı-(X)k*) (336a/1, 300b/2).

/-k-/ > /-ğ-/ değişmesi:

başğa (< *başka*) (314a/6); *boyluk* (<*boğluğ*) (315a/10, 315b/3, 315b/4, 325b/2); *kıduk* (<*kıduğ*) (301a/2); *kulak* (<*kulğak*) (327b/7, 332b/1); *kuruk* (<*kurug*) (301b/8).

/-k-/ > /-ğ-/ ve /-k-/ > /-h-/ değişmeleri:

savuk (<*soğı-(O)k*) (305b/10); *tavuk+nı* (<*tağı ~ takığü*) (332b/10); *uruk* (<*urug*) (317a/5); *yaşsı* (< *yaşsı*) (335a/8); *yaşsılık* (< *yaşsılık*) (304a/10, 307a/4); *yaviğ* (< *yağı-(X)k*) (336a/1).

/-p-/ > /-f-/ değişmesi :

kerfic (<*kerpic*) (307a/10); *tofrağ* (<*toprak*) (326a/5); *tofrağ+ı+nı* (324a/11).

/t-; /-t/ > /d-; /-t-/ değişmesi:

Eski Özbekçe, Çağataycada da olduğu gibi Eski Türkçedeki kelime başı tonsuz ünsüzlerini devam ettirmektedir. /d-/li biçimlerin kullanılması Oğuz Türkçesinin etkisindedir.

dé- (< *té-*) (301b/9, 301b/10, 319b/9, 341a/6); dék (< *teg*) (305b/2, 308a/1, 319b/1, 323a/7); *kıldur-* (< *kıl-tUr-*) (311a/4, 324a/10); *saldur-* (< *sal-t(X)r-*) (303a/3).

3.2.2.3. Ünsüz Türemesi

/y-/ önses türemesi

yıbar- (< *ıd-u ber-*) (300a/5, 302b/1, 302b/10, 307b/6, 308b/7, 313b/6, 317a/2, 320a/10, 325b/6, 332b/3).

3.2.2.4. Ünsüz Düşmesi

/-d-/ ünsüzünün düşmesi

ko- (< *ET kod-*) (314b/8);

/-r-/ ünsüzünün düşmesi

é- (< *ér-*): *é-ken-siz* (320a/8); *é-mes ér-di* (331b/9, 332b/9).

/-v-/ ünsüzünün düşmesi

su (< *suw* < *sub*) (314b/2, 334b/2, 334b/3, 337b/6, 338a/1).

3.2.2.5. Ünsüz İkizleşmesi

ékki (300b/8, 301b/7, 301b/9, 303a/2, 303b/10, 304b/9, 306b/1, 309b/3, 310a/8, 311b/6, 315b/9, 319b/7, 322a/3, 322a/7, 326b/11, 333a/9, 333b/5, 333b/10, 334a/1, 339a/10); *sékkiz* (318b/5, 318b/6); *ottuz* (301a/4, 313a/4, 315a/11, 315b/1); *ḳattıḡ* (< *ḳatıḡ*) (302a/5).

3.2.2.6. Ünsüz Uyumu

3.2.2.6.1. İsim İşletme Eklerinde

İsim işletme eklerinde genellikle ünsüz uyumuna bağlıdır. Yönelme durumu +gA, +ḳA: *dihḳān+ḡa* (303a/7); *ot+ḳa* (303b/4); *mülk+ke* (307b/7). Kalma durumu eki +dA: *mihrāb+da* (320a/5); *maḳber+de* (320b/11); *zamān+da* (303a/3). Çıkma

durumu eki +dIn: *saryam+dın* (301b/3, 301b/11, 302a/8, 314b/7, 328a/5); *kit-ken+din* (303a/6); *şehir+din* (301a/10, 304b/7). Yön gösterme durumu +gArI, +kArI: *il+geri* (301b/4, 332b/10); *taş+karı* (301a/2, 301a/7, 301a/10, 301b/3, 328a/5). Bildirme eki +dUr : *yoğ+tur* (329a/3); *yér+dür* (306a/5).

Ünsüz uyumuna aykırı örnekler de vardır. Yönelme durumu +gA: *řā‘at+ğa* (314a/7); *vilāyet+ğa* (304a/2). Bulunma durumu +dA: *bülend+lik+de* (330a/1, 339a/10, 340a/6); *Çimkent+de* (305a/6, 310b/7); *intizārlık+da* (330b/9); *kint+de* (305a/5). Çıkma durumu : *at+dın* (304a/7); *tavuk+dın* (332b/11); *sebepe+din* (337b/3). Sınırlandırma durumu +kAçA; +gAçA: *kıyāmet+ğaça* (304b/1, 306b/4, 315b/11). Bildirme eki +dUr : *behişt+dür* (322a/8, 340b/6); *hezīmet+dür* (321b/7); *muvāfiğ+dur* (328a/2); *şehir+lık+dur* (315a/5).

3.2.2.6.2. Fiil İşletme Eklerinde

Fiil işletme ekleri ünsüz uyumuna bağlıdır. Belirli Geçmiş Zaman -dI; -dU: 1. Teklik şahıs eki -dı+m/-di+m: *yık-ıl-dı+m* (310b/2); *ay-t-tı+m* (310a/11). Belirli Geçmiş Zaman 2. Teklik şahıs eki -dı+η/-di+η: *kıl-dı+η+sén* (307b/11); Belirli Geçmiş Zaman 3. Teklik şahıs eki -dı/-di: *tap-ıl-dı* (318a/4); *kél-tür-di* (300a/2); *tap-tı* (309b/7); *tut-tı* (302b/8, 303a/9, 304a/1, 304b/2, 304b/9); Belirli Geçmiş Zaman 1. Çokluk şahıs eki -dIk/-dUk: *kıl-du+k* (323a/11, 326a/3, 328a/1); *kir-dü+k* (315a/10); *kaç-tu+k* (311a/2). Belirli Geçmiş Zaman 2. Çokluk şahıs eki -dı+ηız/-di+ηız; -dü+ηüzler: *kıl-dı+ηız* (332b/8); *tap-tı+ηız* (310b/3); *kör-dü+ηüzler* (305b/6); Belirli Geçmiş Zaman 3. Çokluk şahıs eki -dı+lar/-di+ler: *kur-dı+lar* (301a/1); *yiber-di+ler* (300a/5, 307b/6, 308b/7, 320a/10); *yét-ti+ler* (313b/7, 317b/7, 325a/7); Gelecek zaman 3. Teklik şahıs -ğay: *bol-ğay* (316a/3, 316a/6, 320b/8, 325b/9, 341a/9); *kıl-ğay* (306a/8); (322a/7). Emir 2. Teklik şahıs eki -gIl: *tur-ğıl* (317a/9). Zarf-fiil eki -gUnçA; -gAlı: *bol-ğunça* (326a/3); *öt-künçe* (330b/9); *tut-kunça* (304a/8); *sor-ğalı* (311b/3). Sıfat-fiil eki -gAn, -kan: *kal-ğan+lar+ı* (310b/10); *ber-gen+din* (334a/10); *kit-ken+din* (303a/6); *éřit-ken+ni* (312a/3).

3.2.3. İsim

3.2.3.1. Yapım Ekleri

3.2.3.1.1. İsimden İsim Yapım ekleri

1. **+çİ**: Fonksiyon bakımından birçok kategoriye ayrılan bu ek daha çok meslek ismi yapar.

arığ+çı (309a/3, 309a/5); *otuy+çı* (309a/7); *sabūn+çı* (309a/8); *témir+çi* (309a/7); *dihkân+çı+lık* (314a/3); *mihir+bān+çılık* (340a/11); *nā+murād+çılık* (313b/11); *mihmāndār+çilik* (330b/5, 332b/6).

2. **+dAş**: *karın+dAş* (312a/4).

3. **+İXX**: *ālem+lik+din* (332a/11, 332b/2, 332b/8); *ābād+lık* (305a/8, 305a/8); *ābād+lık(ğ)+ı+n* (304a/11); *ādil+lık(ğ)+ıη* (312a/8); *avān+lık* (309a/9); *bīedeb+lik* (320b/8); *bülend+lik+de* (316a/5); *dādḥāh+lık* (301a/9, 307b/1); *ferrāş+lik* (327a/3); *Hudā+lik* (308a/1); *insān+lik* (308a/5); *intizār+lık* (330b/9); *ḳahhār+lik* (326b/6); *ḳaht+lik* (306b/5); *ma‘mūr+lık* (305a/8); *merdgār+lık* (309b/4); *pādişāh+lık* (307a/1, 314a/2); *minnetdār+lık* (310a/5); *pādişāh+lık(ğ)+ı+n* (312a/7); *uluğ+lık(ğ)+ı* (303a/7); *zālīm+lık(ğ)+ı* (307a/8); *yaḥşı+lık* (307a/4); *yaḥşı+lık(ğ)+ı+n* (304a/10, 307a/4); *yaş+lik* (322a/2); *ay+lık* (303a/6); *āş+lik* (304b/7); *namāzgüzār+lık* (312b/11); *taş+lık* (301b/8, *öy+lük* (313b/5, 314a/10); (320a/1); *müderriş+lik* (320a/1); *şeyḥ+lık* (318b/7, 319a/1, 319b/2); *dihkân+çı+lık* (314a/3); *mihir+bān+çilik* (340a/11); *nā+murād+çilik* (313b/11); *mihmāndār+çilik* (330b/5, 332b/6); *baş+lık* (305b/3); *pāybūs+lik+i+n+i* (338a/3); *‘dé-mek+lik* (327b/4, 334b/10); *şüret+lik* (340b/3); *at+lıg* (308b/5, 316a/9, 316b/5, 320a/5); *boy+luğ* (315a/10, *ḳut+luğ* (300a/1, 307a/9); *sormağ+lıg* (312b/4); *şehr+lık* (315a/5); 301b/9); *ton+lık* (319a/9, 325b/1); *zemīn+lik* (316a/8); 315b/3, 315b/4, 325b/2).

4. **+İX**: *müddet+li* (330b/6).

5. **+nçI:** *éki+nçi* (305a/5, 328a/7); *tört+ü+nçi* (305a/6); *üç+ünçi* (305a/5, 328a/8).

6. **+rAk:** *dānā+raḵ* (303b/1); *hūb+raḵ* (300b/6, 317a/10); *uluḡ+raḵ* (300b/6); *ālūde+raḡ* (333a/1); *érte+raḡ* (325b/9); *narı+raḡ* (320b/5).

7. **+sXz:** *pādišāh+sız* (314b/4); *san+sız* (313b/1, 341a/5).

3.2.3.1.2. İsimden Fiil Yapım ekleri

1. **+A-:** *tüz+e-t-ür érdi* (308a/9).

2. **+al-:** İşlek olmayan bir ektir²⁹: *yoḡ+al-ma-dı* (307a/2).

3. **+at-:** İşlek olmayan bir ektir³⁰: *yoḡat-ken* (323a/7).

4. **+lA-:** *at+la-n-ur* (317b/3); *baş+la-dı* (304a/4); *ḡammaz+la-r* (311a/6); *hāh+la-dı-m* (333a/1); *hāh+la-dı-lar* (330b/6, 334b/11); *hāh+la-sa* (321a/11, 325b/9); *hāh+la-ydurlar* (325b/3); *hoş+la-dı-lar* (300b/10, 303b/2); *oḡur+la-p* (306b/11); *şak+la-dı* (304b/6); *taş+la-maḡ* (303b/4); *tıḡ+la-p turuḡlar* (311b/6); *tıḡ+la-p turdılar* (311b/8); *éy+le-di* (303b/9); *iş+le-di-ler* (309b/2, 309b/4); *tiş+le-di-m* (313a/9, 313a/10).

5. **+dA- :** *is-te-p* (302a/7).

3.2.3.1.3. Fiilden İsim Yapım ekleri

1. **-(X)ş:** *çık-ış* (324b/2, 324b/8, 327a/2); *kör-ün-üş* (307b/9, 307b/9, 311b/3); *öl-tür-üş+ni* (310b/10).

2. **-(X)nç:** *korḡ-unç+ı+dın* (305b/8).

²⁹ Coşkun, Volkan, *Özbek Tükçesi Grameri*, 752, Ankara 2000, s.59.

³⁰ Coşkun, *a.g.e.*, s.60.

3. **-(O)K:** *kuru-k* (301b/8); *sal-ık* (303a/6, 309a/6); *sor-ag* (316a/4); *ur-uk* (317a/5); *yavuk* < *yağ-u-k* (336a/1); *yavug-in-da* (300b/2); *uyku* < ET *udı-g+u+da* (310b/9).

4. **-(X)I:** *yağ(h)ış-ı* (302a/8, 335a/8).

5. **-mAn:** *tég-ür-men* (308b/10).

3.2.3.1.4. Fiilden Fiil Yapım ekleri

1. **-Ar-:** *çık-ar-dı+lar* (306a/11); *çık-ar-ğıl* (306a/10); *çık-ar-al-ma-dı-m* (313a/9); *çık-ar-ıp* (302a/1, 312a/5).

2. **-gAr-:** *öt-ker-ey* (313b/11).

3. **-(X)I-:** *kaz-ıl-dı* 309a/2, *tap-ıl-gan* (341a/7); *tap-ıl-dı* (318a/4); *tap-ıl-sa* (318a/1); *tap-ıl-sun* (318a/9); *yığ-ıl-ıp* (304a/4, 307a/11, 311a/9, 314b/7, 314b/10); *yık-ıl-dı* (303a/1); *yık-ıl-dı-m* (310b/2); *yık-ıl-ıp* (304a/7); *boz-ul-ğan* (316b/9); *boz-ul-ma-ğay* (306b/5); *boz-ul-mas* (315b/11).

4. **-(X)n-:** *kıl-ın-dı* (328a/2); *kıl-ıñız-lar* (302a/3); *kıl-ıp* (325b/6); *kör-ün-di* (306b/8) *kör-ün-edür* (322a/4); *kör-ün-üş* (307b/9, 307b/9, 311b/3).

5. **-(X)r-:** *kaç-ur-dı+lar* (321b/8); *tap-ş-ur-dılar* (303b/3); *tap-ş-ur-ay* (330a/8); *tap-ş-ur-ayın* (307b/7).

6. **-(X)ŝ-:** *tap-ş-ur-dı+lar* (303b/3); *tap-ş-ur-ay* (330a/8); *tap-ş-ur-ayın* (307b/7); *ur-uş-du+m* (313b/1).

7. **-gUr-:** *tég-ür-ür ér-di+ler* (314b/2); *tég-ür-men* (308b/10); *yét-kür-me-di* (313a/11); *yét-kür-di+ler* (326a/1); *yét-kür-e-bil-me-gey* (302a/3); *yét-kür-miñ-ler* (301b/1).

8. **-(X)t-** : *ay-t-ur+lar* (313b/3); *ay-t-tı* (307b/1); *ay-t-tı+m* (310a/11); *ay-t-
adu+lar* (339a/6); *ay-t-ip-dur+lar* (322b/5, 329a/3, 334a/2, 335b/11, 336a/2, 337a/7,
340b/11, 340b/11); *ay-t-ma-dı-m* (313a/11); *ay-t-ma-ıız* (322a/6); *ay-t-ur érdiler*
(304a/10, 340b/1); *ķuru-t-may* (314b/1); *taşı-t-ur* (307a/11); *tüz+e-t-ür érđi* (308a/9);
yörü-t-üp (314a/3).

9. **-tUr-**: *ķaz-dur-dı-lar* (301a/3); *kél-tür-ür* (304b/7, 314b/10); *kél-tür-ür-ler*
(315b/8); *kél-tür-di* (300a/2); *kél-tür-dük* (317a/3); *kél-tür-di-ler* (304a/5, 318b/11,
331a/2, 332b/6); *kél-tür-me-di-ler* (302a/10); *kél-tür-üpdür-ler* (335a/7); *kél-tür-ey*
(330b/5); *kél-tür-gen* (302b/2); *kél-tür-gen+i* (319a/2); *kél-tür-me-gen* (304b/5); *kél-
tür-üp* (306b/7, 334b/4); *ķıl-dur-dı-lar* (311a/4, 324a/10); *ķıl-dur-ğıl* (316b/9); *ķıl-
dur-up* (319a/1); *öl-dür-mes+dın* (332b/10); *öl-tür-di* (305a/2, 309a/5); *öl-tür-di-ler*
(308a/3, 310b/9); *öl-tür-ür-ler* (332b/11); *öl-tür-üş+ni* (310b/10); *sal-dur-dı* (303a/3);
toy-dur-ğan+dın (316a/3); *toy-dur-sa* (316a/2).

10. **-gUz-**: *ķir-güz-üp* (317b/6).

3.2.3.2. Durum Ekleri

3.2.3.2.1. İlgi Durumu

1. **+İñ, +nİñ**: *nüşirevān-ı ‘ādil+niñ* (304b/9); *‘ādil+lıg+ı+niñ* (312a/8);
‘aleyhi’s-selām+niñ (300b/5, 301a/9, 302a/7, 303b/7, 324b/3); *arslan hān+niñ*
(309a/4, 309a/8); *bādām suyu+niñ* (308a/2, 309a/2); *bir+i+niñ* (304b/10); *bular+niñ*
(308b/4); *çerig+niñ* (302b/9, 310b/6); *derrende+ler+niñ* (301a/8); *de-gen+niñ*
(310a/4); *aşķarr-salar+niñ* (303a/4); *h̄āce yūsuf hemedānī+niñ* (331a/3); *hanefī+si+
niñ* (320b/2); *hişār+ı+niñ* (305a/7); *ibrāhīm+niñ* (303b/6, 303b/11, 310a/4); *ismā‘īl
sāmānī+niñ* (312a/3); *işān+niñ* (320b/4); *ķādī ‘abdürrahmān+niñ* (310a/2); *ķal‘a+niñ*
(304a/6); *ķara buğra hān+niñ* (317a/7); *ķara tegin ata+niñ* (317a/4); *ķarşı+niñ*
(305a/4); *ķazğurt tağı+niñ* (307b/5, 317a/6); *ķimerse+niñ* (302b/6); *ķişi+niñ* (309b/4,
315a/11); *ķit-ken+niñ* (312a/9); *ķuş+niñ* (313b/4); *mehāretife+niñ* (305a/7);

medrese+niñ (308b/2); *nemrūd ‘aleyhi’l-lā‘ne+niñ* (303b/7); *palas mescid+i+niñ* (303b/11); *mescid+niñ* (310a/3); *saryam+niñ* (301a/6, 301b/4, 303a/7, 306b/8, 307b/4, 317b/10); *şavma‘a+niñ* (301a/5); *su+niñ* (300b/9, 301b/7, 301b/9); *şūfī nevrūz+niñ* (320b/3); *sulţān+niñ* (322b/2); *sulţān manşūr+niñ* (311b/1); *talas şehir+i+niñ* (300b/2); *saryam şehir+i+niñ* (314a/8); *şehir+niñ* (300b/1, 302b/11, 304b/3, 315a/1, 315a/2, 315a/3, 316a/1, 317b/6, 322b/1); *te‘ālā+niñ* (301b/1); *teñri+niñ* (313b/10); *un+niñ* (314a/5); *vilāyet+niñ* (313b/4); *yūsuf+niñ* (300b/3, 318a/4); *zindān+niñ* (311b/4).

2. +İñ, +nİ: *‘abdü’l‘azīz baba+ni magrib taraf+lar+i+da* (331a/6); *‘aleyhi’s-selām+nı* (302a/7, 334a/5, 304a/4, 321a/10, 334a/5, 338a/11); *ata+lar+nı* (315b/7, 322a/2, 325b/7, 325b/11, 334a/1); *baba+m+nı* (330a/5); *baba+lar+nı* (340a/10); *baba ğıyās ata+ni* (334a/3); *çopan+nı* (324a/6); *ġār+nı* (321a/10, 340b/11); *hācı h‘āce ata+ni* (329b/1); *halāyık+nı* 318b/9, *hūr+nı* (334a/8); *ismā‘īl ata+ni* (329a/10, 338a/3); *işān+nı* (319a/9, 319b/1, 319b/3, 319b/4, 320b/1, 323a/11, 324b/7, 325/a/1, 326a/9, 326a/10, 326b/4, 332a/7, 322b/10, 322b/11, 323a/11, 324b/8, 325a/7, 326a/6, 326a/6, 328b/4, 328b/10, 329a/8, 336b/2, 337a/8, 338a/8, 338b/7, 339a/2, 340a/6, 340b/4); *işān+nı+i+mız+nı* (337b/5); *ata+nı* (308a/10); *mefţā+lar+nı* (326b/3); *mezķūr+nı* (339b/2); *baba+ni* (321b/10, 333b/6); *naķşibendī+ni* 324a/11, *nureddin ata+nı* (320b/9); *olar+nı* (318a/9, 327a/5); *otluġ yūnus ata+nı* (338b/4) *otluķ yūnus ata+ni* (337a/8); *saryam+nı* (304b/6, 325a/3, 325a/8, 332a/6, 333a/6, 339a/6); *sır+lar+nı* (325b/11); *su+nı* (337b/1); *sulţān+nı* (322b/6, 339a/7); *sulţān hamīr ata+nı* (323a/10); *şā-ġāzyāni baba+nı* (332a/1); *te‘ālā+nı* (307b/11); *üstād+nı* (325a/9); *‘aleyhi’l-lā‘ne+ni* (304a/7); *‘ālim+ni* (332b/5); *‘ālim+ni* (332b/5); *ata yessevī+ni* (330a/11); *birbiri+ni* (337b/2); *biz+ni* (305b/7, 332b/9, 337b/7); *biz+ni+ki* (315b/2); *çerig+ni* (310b/10); *dervāze+ni* (322b/7, 327a/6); *düşmen+i* (321b/3); *h‘āce ‘abdü’lķahhār saryamī+ni* (339b/3); *h‘āce abdüşşamed saryamī+ni* (319a/8); *h‘āce aķmed yessevī+ni* (320b/6); *h‘āce ģasan beyzavi+ni* (331b/1); *h‘āce naşrüddīn*

velī+ni (321a/9); *ḥācı ‘abdullāh saryamī+ni* (333a/6); *ḥacı ḥamid+ni* (337a/3); *ḥadd+i* (305a/4, 305a/4, 305a/5, 305a/6, 305a/6, 308b/1, 309b/8); *ḥanefī+ni* (319b/6); *‘ilm+ni* (310b/4); *imām ebū ‘alī ḥanefī+ni* (321b/2); *ḳādı beyzāvī+ni* (341a/1); *ḳādı ḥāce+ni* (335a/5); *ḳal‘a+nı* (322a/9, 322b/7, 326a/7, 326a/10, 327b/2, 336a/6); *ḳara tegin+ni* (316a/9); *kişi+ni* (307a/1, 319a/7, 319a/7, 320b/9, 320b/10, 321a/3, 321b/8, 321b/10, 322a/9, 323a/3, 323a/4, 323a/8, 323a/9, 323b/1, 323b/4, 324b/2, 325a/2, 325a/11, 326b/4, 326b/9, 326b/10, 326b/11, 327a/9, 327b/6, 331a/11, 333b/6, 334a/6, 337a/2, 338b/1, 338b/8, 338b/10, 339a/3, 339b/2); *köprük+ni* (334a/11); *merdüm+ni* (325a/5); *mescid+ni* (308a/10, 318b/3, 319b/5, 324b/5, 327b/1, 327b/1); *öl-tür-üs+ni* (310b/10); *‘öşre+si+ni* (339b/6); *peygamber+ni* (319b/4); *ra‘iyyet+ni* (312b/7); *seyyīd bedreddīn+ni* (324b/6); *şāh naḳşibendī+ni* (324a/11); *şehir+ni* (304a/10, 322a/7, 322b/1, 322b/2, 322b/4); *şeyḥ+ni* (331a/10); *şeyḥ ‘aṭṭār velī+ni* (323b/5); *şeyḥ işḫāk velī+ni* (327a/6); *şeyḥ kemāleddīn beyzāvī+ni* (323a/5); *türbet+ler+ni* (340b/5); *vilāyet+ni* (312b/6, 332b/1, 335a/8, 335b/9).

3. Eksiz Genitif: *ḥazret-i ‘alāaddīn ige+ler+i* (323b/8); *saryam orn+ı* (300b/10); *saryam+ı çerāğ+ı* (340b/8); *saryam ḥalk+ı+nı ve ḥāce+ler+i+ni* (301b/11); *saryam ḥalk+ı+ğa* (302a/1); *saryam ḥāce+ler+i+din* (303a/10); *öy baş+ı+dın* (303b/5); *şehir iç+i+n+de* (303b/10); *çerig beg+i* (304a/3); *şehir ḥalk+ı* (304a/4); *‘acem yér+ler+i* (305b/11); *hişār iç+i+din* (308b/11); *arslan ḥān vaḳt+ı+da* (309a/2); *bölek arslan ḥān zamān+ı+da* (309a/11); *otrār ḥān+ı* (309b/6); *tam baş+ı+ğa* (310a/8, 310a/9); *saryam ḥalk+ı* (311a/5); *‘ömr-i dem iç+i+de* (313a/6); *bāğ iç+i+de* (313a/7); *saryam ḥāce+ler+i ve uluğ kiçik+ler+i* (313b/7); *Tevrāt iç+i+n+de* (315b/10); *‘ulūm mekteb+ler+i* (318b/1); *esbāb dükkān+lar+ı+dın* (324a/9); *cum‘a kéçe+si* (325b/7, 325b/10); *méni cesed+im+ni* (340b/9).

3.2.3.2.2. Yükleme Durumu

1. +nİ: *aç+nı* (316a/2); *âdem+ni* (340b/3); *ağ(ı)z+ı+nı* (340b/11); *ağ(ı)z+ı+ıyız+nı* (330a/9); *aḥvāl+ı+nı* (312b/7); *aş+ı+nı* (314a/6); *at+ı+ıyız+nı* (300a/2); *at+lar+nı* (320b/7); *baş+nı* (317a/8); *ba‘zı+sı+nı* (305a/2) ‘*aleyhi’s-selām+nı* (300a/6, 303b/2, 303b/7); *bozorg+lar+nı* (318a/2); *cān+ı+nı* (317b/5); *cān+lar+nı* (317b/5); *cāy+ı+nı* (334b/3); *cihān+nı* (302b/8, 303a/9, 304b/2, 304b/9); *çopan+nı* (324a/1); *du‘ā+nı* (306b/2); *du‘ā+lar+nı* (302a/11); *emanet+iniz+ni* (320a/10); *furkân+nı* (336a/2); *ğam+nı* (312b/7, 313b/4); *halk+ı+nı* (301b/11); *halk+nı* (313b/8, 302a/9); *hazret-i kara buğra hân+nı* (307b/9); *hükemā+lar+nı* (300b/7); *işān+nı* (319b/10, 328b/1, 328b/6, 329a/5, 329b/1, 329b/3, 331a/9, 331a/11, 331b/7, 331b/9, 332a/1, 332a/5, 332a/5, 332b/4, 333a/5, 333a/11, 333b/1, 334a/2, 334b/4, 334b/5, 334b/7, 334b/8, 335a/2, 335a/3, 335b/7, 336a/5, 336a/11, 336a/11, 336b/7, 338a/9, 338a/11, 339a/7, 339a/8, 339b/7, 339b/8, 340a/1, 340a/3, 340a/4, 340a/10, 340b/10); *kağı işān+nı* (335b/7); *karındaş+lar+nı* (312a/4); *kemālāt+nı* (336a/9); *kılıç+ı+nı* (310b/8); *kılıç+ı+mız+nı* (305b/7); *kitāb+nı* (320a/7, 320a/10); *enhār+nı* (329b/11, 334a/7, 334a/11); *kul+lar+nı* (314a/10); *laḳab+lar+nı* (326b/5); *maḳām+nı* (310b/3); *māl+nı* (316b/6); *or(u)n+ı+nı* (300b/3, 300b/10, 301a/4, 308a/10, 310a/3); *ot+nı* (303b/9); *otun+nı* (303b/7); *ribāt+lar+nı* (308a/9); *saryam+nı* (302b/4, 304b/11, 306b/6, 311a/8, 318a/7, 321a/7, 326b/2, 339b/3); *su+nı* (337b/8, 339b/5); *su+lar+nı* (314a/11); *sulṭān manşūr+nı* (311a/6, 311b/5); *sülük+nı* (333a/5); *tābūt+ı+nı* (308a/3); *tofraḳ+ı+nı* (324a/11); *tut-ḳan+nı* (305b/3); *türkistān+nı* (304b/11); *vaḳf+lar+nı* (316b/10); *vaḳt+nı* (340a/2) *yarım+nı* (313a/10); *yol+ı+nı* (317a/1); *yol+nı* (341a/2); *yol+lar+ı+nı* (314b/1); ‘*ālem+ni* (304a/1, 337a/6); ‘*ālim+ler+ni* (308a/5); *biz+ni* (325b/6, 330b/10, 340b/1); *cesed+im+ni* (340b/9); *cesed+ler+ni* (317b/5); *çerig+ler+ni* (303b/2); *dem+nı* (313b/11); *dervīş+ler+ni* (316a/3); *dé-ğen+ni* (302b/9) *dé-ğen+i+ni* (332a/4); *démek+ni* (334a/9); *dizi+ler+ni* (307b/3); *düşmen+i* (310a/6, 321b/8); *emānet+ni* (330a/8); *eşik+i+ni* (318b/3);

ékev+ler+i+ni (334a/1); *ékki+si+ni* (300b/9); *ekşer+i+ni* (327b/9); *éşit-ken+ni* (312a/3); *faķır+ni* (321b/6); *haber+ni* (314b/4); *h̄āce+ler+i+ni* (301b/11); *heme+si+ni* (303a/2, 324a/10); *hıđmet+ni* (331a/1); *hıđmet+ler+ni* (317a/3); *imāret+ler+ni* (317b/2); *iş+ni* (313a/7, 333a/3); *kāfir+ni* (315a/7); *kerfic+i+ni* (307a/10); *kim+ni* (325b/9); *kimerse+ni* (302b/5, 316a/4); *kimerse+ler+ni* (306b/11); *kişi+ni* (302/b/1, 309a/4, 310b/11, 319a/3, 320a/5, 320b/11, 327a/8, 335b/8); *kör-gen+ni* (334a/11); *köylek+ni* (302a/3, 302a/4, 302a/7, 321b/1); *köylek+ler+i+ni* (304a/5); *köylek+ler+i+ni* (304a/5); *kūçe+ni* (324a/7); *ķutbiddīn ‘allāme beyzāvī+ni* (336b/5); *manşūr hamīr+ni* (313a/5); *merdüm+ler+ni* (328b/8); *mertebe+ñiz+ni* (322a/7); *mescid+ni* (308a/9); *mescid+i+ni* (310a/2); *mevlānā aħmed semerķandī+ni* (325b/5, 326a/2); *mevlānā ‘azāmeddīn beyzāvī* (338b/1); *mihmāndār+çilik+ni* (330b/5, 332b/6); *muştafā ķulı h̄āce+ni* (326a/8); *müjde+ler+i+ni* (330a/5); *mülk+ni* (307b/7); *öz+i+ñiz+ni* (332b/7); *öz+ler+ni* (332a/10, 332b/2); *silsile+si+ni* (318b/8); *söz+ni* (312b/3, 322a/6); *söz+ü+m+ni* (314b/11); *şūfī+ni* (340b/10); *süñek+i+ni* (304a/9); *şehr+i+ni* (303a/9, 304a/2, 305b/6, 305b/8, 306a/6, 306a/10, 306a/11, 317a/9, 317a/10); *şehr+ni* (304a/2, 304b/2, 314b/5, 314b/8, 317b/2); *şerīf+i+ni* (329b/9); *vālide+ler+i+ni* (322b/3); *vezīr+ni* (311b/6); *vilāyet+ler+ni* (311b/9); *yürek+ler+ni* (332a/4); *yüz+i+ni* (316b/3); *yüz+ler+i+ni* (329b/9).

2. +I: *ayağ+ı* (304a/8); *cüyāb+ı* (306b/1), *günāh+ı* (316a/2); *hātun+ı* (335a/9); *ķarār+ı* (309a/3); *kél-tür-gen+i* (319a/2); *murād+ı* (341a/8).

3. +∅ : 3. Teklik iyelik ekinden (+ın) sonra fonksiyonu olan ama ekin kendisi kullanılmayan bir yükleme durumu söz konusudur. Bu ek, “+∅” yükleme durumu eki ile karşılanır.³¹

³¹ Osman Nedim Tuna, “∅ eki” şöyle tanımlar: “Gramer ve bir ekin kendi yokluğu ile alternans halinde olması durumunda, eksiz kullanılış ∅ ek olarak adlandırılır.”

ābādlik+i+n (304a/11); *çāder+i+n* (307b/5); *sefer+i+n* (307b/3, 307b/7).

3.2.3.2.3. Yönelme Durumu

1. +gA, +A: *‘abdhālik hān+ğa* (309b/8); *ag(1)z+i+m+ğa* (313a/8); *aldi+ğa* (303a/5); *‘ālem+ğa* (306a/2); *‘aleyhi’s-selām+ğa* (303b/3); *ara+ğa* (310b/8); *arslan hān+ğa* (309a/5, 309a/9); *āsmān+ğa* (306a/10, 306a/11); *at+i+ğa* (304a/7); *ayağ+i+ğa* (310b/1, 317a/8); *‘azrā’īl+ğa* (317b/4); *bağ+i+ğa* (314b/2); *baş+i+ğa* (310a/8); *bular+ğa* (311b/4); *cellād+ğa* (307b/10, 308a/2); *cemā‘at+i+ğa* (309a/3, 309a/5); *da‘vet+ğa* (309a/10); *derece+si+ğa* (319b/2); *dihkān+ğa* (303a/7); *enbiyā+ğa* (335a/1); *gār+ğa* (337a/4); *hā‘ace+ler+i+ğa* (313b/9); *hakk+i+ğa* (309b/4); *gal+i+ğa* (319b/2); *halk+i+ğa* (302a/2, 304b/5); *hātır+lar+i+ğa* (300a/11); *hidāyet+i+ğa* (318b/10); *hudā+ğa* (310b/8, 310b/5); *iç+i+ğa* (311a/9); *imān+ğa* (302a/9, 304b/4); *ismā‘īl sāmānī+ğa* (311b/3); *kal‘a+ğa* (305b/1); *ķara buğra hān+ğa* (307b/1); *ķara murud+ğa* (308a/3); *ķarındaş+lar+i+ğa* (311b/8); *ķaş+i+ğa* (311a/3); *kuçe+si+ğa* (315a/3); *ķul+i+ğa* (316b/5); *meftā+ğa* (308a/7); *pādişāh+i+ğa* (311a/7); *pādişāh+lar+ğa* (308b/6); *rahmet+i+ğa* (314b/3); *sarı+ğa* (303a/9); *saryam+ğa* (303a/3, 305a/1, 305a/10, 307a/6, 313b/6, 316b/7, 317a/5, 328b/5); *sultān+ğa* (340a/9); *şer‘īat+ğa* (333a/2); *şeyh salāhaddīn hārezmī+ğa* (333a/7); *ţā‘at+ğa* (314a/7); *tavuk+i+ğa* (333a/1); *vilāyet+ğa* (304a/2); *türkistān vilāyet+i+ğa* (302b/10); *kāşgar vilāyet+i+ğa* (308b/7); *saryam vilāyet+i+ğa* (313b/6); *vücūd+ğa* (300a/2); *yl+ğa* (302b/5, 302b/7); *zindān+ğa* (311a/7, 314a/1, 314a/2); *ag(1)z+lar+i+ge* (330a/10, 330a/11); *aldi+ler+i+ge* (301a/9); *ayağ+lar+i+ge* (335a/1); *baş+ıge* (324a/7); *baş+lar+i+ge* (329b/9); *bol-ğan+lar+i+ge* (318b/5); *bozorg+lar+i+ge* (328a/10); *gār+ge* (302a/4, 340b/9); *halk+i+ge* (303b/8, 307a/11); *hātır+lar+i+ge* (300b/5); *ishāk ata+ge* (323b/2); *maķşad+lar+i+ge* (317b/6, 324b/1, 325a/7); *or(u)n+i+ge* (306b/6); *orta+sı+ge* (324a/7); *saryam+ge* (309b/7, 323a/6, 327a/8, 328b/5); *semerķand+ge* (311b/2); *ţaraf+ge* (300a/5, 304b/8, 309a/3); *ţaraf+lar+i+ge* (330b/3); *ţavāf+ge* (314b/10); *‘ulemā+lar+i+ge* (335a/10);

üstād+lar+i+ge (329b/10); *vaḳf+i+ge* (308a/11); *yurt+lar+i+ge* (335b/8); *zengi ata+ge* (325a/4); *zirā‘at+lar+i+ge* (337b/5); *aldī+ge* (322a/3); *‘ālem+ge* (302b/8, 332a/10); *ata yessevī+ge* (334a/10); *a+zīz+i+ge* (320a/7); *bahāüddīn buḫārī+ge* (323b/7); *bende+ler+ige* (301b/1, 307b/11); *biçāre+ge* (318a/10); *biçāre+ler+ge* (337b/8); *birbir+ler+i+ge* (321b/3, 333b/4); *biri+ge* (335b/9); *biz+ge* (315b/1, 317a/3); *buḫārī+ge* (332a/2); *bürehne+ge* (316a/5); *cāy+ge* (332a/3); *cebrāil+ge* (306a/9); *cenāze+ge* (330b/10); *çağır tegin+ge* (307b/8); *derrende+ler+ge* (301a/11); *dervāze+ge* (326a/7); *düşmen+ge* (310b/5, 321a/11, 321b/1); *endicānī+ge* (334b/7); *ege+si+ge* (330a/8); *h̄āce ruşenāy taşkendī+ge* (339b/1); *h̄āce şemseddin özkendī+ge* (323a/3); *hāl+ge* (318b/11); *hazīne+ge* (303a/3); *hıdmet+ler+ige* (331a/4, 340a/11); *ibrāhīm+ge* (303b/9); *icāzet+i+ge* (317b/6); *iç+i+ge* (317b/6); *irşād+i+ge* (325a/5); *iş+ler+i+ge* (324a/3); *işān+ge* (339b/5); *ḳabr+ler+i+ge* (328b/6); *ḳalb+i+miz+ge* (337b/7); *kendi+ge* (323a/3); *kémen+e* (302b/2, 330a/6); *kimerse+ge* (311a/4); *kişi+ge* (309a/6, 313a/11, 322a/6); *kişi+ler+ge* (314a/11); *köñ(ü)l+i+ge* (319a/1); *köz+üm+ge* (322a/3); *ḳulaḳ+i+ge* (332b/1); *ḳulaḳ+lar+i+η+ge* (327b/7); *medrese+ge* (308b/11); *merḳad+ler+i+ge* (315b/7); *mescid+ge* (320a/1, 327a/3); *mevlānā+ge* (319a/2, 325b/2); *mevlevī cāmī+ge* (324b/7); *mezḳūr+ge* (331a/8); *mīr bahāüddīn velī yekpā+ge* (324b/11); *mu‘tteber+ge* (324b/3); *ne+ge* (310b/11, 315a/8); *olar+ge* (315b/2); *öy+ge* (301a/2); *öy+ler+i+ge* (331a/2); *öz+ler+i+ge* (325b/3); *öz+ge* (306b/7, 309a/11, 314a/6); *semmāsī+ge* (332a/2); *serdār+i+miz+ge* (325b/6); *sevdā+ge* (323b/11); *siz+ge* (310b/1); *siz+ler+ge* (302a/2); *sultān ḳara tegin+ge* (317a/2); *şāh naḳşibendī+ge* (323b/7, 323b/9); *şehr+ge* (315a/10, 315b/9); *şehr+i+ge* (302b/10, 303a/10, 303b/5); *şerīf+ler+i+ge* (328b/7); *şeyḫ ‘aṭṭār+i+ge* (327a/4); *şeyḫ ebū sa‘id otrārī+i+ge* (327a/4); *şeyḫ nureddīn taşkendī+ge* (327a/7); *şikār+ge* (337b/1); *til+ge* (320b/8); *üst+i+ge* (316b/2, 337b/2); *yetīm+ler+ge* (314a/4); *yér+ge* (321b/5, 325a/10); *zıkr+ge* (338a/6); *ḫelāl+i+n+e* (335b/1).

2. **+kA:** *ot+ka* (303b/4); *kent+ke* (307a/9, 307a/10); *mülk+ke* (307b/7); *ziyâret+ke* (315b/7).

3.2.3.2.4. Bulunma Durumu

1. **+dA:** *ara+sı+da* (312b/10); *arığ+da* (334b/2); *arğa+sı+da+ğı* (315b/5); *arğa+sı+da* (315a/10); *'arş+da* (306a/3); *'aşr +da* (319b/7, 321a/6); *'aşr+lar+i+da* (323a/2, 336a/8, 339b/4); *ayağ+lar+i+da* (321a/3, 329a/5, 329b/1, 329b/3, 341a/1); *'azâb+da* (337b/3); *baş+i+da* (310a/9); *baş+i+n+da* (337b/1); *beyâbân+i+da* (328a/6); *beyâbân+lar+da* (311b/11, 312a/10, 337a/5); *çomuşlağı+da* (305a/5); *dergâh+ıda* (313b/11); *eşnâ+da* (323b/11); *eñrâf+lar+i+da* (340a/4); *ferâğat+da* (313a/1); *ğâr+lar+i+da* (341a/2); *hakk+i+da* (315a/1); *herât+da* (318b/2, 335b/7); *intizârlik+da* (330b/9); *ispicâb+da* (318b/7); *kazğurt tağı+da* (304a/9); *kerîmân+nı+da* (317b/8); *kıl-ğan+da* (329a/1); *kıl-ğan+lar+i+da* (336a/2); *kol+i+da* (315a/11); *mağâm+da* (310b/4); *mihrâb+da* (320a/5); *or(u)n+i+da* (306b/1); *orta+sı+da* (302b/11); *penâh+i+da* (304b/6); *rüberû+sı+da* (321b/3); *saryam+da* (301a/3, 302a/5, 303a/4, 308a/6, 308b/9, 328a/10); *şer'îat+i+mız+da* 332b/10, *şu+n+da* (325a/11, 326a/4, 327a/11, 331b/6, 340b/10); *tağ+i+da* (304a/9, 319b/4, 320b/5, 320b/9, 322a/9, 322b/11, 326a/10, 326b/5, 326b/11, 327a/5, 327b/2, 330a/1, 331b/11, 332a/6, 333a/6, 334a/6, 334a/11, 334b/6, 334b/8, 335a/3, 336a/5, 336b/1, 336b/3, 337a/8, 338a/9, 338b/1, 338b/8, 339a/4, 339b/3, 339b/10, 340a/6); *tağ+i+da+ki* (327a/1, 327a/2); *tağ+lar+da* (311b/10, 312a/10, 312b/8); *tağ+lar+i+da* (319a/8, 320b/2, 321b/9, 321b/11, 322b/7, 322b/7, 323a/4, 323a/10, 323b/1, 323b/5, 324b/3, 324b/5, 324b/8, 325a/2, 325a/7, 326a/7, 329a/10, 331a/6, 331a/9, 331b/1, 333b/6, 334a/3, 337a/2, 338b/5, 339a/8, 339b/8); *taş+i+da+dur* (322b/1, 322b/4); *taş+i+n+da* (317b/10); *uyku+da* (310b/9); *vâkı'ât+da* (313b/2); *vakt+i+da* (302b/11, 305a/9, 306b/9, 309a/2, 309a/9, 309b/11, 310a/2, 340b/8); *vakt+lar+i+da* (302a/8, 322a/2); *yağa+sı+n+da* (308a/3); *yan+i+da* (308a/4, 322a/9, 322b/8, 325a/8, 326a/7,

327a/6, 327a/10, 327b/2, 334a/2, 336a/6); *yarım+da* (310a/8); *yavuk+ı+n+da* (300b/2); *yıl+da* (302b/5, 309a/9, 310a/3, 314a/4); *yol+da* (307a/9, 308a/4); *zamān+da* (303a/3); *zamān+ı+da* (309b/1); *zindān+da* (311b/9, 312a/8, 313b/10); ‘*Acem+de* (340b/3); *aldi+de* (318b/3, 319b/5); *aldi+de+ki* (327a/3); *başlık+ler+i+de* (340a/10); *bülend+lik+de* (330a/1, 339a/10, 340a/6); *çimkent+de* (305a/6, 310b/7); *dāmene+si+de* (307b/5, 317a/6); *dervāze+de* (301a/1, 302b/6); *dīger+de+dür* (334a/2); *hadd+i+de* (310b/6, 314a/8, 314a/9); *hāl+de* (317b/4); *hanefīyye+de* (335b/1, 335b/4); *hefte+de* (320a/2); *iç+i+de* (303a/1, 313a/6, 313a/8, 321a/10, 322b/1); *iç+i+de+dür* (322b/2); *iç+i+n+de* (301a/2, 303b/10, 315b/10, 317b/10, 339b/8, 340b/6); *kaabr+i+de* (325b/7); *kađihāne+de+ki* (318b/3); *kent+de* (305a/5); *körset-en+i+de* (322b/3); *leb+i+de* (329b/11, 334a/7, 334a/11, 339b/10, 340a/7); *mağber+de* (320b/11); *mekke+de+ki* (316a/3); *mekteb+de* (312a/1, 312a/11, 312b/10); *mezheb+de* (335b/6); *söz+de* (337b/9); *şehir+de* (300a/9, 300a/10, 304b/3, 305a/2, 316a/4, 316a/5, 316b/1); *şehir+i+de* (306a/3, 307a/5, 307b/1); *şerīf+ide* (317b/11); *tama‘ı+da* (307b/9); *tārīh+de* (327b/8, 335a/6, 341/a/4); *tārīh+i+n+de* (329a/4); *tek+i+de* (326a/10); *tüş+ler+i+de* (321a/8); *tüz+de* (306b/10); *üst+i+de* (310b/3); *üst+i+de+dür+ler* (341a/2); *üzeñü+de* (304a/8); *vağt+de* (305a/8, 308a/6, 318b/4, 321b/7); *vilāyet+i+de* (316a/11, 322a/10, 325b/7, 326a/5, 341a/5); *vilāyet+i+ñiz+de* (335b/4); *yér+de* (300b/7, 301b/7, 301b/9, 308a/8, 316b/8, 339a/10); *yér+i+n+de* (305a/11); *yéryüzi+de* (312a/8); *yüz+i+de* (312a/8); *zāhirī+de* (318b/4); *zıkr+ler+i+de* (338b/11).

3.2.3.2.5. Çıkma Durumu

+dIn: *ağ(ı)z+lar+ı+dın* (338a/7); *at+dın* (304a/7); *ata+lar+ı+dın* (336a/9); *bezirgān+dın* (318a/8); *cāy+ı+dın* (334b/2); *dükkān+lar+ı+dın* (324a/9); *esbāb+dın* (309a/11, 314a/6); *evliyāullāh+dın* (334b/11); *ğargara+dın* (334b/1); *hālil‘ullāh +dın* 335a/11, *hātun+dın* (310a/4); *hüş+ı+n+dın* (312a/9); *işān+dın* (329a/2, 333b/10,

338a/2); *karındaş+lar+i+din* (300a/9); *kaş+i+din* (315a/6); *kaysı+din* (318a/6); *kıl-ğan+din* (340b/7); *korğunç+i+din* (305b/8); *or(u)n+i+din* (312b/2, 337b/11); *or(u)n+u+m+din* (310a/7); *rūh+i+din* (326b/9); *rūh+lar+i+din* (341a/7); *saryam+din* (301b/3, 301b/11, 302a/8, 314b/7, 328a/5); *şifat+i+din* (326b/7); *su+din* (337b/10); *şeyhü'l-islām+din* (310a/9); *taraf+din* (314a/11); *taraf+i+din* (320a/4); *tavuk+din* (332b/11); *te'ālā+din* (304a/11, 306a/6); *toy-dur-ğan+din* (316a/3); *'ulemā+din* (335b/3); *yıl+din* (302a/5, 330a/8, 332a/11); *zindān+din* (312a/5); *aḥvāl+din* (324a/8, 320a/3); *aḥvāl+ler+i+din* (323a/11); *ālem+din* (316a/7, 331a/1); *'alem+lik+din* (332a/11, 332b/2, 332b/8); *ba'ış+din* (312b/1); *ber-gen+din* (334a/10); *bereket+i+din* (301a/5, 310b/4); *birbiri+din* (319a/5); *biri+si+din* (322a/4); *cāme+ler+din* (337b/11); *derrende+ler+din* (301b/2); *dervāze+si+din* (316a/1, 316a/1); *gāyib+din* (335a/1); *ḥ'āce+ler+i+din* (303a/10); *ḥalīfe+ler+i+din* (318a/11) *hefte+din* (330a/6); *iç+i+din* (303a/1, 307b/4, 308b/11); *ḡabr+ler+i+din* (323b/4, 327b/9, 322b/10, 325b/11); *kim+din* (313b/2); *kişi+din* (331a/5); *kişi+ler+i+din* (309a/4); *kit-ken+din* (303a/6); *mescid+din* (320a/11); *mén+din* (326a/3); *muḡliş+ler+i+din* (333b/9); *mübārek+ler+i+din* (338a/6); *müddet+din* (331a/3, 331b/4, 333b/8); *müfesser+din* (336a/4); *mürāḡıbe+din* (322a/5); *nesl+i+din* (307a/4, 308b/8); *öl-tür-mes+din* (332b/10); *peygamber+din* (303a/11); *şahābe+ler+din* (305b/5); *sebeb+din* (337b/3); *sebeb+i+din* (301a/8, 307b/1); *söz+din* (333a/4); *seb+din* (327a/11); *şehr+din* (301a/10, 304b/7); *şehr+ler+din* (306b/7); *şerīf+ler+i+din* (318a/2); *teḡe+din* (309a/7); *teḡri+din* (308a/1); *tört+din* (335b/9); *türbet+ler+i+din* (327b/6); *üst+i+din* (304a/6); *vech+din* (332b/7); *yér+din* (317a/10).

3.2.3.2.6. Vasıta Durumu

+n: *bile+n* (321b/5); *birle+n* (320b/4, 329a/1, 329b/10, 330a/10, 340a/1); *ékevlen* < *ékegü+la+n* (310b/4).

3.2.3.2.7. Eşitlik Durumu

+çA: *ança* (327b/10, 341/a/4); *barça* (301a/11, 304a/1, 307a/11, 314b/7); *néçe* (300a/10, 300b/7, 302a/5, 302b/7, 307b/3, 311b/2, 318b/6, 328b/6, 330a/7, 331a/3, 332a/11, 333a/1, 335b/1, 335b/7); *parça* < *bar+ça* (305b/8, 305b/10, 305b/10).

3.2.3.2.8. Yön Gösterme Durumu

+gArI, +kArI, +rA: *il+geri* (301b/4, 332b/10); *taşkarı* (301a/2, 301a/7, 301a/10, 301b/3, 328a/5); *yoğarı* < *yok+gArX* (306b/8); *soğ+ra* (300a/3, 300b/5, 302a/2, 302b/4, 303a/8, 303b/3, 304a/1, 304b/1, 304b/8, 309b/9, 311a/4, 331a/3, 334a/11, 335a/11, 340b/7).

4.2.3.2.9. Sınırlandırma Durumu

+kAçA; +gAçA: *dem+ğaça* (327a/11); *halı+ğaça* (308a/11); *kél-esi+ğaça* (308b/1); *kıyāmet+ğaça* (304b/1, 306b/4, 315b/11); *kün+ğaça* (320b/1); *semā+ğaça* (330b/2); *şehr+i+geçe* (335b/10).

3.2.3.4. Aitlik Eki

+kI: *aldi+de+ki* (327a/3); *kađıhāne+de+ki* (318b/3); *mekke+de+ki* (316a/3).

3.2.3.5. Çokluk Ekleri

+lAr: *bala+lar* (312a/11); *beççe+ler+ni* (319a/10); *beyābān+larda* (311b/11, 312a/10, 337a/5); *bīmān+lar* (302b/3); *bular* (302b/3, 339b/6); *bu+lar+nı* (338a/4); *cān+lar+nı* (317b/5); *cefā+lar* (307b/11); *du‘ā+lar+nı* (302a/11); *ğāyib+lar* (331b/5, 331b/10); *halāyık+lar* (302b/2); *hil‘at+lar* (300a/7); *hükemā+lar+nı* (300b/7); *karındaş+lar+nı* (312a/4); *kul+lar+nı* (314a/10); *lağap+lar+nı* (326b/5); *mef tā+lar+nı* (326b/3); *muz+lar* (305b/2); *müselmān+lar+nı* (340a/3); *oğlan+lar* (311b/11,

312b/10); *olar* (324a/4, 340b/8); *pādiṣāh+lar+ğa* (308b/6); *ribāṭ+lar+nı* (308a/9); *su+lar* (305b/1, 312b/8); *su+lar+nı* (314a/11); *tağ+lar+da* (311b/10, 312a/10, 312b/8); *tersā+lar+nı* (305a/1); *vaḳf+lar+nı* (316b/10); *yol+lar+nı* (314b/1); *‘ālem+ler+nı* (308a/5); *‘azīz+ler* (316a/7, 327b/9); *biçāre+ler+ge* (337b/8); *cāme+ler+din* (337b/11); *cānver+ler* (301a/11); *cesed+ler+nı* (317b/5); *çerig+ler+nı* (303b/29); *çillehāne+ler+i* (340b/6); *derrende+ler+nı* (301a/8); *derrende+ler+ge* (301a/11); *derrende+ler+din* (301b/2); *dervīş+ler+nı* (316a/3); *dizi+ler+nı* (307b/3); *düşmen+ler* (310b/8); *ercümend+ler+i+dür* (333b/8); *faḳīr+ler* (311a/6); *ferište+ler* (315b/5); *h̄āce+ler* (316b/11); *h̄āce+ler+nı* (301b/11); *h̄ādim+ler* (314a/9); *hāksār+si+ler+nı* (327b/7); *hıḍmet+ler+nı* (317a/3); *‘imāret+ler+nı* (317b/2); *ḳabr+ler+i+nı* (331b/9); *kāfir+ler* (305a/11, 311a/8, 311a/11, 314b/8, 315a/6, 315a/9, 329a/1, 340a/2); *kimerse+ler+nı* (306b/11); *kişi+ler* (304a/8); *kişi+ler+ge* (314a/11); *köylek+ler+nı* (302a/1, 321a/10); *köz+ler+nı* (327b/5); *merdüm+ler* (324b/4, 326b/6, 333a/10, 340a/4); *merdüm+ler+nı* (328b/8); *mü‘min+ler* (312a/1, 312b/1, 312b/11); *netīce+ler+nı* (316b/4); *ni‘met+ler* (312a/11); *şahābe+ler* (305b/3, 305b/6, 334a/8); *şahābe+ler+din* (305b/5); *şahābe+ler+nı* (305a/10); *siz+ler* (305b/11); *siz+ler+ge* (302a/2); *şehīd+ler* 340a/3, *şehr+ler+din* (306b/7); *şī‘i+ler* (319b/10, 327a/8); *şu‘be+ler* (322b/5); *ten+ler* (325b/3); *ta‘zīm+ler* (303b/2); *türbet+ler+nı* (340b/5); *vālide+ler+nı* (322b/3); *vezīr+ler* (311b/7); *vilāyet+ler+nı* (311b/9); *yetīm+ler+ge* (314a/4); *yér+ler+nı* (316b/11); *yürek+ler+nı* (332a/4).

3.2.3.6. İyelik Ekleri

Teklik

1. Şahıs: +(X)m ünlü ile biten kelimelere doğrudan, ünsüzle bitenlere bağlayıcı ünlü ile gelmektedir: *ağ(i)z+i+m+ğa* (313a/8); *baba+m+nı* (330a/5); *cesed+i+m+nı* (340b/9); *çābuḳ+u+m* (311a/6); *dōst+u+m* 306a/4); *ḥabīb+i+m* (306a/10); *or(u)n+u+m+din* (310a/7); *söz+ü+m+nı* (314b/11).

2. Şahıs +(X)η ünlü ile biten kelimelere doğrudan, ünsüzle bitenlere bağlayıcı ünlü ile gelmektedir: ‘*ādil+līg+iη* (312a/8); *pādişāh+līk(ġ)+i+iη* (312a/7); *vaķt+i+iη+da* (324a/4).

3. Şahıs:

a) +I: *aġ(i)z+i+nı* (340b/11); *aĥvāl+i+nı* (312b/7); *aş+i+nı* (314a/6); *at+i+ġa* (304a/7); *at+i* (301b/4, 301b/5, 301b/5, 301b/6, 304b/10, 304b/10, 308b/5, 316a/11); *at+i* (322a/9); *ayaġ+i+ġa* (310b/1, 317a/8); *baş+i* (334a/3); *baş+i+da* (310a/9); *baş+i+n+da* (337b/1); *baş+i+ġa* (310a/8); *baş+i+ge* (324a/7); *beyābān+i+da* (328a/6); *cāy+i+dın* (327a/10, 328b/2, 334a/2, 337a/7, 339a/9); *cāy+i+nı* (334b/3); *cemā‘at+i+ġa* (309a/3, 309a/5); *cūyāb+i* (301a/5, 306b/1); *derġāh+i+da* (313b/11); *günāh+i* (316a/2);); *ĥaķķ+i+ġa* (309b/4); *ĥaķķ+i+da* (315a/1); *ĥāl+i+ġa* (319b/2); *ĥalk+i+ge* (303b/8, 307a/11); *ĥalk+i+nı* (301b/11); *ĥarāc+i* (339b/6); *ĥātun+i* (335a/9); *ĥişār+i+nıη* (305a/7); *hūş+i+n+dın* (312a/9); *ķarār+i* (309a/3); *ķar(i)n+i* (320a/11); *ķaş+i+dın* (315a/6); *ķaş+i+ġa* (311a/3); *ķılıç+i+nı* (310b/8); *ķorķunç+i+dın* (305b/8); *ķul+i+ġa* (316b/5); *maķşad+i* (319a/11); *ķul+i* (316a/9); *murād+i* (341a/8); *oġ(u)l+i* (304b/9); *or(u)n+i* (303b/11); *or(u)n+i+da* (306b/1); *or(u)n+i+dın* (312b/2, 337b/11); *or(u)n+i+nı* (300b/3, 300b/10, 301a/4, 308a/10, 310a/3); *or(u)n+i+ge* (306b/6); *pādişāh+i+ġa* (311a/7); *penāh+i+da* (304b/6); *raĥmet+i+ġa* (314b/3); *rūĥ+i+dın* (326b/9); *şıfat+i+dın* (326b/7); *sultān+i* (306b/9); *ţaraf+i+da* (319b/4, 320b/5, 320b/9, 322a/9, 322b/11, 326a/10, 326b/5, 326b/11, 327a/5, 327b/2, 330a/1, 331b/11, 332a/6, 333a/6, 334a/6, 334a/11, 334b/6, 334b/8, 335a/3, 336a/5, 336b/1, 336b/3, 337a/8, 338a/9, 338b/1, 338b/8, 339a/4, 339b/3, 339b/10, 340a/6); *ţaraf+i+da+ki* (327a/1, 327a/2); *ţaraf+i+dın* (320a/4); *tābūt+i+nı* (308a/3); *tag+i+da* (304a/9); *taş+i+da+dur* (322b/1, 322b/4); *taş+i+n+da* (317b/10); *tavuk+i+ġa* (333a/1); *tofraķ(ġ)+i+nı* (324a/11, 326a/5); *vaķf+i* (308b/1, 308b/2); *vaķf+i+ge* (308a/11); *yaĥşılıķ(ġ)+i+n* (304a/10); *yan+i+da* (308a/4, 322a/9, 322b/8,

325a/8, 326a/7, 327a/6, 327a/10, 327b/2, 334a/2, 336a/6); *yarım+ı* (313a/8); *yavuk+ı+n+da* (300b/2); *yol+ı* (304b/1, 315b/11); *yol+ı+nı* (317a/1); *zālīmlik(ğ)+ı* (307a/8); *zamān+ı+da* (309b/1); *beg+i* (302b/9); *bir+bir+i+ni* (337b/3); *bir+bir+i+din* (319a/5); *bir+i* (300b/9, 313a/7, 313a/10, 313b/1, 326b/3, 335a/8); *bir+i+ge* (335b/9); *bir+i+niñ* (304b/10); *çāder+i+n* (307b/5); *çerāğ+ı* (340b/8); *çerig+i* (303a/5); *dé-gen+i+ni* (332a/4); *duñter+i+dür+ler* (340a/9); *ekser+i+ni* (327b/9); *eşik+i+n* (311b/5); *haber+i* (320a/3); *hacc+ı* (316a/5, 316a/6); *hadd+i* (305a/7,); *hadd+i+de* (310b/6, 314a/8, 314a/9); *hak+ı+ğa* (309b/4); *hāl+ı+ğa* (319b/2) *hāl+i* (311b/10, 338b/3); *helāl+i+n+e* (335b/1); *hidāyet+i+ğa* (318b/10); *hişse+si* (302a/6); *iç+i+de* (303a/1, 313a/6, 313a/8, 321a/10, 322b/1); *iç+i+ğa* (311a/9); *iç+i+ge* (317b/6); *iç+i+n+de* (301a/2, 303b/10, 315b/10, 317b/10, 339b/8, 340b/6); *‘imāret+i* (329a/7); *irşād+i+ge* (325a/5); *iş+i* (332b/5); *kaabr+i+de* (325b/7); *kaadem+i* (300a/1); *kerfic+i+ni* (307a/10); *köñ(ü)l+i+ge* (319a/1); *köp+i* (304b/3); *küç+i* (310a/4); *kün+i* (301a/8, 313a/3, 313a/7, 314a/5, 314b/9, 315b/7, 320a/2, 320a/7); *leb+i+de* (329b/11, 334a/7, 334a/11, 339b/10, 340a/7); *leşker+i* (340a/1); *mescid+i+ni* (310a/2); *mescid+i+niñ* (303b/11); *nesl+i+din* (307a/4, 308b/8); *emr+i* (325a/9); *eşik+i+ni* (318b/3); *sebepe+i+din* (301a/8, 307b/1); *sefer+i+n* (307b/3, 307b/7); *sünjek+i+ni* (304a/9); *şehr+i* (301b/3, 306b/4, 314b/4); *şehr+i+de* (306a/3, 307a/5, 307b/1); *şehr+i+ge* (302b/10, 303a/10, 303b/5); *şehr+i+geçe* (335b/10); *şehr+i+niñ* (300b/2, 314a/8); *şerīf+i+ni* (329b/9); *tārīh+i+n+de* (329a/4); *üst+i+de* (310b/3); *üst+i+de+dür+ler* (341a/2); *üst+i+din* (304a/6); *üst+i+ge* (316b/2, 337b/2); *üstād+ı* (326b/3); *vech+i* (319b/7, 334a/9, 334b/10, 338a/5); *vilāyet+i+de* (316a/11, 322a/10, 325b/7, 326a/5, 341a/5); *vilāyet+i+ğa* (302b/10, 308b/7, 313b/6); *yér+i+n+de* (305a/11); *yüz+i+de* (312a/8); *yüz+i+ni* (316b/3).

b) +sI: *arķa+sı+da* (315a/10); *ata+sı* (308a/10); *barça+sı* (305b/1, 312b/9); *ba‘zı+sı* (303b/8, 325b/4, 325b/4); *ba‘zı+sı+nı* (305a/2); *karşı+sı* (305a/3); *kaaysıdın< kaıyu+sı+dın* (318a/6); *orda+sı* (305a/3); *orta+sı+da* (302b/11); *orta+sı+ge* (324a/7);

pādşā+sı (312b/6); *rūberū+sı+da* (321b/3); *rūh+i+dın* (326b/9); *yağa+sı+n+da* (308a/3); *beççe+si+ni* (323a/7); *beg+i* (304a/3); *bereket+i+dın* (301a/5, 310b/4); *bir+i+si* (316a/5, 322a/4, 322a/7, 322a/8); *bir+i+si+dın* (322a/4); *dāmene+si+de* (307b/5, 317a/6); *derece+si+ğa* (319b/2); *dervāze+si+dın* (316a/1, 316a/1); *dervāze+si+ni* (319b/5); *ége+si* (315a/3); *ége+si+ge* (330a/8); *ékki+si* (322b/1); *ékki+si+ni* (300b/9); *ḥanefī+si+niḡ* (320b/2); *ḥāksār+sileri* (327b/7); *heme+si+ni* (303a/2, 324a/10); *igne+si* (307a/2); *ini+si* (307b/6); *keçe+si* (314b/9, 325b/7, 325b/10); *kişi+si* (315a/11); *kūçe+si+ğa* (315a/3); *néçe+si* (302a/10); *nişāne+si* (327b/1); *öz+i* (332b/5); *silsile+si+ni* (318b/8); *zehre+si* (306b/11).

Çokluk

1. Şahıs: +mIz: *işān+i+mız+ni* (337b/5); *kılıç+i+mız+ni* (305b/7); *serdār+i+mız+ge* (325b/6); *şer‘īat+i+mız+da* (332b/10); *kalb+i+miz+ge* (337b/7); *Sözük+i+miz* (340b/1).

2. Şahıs: +(X)ηXz: *ağ(i)z+i+ηız+ni* (330a/9); *at+i+ηız+ni* (300a/2); *yaş+i+ηız* (312b/3); *devlet+i+ηız* (312b/3); *emānet+i+ηız+ni* (320a/10); *öz+i+ηız+ni* (332b/7); *vilāyet+i+ηız+de* (335b/4).

3.Şahıs: *ağ(i)z+lar+i+dın* (338a/7); *ağ(i)z+lar+i+ge* (330a/10, 330a/11); *arğa+lar+i* (329b/10); *‘aşr+lar+i* (333b/3); *‘aşr+lar+i+da* (323a/2, 336a/8, 339b/4); *at+lar+i* (321a/2, 325b/8, 327b/3, 335a/7, 339a/11); *at+lar+ni* (320b/7); *ata+lar+i* (322a/5, 338a/11); *at+lar+i+dın* (336a/9); *at+lar+ni* (315b/7, 322a/2, 325b/7, 325b/11, 334a/1); *at+lar+i+dur* (339a/7); *at+lar+i+durlar* (322b/6); *ayağ+lar+i+da* (321a/3, 329a/5, 329b/1, 329b/3, 341a/1); *ayağ+lar+i+ge* (335a/1); *baba+lar+i* (340a/11); *baba+lar+ni* (340a/10); *bād+lar+i+ge* (330b/2); *barça+lar+i* (311a/9, 315a/5); *baş+lar+i+ge* (329b/9); *başka+lar+i* (339a/6); *başlık+lar+i+da* (340a/10); *ba‘zı+lar+i* (304b/4, 304b/4); *bol-ğan+lar+i+ge* (318b/5); *bozorg+lar+ni* (328a/5, 341a/7); *bozorg+lar+i+ge* (328a/10); *bozorg+lar+ni* (318a/2); *cāy+lar+i+dur*

(328b/2); *cenāb+lar+ı* (320a/2); *du‘ā+lar+ı* (331b/8); *dükkān+lar+ı+dın* (324a/9); *eṭrāf+lar+ı* (301a/6); *eṭrāf+lar+ı+da* (340a/4); *fütüh+lar+ı* (318a/9); *ğār+lar+ı+da* (341a/2); *hān+lar+ı* (308b/7); *hātır+lar+ı+ğa* (300a/11); *hātır+lar+ı+ge* (300b/5); *hatt+lar+ı* (333b/4); *hem‘aşr+lar+ı* (333b/3); *imāmlık+ler+i* (320a/1); *kal-ğan+lar+ı* (310b/10); *karındaş+lar+ı* (303b/7, 307a/6, 308b/4, 311b/1, 311b/2, 312a/2, 317a/5); *karındaş+lar+ı+dın* (300a/9); *karındaş+lar+ı+ğa* (311b/8); *kaş+lar+ı* (327b/5); *kaysı+lar+ı* (319a/6); *kıl-ğan+lar+ı* (330a/3); *kıl-ğan+lar+ı+da* (336a/2); *kıl-ıp+lar+ı* (332a/3); *kulağ+lar+ı+η+ge* (327b/7); *lakap+lar+ı* (319a/9); *mağşad+lar+ı+ge* (317b/6, 324b/1, 325a/7); *mu‘aṭṭar+lar+ı* (335a/6); *mu‘aẓẓam+lar+ı* (323b/6, 333a/7); *oğul +lar+ı+dur+lar* (322a/1); *rūh+lar+ı+dın* (341a/7); *şavma‘a+lar+ı* (303b/11); *sır(r)+lar+nı*(325b/11); *taraf+lar+ı+da* (319a/8, 320b/2, 321b/9, 321b/11, 322b/7, 322b/7, 323a/4, 323a/10, 323b/1, 323b/5, 324b/3, 324b/5, 324b/8, 325a/2, 325a/7, 326a/7, 329a/10, 331a/6, 331a/9, 331b/1, 333b/6, 334a/3, 337a/2, 338b/5, 339a/8, 339b/8); *taraf+lar+ı+ge* (330b/3); *‘ulemā+lar+ı+ge* (335a/10); *uluğ+lar+ı* (300b/1); *üstād+lar+ı+ge* (329b/10); *vakt+lar+ı+da* (302a/8, 322a/2); *yurt+lar+ı+ge* (335b/8); *zirā‘at+lar+ı+ge* (337b/5); *aldi+ler+i+ge* (301a/9, 305b/5, 324a/2, 332b/5); *aḥvāl+ler+i+din* (323a/11); *bende+ler+i+ge* (301b/1, 307b/11); *birbir(i)+ler+i+ge* (321b/3, 333b/4); *bir+ler+i* (319b/7, 319b/8, 322b/2, 322b/3, 325b/5, 339a/10); *ége+ler+i* (323b/8); *ékev+ler+i* (321b/8, 327a/2, 327a/4, 334a/11); *ékev+ler+i+ni* (334a/1); *ékki+ler+i* (322b/1, 322b/2, 322b/4); *ferzend+ler+i* (329a/3); *güzer+ler+i* (303a/10); *ḥāce+ler+i* 313b/7, 315b/6, (316b/7); *ḥāce+ler+i+din* (303a/10); *ḥāce+ler+i+ğa* (313b/9); *ḥāhiş+ler+i* (340b/10); *halīfe+ler+i+din* (318a/11); *heme+ler+i* (308b/3); *hıdmet+ler+i+ge* (331a/4, 340a/11); *iş+ler+i+ge* (324a/3); *kabr+ler+i* (321b/9, 321b/9, 339b/3, 325a/3, 321b/11, 338b/8, 323b/2, 326a/9, 337a/9, 326a/8, 339b/2, 325/a/1, 336b/7, 331b/1, 324b/6, 326a/6, 332a/7, 321a/5, 320b/7, 331a/7, 325a/9, 323a/1, 327a/6, 334b/7, 319b/6, 320b/11, 319a/9, 337a/3, 336b/1, 324b/10, 323a/6, 331a/11, 319a/7, 324b/2, 326b/4, 327a/5, 323a/11, 324b/7,

326b/1338b/6, 332a/1, 326b/5, 323a/10, 336b/3, 321a/3, 319b/3, 331b/10, 320b/9, 331a/10); *ķabr+ler+i+din* (323b/4, 327b/9, 322b/10, 325b/11); *ķabr+ler+i+ge* (328b/6); *kāfir+ler+i* (314b/5); *ķiķik+ler+i* (313b/7); *ķiři+ler+i+din* (309a/4); *ķöylek+ler+i+ni* (304a/5); *laķif+ler+i* (329b/2); *maķber+ler+i* (332a/5); *maķbere+ler+i* (338b/4, 338b/7, 339a/2); *mekteb+ler+i* (318b/1); *merdüm+ler+i* (320b/10, 323a/8, 340b/4); *merķad+ler+i* (327a/9, 327b/10, 328b/4, 333b/5, 335a/2, 338a/8, 338a/11, 339a/7, 339b/7); *merķad+ler+i+ge* (315b/7); *mescid+ler+i* (319b/4, 324b/4); *muķkem+ler+i+din* (333b/9); *mübārek+ler+i* (322a/11, 323b/6, 329a/10, 333a/11, 333b/2, 333b/7, 334a/4, 334a/8, 335a/5, 336b/5, 338b/2, 339a/1, 339b/11, 340a/5, 340a/8); *mübārek+ler+i+din* (338a/6); *müjde+ler+i+ni* (330a/5); *nīze+ler+i* (315b/1, 315b/1); *öy+ler+i+ge* (331a/2); *öz+ler+i* (307a/5, 320a/9); *öz+ler+i+ge* (325b/3); *mürīd+ler+i* (321b/10); *ŗohbet+ler+i* (319b/1); *sünü+ler+i* (311a/1); *ŗerīf+ler+i* (329b/6); *ŗerīf+ler+i+din* (318a/2); *ŗerīf+ler+i+din* (318a/2); *ŗerīf+ler+i+ge* (328b/7); *ŗerīfe+ler+i* (318b/2); *ŗerīk+ler+i* (318b/6); *ŗarīķat+ler+i+dür* (325b/1); *tevellüd+ler+i* (318b/1); *türbet+ler+i* (320b/1, 320b/3, 323a/4, 323a/9, 326b/10, 328b/11, 331a/8, 334a/1, 334a/5, 334b/5, 336a/11, 341a/2); *türbet+ler+i+din* (327b/6); *tüş+ler+i+de* (321a/8); *vālide+ler+i* (334a/5); *yér+ler+i* (305b/10); *yüz+ler+i+ni* (329b/9); *zīkr+ler+i+de* (338b/11).

3.2.3.7. Bildirme Ekleri

Geniş Zaman:

Teklik

2. Şahıs: *pādiŗāh-sén* (313a/2).

3. Şahıs: *ata+lar+ı+dur* (339a/7); *bar+dur* (319a/9, 319b/5, 320b/7, 320b/9, 321a/1, 321a/5, 321b/9, 321b/11, 323a/1, 323a/10, 323b/2, 323b/6, 324b/4, 324b/6, 324b/10, 325a/3, 325a/9, 326a/8, 326b/1, 326b/5, 327a/1, 327a/7, 327a/10, 327b/3, 329a/11, 329b/2, 331a/7, 331a/10, 331b/1, 332a/1, 332a/7, 333a/7, 333b/3,

333b/7, 334a/4, 334a/8, 335a/5, 335a/6, 336b/6, 337a/2, 337a/3, 337a/8, 338b/2, 338b/6, 338b/9, 339b/11, 340b/6); *du‘ā+dur* (328b/4); *dūzah+dur* (322a/8); *h̄‘āce tālī‘ ata+dur* (338a/10); *harāb+dur* (313a/1); *hezīmet+dür* (321b/7); *iç+i+de+dür* (322b/2); *ķaysı+dur* (312b/5); *ma‘lūm+dur* (320b/2, 320b/11, 323b/1, 324b/2, 325/a/1, 339a/3); *meşhūr+dur* (320b/8, 328b/3); *mezķūr+dur* (336b/2); *og(u)l+lar+i+dur* (322a/1); *peydā+dur* (329a/8); *şehir+lik+dur* (315a/5); *şol+dur* (319b/7, 327b/4, 334a/9, 334b/10, 338a/5, 340b/10); *ṭali‘ ata+dur* (338a/10); *tas+i+da+dur* (322b/1, 322b/4); *yoķ+dur* (323b/4, 327b/9, 338a/1, 339b/2, 341a/2); *yoķ+tur* (329a/3); *behişt+dür* (322a/8, 340b/6); *cem‘+dür mü* (312a/1, 312b/1); *dīger+de+dür* (334a/2); *dilkeş+dür* (322a/5); *ercümend+ leri+dür* (333b/8); *é-ken+dür* (306a/8); *h̄‘āce selīm+dür* (321a/2); *muntazır+dur* (330a/8); *muvāfik+dur* (328a/2); *naķl+dur* (329a/2); *nāma‘lūm+dur* (321a/3, 331a/8); *kim+dür* (315b/4); *söz+dür* (312a/9); *tābi‘+dür* (325a/11); *ṭarīķat+leri+dür* (325b/1); *ten+dür* (331b/3); *tereddüd+dür* (329a/4); *yér+dür* (306a/5); *zāhir+dür* (320b/3, 324b/8, 326b/4, 326b/11, 327a/5, 327b/1, 332a/5, 333/b/1, 333b/6, 334b/5, 334b/8, 335a/2, 336b/3, 336b/8, 338a/8, 340a/6); *şehir+ni nūrı turur* (306a/6); *çağır teğın vaķf+ı turur* (308a/11); *medrese+niñ vaķf+ı turur* (308b/2); *ini turur* (308b/3) *nesl+i+din turur* (308b/8); *vācib turur* (312b/8); *hazret-i hıızr turur* (315b/5); *ferište+ler turur* (315b/5); *né turur* (317b/1); *ol turur* (317b/1).

Çokluk

3. Şahıs: *ata+dur+lar* (329a/7, 331a/10); *at+lar+ı+dur+lar* (322b/6); *bar+dur+lar* (322a/10, 322a/10, 322a/11, 322b/8, 323a/6, 329a/6, 329b/7, 334a/5, 334b/10, 336b/1, 338a/11, 339a/5, 339a/10); *bigçe ata+dur+lar* (329b/9); *cāy+lar+i+dur* (328b/2); *çomuşlağ+dur+lar* (339b/9); *evtād+dur+lar* (328b/11); *ferīdüddīn ‘aṭṭār+dur+lar* (323b/6); *hācı h̄‘āce ata+dur+lar* (331a/10); *hem‘aşr+dur+lar* (322b/9, 323a/2); *‘isā+dur+lar* (337a/7); *işhāk ata+dur+lar* (336a/10); *ismā‘īl ata+dur+lar* (323b/3); *işan+dur+lar* (322b/4); *ķıl-ğan+dur+lar*

(332a/9); *ma'lūm+dur+lar* (319a/7, 319b/3); *muhammed dervīş ata+dur+lar* (329a/11); *'ālim+dür+ler* (332a/9); *duhter+i+dür+ler* (340a/9); *hakḳāni+dür+ler* (335b/7); *ḳādī beyzāvī+dür+ler* (332a/8); *şāh kemāleddīn civānmerd+ dür+ler* (336b/9); *üst+i+de+dür+ler* (341a/2); *zāhir+dür+ler* (327a/10, 334a/6, 338b/7); *ḥazret-i ḳara buğra ḥān neslidin tur-ur+lar* (307a/3); *ige+si tur-ur+lar* (315a/3).

Bildirme geniş zaman kipinin olumsuzu fiil gövdesine gelen *-mAs* ekiyle yapılır: *ma'lūm émes* (336a/1); *zāhir ér-mes* (331a/11).

Geçmiş Zaman

Belirli Geçmiş Zaman

Teklik

1. Şahıs: *pādşāsı érdim* (312b/7); *yat-ı-p ér-di+m* (313a/8); *muntazır ér-di+m* (330a/6).

3. Şahıs: *andağ ér-di* (306b/10); *bar ér-di* (301b/5, 302b/9, 303a/2, 303a/1, 303a/4, 303a/5, 304b/9, 305a/4, 308a/7, 308b/4, 308b/10, 308b/11, 309a/3, 309a/8, 309b/8, 314a/1, 316a/9, 320a/2, 324a/10, 335a/9); *be-tafsīl ér-di* (328a/1); *bīnihāyet ér-di* (303a/5); *bular ér-di* (339b/6); *çimkent+de ér-di* (305a/4, 310b/7); *çomuşlağ'u'da ér-di* (305a/5, 318b/1); *çingülistān ér-di* (301a/7); *ḥadd+i+de ér-di* (310b/7); *herāt+da ér-di* (318b/2); *ḳış ér-di* (305b/1); *köp ér-di* (305a/9); *mahāretife ér-di* (305a/6); *ma'mūrlıḳ ér-di* (305a/8); *medinetü'l-beyzā ér-di* (301b/5); *meşhūr ér-di* (312a/8); *muğ-tersā ér-di* (304b/4); *muḥliş+ler+i+din ér-di* (333b/9); *mutaşaddī ér-di* (326b/8); *münāsib ér-di* (308b/6); *naşrüddīn baraḳ ér-di* (327b/3); *nişābūr ḥalīfe+ler+i+din ér-di* (316a/11); *or(u)nı ér-di* (303b/11); *(aniñ) ordası ér-di* (305a/3); *otrār ḥān+ı ér-di* 309b/6, *şāḥib-i bâṭın ér-di* (316a/9); *şehir+i+geçe ér-di* (335b/10); *şehriyār ér-di* (304b/10); *şīrkent'de ér-di* (305a/4); *uluğ ermiş ér-di* (302a/8); *uyḳu+da ér-di* (310b/9); *uzun ér-di* (327b/5); *üşendağ ér-di* (325a/10); *vācib ér-di* (312b/4); *yoḳ ér-di* (305b/4, 306b/11, 309a/9, 320a/4, 330a/3).

Çokluk

1. Şahıs: *éllik miñ kişi ér-dü+k* (315/9); *muntazır ér-di+m* (330a/6).

3. Şahıs: *‘acem ér-di+ler* (337a/10); *ālemiyān ér-di+ler* (330a/2); *ālī ér-di+ler* (332a/10); *bar ér-di+ler* (309b/11, 309b/11, 314b/6, 319b/7); *baş ér-di+ler* (306b/9); *baṭınī ér-di+ler* (324a/11, 331b/2, 333a/9); *bedr ata ér-di+ler* (338b/10); *cāmi‘-i ḥāl-ḳāl ér-di+ler* (338b/3); *dānā ér-di+ler* (308b/5); *dāḥil ér-di+ler* (334b/7); *ebū ‘alī ḥanefī ér-di+ler* (319b/8); *ebrū çeşm ér-di+ler* (340b/2); *evliyā ata ér-di+ler* (3338b/6); *gāziyān ér-di+ler* (339b/11); *ḥāce yūsuf hemedānī ér-di+ler* (333b/3); *ḥalīfe ér-di+ler* (327a/4); *ḥazret-i ‘abdü’l‘azīz bāb ér-di+ler* (328a/8); *ḥazret-i ‘alī ḥāce ér-di+ler* (340a/8); *ḥazret-i ishāḳ bāb ér-di+ler* (328a/11); *ḥādīm ér-di+ler* (331a/8); *hem‘aşr ér-di+ler* (320b/4, 321a/5, 324a/7); *ırāḳ zemīn+lik ér-di+ler* (316a/8); *ige+ler+i ér-di+ler* (323b/8); *ishāḳ bāb ér-di+ler* (328a/8); *köp ér-di+ler* (311a/10); *iştār ér-di+ler* (332a/4); *küyev ér-di+ler* (323b/9); *mağrūr ér-di+ler* (325a/6); *mefṭā+lar+nı üstād+ı ér-di+ler* (326b/3); *meşğül ér-di+ler* (314a/7, 318b/10, 323b/11, 324a/3); *muḳtedā-yı zamān ér-di+ler* (336a/8); *mürīd ér-di+ler* (323a/3, 323b/3, 323b/8, 325a/1, 325a/4, 327a/6, 332a/2333a/8, 339b/1); *mürīd+ler+i ér-di+ler* (321b/10); *naḳl ér-di+ler* (329b/8); *naḳīl ér-di+ler* (336a/7); *saryam+ı çerāğ+ı ér-di+ler* (340b/8) *saryam+dın ér-di+ler* (314b/6); *siz+ni bir+i ér-di+ler* (326b/2); *şerīk ér-di+ler* (318b/5); *şeyḥ kemāleddīn civānmerd ér-di+ler* (326a/9); *şol söz+de ér-di+ler* (337b/9); *şu+n+da ér-di+ler* (331b/6); *tābi‘īn ér-di+ler* (328a/11); *tört yüz ādem ér-di+ler* (340a/2); *ulemā+dın ér-di+ler* (335b/3); *yok ér-di+ler* (334b/3); *zālimṭab‘ ér-di+ler* (307a/7).

Belirsiz Geçmiş Zaman

Teklik

3. Şahıs *bar ér-miş* (316a/11); *medinetü’l-beyzā ér-miş* (316a/11); *zāhir ér-miş* (323a/4); *zāhir ér-miş* (326a/10); *hüveydā ér-miş* (331b/10).

3.2.4. Fiil

3.2.4.1. Fiil Çekimi

3.2.4.1.1. Belirli Geçmiş Zaman

fiil tabanı+(-dI, -dU)+iyelik kökenli şahıs ekleri

Teklik:

1. Şahıs: *eksür-di+m* (313a/9); *ḥāh+la-dı+m* (333a/1); *ķıl-dı+m* (310a/7, 313a/6, 313b/11, 318a/1, 318a/8, 327b/11, 333a/3, 341a/5); *oķu-du+m* (310a/8); *ur-uş-du+m* (313b/1); *yıķ-ıl-dı+m* (310b/2); *dé-di+m* (310a/10); *kél-di+m* (320a/10); *tile-me-di+m* (313b/2); *tiş+le-di+m* (313a/9); (313a/10); *ay-t-tı+m* (310a/11); *tart-tı+m* (313a/9); *yat-tı+m* (313b/10).

2. Şahıs: *ķıl-dı+η+sén* (307b/11); *dé-di+η* (312b/2).

3. Şahıs: *al-dı* (310a/5); *ay-dı* (305b/7, 311b/6, 311b/9, 312a/4, 312b/5, 313a/2, 316b/5, 317a/9, 317a/10, 317a/11, 317b/1, 318b/8, 324a/4, 332b/7); *baş+la-dı* (304a/4); *bol-dı* (300a/1, 300b/4, 301a/6, 302a/6, 302a/10, 302b/9, 303a/11, 304a/2, 310a/3, 311a/6, 315b/2, 319a/2, 319a/5, 326a/2, 329a/7, 330b/9, 331a/6, 333a/4, 341a/8); *boz-a baş+la-dı* (304a/4); *buyur-dı* (308a/2, 311b/7, 335a/10); *çık-dı* (320a/11); *çık-tı* (303a/1, 315a/6, 337b/10); *ķal-dı* (302a/6, 304a/8, 314b/4, 333b/11); *ķapa-dı* (310a/6, 311a/8); *ķaz-ıl-dı* (309a/2); *ķıl-dı* (302/b/1, 304a/3, 305a/7, 307a/1, 307a/9, 307b/9, 310a/3, 316b/6, 317b/5, 324a/8, 329a/8, 330b/1, 333a/5, 333b/10, 335b/10, 340a/3, 340b/9); *ķıl-m-dı* (328a/2); *ķola-dı* (305a/1); *ķoy-dı* (304a/9, 317a/8); *saķ+la-dı* (304b/6); *sal-dı* (303b/5); *sal-dur-dı* (303a/3); *tap-ıl-dı* (318a/4); *tol-dı* (315a/3); *tur-dı* (305a/2, 311a/11, 324a/4); *tut-dı* (324a/2); *yıķ-ıl-dı* (303a/1); *çık-tı* (303a/1, 315a/6, 337b/10); *tut-tı* (302b/8, 303a/9, 304a/1, 304b/2, 304b/9); *ber-di* (300a/9, 300a/9, 304b/6, 304b/11, 320a/11); *dé-di* (300a/3, 300a/4, 300a/8, 306a/10, 306a/11, 311a/2, 311b/6, 311b/10, 313a/2, 315b/3, 317a/11, 333a/4); *gūlzār*

éyle-di < *edle+IA-* (303b/9); *kél-di* (300a/11, 337b/10); *kél-me-di* (304b/5); *kél-tür-di* (300a/2); *kir-di* (305b/1); *kör-ün-di* (306b/8); *köter-me-di* (317a/8); *öl-di* (304a/7, 320b/1, 325b/6); *öl-tür-di* (305a/2, 309a/5); *tég-di* (304a/7, 309a/7, 309b/9); *tik-di* (307b/6); *tüş-di* (302b/11); *yét-kür-me-di* (313a/11); *yiber-di* (302b/1, 302b/10, 313b/6, 317a/2, 332b/3); *ay-t-tı* (307b/1), *tap-tı* (309b/7); *tut-tı* (302b/8, 303a/9, 304a/1, 304b/2, 304b/9); *éşit-ti* (316a/10); *kéç-ti* (319a/1); *kit-ti* (311a/11, 319a/6); *öt-ti* (302b/8); *tüş-ti* (303a/7, 303a/10, 305a/1, 309a/6); *yét-ti* (300b/6, 309a/4, 309a/10, 332b/1).

Çokluk

1. Şahıs: *ay-dı+k* (300a/7, 320a/6); *kı-l-du+k* (323a/11, 326a/3, 328a/1); *kir-dü+k* (315a/10); *kaç-tu+k* (311a/2); *kaç-tü+k* (315b/2).

2. Şahıs: *bol-dı+ınız* (310b/3); *kı-l-dı+ınız* (332b/8); *tap-tı+ınız* (310b/3); *kél-di+ınız* (321b/5, 340b/2); *kör-dü+ünüzler* (305b/6); *kaç-tı+ınlr* (311a/1, 315a/8); *tap-tı+ınız* (310b/3).

3. Şahıs: *al-ıp yör-di+ler* (300b/7); *al-dı+lar* (310b/11, 311a/5); *ay-dı+lar* (302a/2, 305b/10, 306a/5, 306a/7, 306b/4, 307b/6, 307b/10, 310a/11, 310b/2, 311a/1, 311b/4, 312a/2, 312a/5, 312a/7, 312b/2, 312b/6, 313a/6, 313b/9, 314b/7, 314b/8, 314b/10, 315a/2, 315a/7, 315a/9, 315b/3, 315b/4, 315b/6, 316b/6, 321a/9, 321b/4, 321b/6, 322a/3, 324a/5, 325b/2, 326a/1, 330a/4, 330a/7, 332b/9, 337b/4); *bar-dı+lar* (311b/3, 331a/4); *bol-dı+lar* (300a/11, 301a/4, 301b/2, 301b/11, 302b/3, 302b/4, 308b/9, 309b/10, 314b/3, 321b/2, 321b/3, 324b/1, 326a/5, 330b/4, 331b/4, 335a/2, 336a/1, 338a/4); *buyur-dı+lar* (322a/5, 330b/8, 335b/3); *çık-ar-dı+lar* (306a/11); *çık-ıp yör-di+ler* (301b/3); *hağ+la-dı+lar* (330b/6, 334b/11); *hoş+la-dı+lar* (300b/10, 303b/2); *kaç-ur-dı+lar* (321b/8); *kal-dı+lar* (305b/4, 320a/9); *kaz-dur-dı+lar* (301a/3); *kı-l-dı+lar* (00a/8, 300b/1, 300b/3, 300b/10, 300b/11, 301a/1, 301a/5, 301a/9, 301a/11, 302a/4, 302a/10, 302a/11, 302b/6, 303a/6, 303a/9, 305b/4, 306a/2, 306b/2,

306b/6, 307a/2, 307a/6, 307b/2, 309a/6, 309b/3, 309b/7, 310a/5, 311b/2, 311b/4, 313a/5, 314a/9, 314a/10, 315b/9, 317a/1, 317a/1, 318b/11, 319a/3, 321b/6, 324b/1, 326a/5, 330a/3, 331b/10, 332a/11, 334b/4, 335b/1, 335b/8, 336a/1, 336a/9, 340b/11); *ķıl-dur-dı+lar* (311a/4, 324a/10); *ķo-dı+lar* (314b/5); *ķoy-dı+lar* (300a/3, 306b/7, 307a/10, 308a/4, 317b/6, 340b/11); *ķur-dı+lar* (301a/1); *ķutul-dı+lar* (303b/8); *oķu-dı+lar* (306b/2, 311a/3); *sal-dı+lar* (307b/2, 309b/1, 311a/8, 330a/11); *sor-dı+lar* (305b/6, 306a/4, 310b/11, 337b/2); *sora-dı+lar* (313b/9, 315a/8); *tap-şur-dı+lar* (303b/3); *tur-dı+lar* (311b/8); *çık-tı+lar* (303a/5, 306a/1, 313b/8, 337b/1); *tap-tı+lar* (325b/11, 335b/7); *ber-di+ler* (302a/1, 303a/6, 303b/6, 307b/10, 310b/1, 310a/11, 316b/10, 331a/5); *ber-me-di+ler* 303b/8); *bil-di+ler* (330b/7); *bil-me-di+ler* (305b/4); *dé-di+ler* 300b/1, 300b/7, 300b/8, 305b/9, 305b/11, 306a/8, 307b/8, 310a/7, 310a/10, 312a/2, 312a/4, 312a/5, 312b/5, 313b/2, 314b/9, 315a/5, 315b/5, 315b/11, 316a/6, 316b/6, 317a/9, 317b/1, 317b/3, 319a/4, 320a/8, 321b/1, 321b/5, 322a/8, 326a/4, 330b/11); *iş+le-di+ler* (309b/2, 309b/4); *kél-di+ler* (300a/6, 304b/4, 305b/5, 311a/3, 312a/5, 314b/5, 314b/7, 315a/8, 317a/6, 318b/9, 330b/2, 332b/5, 334b/2); *kél-tür-di+ler* 304a/5, 318b/11, 331a/2, 332b/6); *kél-tür-me-di+ler* (302a/10); *kır-di+ler* (302b/3, 310b/8, 311a/9); *kör-di+ler* (306a/2, 310b/6, 320a/6, 321a/8, 321b/2, 330a/2); *öl-di+ler* (309b/9); *öl-tür-di+ler* (308a/3, 310b/9); *tile-di+ler* (330b/3); *ye-di+ler* (334b/4); *yét-kür-di+ler* (326a/1); *yiber-di+ler* (300a/5, 307b/6, 308b/7, 320a/10); *yör-di+ler* (303a/9); *çık-tı+lar* (303a/5, 306a/1, 313b/8, 337b/1); *kaç-tı+lar* (310b/11); *ķay(ı)t-tı+lar* (331a/3); *tap-tı+lar* (325b/11, 335b/7); *tart-tı+lar* (311a/10); *yat-tı+lar* (330b/6); *éşit-ti+ler* (316b/1, 318b/7); *körset-ti+ler* (300b/3); *öt-ti+ler* 331a/1); *tik-ti+ler* 317a/7); *yét-ti+ler* (313b/7, 317b/7, 325a/7); *yut-tu+lar* (330a/11).

Belirli geçmiş zamanın olumsuz fiil gövdelerine *-mA* ekinin getirilmesiyle kurulmaktadır: *ay-t-ma-dı+m* (313a/11); *ķaberdār bol-ma-dı* (310b/9); *ziyāde bol-ma-dı* (311a/11); *ķıl-ma-dı* (313a/7); *vefā ķıl-ma-dı* (314b/3); *ķo-ma-dı* 314b/8, *sora-*

ma-dı (312a/4); *yoq+al-ma-dı* (307a/2); *iltifāt kı1-ma-dı+lar* (324a/2); *tap-ma-dı+lar* (302a/7); *ur-ma-dı+lar* (332b/4).

3.2.4.1.2. Belirsiz Geçmiş Zaman

Özbek Türkçesinde olduğu gibi bu metinde de belirsiz geçmiş zaman eki iki şekildedir:

fiil tabanı+(-mİş)+zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik

3. Şahıs: *tarīka-yı sādır bol-ğan ér-miş* (336a/5); *kıl-ğan é-ken* (318a/7)

Teklik

3. Şahıs: *yād kı1-miş turur* 315b/10

fiil tabanı+(-X)p+(dur/tur)+zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik

3. Şahıs: *bol-updur* (338b/4); *kıl-ıpdur* (318b/4, 322a/2, 325b/4, 328b/3, 332b/2, 340a/1); *tur-updur* (321b/3); *yağ-ıpdur mu* (311b/10, 312a/10); *yat-ıpdur* (337b/2, 340a/4); *kir-ıpdür* (313a/8); *ön-üpdür mü* (311b/11, 312a/11); *bol-uptur* (305b/8).

Çokluk

1. Şahıs: *-(X)p+miz: yat-ıp-miz* (337b/6)

2. Şahıs: *-(X)p+sizler: yat-ıp-sizler* (337b/3)

3. Şahıs: *-(X)p+turlar: ay-t-ıpdurlar* (322b/5, 329a/3, 334a/2, 335b/11, 336a/2, 337a/7, 340b/11, 340b/11); *kél-tür-üpdürler* (335a/7); *kıl-ıpdururlar* (334b/1); *kıl-ıpdurlar* (315a/1, 315a/6, 319a/11, 322a/2, 323a/6, 323b/10, 329b/8, 331b/3, 332a/2).

3.2.4.1.3. Geniş Zaman

fiil tabanı+(-r, -Ar, -Ur)+zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik

1. Şahıs: *al-ur-mén* (304a/2); *ber-er-mén* (324a/8); *kı1-ur-mén* (307b/3, 307b/7).

2. Şahıs: *dé-r-sén* (312b/1); *ber-er-sén* (324a/5, 324a/6); *kı1-ur-sén* (308a/1).

3. Şahıs: *dé-r* (304b/1, 340b/4); *çı1-ar* (308a/3); *tut-ar* (305b/10, 307a/8, 308a/5); *ber-er* (324a/8); *yét-er* (315b/1); *al-ur* (304a/2); *kél-tür-ür* (304b/7, 314b/10).

Çokluk

1. Şahıs: *koş-ar-miz* (325b/5); *kı1-ur-miz* (322b/5).

2. Şahıs: *kı1-ur-siz* (310a/10, 310a/10).

3. Şahıs: *dé-r-ler* (301b/9, 301b/10, 329a/4, 341a/6); *gammaz+la-r* (311a/6); *ay-t-ur-lar* (313b/3); *bar-ur-lar* (336a/7); *bol-ur* (301b/7, 305b/10, 306a/9, 312b/9, 312b/10, 312b/11, 312b/11, 313a/1); *bol-ur mu* (317b/3); *buyur-ur mu* (316b/5); *kı1-ur-lar* (321a/6); *ber-ür-ler* (310b/1); *kél-ür-ler* (315b/8); *kél-tür-ür-ler* (315b/8); *öl-ür-ler* (332b/11).

Belirli geçmiş zamanın olumsuz fiil gövdelerine *-mAs* ekinin getirilmesiyle kurulmaktadır: *boz-ul-mas* (315b/11); *kıy(ı)t-mas* (328b/10); *yét-mes* (315b/2).

3.2.4.1.4. Şimdiki Zaman

Metinde şimdiki zaman, geniş zaman kökenli -AdUr (<-Aturur) ekiyle karşılanmaktadır:

fiil tabanı+(-A/-y dUr)+zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik

1. Şahıs: *tile-y-dür-mén* (304a/11).

3. Şahıs: *bar-adur* (315a/7); *çık-adur* (338a/1); *kaç-adur* (321a/11); *kıl-adur* (327b/8); *korç-adur* (322a/4); *kör-ün-edür* (322a/4); *dé-y-dür* (311b/7, 328b/2, 332a/7); *oğu-y-dur mu* (312a/1).

Çokluk

2. Şahıs: *ay-t-adur-lar* (339a/6); *çık-adur-lar* (325b/8); *kıl-adur-lar* (317a/4); *dé-y-dür-ler* (319a/10, 319b/9, 319b/11, 320b/10, 323a/9, 324b/4, 326b/6, 327a/9, 333a/11, 336b/7, 339a/1, 339a/2, 340a/5, 340b/5); *h̄ ħāh+la-y-dur-lar* (325b/3).

3.2.4.1.5. Gelecek Zaman

fiil tabanı+(-gAy)+zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik

3. Şahıs: *bol-ğay* (316a/3, 316a/6, 320b/8, 325b/9, 341a/9); *kıl-ğay* (306a/8); (322a/7).

Gelecek zaman ekinin olumsuzu fiil gövdelerine -mA olumsuzluk ekinin getirilmesiyle teşkil edilmektedir: *bol-ma-ğay* (306b/5, 316a/4); *bol-ma-y* (304a/8);

boz-ul-ma-ğay (306b/5); *kal-ma-ğay* (316a/2); *kı-l-ma-y* (300b/2); *ķuru-t-ma-y* (314b/1); *bil-me-gey*(302a/4); *bil-me-y-sizler* (305b/10); *kör-me-gey*(316b/3).

3.2.4.1.6. Emir Kipi

Teklik

1. Şahıs (-Ay; -AyIn): *bol-ayın mu* (314a/2); *tap-şur-ayın* (307b/7); *kı-l-ay* (330a/9, 330b/6); *tap-şur-ay* (330a/8); *iç-ey* (334b/2); *kél-tür-ey* (330b/5); *öt-ker-ey* (313b/11).

2. Şahıs fiil kökü; (-gII; -η): *kél* (312a/6); *çık-ar-ğıl* (306a/10); *ķavla-ğıl* (310a/7); *kı-l-ğıl*(316b/10); *tur-ğıl*(317a/9); *oķu-η* (330b/11); *aç-ı-η* (330a/9); *al-ıη* (325b/10); *al-a bar-ı-η* (320a/8); *ber-i-η* (330a/6); *kı-l-ıη* (335b/5); *yat-ı-η* (330b/5); *yiber-i-η* (325b/6); *bol-uη* (321a/11, 330b/10); *tur-u-η* (321a/9, 326a/4).

3. Şahıs (-sUn): *bol-sun* (312b/3, 321b/7); *tap-ıl-sun* (318a/9).

Çokluk

1. Şahıs -(a)ylik: *kı-l-alık* (300a/7, 328a/7).

2. Şahıs (-X)η; (-X)ηlAr; -(X)ηlzlAr: *al-a-ber-iη* (320a/8) *al-ηızlar* (311a/5); *bol-uη-lar* (313b/10); *éşit-iη-ler* (314b/11); *kél-iη-ler* (301b/1); *kı-l-ıηız-lar* (302a/3); *kél-iη-ler* (311b/5); *körset-iη-ler* (311b/5); *tap-ıη-lar* (335a/10); *tur-uη-lar* (311b/7); *ķop-uη-lar* (301a/11); *ķoy-uη-lar* (340b/9); *ķorķ-ma-ηız* (314b/10); *ķorķ-ma-ηız-lar* (314b/8).

3. Şahıs: *kél-sün-ler* (332b/3); *ber-sün* (313b/4).

Emir ekinin olumsuzu fiil gövdelerine *-mA* olumsuzluk ekinin getirilmesiyle teşkil edilmektedir: *ay-t-ma-ηız* (322a/6); *bol-ma-sun* (307b/8); *yét-kür-me(i)-ηler* (301b/1).

3.2.4.1.7. Şart Kipi

Şart kipinin eki (-sA) < (sAr) olup iyelik kökenli şahıs ekleriyle çekilmektedir:

fiil tabanı+(-sA)+iyelik kökenli şahıs ekleri:

Teklik

1. Şahıs: *al-sa-m* (335a/11); *bol-sa* (300b/8, 301b/8, 301b/9, 312b/8, 311a/5, 312b/9, 313a/1, 331b/7, 316b/8, 318a/10, 326b/9, 327b/10, 335b/5, 337b/9, 341a/8); *kıI-sa-m* (300b/1, 300b/8); *ol-sa-m* (333a/3); *sal-sa-m* (300b/6).

3. Şahıs: *h̄āh+la-sa* (321a/11, 325b/9); *kıI-sa* (316a/5, 316a/6, 326b/10, 341a/8); *ķoy-sa* (316b/3); *ol-sa* (316a/4); *tap-ıI-sa* (318a/1); *toy-dur-sa* (316a/2); *kél-se* (302a/2); *tile-se* (328b/10); *yét-se* (302b/6, 302b/7, 323a/7, 328b/5).

Çokluk

1. Şahıs: *al-se-k* (320b/8); *kör-se-k* (300a/4).

3. Şahıs: *bol-sa-lar* (325a/5, 328b/7, 338a/6); *ķay(ı)t-sa-lar* (330b/4); *kıI-sa-lar* (330b/7, 331b/7); *ķoy-sa-lar* (335a/1); *yat-sa-lar* (332a/3); *ber-se-ler* (337b/8); *dik-se-ler* (314b/2); *kör-se-ler* (317b/3).

Fiillerin birleşik çekimleri *ér-*, *é-* yardımcı fiilinin belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman veya şart çekimlerinin basit çekimli kiplere getirilmesiyle kurulmuştur. Metinde kullanılan birleşik çekim örnekleri şunlardır:

Geniş Zamanın Hikayesi

Teklik

3. Şahıs: -r ér-di: *ber-ür ér-di* (309a/1, 309a/10, 313a/5); *ber-ür ér-di-ler* (308a/8, 309a/1, 309a/11, 309b/5, 313a/4, 314a/8, 314a/11, 314a/5, 314a/6); *çık-ar ér-di* (338a/7); *def' bol-ar ér-di* (328b/8); *uluğ kıl-ur ér-di* (302b/7); (308a/5); *tüzet-ür ér-di* (308a/9); *yat-ıp ér-di* (321a/7)

Çokluk

3. Şahıs -r ér-di-ler: *bar-ur ér-di-ler* (304b/8, 329b/11, 340a/11); *bol-ur ér-di-ler* (320a/3); *revā bol-ur ér-di* (328b/8); *kél-ür ér-di-ler* (304b/7, 314b/10); *kıl-ur ér-di-ler* (302b/5, 307a/4, 327a/3, 327a/11, 338b/11, 339b/7); *oltur-ur ér-di-ler* (302b/6, 302b/7); *taşı-t-ur ér-di-ler* (307a/11); *tég-ür ér-di-ler* (314b/2); *yüzle-p tur-ar ér-di-ler* (323a/8, 333b/5) *kél-ıp tur-ur ér-di-ler* (316a/7).

Geçmiş Zamanın Hikayesi

Teklik

1. Şahıs -p ér-di-m: *yat-ı-p ér-di+m* (313a/8).

3. Şahıs -ğan ér-di: *ilgeri bol-ğan ér-di* (301b/4); *naşr-ı nezr kıl-ğan ér-di* (339b/5); *kop-gen ér-di* (335a/9); *yaltır-ap ér-di* (305b/2).

Çokluk

2. Şahıs -p siz-ler: *yat-ıp-siz-ler* (337b/3).

3. Şahıs -p turur ér-di+ler; -p ér-di+ler: *kél-ıp tur-ur ér-di+ler* (316a/7); *koy-up ér-di+ler* (302a/5); *öt-üp ér-di+ler* (318b/6); *tap-ıp ér-di+ler* (329a/2).

Olumsuz: *bol-ğan é-mes ér-di* (331b/8);

Çokluk

3. Şahıs: *mağşadd+ı bol-ğan é-ken+ler* (319a/11); *ķabz bol-ğan ér-di+ler* (326b/8); *cārī bol-ğan ér-di+ler* (332a/3).

Geniş Zamanın Rivâyeti

Çokluk

3. Şahıs: *yét-er é-ken+ler* (319b/3); *yör-er é-ken+ler* (337a/5, 337a/6).

Geçmiş Zamanın Şartı

Çokluk

3. Şahıs: *bol-dı-lar érse* (301b/11); *tur-dı-lar ér-se* (305a/11).

3.2.4.1.8. Birleşik Fiiller

3.2.4.1.8.1. Tasvir Fiilleri

3.2.4.1.8.1.1. Yeterlilik Fiili

Özbek Türkçesinde yeterlilik fiilleri al- ve seyrek olarak kullanılan bil-fiilleridir. Yeterlik, birlikte kullanılan fiil kök ve gövdelerinin sonuna ünsüzlerden sonra -a, ünlülerden sonra -y zarf-fiil ekleri getirilerek yapılır:

al-al-ma-dı (304a/3, 304b/2, 311a/11); *boz-u-al-mas* (304b/1); *çık-ar-al-ma-dı+m* (313a/9); *taķāt kı-l-al-may* (311a/2); *sa-al-ma-dı+m* (311b/10); *tap-al-ma-dı+lar* (303b/1, 302a/7); *yétkür-e-bil-me-gey* (302a/3)

3.2.4.1.8.1.2. Diğer Tasvir Fiilleri

boz-a baş+la-dı (304a/4); *al-ıp bar-ur ér-di+ler* (304b/8, 340a/11) *kél-ıp bar-ur ér-di+ler* (329b/11); *al-ıp bar-ıp* (311a/7); *al-a-ber-iņ* (320a/8); *çık-ar-ıp ber-di+ler* (302a/1); *yıg-ıp ber-di +ler* (303b/6); *al-ıp çık-ıp* (321b/1); *kör-e dur-ğan* (335a/8);

ber-ip yıbar-dı+lar (320a/9); *ķama-p yat-ip ér-di* (321b/7); *ber-ip yat-ip+miz* (337b/6); *tıñ+la-p tur+uñ+lar* (311b/6); *tıñ+la-p tur-dı+lar* (311b/6); *kél-ip tur-ur ér-di+ler* (316a/7); *yüz+le-p tur-ar ér-di+ler* (323a/8); *kél-ip tur-ar ér-di+ler* (333b/5); *al-ip yör-di+ler* (300b/7); *çık-ıp yör-al-mas ér-di+ler* (301a/7); *çık-ıp yör-di+ler* (301b/3); *seyr kııl-ıp yör-er é-ken+ler* (337a/6); *yıg-ıl-ıp kél-ip* (314a/10); *yör-üp kél-ip bar-ur ér-di+ler* (329b/10); *ber-ip kél-ip tur-ar ér-di+ler* (333b/4).

3.2.4.1.8.1.3. Bir İsim İle Bir Fiilden Meydana Gelen Birleşik Fiiller

ābād kııl- (302b/5, 316b/10, 317a/1, 317b/2); *āgāh bol-* (313b/10); *ālūde kııl-* (330a/10); *‘amel kııl-* (341a/6); *‘arż kııl-* (311a/7, 327b/8); *azād kııl-* (313a/5); *‘azl kııl-* (332a/11, 332b/2, 332b/8); *baş kııl-* (307a/6); *başķa bol-* (311a/6); *bāz kayt-* (330b/4); *bāz kııl-* (330b/7); *becā kél-tür-* (317a/3, 330b/5, 331a/2, 332b/6); *beg kııl-* (302b/5); *binā kııl-* (300b/1, 300b/2, 300b/3, 300b/8, 300b/10, 300b/11, 303a/9, 305a/7, 307a/2, 307a/9, 308a/11, 310a/3, 333b/10); *bülend kııl-* (322a/7); *cārī bol-* (332a/3); *cem‘ kııl-* (305a/10, 318a/8); *cem‘ bol-* (311b/1, 327a/11, 328b/6); *cenāze oķu-* (330b/11); *cevāb ay-* (311a/1); *cevāb bol-* (312a/2); *cihān+nı tut-* (302b/8, 303a/9, 304b/2, 304b/9); *cüdā bol-* (318b/5); *çend tart-* (313a/9); *dādķı‘āhlık kııl-* (301a/9, 307b/1); *da‘vā kııl-* (308a/1, 319a/1); *da‘vet kııl-* (302a/9); *da‘vet ber-* (309a/10); *def‘ bol-* (328b/8); *destgīr bol-* (318a/10); *dihķānçılık kııl-* (314a/3); *dost tut-* (307a/8, 308a/5, 318a/6); *du‘ā kııl-* (302a/11, 306b/6, 315a/1, 315a/5, 315b/9, 319a/3, 328b/7, 331b/7); *edā kııl-* (306b/2); *emr kııl-* (317b/4, 321b/6, 332b/5); *ferāgāt+da bol-* (313a/1); *fermān bol-* (306a/9); *ğāyib bol-* (320a/3); *ğazāt kııl-* (329a/1); *gedā kııl-* (300a/7); *giriftār bol-* (311b/9, 314a/1, 314a/2, 331b/4); *ķaber al-* (325b/10); *ķaber ber-* (310a/11, 310b/1, 310b/1); *ķaber yét-* (309a/5); *ķaberdār bol-* (310b/9, 324a/9); *ķabs kııl-* (332b/11); *ķalāş bol-* (301b/2, 302b/3); *ķaml tart-* (311a/9); *ķarc kııl-* (317a/1); *ķanefī bol-* (331a/6, 337b/9, 341a/9); *ķanefī kııl-* (330b/1, 334b/4, 336a/9); *ķatķ kııl-* (325b/6); *ķelāk bol-* (302b/3); *ķīle kııl-* (307b/2);

hūn tūş- (309a/6); *hüküm kıl-* (301a/11, 335b/6, 335b/10, 336a/1); *ibtidā kıl-* (328a/7); *icābet bol-* (331b/7); *icāzet tile-* (330b/3); *ihtiyār kıl-* (300b/2, 327b/11, 333a/3, 333a/5, 338a/3); *iltifāt kıl-* (324a/2); *īmān kéltür-* (302a/10, 302b/2, 304b/5); *insān+lik kıl-* (308a/5); *isti‘ānet tile-* (328b/10, 318a/3); *iş kıl-* (313a/6); *ittifāk kıl-* (303a/11, 316b/8, 316b/11); *kapuk sal-* (309b/1); *ķabz bol-* (320b/1, 326b/7, 326b/8, 326b/9); *ķādī bol-* (336a/1); *ķādī kıl-* (335b/8); *ķahr kıl-* (332b/3); *ķaşd kıl-* (304a/2); *ķavī bol-* (312b/11); *ķeņeş kıl-* (308b/6, 311b/2); *ķesb ét-* (326b/7); *ķitāb tap-* (318a/4); *ķöp bol-* (312b/9); *ķörünüş kıl-* (307b/9, 307b/9, 311b/3); *ķüç kıl-* (317a/5); *ķāzım bol-* (311a/5); *ķaķsad+lar+ı+ge yét-* (325a/7); *ma‘lūm bol-* (319a/2, 319a/5, 328b/3, 330b/9, 336a/1); *maşlahat kıl-* (300b/1, 317a/4, 327a/11); *memleket kıl-* (333a/5, 338a/2); *merdūd bol-* (331b/8); *mescid ribāt kıldur-* (316b/9); *meşgūl bol-* (325a/5, 338a/6); *mezheb bol-* (335b/5); *mihrbānçılık kıl-* (340a/11); *muħālif kıl-* (325b/4); *muħkem kıl-* (340b/11); *muħtaşar kıl-* (328a/1); *murād+ı bol-* (341a/8); *muvāfik bol-* (333a/2); *muz tut-* (305b/1, 305b/3, 305b/10); *mübārek bol-* (300a/1); *mülākāt bol-* (321b/3); *münādī kıldur-* (311a/4); *münevvere kıl-* (333a/10); *müstecāb kıl-* (302a/11); *müteveccih bol-* (310b/5, 328b/7); *naķl kıl-* (318b/4, 319a/11, 321a/6, 322a/1, 323a/6, 323b/10, 328b/3, 329b/8, 331b/3, 332a/2, 333a/8, 340a/1); *nāma‘lūm bol-* (338b/4); *namāz edā kıl-* (306b/2); *namāzgüzārлік bol-* (312b/11); *nażar kıl-* (306a/2); *nikāh kıl-* (335a/11); *nevbet sal-* (309a/3); *pādişāh bol-* (314a/2); *pādişāh+lık kıl-* (307a/1, 314a/2); *parça parça bol-* (305b/8); *pāyendāz kıl-* (337a/11); *pīşbāz çık-* (303a/5, 313b/8, 317a/7); *rāst kıl-* (302b/2, 330b/11); *revā bol-* (328b/8); *rūberū bol-* (310b/5, 321a/11, 321b/2); *ruħşat ber-* (316b/10); *şadaķa kıl-* (328b/6); *salık kıl-* (303a/6, 309a/6); *sefer kıl-* (307b/4); *sengīn kıl-* (329a/8); *sergerdān bol-* (319a/6); *sergerdān kıl-* (319a/4); *sır kıl-* (337a/6); *sīrāb kıl-* (316a/5); *suāl bolma-* (316a/4); *şart kıl-* (313b/11); *şāyetse bol-* (314b/3); *şefī‘ kıl-* (302a/3); *şehīd kıl-* (340a/3); *şehr sal-* (300b/6); *şek kéltür-* (318b/11, 319a/2); *şikār+ge çık-* (337b/1); *şübhe kıl-* (318b/11); *ta‘alluķ tap-* (309b/7); *taşāret kıl-* (310a/7); *taşāt kıl-* (311a/2);

ṭaleb kıl- (326b/9, 341a/8); *tam kıl-* (309b/3); *tamām bol-* (310a/3); *taḥ at-* (325b/7); *taḥ kal-* (305b/4); *tārāc kıl-dur-* (324a/10); *ṭavāf kıl-* (306a/8, 306a/11, 316a/5, 317b/2); *ta‘yīn kıl-* (314a/9, 314a/10); *ta‘zīm+ler kıl-* (303b/2); *tefsīr kıl-* (336a/2); *teğbe kıl-* (310b/8); *tereddüd kıl-* (318a/1, 335b/1, 335b/5); *teslīm kıl-* (324a/8); *til+ge al-* (320b/8); *toḥ bol-* (312b/10); *tüş kör-* (321a/8); *vakf kıl-* (310a/5); *vāşıl bol-* (324b/1, 338a/4); *vaşıyyet kıl-* (340b/8); *vebā bol-* (302a/6); *vedā‘ kıl-* (302a/4); *vefā kılma-* (314b/3); *vefāt kıl-* (340b/7); *velī bol-* (309b/10); *virān bol-* (329a/7); *yād bol-* (303b/7); *yād kıl-* (315b/10); *yaḥşılıḡ kıl-* (307a/4); *zaḥmet yétkür-* (301b/1); *zarār yétkür-* (301b/1); *zıkr kıl-* (318a/7, 332a/3); *zıkr tap-ıl-* (318a/9, 341a/6); *ziyāde bol-* (312b/3); *ziyāde bolma-* (311a/11); *ziyān yét-kür-* (302a/3); *ziyāret kıl-* (320a/6); *zılm kıl-* (307b/1); *kız alıp ber-* (300a/9).

3.2.4.2. Zarf-Fiiller

Metinde geçen zarf-fiil ekleri şunlardır:

a) -A: *boz-a baş+la-dı* (304a/4); *çık-ar al-ma-dı-m* (313a/9); *kör-e dur-ğan* (335a/8); *yét-kür-e-bil-me-gey* (302a/3).

b) -(X)p: *çarla-p* (311b/6); *dé-p* (300a/1, 300a/2, 302a/4, 304a/2, 306b/6, 307b/3, 308a/2, 310b/4, 311b/7, 313b/4, 314a/3, 316b/1, 316b/3, 316b/10, 317b/5, 318a/3, 318b/8, 320a/10, 324a/1, 324a/8, 330a/9, 330b/7, 332b/4, 333a/1, 333a/3, 334b/2, 335a/11, 336a/4, 337b/10); *iste-p* (302a/7); *oğur+la-p* (306b/11); *oğu-p* (318a/2); *tıḡ+la-p tur-uḡ-lar* (311b/6); *tıḡ+la-p tur-dı-lar* (311b/8); *yörü-p* (329b/10); *yüz+le-p* (323a/8); *aç-ıp* (311b/5); *al-ıp* (300a/9, 300b/7, 302a/5, 303a/3, 304a/5, 304a/9, 304b/8, 307b/4, 310b/8, 311a/7, 312a/5, 313a/10, 316b/7, 316b/9, 317a/1, 317a/5, 320a/10, 321a/11, 321b/1, 324a/1, 340a/11); *ayla-n-ıp* (325b/8); *bar-ıp* (303a/3, 304a/9, 307b/9, 311a/7, 311b/6, 311b/8, 316b/11, 312a/5, 312a/5, 307b/9, 315a/7, 316b/7, 316b/11); *çık-ıp* (301a/7, 301a/10, 301b/3, 302b/8, 310a/9, 310b/5, 311a/5, 313b/1, 316a/2, 317a/7, 321b/1, 334b/11); *çık-ar-ıp* (302a/1, 312a/5); *kaç-ıp*

(303b/8, 305b/1, 315a/6); *ķay(i)t-ip* (320a/11); *ķıl-ip* (302b/2, 303a/11, 303b/2, 305a/10, 307b/2, 308a/11, 308b/7, 310b/8, 311a/7, 314a/2, 314a/3, 314a/8, 315a/1, 316b/8, 316b/11, 317a/5, 317b/2, 320a/6, 328b/6, 328b/7, 329b/10, 330a/7, 330a/10, 330b/11, 331a/2, 332b/3, 332b/11, 333a/5, 333a/10, 335a/11, 337a/6, 337a/11, 337b/1, 338a/3, 338a/4, 340b/1, 341a/6); *ķıl-ip+lar+ı* (332a/3); *ķıl-ın-ip* (325b/6); *oyġan-ip* (313a/8); *sat-ip* (310a/5, 317a/1); *tap-ip* (300a/6, 304a/5, 316b/9, 340a/2); *yan-ip* (311a/11); *yanaş-ip* (310b/5); *yat-ip* (324a/7); *yıġ-ip* (302a/1, 303b/6, 303b/7, 316b/7); *yıġ-ıl-ip* (304a/4, 307a/11, 311a/9, 314b/7, 314b/10); *ber-ip* (300a/7, 313b/5, 313b/6, 319b/2, 319b/11, 320a/9, 333a/2, 333b/4, 337b/6); *biç-ip* (328a/2); *éřit-ip* (314b/5, 316b/4, 334a/9); *ķir-ip* (316a/1, 317b/2); *ķit-ip* (315a/7); *köter-ip* (306a/10); *şiş-ip* (320a/11); *bol-up* (303b/4, 303b/7, 307b/4, 307b/8, 310b/5, 310b/6, 311b/2, 312a/9, 314a/2, 319a/6, 320b/1, 324a/9, 327a/11, 328b/6, 333a/2); *ķıl-dur-up* (319a/1); *ķop-up* (310a/7, 310b/10); *ķoř-up* (325b/4); *ķoy-up* (314b/1, 324a/7, 329b/9, 330b/10); *oltur-up* (334b/1); *tur-up* (312b/2); *tut-up* (305b/2, 308a/2, 310b/11, 315a/8); *kél-üp* (334b/4); *kél-tür-üp* (306b/7, 334b/4); *kiz-güz-üp* (317b/6); *kör-üp* (338a/2); *öt-üp* (307b/5); *sür-üp* (314b/1); *tüş-üp* (304a/6); *yörü-t-üp* (314a/3).

c) -mAy: *ķıl‘almay* (311a/2); *kile‘almay* (320a/9); *ķuru-t-may* (314b/1).

d) -gUnçA: *bol-ġunça* (326a/3); *tut-ķunça* (304a/8); *öt-künçe* (330b/9).

e) -gAll: *sor-ġalı* (311b/3).

3.2.4.3. Sıfat-Fiiller

Metinde geçen sıfat-fiil ekleri şunlardır:

1. -gAn, -kan: *bol-ġan+ġa* (326b/8); *boz-ul-ġan* (316b/9); *buyur-ġan* (317a/3); *dur-ġan* (335a/8); *ķal-ġan+lar+ı* (310b/10); *ķıl-ġan* (307b/1, 307b/4, 317b/2); *ķıl-ġan+da* (329a/1); *ķıl-ġan+dın* (340b/7); *ķıl-ġan+dur-lar* (332a/9); *ķıl-ġan+ım* (314a/1); *ķıl-ġan+lar+ı* (330a/3); *kör-e dur-ġan* (335a/8); *toy-dur-ġan+dın* (316a/3);

kıl-gan+lar+i+da (336a/2); *kıyna-gan* (319b/1); *tap-ıl-gan* (341a/7); *ber-gen* (320a/7); *ber-gen+din* (334a/10); *dé-gen+i+ni* (332a/4); *dé-gen+ni* (302b/9); *dé-gen+niñ* (310a/4); *kél-gen* (314a/11, 330b/3); *kél-tür-gen* (302b/2); *kél-tür-gen+i* (319a/2); *kél-tür-me-gen* (304b/5); *kör-gen+ler+i* (305b/3); *kör-gen+ni* (341/a/4); *yokat-ken* (323a/7); *éşit-ken+ni* (312a/3); *kit-ken+din* (303a/6); *kit-ken+niñ* (312a/9); *öt-ken* (320a/6).

2. -Ar, -Ur: *çık-ar*(308a/3); *at+lan-ur* (317b/3); *ber-ür*(314a/8).

3.2.4.4. İsim-Fiiller

Metinde geçen isim-fiil ekleri şunlardır:

1. -mAk: *kıl-mağ+nı* (300b/2); *taş+la-mağ* (303b/4); *sor-mak* (312b/7); *sor-mağ*(331b/5); *sor-mağ+lıg* (312b/4); *ye-mek* (312b/7).

3.2.5. Sıfat

3.2.5.1. Niteleme Sıfatları

āhır dem (324a/4); *ağ tonluk kişi* (325b/2); *çın gülistān* (301a/6); *eski köylek* (321a/10); *evvel hadd* (305a/4); *evvel ékkileri* (322b/2); *evvel şeb* (327a/10); *evvel bahār-ı sebze-i zümürüddīn* (337a/10); *ğara āsmān* (309b/8); *ğattıg vebā* (302a/5); *köhne ribāğ* (308a/9); *ğutluk kint* (307a/9); *mübārek ģatır* (300a/11); *mübārek köylek* (302a/1, 304a/5); *mübārek merğad* (315b/7); *mübārek at* (320b/7); *mübārek kabr* (321a/4.); *mübārek kaç* (323b/5); *mübārek kulağ* (327b/4); *mübārek bād* (330b/2); *mübārek cāy* (334b/1); *orta boyluk kişi* (325b/2); *sansız çerig* (313b/1); *sansız bāb* (341a/5); *teberrük şehri* (306a/8); *teberrük kişi* (300a/4); *uzun tağāt* (311a/2); *uzun boyluk kişi* (315a/10); *yağı mihmān* (300a/2).

3.2.5.2. Belirtme Sıfatları

3.2.5.2.1. İşaret Sıfatları

bol mescid (310a/3); *bol* faķır (317b/11, 327b/7); *bol* bīçāre (318a/10); *bol* yétti ten (318b/10); *bol* yétti kiři (319a/3); *bol* kiři (320a/5, 325a/5, 335b/8); *bol* kitāb (320a/7); *bol* söz (322a/6); *bol* yér (325a/9); *bol* bāb (328a/4); *bol* söz (333a/4); *bol* tarīka (336a/4); *bol* faķır-i haķır (341/a/4); *bol* zıkr (341a/6); *bol* dünyā (341a/8); *bu* Saryam (301b/11); *bu* şeh (304a/10, 304b/3, 304b/7, 305a/2, 315a/1, 315a/3, 315b/9, 315b/11, 316a/1, 316a/4, 316a/5); *bu* nūr (306a/5); *bu* du‘ā (306b/2); *bu* maķām (310b/3, 310b/4); *bu* tertīb (313a/4); *bu* şehrlık (315a/4); *bu* aķvāl (320a/3, 324a/8); *bu* yér (321b/5); *bu* kitāb (329a/4); *bu* kémek (330a/6); *bu* ‘ālem (331a/1); *bu* hārk (338a/2); *şol* kéçe (300a/1); *şol* zamān (306a/9, 330a/10); *şol* şeh (316b/1); *şol* *şol* hāl (318b/11); *şol* ‘aşr (319b/7); *şol* mescid (320a/1); *şol* maķbere (320b/11); *şol* esnā (323b/11); *şol* hıdmet (325a/6); *şol* kiři (328b/9, 331a/5); *şol* ümīd (331b/6); *şol* iş (333a/3); *şol* mübārek cāy (334b/1); *şol* cāy (334b/3); *şol* mezheb (335b/5); *şol* hīle (335b/11); *şol* tarīk (337b/6); *şol* söz (337b/9); *şol* yér (339a/10); *şol* şüretlik (340b/3); *şol* ğār (340b/9); *uşal* vakt (308a/6); *uşol* mescid (319b/5); *uşol* ‘aşr (321a/6).

3.2.5.2.2. Sayı Sıfatları

3.2.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

bir kıız (300a/9); *bir* şeh (300b/1); *bir* kuğuk (301a/2); *bir* hişşe (302a/6); *bir* tepe (302b/11); *bir* hākim (303a/11); *bir* bāĝ (303b/6); *bir* kések (304a/6); *bir* yıl (305a/11); *bir* kint (307a/9); *bir* kıız karındaş (308b/4); *bir* da‘vet (309a/10); *bir* kişi (310b/11); *bir* kıız ferzend (329a/3); *bir* هفته (330a/6, 330b/5); *bir* mīl (339a/8); *bir* mīl mevzi‘ (339b/9); *bir* ékki nişāne (333b/5); *ékki* su (300b/8, 301b/7, 301b/9); *ékki* yıl (303b/10); *ékki* oĝul (304b/9, 333b/10); *ékki* rek‘at namāz (306b/1, 310a/8); *ékki* vezīr (311b/6); *ékki* imām (319b/7); *ékki* şeh (322a/3, 322a/7); *ékki* ‘azīz (326b/11,

339a/10); **ékki yan** (334a/1); **üç at** (301b/4); **üç iş** (313a/6); **üç kün** (320b/1, 326a/1, 332b/11); **üç yol** (332b/3); **tört dervāze** (300b/11); **tört hisse ādem** (302a/6); **tört yıl** (304b/3); **tört hadd** (305a/4, 314a/8); **tört meftā** (308a/7); **tört kapuḵ** (309b/1); **tört taraf** (314a/10); **tört kitāb** (318a/3); **tört ‘azīz** (320b/11); **tört İbrāhīm Ata** (322a/11); **tört ādem** (337b/1); **bés galve** (339a/4); **altı ribāṭ** (301a/1); **yétti yıl** (311a/9, 311b/9, 312a/8, 313a/10, 313b/10, 314a/1); **yétti ten** (318b/10, 319a/5); **yétti kişi** (319a/3); **yétti vilāyet** (319a/3); **yétti kitāb** (332a/9); **sékkiz kişi** (318b/5); **sékkiz şerīk** (318b/6); **on batman buğday** (303a/7); **on yıl** (309b/4); **on ékki yıl** (315b/9); **on üç yıl** (305a/2); **on bás yıl** (331b/4, 333b/8); **on tokkuz karı** (309b/2, 309b/2); **on tokkuz özler** (332a/10); **yégirmi yétti yıl** (300b/4, 301b/4); **ottuz yıl** (301a/4, 313a/4); **ottuz güz** (315a/11); **ottuz karı nīze** (315b/1); **kırk hum** (303a/1); **kırk karı** (306b/8); **kırk karı süngü** (311a/1); **kırk yıl** (314b/4); **éllik medrese** (308b/1, 308b/11); **éllik altun** (308b/11); **éllik ékki mertebe-i hac** (333a/9); **altmış koy** (309a/1); **yétmiş yıl** (307a/1); **tört aylıḵ azuḵ** (303a/5); **yüz öy** (301a/2); **yüz batman buğday** (308a/7, 309b/5); **yüz koy** (309a/1, 314a/5); **yüz usta** (309b/1); **yüz altun** (309b/5); **yüz batman un** (313a/3, 314a/5); **yüz yıl** (315b/8); **ékki yüz mişḵāl altun** (303a/2); **üç yüz çerig** (303a/5); **tört yüz kuş** (313b/5, 314a/3); **tört yüz öylük** (313b/5); **tört yüz meftā** (326b/2); **tört yüz ādem** (340a/2); **tört yüz kırk dört meftā** (308a/6); **tört miñ mescid** (307a/2); **on miñ altun yarmaḵ** (308a/8); **on miñ témirçi** (309a/7); **on miñ otunçı** (309a/7); **on miñ şabūnçı** (309a/8); **on miñ tille** (324a/9); **on ékki miñ kişi** (309b/3); **kırk miñ harvār otun** (303b/5); **éllik miñ kişi** (315a/9); **yétmiş miñ kul** (337a/11); **yüz miñ dihḵān** (303a/4); **yüz miñ batman buğday** (314a/4); **yüz miñ kişi** (315a/10); **üç yüz miñ ma‘mūr** (308b/9); **tört yüz miñ öy** (300b/11); **tört yüz miñ tégürmen** (308b/10).

3.2.5.2.3. Soru Sıfatları

né hoş teberrük kişi (300a/4); *né hāl* (311b/10); *né söz* (312a/9); *né ba'ıs* (312b/1); *né yér* (306a/5); *né hoş teberrük şehri* (306a/7); *néçe yıl* (302a/5, 332a/11); *néçe kün* (333a/1); *néçe tereddüd* (335b/1); *néçe yıl* (302a/5); *néçük haber* (310b/1); *néme sebepdin* (317b/3); *néçe yıl* (318b/6, 330a/7); *néme iş* (321b/5); *néme vech* (332b/7).

3.2.5.2.4. Belirsizlik Sıfatları

bir şehri (300a/9, 316a/11); *bir kün* (301a/8); *bir gār* (302a/4); *bir at* (301b/5, 301b/5, 301b/6); *bir kimerse* (302b/5, 302b/6); *bir beg* (302b/9); *bir nūr* (306a/2); *bir uç* (306a/3, 310b/6, 310b/7); *bir taş yol* (307a/8); *bir hīle* (307b/2); *bir kişi* (309a/4, 320a/5, 326b/9, 329b/8, 337b/9); *bir yıl* (309a/9); *bir hesāb* (311a/10); *bir kün* (313a/7, 318a/6, 320a/4, 323b/10, 325b/1, 326b/7, 337a/10); *bir yılan* (313a/8); *bir kéçe* (313b/2, 321a/7); *bir kāfir* (315a/7); *bir dervāze* (315b/11, 316a/1, 316a/1); *bir aç* (316a/2); *bir Eflah atlıg kul* (316a/9); *bir hīş* (316b/2, 316b/2); *bir hıdmet* (316b/5); *bir yér* (316b/8); *bir du'ā* (319a/2); *bir ta'ife* (321a/6); *bir gedā* (323b/11); *bir haṭṭ* (325b/6); *bir müteberrik cāy* (327a/10); *bir merḳad-i pūr-ā-nūr* (329a/5); *bir kesel* (331b/4); *bir selli* (335a/1); *bir rivāyet* (335a/10); *bir ālim* (335b/5); *bir bendegān* (337b/4); *bir binā-yı berīn* (338b/11); *bir mevzī* (339a/9); *bir arıç su* (339b/5); *bir çillehāne* (340b/6); *bir néçe yıl* (300a/10, 302b/7); *bir néçe hükemālar* (300b/7); *bir néçe vezīrlar* (307b/3); *bir néçe karındaş* (311b/2); *bir néçe şadağa* (328b/6); *bir néçe müddet* (331a/3); *bisyār ābādlık ve ma' mūrlik* (305a/8); *bisyār zālimṭab'* (307a/7); *bisyār merdümler* (333a/4); *cümle ittifāk* (303a/11); *cümle çerigler* (303b/2); *cümle ḫalāyık* (304b/7); *cümle Mekke'deki dervīşler* (316a/2); *cümle māl* (316b/6); *endek şübhe* (318b/10); *endek narırağ* (320b/5); *endek āfet* (323a/7, 328b/5); *endek be-tafsīl* (327b/11); *endek şer'iat* (333a/2); *heme ḫalk* (301a/8, 301b/2, 313b/8); *her taraf* (300a/5, 304b/8, 309a/3); *her dervāze* (301a/1,

302b/6); **her** yüz öy (301a/2); **her** yér (301b/7, 301b/9, 308a/8); **her** yıl (302b/5, 314a/4); **her** hum (303a/1); **her** dihkân (303a/7); **her** meftâ (308a/7); **her** vaqf (308a/11); **her** medrese (308b/11); **her** kiři (309a/6, 309b/4); **her** da‘vet (309a/10); **her** kim (311a/4); **her** āzīne küni (313a/3, 314a/5); **her** çend (313a/9); **her** tört taraf (314a/10); **her** düşünbih küni (314b/9, 315b/6); **her** kıaysı kiři (315a/11, 328b/9); **her** kimerse (315b/11, 316a/4, 316b/1); **her** kim (316a/3, 319b/2); **her** kıaysı (318a/6, 319a/6); **her** kıayda (319a/6); **her** هفته (320a/2); **her** vaqtâki (325a/4, 328b/4, 338a/5); **her** cāy (332a/3); **her** murād (341a/8); **hiç** belâ vü düşmen (302a/3); **hiç** şehri (302a/8); **hiç** kimerse (306b/10); **hiç** kiři (307a/1, 322a/6); **hiç** ‘avānlık (309a/9); **hiç** pādīşāh (313a/7); **hiç** kim (313b/2, 320a/3); **hiç** eşer (322b/11, 323b/4); **hiç** merdūd (331b/8); **hiç** dem (332b/4); **hiç** rivāyet (335b/4); **hiç** müfesser (336a/4); **hiç** türbet (341a/2); **köp** ‘izzet (300a/6); **köp** dilkeş (322a/5); **özge** şerhler (306b/7); **özge** esbāb (309a/11, 314a/6).

3.2.5.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

üçünçi hadd (305a/5); **törtünçi hadd** (305a/6).

3.2.5.3. Sıfatların Derecelendirilmesi

3.2.5.3.1. Eşitlik Derecesi

‘āine dēk (305b/2); **ředdād dēk** (308a/1); **kıazan dēk** (319b/1); **tive dēk** (323a/7);

3.2.5.3.2. Üstünlük Derecesi

dānāraķ kiři (303b/1); **hūbraķ şehri** (300b/6, 317a/10); **uluğraķ şehri** (300b/6).

3.2.6. Zamir

3.2.6.1. Şahıs Zamirleri

Teklik

1. Şahıs: *mén* (307b/3, 307b/7, 310a/11, 310b/4, 312b/6, 328b/9, 330a/8); çekimli şekilleri şunlardır: *mén+din* (326a/3); *mén+iñ* (314a/11); *mén+i* (322a/3, 340b/9); *maña* (310a/11, 310b/1, 312b/4, 312b/7, 320a/8, 330a/5).

2. Şahıs: *sén* (324a/6); *sén+i* (312a/7).

3. Şahıs: *ol* çekimli şekilleri şunlardır: (313b/1, 315b/3, 315b/4, 317b/1); çekimli şekilleri şunlardır: *anıñ* (306b/9, 307a/8, 309b/10); *aña* (318a/1, 303a/5); *anı* (300a/4, 302b/8, 302b/10, 305b/10).

Çokluk

1. Şahıs: *biz* (300a/4, 315a/9, 325b/5, 326a/2, 330b/9, 337b/8); *biz+ge* (315b/1, 317a/3); *biz+ni* (305b/7, 325b/6, 330b/10, 332b/9, 337b/7, 340b/1); *biz+ni+ki* (315b/2).

2. Şahıs: *siz* (310b/3, 325b/6, 326a/3); *siz+ge* (310b/1); *siz+ler* (305b/11); *siz+ler+ge* (302a/2); *siz+ni* (300a/1, 300a/2, 300a/7, 317a/10, 321b/6, 322a/7, 325b/3, 326b/2, 332b/8).

3. Şahıs: *alar* (37b/10); *alar+dın* (310b/11); *alar+ge* (309a/6); *alar+nı* (321a/2, 327a/5, 327a/10); *alar+nıñ* (311a/1); *olar* (324a/4, 340b/8); *olar+ge* (315b/2); *olar+nı* (318a/9, 327a/5); *olar+nıñ* (315b/1).

3.2.6.2. İşaret Zamirleri

anıñ (305a/3, 315b/2); *aña* (313a/11); *andın* (300a/3, 300a/5, 300a/11, 300b/5, 300b/8, 301b/2, 302a/9, 302b/4, 303a/8, 303b/3, 303b/9, 304a/1, 304b/1, 304b/8,

306b/8, 308b/8, 309b/9, 311a/4, 311b/1, 314b/3, 313b/9, 314a/7, 314b/3, 317a/2, 309b/9, 308b/8); *anı* (301b/8, 305b/11, 312b/4, 339b/9); *ança* (327b/10, 341/a/4); *andağ* (306b/10); *munda* (332b/3); *mundağ* (302b/7, 307b/11, 312b/1, 316b/4, 324a/7, 337b/3); *mundın* (300b/6, 302a/2, 320a/9); *munı* (306a/8, 333a/1).

3.2.6.3 Soru Zamirleri

çi (311b/7); *né* (300a/4, 306a/5, 306a/7, 310a/10, 310a/10, 311b/10, 312a/9, 312b/1, 314a/1, 317b/1); *ķaysı* (315a/11); *kim* (316a/3, 319b/2, 320a/3); *kim+ni* (325b/9); *kim+din* (313b/2); *kim+dür* (315b/4).

3.2.6.4. Dönüşlülük Zamirleri

kendi+ge (323a/3); *öz* (300a/9, 304b/6, 310b/10, 310b/10, 319b/2, 323a/2, 323a/3, 324a/3, 330b/10, 333b/9, 335b/8, 336a/8, 336a/9, 339b/4, 340a/1); *öz+i* (332b/5); *öz+iñiz+ni* (332b/7); *öz+ler+i* (307a/5, 320a/9); *öz+ler+i+ge* (325b/3); *öz+ler+ni* (332a/10, 332b/2).

3.2.6.5. Belirsizlik Zamirleri

barça (301a/11, 304a/1, 307a/11, 314b/7); *barça+sı* 305b/1, 312b/9); *barça+lar+ı* (311a/9, 315a/5); *başķa+lar+ı* (339/6); *ba'zı* (329a/3, 334a/2, 335b/11, 336a/1, 337a/6, 340b/11); *ba'zı+sı* (303b/8, 325b/4, 325b/4); *ba'zı+sı+ni* (305a/2); *ba'zı+lar+ı* (304b/4, 304b/4); *biri* (300b/9, 313a/7, 313a/10, 313b/1, 326b/3, 335a/8); *biri+ge* (335b/9); *biri+niñ* (304b/10); *biri+si* (316a/5, 322a/4, 322a/7, 322a/8); *bir+(i)+ler+i* (319b/7, 319b/8, 322b/2, 322b/3, 325b/5, 339a/10); *ékev+ler+i* (321b/8, 327a/2, 327a/4, 334a/11); *ékev+ler+i+ni* (334a/1); *bir néçesi* (302a/10); *ékevlen* (310b/4); *her ķiři+ge* (309a/6); *heme* (301a/8, 301b/2, 313b/8, 332a/4); *heme* (308b/3); *heme+si+ni* (303a/2, 324a/10); *her ķiři+niñ* (309b/4); *her kim+ge* (311a/4); *her ķaysı* (315a/11); *her ķaysı+sı+dın* (318a/6); *her ķaysı+lar+ı* (319a/6); *her kimerse* (315b/11, 316b/1); *her kim* (316a/3, 319b/2); *her kimerse+ni* (316a/4); *her ķayda*

(319a/6); *her kişi* (328b/9); *hiç kimerse+ler+ni* (306b/10); *hiç kişi+ni* (307a/1); *hiç kim+din* (313b/2); *hiç kim* (320a/3); *hiç kişi+ge* (322a/6); *kim+ni* (325b/9); *kim+dür* (315b/4); *kimerse+ni* (302b/5, 316a/4); *kimerse+ge* (311a/4).

3.2.6.6. İlg Zamiri

biz+ni+ki (315b/2).

3.2.7. Zarflar

3.2.7.1. Yer Zarfları

aldi+de (318b/3, 319b/5); *aldi+ğa* (303a/5); *aldi+ge* (322a/3); *aldi+de+ki* (327a/3); *aldi+ler+i+ge* (301a/9, 305b/5, 324a/2, 332b/5); *dışkı* (318a/5); *iç+i+de* (303a/1, 313a/6, 313a/8, 321a/10, 322b/1); *iç+i+de+dür* (322b/2); *iç+i+din* (303a/1, 307b/4, 308b/11); *iç+i+ğa* (311a/9); *iç+i+ge* (317b/6); *iç+i+n+de* 301a/2, 303b/10, 315b/10, 317b/10, 339b/8, 340b/6); *munda* (332b/3); *üst+i+de* (310b/3); *üst+i+de+dür+ler* (341a/2); *üst+i+din* (304a/6); *üst+i+ge* (316b/2, 337b/2); *yağın* (326a/7, 330b/8).

3.2.7.2. Zaman Zarfları

āhirī (314b/3); *āhirū‘l-emr* (304a/3); *‘ākıbetü‘l-emr* (304a/3); *ba‘dāz* (303b/10, 310a/5, 317b/5, 313a/6, 330a/4, 330b/11, 331b/9, 330b/6, 333b/8); *ba‘de* (326a/4); *ba‘dehū* (309b/9, 328b/9, 332b/4, 337a/2, 338a/4); *burun* (315b/8); *derhāl* (310b/1); *émdi* (317a/4, 317a/11, 318a/10, 325b/6, 326a/3, 328a/4, 328a/6, 330a/9, 330b/7); *érterag* (325b/9); *fi‘l-cümle* (333b/1); *hemīşe* (304a/11); *henüz* (314b/5, 329/a/2, 330a/2); *kéyin* (300a/5, 300b/8, 306b/8, 313b/9, 314b/4); *şabah* (327a/11); *soğ* (300a/11, 301b/2, 302a/5, 302a/9, 303a/6, 303b/9, 311b/1, 314a/7, 317a/2, 322a/5, 332a/11) *soğra* (300a/3, 300b/5, 302a/2, 302b/4, 303a/8, 303b/3, 304a/1, 304b/1, 304b/8, 309b/9, 311a/4, 331a/3, 334a/11, 335a/11, 340b/7); *tün* (310a/8).

3.2.7.3. Azlık-Çokluk Zarfları

be-miḡdār (317b/10, 339a/4, 339a/8); *bir néçe* (300a/10, 300b/7, 302b/7, 307b/3, 311b/2, 328b/6, 331a/3, 335b/7); *bir néçe+si* (302a/10); *bisyār* (305a/8, 307a/7, 312b/8, 312b/8, 333a/4); *çok* (312b/11, 312b/11); *dāyim* (307a/4); *endek* (321a/4, 323a/5, 326a/11, 327a/9, 327b/2, 327b/10, 331a/9, 331b/11, 333a/6, 333b/1, 334b/8, 336a/5, 336b/4, 339a/3, 340a/5); *evvel* (305a/4, 322b/2, 327a/10, 337a/10); *evvelī* (304b/3); *köp* (300a/6, 305a/9, 311a/10, 311b/10, 312a/10, 322a/4, 322a/5, 324a/3); *köp+i* (304b/3); *narıraḡ* (320b/5); *yarım* (309a/6, 317b/10, 328a/6); *yavuş* (336a/1); *yavuş+i+n+da* (300b/2); *bir yolu* (304b/1, 315b/11); *yüzlep* (309b/1).

3.2.7.4. Soru Zarfları

ḡandaḡ (324a/4, 324a/6); *néçük* (305b/6, 317a/9); *né+ge* (310b/11, 315a/8).

3.2.7.5. Durum Zarfları

‘acāyib (305b/4); *anḡa* (327b/10, 341/a/4); *ālūderag* (333a/1); *bīnihāyet* (303a/8); *ḡābuḡ+um* (311a/6); *hīḡ* (302a/3, 306b/10, 307a/1, 309a/9, 313a/7, 313b/2, 320a/3, 322a/6, 322b/11, 323b/4, 331b/8, 332b/4, 335b/4, 336a/4, 341a/2); *mundag* (302b/7, 307b/11, 312b/1, 316b/4, 324a/7, 337b/3).

3.2.8. Edat

3.2.8.1. Çekim Edatları

sarı “taraf, tarafına” (319a/8); *sarı+ḡa* (303a/9); *anıḡ için* (315b/2); *aş berür için* (313b/8); *‘imāret için* (316b/2); *köḡül sormaḡ için* (313b/5); *ziyāret için* (305a/10).

andın keyin (300b/8, 306b/8, 313b/9, 314b/3); *andın soḡra* (300a/3, 300b/5, 303a/8, 304a/1, 304b/1, 304b/8, 309b/9); *bir néçe müddetdin soḡra* (311a/3);

bergendin sonra (314a/10); *mundın sonra* (307a/2); *hālil‘ullāhdın sonra* (335a/11); *vefāt kılgandın sonra* (340b/7); *andın soñ* (300a/11, 303b/9, 311b/1); *néçe yıldın soñ* (302a/5); *néçe yıldın soñ* (332a/11); *özge esbābdın başğa* (314a/6); *bir heftedin beri* (330a/6); örneklerinde edatlar ismin ayrılma durumuyla kullanılmıştır.

3.2.8.2. Benzetme Edatları

dék "gibi" (305b/2, 308a/1, 319b/1, 323a/7).

3.2.8.3. Bağlama Edatları

bile "ile" (310a/5); *bilen* "ile" (321b/5); *birle* "ile" (300a/6, 300b/1, 301b/7, 301b/8, 301b/10, 302b/2, 311a/7, 313a/4, 313b/1, 313b/11, 316b/8, 316b/11, 317a/5, 325a/6, 325a/9, 327a/10, 330b/10, 332b/5, 333b/5, 335b/11, 337a/11); *birilen* "ile" (320b/4, 329a/1, 329b/10, 330a/10, 340a/1); *u* "ve" (305a/1, 308b/5, 317b/9, 322a/6, 328a/9, 329b/8, 324b/10, 328b/11, 333a/8, 336a/7, 337a/6, 338b/3); *ü* "ve" (317b/4, 320a/1, 339a/4); *vü* "ve" (302a/2, 302a/3); *ve* "ve" (304a/11, 304a/11, 311a/10, 311a/10, 329b/4, 341a/9, 306b/2, 316a/5, 302b/8, 307b/6, 305a/2, 317b/10, 305b/4, 313b/5, 314b/11, 312a/2, 328a/3, 315a/1, 314a/4, 314a/10, 300b/9, 302b/3, 303b/6, 333b/11, 307a/10, 302a/10, 307a/4, 315a/8, 329b/7, 300b/7, 316a/4, 301b/11, 332a/2, 317a/11, 315a/4, 313b/7, 313b/10, 316a/2, 317a/6, 308a/5, 305a/6, 316a/8, 308a/9, 323b/6, 316a/2, 338a/9, 301b/8, 315b/6, 330a/4, 336a/3, 334b/9, 315b/8, 305a/3, 308b/6, 308b/6, 317a/10, 314b/7, 317a/1, 302a/11, 316a/6, 322a/8, 322a/8, 305a/8, 338b/3, 329b/4, 312a/8, 300b/10, 316a/7, 316a/7, 306b/5, 318a/4, 337a/4, 310a/1, 314a/11, 315b/10, 300b/9, 337a/4, 320a/1, 313a/11, 311a/10, 333a/9, 328b/8, 310a/2, 337a/5, 313b/1, 304b/11, 300b/10, 300b/11, 314b/1, 309b/6, 324b/11, 309b/9, 311a/11, 324b/11, 304b/4, 326a/11, 337a/2, 340b/3, 315a/4, 303b/2, 300b/6, 300b/3, 317b/2, 318b/2, 311a/3, 311a/6, 318a/6, 318a/8, 333a/10, 328b/10, 312b/7, 335a/6, 341a/6, 329a/2, 326b/3,

314b/9, 318a/5, 336b/8, 331b/2, 310b/4, 318a/5, 316b/6, 324b/9, 313a/11, 312a/10, 321a/1, 326b/8, 320b/11, 306a/6, 317a/8, 330b/9, 315a/2, 313b/2, 309b/3, 333a/9, 309a/8, 314b/10, 302b/10, 324b/5).

3.2.8.4. Karşılaştırma ve Denkleştirme Edatları

ḥāh... ḥāh “ister...ister”: “...inşa’l-lāhu te‘ālā her murādı bolsa *ḥāh* bol dünyā yana ve *ḥāh* ahret kılsa ḥāşıl bolğay...” (341a/8).

3.2.9. Söz Varlığı

Metin söz varlığı bakımından değerlendirildiğinde hacmine göre kelime kadrosu bakımından bir hayli zengin olduğu görülmektedir. Söz varlığı incelenirken şahıs ve yer adları söz varlığının dışında tutulmuştur. Ayrıca kelimelerin kullanım sıklığı göz önüne alınmamıştır. Söz varlığı ile ilgili metinden elde edilen istatistikler aşağıdaki tablo ve şemalarda sonuç bölümünde verilmiştir.

4. ÖZEL ADLAR

4.1. Şahıs Adları

AHMED YESEVÎ (?-1166): Yesevîliğin kurucusu olan sûfî şair Ahmed Yesevî Türklerin manevi hayatı üzerinde asırlarca etki eden büyük bir şahsiyettir. Pir-i Türkistân adıyla tanınır. Yesevî hâcegân silsilesine mensuptur. İbrahim adlı bir şeyh oğlu olan Yesevî 11. asrın ikinci yarısında Saryam'da doğmuştur. Babası ölünce Yesi şehrine gelir ve o sırada meşhur Türk şeyhi Arslan Baba'nın temsil ettiği tasavvuf geleneğinde ilk tahsilini tamamlar. Sonrasında Buhârâ'ya giden Yesevî, devrin en ileri gelen mutasavvıflarından Şeyh Yûsuf Hemedâni'nin etkisi altında kalmıştır. Yesevî, şeyhinin büyük ilgisini kazanarak üçüncü halife olarak Şeyh Yûsuf Hemedâni'nin postuna geçmiştir (1160). Buhârâ'dan tekrar Yesi'ye dönen Yesevî güçlü bir tasavvufun yayılmasında önemli rol oynamıştır. Ünü yalnız Türkistan'da değil, Türklerin yaşadığı çok daha geniş sahalara yayılmış; tarihî şahsiyeti unutulmuş; tamamıyla menkıbevî bir kimlik kazanmıştır.³²

ARSLAN BABA: Ashâbın ileri gelenlerindedir. Ahmed Yesevî'nin ilk hocasıdır. Arslan Baba'nın Türkistan'a gelişi menkıbede şöyle anlatılır: Hz. Peygamberin savaşlarının birinde aç kalan sahabeler yiyecek isterler. Hz. Peygamberin duası üzerine Cebrâil cennetten bir tabak hurma getirir. Yere düşen bir tane hurmanın Ahmed Yesevî'nin kısmeti olduğu bildirilir. Hurmayı sahibine ulaştırma görevini Arslan Baba üzerine alır. Hz. Peygamber eliyle hurmayı Arslan Baba'nın ağzına koyar ve mübarek tükürüklerinden de ihsan eder. Bunun üzerine Arslan Baba Saryam'a gelerek Ahmed Yesevî'yi çocuklarla oynarken bulur. Emaneti teslim

---

³²Fazla bilgi için bk., Fuad Köprülü, Ahmet Yesevî, **İA**, c. 1, s. 210-215.

ederek terbiyesiyle ilgilenir. Bir yıl sonra vefât eder. Ahmed Yesevî'nin ilk halifesi, Arslan Baba'nın oğlu Mansur Ata'dır³³.

ATTÂR (1119?-1193?): Ferîdüddîn Muhammed bin Abî Bekr İbrâhîm, İrânlı şair ve mutasavvıfıdır. Attâr'ın nasıl yetiştiğinden bahseden *Devletşâh* adlı eser şairin babası İbrâhîm Kutbiddîn Haydar'ın müridi olduğunu ve kendisinin de ondan ilham aldığını ve onun için *Haydar-nâme*'yi yazdığını söyler. Ferîdüddîn-i Attâr'ın yazdığı şiirlerinde üstün bir akıcılık, incelik, nasîhatlerinde büyük bir tesir, ârifâne sözleri vardır. Celâleddîn-i Rûmî gibi büyükler onun eserlerinin tesiri altında kalmışlardır. *Tezkiretü'l-Evliyâ* hariç diğer bütün eserleri manzumdur. *Mantık-ut-Tayr* ve *Makâmât-ı Tuyûr* önemli eserlerinden olup kuşların ağzından tasavvuf anlatılmıştır.³⁴

BİBİ MERYEM: Hz. Meryem, İsa Peygamberin annesidir. Meryem adı Müslümanlar arasında “dindar kadın” olarak bilinmektedir. Meryem adı Kur'ân'nın en eski bölümlerinden Medine'de inen kısımlara kadar pek çok yerde geçer. Kur'ân'da Hz. İsâ'nın babası zikredilmemiştir. Müslümanların inancına göre İsâ'nın yeryüzünde babası yoktur. Meryem bakire olarak hamile kalmıştır.³⁵

EBÛ HANİFE (699-767): Tam adı Ebû Hanîfe b. Sâbit b. Zûtâ b. Mâh'tır. Hanîfeliğin mezhebinin kurucusu olan Ebû Hanîfe, Kûfe'de doğmuştur. Hocası Kûfe re'ye ekolünün üstadı olarak kabul edilen Hammâd b. Süleymân'dır. Hocasının ölümüne kadar on sekiz yıl eğitim alan Hanîfe, sonrasında hocasının yerine geçer ve ders

---

³³ Fazla bilgi için bk., Kemal Eraslan, *Divân-ı Hikmet Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s.1-2.

³⁴ Fazla bilgi için bk., Helmuth Ritter, Attâr, *a.g.a.*, c. 2, s. 7.

³⁵ Fazla bilgi için bk., D. B. Macdonald, İsâ, *a.g.a.*, c.5/2, s.1062-1064.

okutmaya başlar. Hanîfe'nin İslâm'da hukukî düşüncenin ve bilimsel görüşün gelişmesinde önemli payı vardır. İmâm-ı Âzam lakabıyla bilinir³⁶.

FİR'AVN: Kur'ân müfessirleri tarafından Amâlîka hükümdarlarının lakabı olarak kullanılır. Kelime anlamı "kibirli, gururlu" olan Fir'avn Kur'ân-- Kerîm'de Hz. Mûsâ ve kavmine zulmeden Mısır hükümdarının adı olarak geçer. Fir'avn'ın kavmine kendisine Allah gibi taptırdığı ve kıyâmet günü kavminin başında olarak cehenneme gideceği bildirilmektedir.³⁷ (c.4/s.640).

GUCDUVÂNÎ (? - 575/585): Gucduvânî Abdü'lhâlik, meşhur sufî Ebû Yakûb Yûsuf bin Eyüp el-Hemadânî'nin halifesidir. Hoca Ahmed Yesevî'den sonra bu zatın makamına geçen Gucduvânî, Hâcegânîyâ nâmı ile maruf olan ve Nakşbendiyâ ismini alan tarikatın esaslarını kurmuştur. Yusuf el-Hemedânî'nin esaslı prensiplere irca eden Gucduvânî'nin şöhreti yalnız Buhârâ'da değil, Arap memleketlerine de yayılmıştır. Gucduvânî, tarikatini tasavvufî esaslarla paralel olan sekiz prensib üzerine kurmuştur. Aynı zamanda bu esaslar Nakşîbendiliğin temel esaslarıdır. Gucduvânî'nin *Vasiyetnâme*'si ile *Makâmât Yûsuf el-Hemedânî* isimli bir risalesi vardır.³⁸

HIZR: Hızır'a dair rivayetler Kur'ân'daki kıssalra bağlıdır. Hızır yeşil, yeşillik anlamına gelen Hızır, inanişâ göre âb-ı hayat-ı (ölümsüzlük suyunu) İlyâs'la birlikte bularak ebedî hayata kavuşmuştur. Bu olay edebiyatımızda özellikle halk hikâye ve efsanelerinde sıkça işlenmiştir. Halk arasında Hızır'ın sıkıntıya düşen insanları yardımına koştuğuna ve onları sıkıntıdan kurtardığına inanılır.³⁹

---

³⁶Fazla bilgi için bk., Mustafa Uzunpostalcı, Ebû Hanîfe, **TDVİA**, c.10, s.131-138.

³⁷Fazla bilgi için bk., A.J. Wensinck, Fir'avn, **a.g.a.**, c.4, s. 640-642.

³⁸Fazla bilgi için bk., Kasım Kufralı, Gucdûvânî, **İA**, cilt 4, s.820-821.

³⁹Fazla bilgi için bk., A. J. Wensinck, Hızır, **a.g.a.** c.5, s. 458-462.

İBRÂHİM : Kutsal kitapta bahsi geçen İbrâhîm peygamber olup, Kur‘ân-ı Kerîm’e nazaran, Āzar’ın oğludur ve bu Āzar ismi, büyük olasılıkla, uşağının adı olan “Elazar”dan alınmadır. Tufandan sonra 1263’te veya dünyanın yaratılışından sonra 3337’de doğan İbrâhîm, Allah’a imân etmeyen Nemrûd ve onu halkına karşı kutsal savaşa girişmiştir. Hazret-i İbrâhîm, kutsal savaş için Nemrûd ve halkının putlarını yıkınca onlar da ceza olarak İbrâhîm’i ateşe atmışlardır. Ateşin içinde üç veya yedi gün kalan İbrâhîm, Allah’ın kudretiyle yanmaktan kurtulmuştur. Nemrûd tamamen mağlup olduktan sonra, Kur‘ân-ı Kerîm’in IV. “en-Nisâ” sûresinin 124. âyetinde Hz. İbrâhîm “Allâh’ın dostu” anlamına gelen Halîlu’llâh ünvanı ile anılır. Hz. İbrâhîm yüz yetmiş beş yaşında vefat ettikten sonra yerine oğlu Hz. İshâk geçmiştir. Kıyâmet günü arkasında beyaz harmanisi ile cennete girecek müminlere delil vazifesi görecektir.⁴⁰

İDRÎS: Kur‘ân’da iki yerde adı geçen Hz. İdrîs aynı zamanda Cebrail’in ilk vahiy getirdiği peygamberdir. Otuz sayfasının kendisine bu yolda nâzil olduğu rivâyet edilir. İdrîs’in zühd ve takvâsı melekler arasında şaşkınlık yaratmıştır. Azrâil onu ziyaret etmek için Allah’dan izin istemiş ve insan suretinde gelip onu yemeğe davet etmiştir. Azrâil davetini üst üste iki gece tekrarlamış, üçüncü gece İdrîs onun kim olduğunu sormuş; öğrenince canını almasını istemiştir. Bunun üzerine bir saat ruhundan ayrı kalan sonra tekrar ruhuna kavuşmuştur. İdrîs cenneti görmek ve semâya çekilme ricâsında bulunur, isteği kabul olunur ve cennete varınca da oradan çıkmak istemez. Bir ağaca sıkı sıkıya tutunarak Kur ‘ân’da iki âyeti delil göstererek ricâda bulunur. (“Herkes ölümü tadacaktır.”). Kendisi ölümü bir kere tatmıştır, hiç kimse onu cennetten kovamayacaktır. Buna istinaden Allah onun cennette kalmasına izin verir. Kendisi ile Hz. İsâ gökyüzünde yaşayarak sonsuzluğa erişirken diğer yandan Hızır ile İlyâs yeryüzünde ebedî hayata ermişlerdir.⁴¹

⁴⁰ Fazla bilgi için bk., J. Eissenberg, İbrâhîm, **a.g.a.**, c. 5/2, s.878-879.

⁴¹Fazla bilgi için bk., A .J. Wensinck, İdrîs, **a.g.a.**,c. 5/2, s. 933-935.

İLYÂS: Tevrat'taki Elia peygamber olup Kur'ân'da iki defa adı geçer. Sûre VI, 85'te Zekeriyâ, Yahyâ ve İsâ ile birlikte başka bilgi vermeksizin Sâlihûn'dan biri olarak zikredilir. Genellikle İlyâs'ın şeceresi Hârûn'a çıkarılır. Hârûn Elazar Pinehast Hârûn İyâs'ın büyük babası olarak kabul edilmiştir.

İlyâs Hızır ile birlikte Âb-ı Hayat (ölümsüzlük suyu) kaynağına birlikte gitmişler ve sudan içmişlerdir. İlyâs Hızır gibi çok defa Saint Georges ile aynı şahıs olarak alınmıştır. Bunun sebebi Saint Georges'un da koruyucu bir varlık diye telakki edilmiş olmasıdır.⁴²

İSÂ: Hazret-i Meryem'in oğludur. Kur'ân'da "Allah'ın oğlu diye anılan Hz. İsâ, bir bakire olan Meryem'den Allah'ın kudretiyle doğmuştur. İncil, Hz. İsâ'ya indirilmiştir. Kutsal kitapta geçen Hz. İsâ, haber verdiği son peygamber Hz. Muhammed'dir. Hz. İsâ'ya ölüleri diriltmek, hastalara şifâ vermek balçıktan kuşlar apararak -Allah'ın izni ile- onlara can vermek gibi mucizeler Allah tarafından bahşedilmiştir.⁴³

İSHÂK: Tevrât ve Kur'ân'da geçen Benî İsrâil peygamberidir. Babası Hz. İbrâhîm'e doğumundan bir yıl önce dünyaya geleceği bildirilen Hz. İshâk, aşûre gecesinde doğmuştur. Rivâyete göre; İbrâhim sofrasında fakirler ve aç insanlar olmadıkça olmadıkça yemek yemezmiş. Bir süre evine misafir uğramayan Hz. İbrâhim'in evine üç ya da on beş gün sonra üç garip gelmiştir. Sunulan ikrama el sürmeyen misafirler "Bedelini vermeden, ağzımıza bir lokma koymayız." derler. Hz. İbrâhim ise "Bunun bedeli yemekten önce ve sonra edeceğiniz duadır" diye cevap verir. Bunun üzerine misâfirler İbrâhim'e bir oğlan çocuğu müjdelerler. Eşi Sâra'nın doksan kendisinin de yüz yirmi yaşında olduğundan böyle bir şey mümkün değildir. Hz. İbrâhim "Öyleyse

⁴² Fazla bilgi için bk., A. J. Wensinck, İlyâs, **a.g.a.**, c. 5/2, s. 975-977.

⁴³ Fazla bilgi için bk., D. B. Macdonald, İsâ, **a.g.a.**, c.5/2, s.1062-1064.

ben de onu Allah'a kurban ederim." der. İshâk yedi yaşındayken Hz. İbrâhim'e kurban kesmesi emredilir. Hz. İbrâhim bu rüyayı İshâk'a anlatır, İshâk da babasına emredilene yapmasını söyler. Hz. İbrâhim oğlunu kurban ederken rüyadaki emri yerine getirmiş olur. Bunun üzerine gökten bir koç kurban gönderilir ve Hz. İbrâhim oğlu yerine koçu kurban eder.⁴⁴

İSMÂ'İL: İbrâhim peygamberin oğlu olup, Kur'an'ın bazı yerlerinde sözüne sâdik, halkı salat ile zekâta ve namaz kılmaya davet eden bir resul, bir peygamber olarak zikredilmektedir. Kendisinin bu şekilde gösterilmesi, Peygamberin "İbrâhîm dini" hakkında tesis etmiş olduğu akideye tamamen uygundur. İbrâhim ve İshâk ile birlikte, Ya'kub'un ecdadından sayılmaktadır. Hz. İbrâhîm rüyasında oğlu Hz. İsmâ'il'e kendisini Allâh'a kurban ettiğini söylediğinde Hz. İsmâ'il de kendisine emrolunan şeyi yapmasını ister. Bu esnada Hz. İbrâhîm'e görmüş olduğu rüyanın hükmünün yerine getirildiği bildirilir. Bunun üzerine oğlunu kurban etmekten vazgeçip gökten indirilen bir koçu kurban eder. İnanışa göre Hz. İsmâ'il Kâbe çevresinde kumları eşelerken Zemzem suyu fişkırmıştır.⁴⁵

MUHAMMED (Hz. Muhammed) (571-632): Peygamberlerin en sonuncusu olan Hz. Muhammed 571 yılında Mekke şehrinde doğmuştur. Doğumuyla beraber mucizevî olaylar gerçekleşmiştir. İran'da bin yıldan beri yanmakta olan mecusîlerin ateşi sönmüş, Medâyin şehrinde hükümdar sarayı kısmen yıkılmış, Sâve gölü yere geçmiş, kurumuş olan Semave suyu taşmış ve Kâbe'deki putlar yere devrilmiştir.

Hz. Muhammed'in babası Mekke'nin idaresini elinde bulunduran Kureyş kabilesinin lideri Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah; annesi ise Zühreoğullarından Vehb'in kızı Âmine'dir. Yetim olarak dünyaya gelen Hz. Muhammed dedesi

⁴⁴Fazla bilgi için bk., J. Eisenberg, İshâk, **a.g.a.**, c. 5/2, s. 1074-1075.

⁴⁵Fazla bilgi için bk., J. Eisenberg, İsmâ'il, **a.g.a.**, c. 5/12, s. 1111.

Abdulmuttalib tarafından süt annesi Halime'ye verip Mekke'den uzaklaştırmıştır. Dört yaşına kadar süt annesi ile beraber kalan Hz. Peygamber Mekke'ye getirilip annesine teslim edilir. Altı yaşında annesini de kaybederek hem yetim hem de öksüz kalmıştır. Sekiz yaşındayken de dedesi vefat edince amcası Ebû Tâlib Hz. Muhammed'i himayesi altına alır.

Hz. Muhammed de ailesi gibi gençliğinde ticaretle atılmıştır. O'na Dürüstlüğü dolayısıyla "El-emîn" kâkabı verilmiştir. Hz. Paygamber kırk yaşlarında iken kendisine ilahî vahiy gelir ve yirmi üç yıl kadar süren peygamberlik dönemi başlar. Peygamberliğinin on üç yılı Mekke'de (M. 610-622); on yılı da Medine'de (M. 622-632). geçmiştir.

Hz. Peygambere önce nebîlik sonra da peygamberlik gelmiştir. Nebîliği rüya ile başlamış ve altı ay sürmüştür. Rüyasında gördüğü her şey gerçekleşirdi. Hz. Muhammed ramazan ayında erzağını alarak Hirâ dağına çekilirdi. Bir gece yarısı bir ses kendilerini adıyla çağırırdı. Peygamber efendimizden ses gelmeyince ikinci defa tekrarlanan sesi yine duymazlıktan geldiler. O anda mağarayı bir nur kapladı ve Hz. Muhammed o anda bayıldı. Kendilerine geldiklerinde insan şeklinde Hz. Cebrâil'i gördüler. Hz. Cebrâil kendilerine "Oku!" diye buyurdu. Hz. Muhammed ümmî olduğunu bildirince, Hz. Cebrâil de ısrarla emri tekrarladı. Hz. Peygamber aynı cevabı verdi. Üçüncüsünde Hz. Cebrâil'in yardımı ile İkrâ sûresinin ilk âyetlerini okudular, öğrendiler. Hz. Muhammed eve döndükten sonra kutsal kitapta geçen Hz. İsrâ'nın haber verdiği son peygamber olduğu ve O'na görünen meleğin Hz. Mûsâ'ya görünen Cebrâil olduğu müjdelendi.

Hz. Cebrâil'in getirdiği Müdessir sûresi ile peygamberlik devri başladı. Bunda sonra aralıksız yirmi iki sene, iki ay, yirmi iki gün süreyle Kur'ân- Kerîm'in bütün âyetleri tamamlandı. Hz. Cebrâil Müdessir sûresinin ikinci âyeti olan "kalk,

inzar et” âyetini getirince, Hz. Muhammed beşerî cehaletten kurtarıp hidayete erdirme , İslâmla şerefendirme vazifesine başladı. Resûllüğüne ilk inanan ve İslâma dâvetini kabul eden Hz. Hatîce olmuştur. Bundan sonra Hz. Muhammed islâmiyeti ve islâmiyetin hoşgörüsünü bütün insanlığa yaymaya çalışmıştır.

622 yılında Müslümanlar İkinci Akabe Biat’ından sonra Medine’ye hicret etmişlerdir. İslâm tarihinde büyük önemi olan Hicret olay aynı zamanda Hicrî takvimin de başlangıcı sayılmaktadır. Hz. Peygamber Medine’de muhacirlerle ensârî din kardeşliği ile; ensâr ile Yahudileri de vatandaşlık bağıyla birbirine yaklaştırmıştır. Hicret’in beşinci yılında Hendek Savaşı medana gelmiştir. Müşriklere karşı yapılan bu savaş kazanılmış ve müşrikler teslim olmuşlardır. Mekke’nin fethiyle (630) beraber Ka’be putlardan temizlenmiştir ve tevhîd merkezi haline gelmiştir.

Hicret’in onuncu yılında (632) Hz. Peygamber Hac görevini yerine getirdi. “Vedâ Haccı” denilen bu Hac, Hz. Peygamber’in İslâm dinine göre yerine getirdiği ilk Hac kendilerinin ise son haccı olmuştur. Hz. Peygamber, Reb‘ül-evvel’in birinci (27 Mayıs 632) pazartesi günü altmış üç yaşlarında vefat etmişlerdir.⁴⁶

NEMRÛD : Namrûd, aynı zamanda Namrûz. Kur‘ân-ı Kerîm’deki Nimrod adı, islâm enbiyâ kıssalarında, Aggada’da da olduğu gibi, İbrâhim’in çocukluğuna dair dinî rivayetlerde geçer. Birçok müfessir ve efsâne toplayıcıları Nemrûd’a cabbar “zâlim” sıfatını verirler; bu sıfat kesin olarak, Kur‘ân-ı Kerîm’deki Nimrod hakkında kullanılan gibbor’dan alınmıştır. Allah’a imân etmeyen, halkına gaddarca eziyet eden Nemrûd, aynı zamanda İbrâhim’i ateşe attıran kişidir. İbrâhim dünyaya gelir, büyür

---

⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bk., Mustafa Fayda ve diğerleri, Muhammed, **TDVİA**, c.30, s. 408-481.

ve çok geçmeden halkın Nemrud'a olan imânını sarsar. Gerek islâm kıssaları, gerek Aggada Nemrûd'u dünyanın hakimi olarak göstermektedir.⁴⁷

NÛH: Kutsal kitaptaki Neo, Kur'an'da ve İslâm enbiyâ kıssalarında önemli bir yer tutan peygamberlerdendir. Kutsal kitap, Nûh'u bir peygamber olarak adlandırmaz. Kur'an'da Nûh kendisine nazil olan ve ümmeti tövbe istiğfara davet için gönderilen ilk peygamber olarak görülmektedir. Ondan sonra sırası ile Hûd, Sâlih, Lût, Şu'ayb, ve Mûsâ peygamberler gelir. İbrâhim onun taraftarlarından biridir.

Nûh'un dini İbrâhîm, Mûsâ, İsâ ve hatta Peygamberin dini ile bir tutulmaktadır. İbrâhîm, Mûsâ, İsâ ve Peygamber gibi, Nûh da hak dine mensup sayılmaktadır.⁴⁸

NÛŞİREVÂN: Sâsâni hükümdarı I. Husrev'in farsça şekli olup, Arapçada umumîleşmiş şekli anûşarvân ve pehlevîde anōşak-ruvân, pâzendde anōş ruân "ölmez ruhlu", nûşî-ravân(Firdevsî), nûşîn-ravân "tatlı ruhlu" olarak izah edilmiştir. Adâletli yönetiminden dolayı kendisine Nûşirevân-ı âdil denmiştir.⁴⁹

ŞÂFÎ (345-956): El-Şâfi, El-İmâm Ebû 'Abdullah Muhammed bin İdris, Şâfi'î mezhebinin kurucusudur. Hâşimi olan Şâfi'î Kureys'tendir. Peygamberle uzaktan akrabalığı vardır. Şâfi'î usûl el-fıkıh'ın kurucusu olarak adlandırılır.⁵⁰

ŞEDDÂD: Benî Şeddâd hakkında çok az bilgi vardır. 340-468 (951/952 - 1075/1076) tarihleri arasında Arrân'da hüküm sürmüştür. 468 yılında memleketinin büyük bir kısmı Melikşâh tarafından zaptolunmuş ve imparatorluğuna katılmıştır. Keykavus 1075 yılında yazdığı eserinden anlaşıldığına göre Fazlun bin Abu'l-Asvâr

⁴⁷ Fazla bilgi için bk., Bernhard Heller, Nemrûd, **İA**, c. 9, s. 192-194.

⁴⁸ Fazla bilgi için bk., Bernhard Heller, Nûh, **a.g.a.**, c. 9, s. 344-346.

⁴⁹ Fazla bilgi için bk., CL. Huart, Nûşirevân, **a.g.a.** c.9, s.370.

⁵⁰ Fazla bilgi için bk., W. Heffening, Şâfi, **a.g.a.**, c. 11, s. 268-272.

ölümü ve Arrân'ın Melikşah tarafından zaptı ile Benî Şeddâd hanedanlığının geleceği sona ermiştir. Bu nedenle bu tarihten itibaren ailenin tarihini takip etmek çok zordur.⁵¹

YÛŞA': İsrailoğullarına gönderilmiş bir peygamber olup, Yûsuf peygamberin torunlarındanır. Yûşa'ya Tevrat'ta Yohûşa bin Nûh olarak rastlanır. Yûşa, kelime olarak İbrânîce Yohûşa'nın Arapçalaşmış şeklidir.

Yûşa peygamber M.Ö. 1225 yıllarına doğru İsrailoğullarını Ken'an'a götürmek üzere Mısır'dan çıkaran Mûsa peygamberin yanında bulunmuştur. Yûşa Kur'an'da açıkça zikredilmeyip sadece iki yerde dolayısıyla anılır. Tevrat'ta emredilen yerleri fethedemeyen Yûşa peygamberin ilerlemiş yaşı dolayısıyla aldığı toprakları İsrailoğullarına kura esaslı ile böldüğü, kendilerine Tevrat'ta sıkı sıkıya bağlı kalmalarını vasiyet ile yüz yaşında vefât ettiği öğrenilmektedir. İslâmî kaynaklar ise onun, Mûsa peygamberden sonra 29 yıllık bir peygamberlik devrini metekip 120 yaşında vefat ettiğini kaydederler.⁵²

---

⁵¹Fazla bilgi için bk., E. Denison Ross, Şeddâd, **a.g.a.**, c. 11, s. 381-382.

⁵²Fazla bilgi için bk., A. Suphi Fuad, Yûşa, **a.g.a.**, c. 9, s. 443-444.

4.2. Yer Adları

ÇİM KENT: Türkistan'da merkezî bir bölgedir. Sır-Derya bir kolu olan Arıs'a dökülen Badam nehri sağ sahilinde bulunur. Köyleri içinde en önemlisi, eski devirlere ait birçok türbeleri ile Arapların İsficâb dedikleri Sayram köyüdür. Çimkent bugün Kazakistan Cumhuriyeti'nde bir şehirdir.⁵³

HERAT: Herat elimizdeki vesikalara göre çok eski bir tarihe sahiptir. Herat'ın tarihi antik çağlara dayanmaktadır. Yunan tarihçi Herodot, Herat'ın Orta Asya'nın buğday ambarı olduğunu nakleder. Afganistan'ın kuzeybatısında İran ve Türkmenistan'a sınırı olan vilayettir. Herat vilayetinin merkezi Herat'tır.⁵⁴

IRAK: Orta doğuda Fırat ve Dicle nehirlerinin mecraları boyunca uzanır. Irak'a Irak-ı Acem ve Irak-ı Arab da denilir.⁵⁵

KAZĞURT DAĞI: Sayram'ın batısında bulunan bir dağın adı.⁵⁶

MEDİNE: Arabistan'ın meşhur şehri hicretten itibaren Hz. Peygamberin oturduğu yerdir. İlk halifeler zamanında Arap devletinin merkezi olmuştur. Suudi Arabistan'ın Mekke'den sonra ikinci büyük şehirdir.⁵⁷

MEKKE: Müslümanlar arasında Mekke-i Mükerrerme olarak adlandırılır. Suudi Arabistan'ın en büyük şehri olan Mekke Hicaz'ın başkentidir. Hz. Peygamber bu şehirde doğmuştur. İslâm dini bu şehri kutsal kabul etmektedir ve "Şehirlerin Anası" diye nitelenmektedir.⁵⁸

---

⁵³Fazla bilgi için bk., W. Barthold, Çimkent, **a.g.a.**, c. 3, s. 399.

⁵⁴Fazla bilgi için bk., Zeki Velidî Togan, Herat, **a.g.a.**, c. 5/1, s. 429-442.

⁵⁵Fazla bilgi için bk., Besim Darkot, Irak, **a.g.a.**, c. 5/2, s. 667-670.

⁵⁶Faruk Sümer, **Eski Türklerde Şehircilik**, Ankara, 1994, s. 82.

⁵⁷Fazla bilgi için bk., Fr. Buhl, Medine, **a.g.a.**, c. 7, s. 459-471.

⁵⁸Fazla bilgi için bk., A.J. Wensinck, Mekke, **a.g.a.**, c. 7, s. 630-643.

NÎŞÂPÛR: Horasân'ın dört ilk sırada gelen dört şehrinden (Nîşâpûr, Merv, Herat ve Belh) en önemlisi ve İran şehirlerinin en büyüklerindedir. Şehir, Sâsâni hükümdarı I. Şâhpuhr tarafından kurulmuştur. Nîşâpûr ismi Farsça Nev-Şâhpuhr (güzel Şâpûr)'dan gelir. Türkçede daha çok Nîşâbûr diye telaffuz edilir.⁵⁹

OTRÂR: Kazakistan güneyinde Sır-Derya'nın sağ sahili üzerinde Aris kolunun batısında bir kasabadır. Otrâr, Otrâr adı Cengiz Han'ın istilasından sonra Moğol felaketiyle anılır.⁶⁰

SAYRAM: İsficâb şehrinin Türkçe adıdır. Sayram adı ilk kez Divanü Lûgat-it-Türk'te görülür. Sayram'ı "Sâmânîlere tabi bir Türk Hanedanı idare ediyordu. Hatta bu hanedan Balasagun'a kadar uzanan yerlerdeki beyleri tabiyeti altına almıştı." Karahanlılar devrinde de gelişen Sayram Oğuzların yurduna yakın bir şehirdi.⁶¹

SEMERKAND: Buhârâ ile birlikte Mâverâünnehir'in başlıca şehridir. Batı Türkistâb'da Soğd ırmağının güney kıyısında bulunur. Dünya'nın en eski şehirlerinden biridir. Semerkand antik Yunanlıların Marakanda (eski Yunanca: Μαράκανδα) isminde tanıdığı, Milâttan önce 14. yüzyıllarında Zeravşân'nın (Yunanca: Polytimetos) verimli ovasında bir vaha şehri Persler tarafından kurulmuş ve uzun süre Ahemeniş İmparatorluğunda önemli bir rol oynamıştır. Eskiçağ'da Soğdların yaşamışlardır.⁶²

TAŞKENT: "Taş kend" eski Şâş şehrinin Türkçe adıdır. Orta Asya'da Sır-Derya'ya sağ taraftan dökülen Çirçik ırmağının suladığı alanda bulunur. Taşkent, Orta Asya demiryollarının kavşak noktasıdır. Taşkent, 1 Eylül 1991 tarihinden bu yana

---

⁵⁹Fazla bilgi için bk., B.Karîmî, Nîşâpûr, **a.g.a.**, c. 9, s. 302-304.

⁶⁰Fazla bilgi için bk.,J.H. Kramers, Otrâr, **a.g.a.**, c. 9, s. 457-458.

⁶¹Fazla bilgi için bk., F. Sümer, **a.g.e.**, s.82.

⁶²Fazla bilgi için bk., H.H. Schaeder, Semerkand, **a.g.a.**, c. 10, s. 469-471.

SSCB'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan eden Özbekistan Cumhuriyeti'nin başkentidir.⁶³

TÜRKİSTÂN: Farsça “Türk ili” anlamına gelir. Türkistan; Orta Asya’da Kazakistan, Türkmenistan, Tacikistan, Rusya ve Çin topraklarının bir bölümünü kapsayan çoğunlukla Türklerin yaşadığı bölgenin adıdır. Türkistan ayrıca Özbekistan hâkimiyeti altında gelişmiş olan Sır-Derya’nın orta yatağında bulunan bir şehrin de adıdır.⁶⁴

---

⁶³ Fazla bilgi için bk., W. Barthold, Taşkent, **a.g.a.**, c. 12/1, s. 38-41.

⁶⁴ Fazla bilgi için bk., W. Barthold, Türkistan, **a.g.a.**, c.12, s. 140-142

5. DİZİN SÖZLÜK

Açıklama:

1) Dizin ve sözlük alfabetik olarak hazırlanmıştır.

2) Metinde geçen kelimelerin kökenleri eklenmiş; birleşik kelime ve türemiş kelimelerin etimolojileri verilmiştir:

ercümend < Far. *ercmend*; dānāraḳ < Far.+T *dānā+raḳ*; çın < ET (Uyg.) Çin < zhen; dādḥāhlıḳ < Far.+T *dād+ḥāh +lXk*; barça < ET barça < *bar+çA*

3) Sözlükteki bazı şahıs ve yer adları hakkında açıklamalar bölümünde geniş bilgi verilmiştir.

Ahmed Yesevvi ö.a. bk. s.96; Sayram y.a. bk., s. 107...gibi.

4) Dizinde eklerin dil bilgisi sıralamasında Reşit Rahmeti Arat'ın *Kutadgu Bilig* dizinindeki sıralama esas alınmıştır.

A

ābād < Far. Mamur, şen, bayındır

ā. **ķ ıl**- 302b/5, 316b/10, 317a/1,
317b/2

ābādlik < Far.+T *ābād+IXk* Mamurluk

ā. 305a/8, 305a/8

ā.+m 304a/11

abdāl < Ar. Dervişler

a. 331b/3

‘**Abdḥālik Ḥān** (ö.a.)

‘A. 309b/6

‘A.+ğa 309b/8

‘**Abdü’l‘azīz Bāb** (ö.a.) →

‘**Abdü’l‘azīz Baba**

‘A. érdiler 328a/9

‘**Abdü’l‘azīz Baba** (ö.a.) →

‘**Abdü’l‘azīz Bāb**

‘A+nı 331a/6

‘**acāyib** < Ar. Çok tuhaf şey,
anlaşılmaz

‘a. 305b/4

‘**Acem** (y.a.)

‘A. 305b/10, 337a/10

‘A.+de 340b/3

aç- < ET *aç-* Açmak

a.-ıḡ 330a/9

a.-ıp 311b/5

aç < ET *aç* Aç

a.+nı 316a/2

‘**adālet** < Ar. Hak tanırılık, doğruluk

‘a. 310b/3

ādem < Ar. İnsan, adam

ā. 337b/2, 340a/2

ā.+ni 340b/3

ā.+din 302a/6

ādemzād < Ar.+Far. *ādemī+zād*

İnsanoğlu

ā. 301a/7

‘**adet** < Ar. Görenek, alışkanlık

‘ā.+ni 338a/2

‘**adillik** < Ar.+T *‘ādil+IXk* Adillik,
doğruluk

‘ā+ıḡ 312a/8

acra- < Özb. Ayrılmak

a.-p 319a/5

ādīne < Ar. Cuma günü → **āzīne**

ā. 314a/5, 314b/9

‘**adl** < Ar. Doğruluk

‘a. 307a/4, 307a/4

āfet < Ar. Büyük felaket, bela

ā. 323a/7, 328b/5

ağa < Moğ. *ağa* Ağa, ağabey

a. 308b/3, 308b/6

āgāh < Ar. Bilgili, haberli

ā. bol- 313b/10	‘āine < Ar. Ayna
ağ(1)z < ET <i>ağız</i> Ağız	a. dék 305b/2
a.+ımğa 313a/8	ak < ET <i>ak</i> Ak, beyaz
a.+ımı 340b/11	a. 325b/1
a.+ıñızını 330a/9	‘ākıbetü’l-emr < Ar. Son, sonunda
a.+larıge 330a/10, 330a/11	‘ā. 304a/3
a.+larıdın 338a/7	‘akıde < Ar. İman, dinî inanış
āhir < Ar. Son, son olarak	‘a. 324b/1
ā. 324a/4	‘akl < Ar. Akıl, us
āhiri < Ar. <i>āhiri</i> Sonunda, en son	‘a. 312a/9, 329b/8, 336a/7
ā. 314b/3	338b/3
āhirü’l-emr < Ar. Sonunda, nihayet	‘aklī < Ar. Akılca, akıl bakımından
ā. 304a/3	‘a. 333a/8
Ahmed Yessevī (ö.a.) → Ata Yessevī,	Ak Su (y.a.)
H̱āce Ahmed Yessevī, Yessevī bk.	A.+yı 300b/9
s.96	aktāb < Ar. Sahipler, efendiler
A. 320b/7, 325b/5, 329b/5	a. 328b/11
Ahnūh Melik (ö.a.)	al- < ET <i>almak</i> Almak
A. 300a/3, 300a/3, 300a/8	a.-ur-mén 304a/2
Ahrār Velī (ö.a.)	a.- dı 310a/5
A. 322b/9	a.-dılar 310b/11, 311a/5
aḥret < Ar. <i>āhiret</i> Öteki dünya	a.- ğay 306b/11
a. 341a/9	a.- ğıl 317b/5
aḥvāl < Ar. Oluşlar, durumlar	a.-ıñ 325b/10
a.+din 324a/8, 320a/3	a.-ıñızlar 311a/5
a.+ımı 312b/7	a.-sam 335a/11
a.+larıdın 323a/11	a.-sek 320b/8

- a.- salar** 325b/4
- a.-ıp** 300a/9, 300b/7, 302a/5, 303a/3, 304a/5, 304a/9, 304b/8, 307b/4, 310b/8, 311a/7, 312a/5, 313a/10, 316b/7, 316b/9, 317a/1, 317a/5, 320a/10, 321a/11, 321b/1, 324a/1, 340a/11
- a.- ğalı** 304b/7
- a.- a beriņ** 320a/8
- a.-almadı** 304a/3, 304b/2, 11a/11
- a'lā** < Ar. Yüksek
a. 330b/1
- 'Alāaddīn** (ö.a.)
'A. igeleri érdiler 323b/8
- 'alāmet** < Ar. İşaret, nişan, iz
'a. 339a/3, 340a/5
'a. birle 327a/9
- alaņ** < Özb. Ateş
a. 338a/8
- 'Alī Hān** (ö.a.)
'A. 308b/2
- alar** < ET *olar* Onlar
a. 337b/10
a.+nıı 311a/1
a.+mı 321a/2, 327a/5, 327a/10
a.+ge 309a/6
a.+dın 310b/11
- aldi** < Özb. Ön, ileri; önü, ilerisi
a.+de 318b/3, 319b/5
a.+deki 327a/3
a.+ğa 303a/5
a.+ge 322a/3
a.+lerige 301a/9, 305b/5, 324a/2, 332b/5
- 'ālem** < Ar. Dünya
'ā. 319b/11, 322a/8, 328a/3, 332b/6, 332b/9, 341a/3
'ā.+ni 304a/1, 337a/6
'ā.+ğa 306a/2
'ā.+ge 302b/8, 332a/10
'ā.+dın 316a/7, 331a/1
- 'alemdār** < Ar.+Far. *'alem+dār* Bayrak taşıyan
'a. 328a/11, 328a/11, 328b/2
- 'Alemdār Baba** (ö.a.)
'A. 322a/1
- 'ālemiyān** < Ar.+Far. *'ālemī+y+ān*
İnsanlar
'ā. 330a/2
- 'ālemlik** < Ar.+T *ālem+IXk* Dünyaya ait olan
'ā.+dın 332a/11, 332b/2, 332b/8
- alev** < ET *alav* Alev
a. 338a/7

‘**aleyhi**’s-selām < Ar. “Selam onun üzerine olsun!”

‘**a.** 300a/10, 300b/4, 301a/3, 301a/10, 301b/10, 302/b/1, 302b/4, 303b/2, 304a/10, 305a/10, 305b/4, 305b/5, 306a/1, 306a/4, 306a/4, 306a/5, 313b/3, 325b/8, 339a/9

‘**a.+nıñ** 300b/5, 301a/9, 302a/7, 303b/7, 324b/3

‘**a.+nı** 302a/7, 334a/5, 304a/4, 321a/10, 334a/5, 338a/11

‘**a.+nı** 300a/6, 303b/2, 303b/7

‘**a.+ğa** 303b/3

‘**aleyhi**’l-lā‘ne < Ar. “Lanet onun üzerine olsun!”

‘**a.** 303b/7, 304a/1, 304b/2, 304a/7

‘**a.+ni** 304a/7

‘**a.+ğa** 303b/3

‘**ālim** < Ar. Çok okumuş, bilgin

‘**ā.** 324b/10, 329b/7, 331b/1, 332b/1, 332b/7, 333a/8, 335b/5, 336a/7, 338b/2

‘**ā.+ni** 332b/5

‘**ā.+lerni** 308a/5

‘**ā.+dürler** 332a/9

‘**ālī** < Ar. Yüce, ulu

‘**a. érdiler** 332a/10

‘**Ali Hı‘ace** ö.a.

‘**A. érdiler** 340a/9

‘**ālū**’z-zamān < Ar. Zamanın yücesi

‘**a.** 335a/4

Allāh < Ar. Tanrı

A. 317b/9, 322a/6

‘**allāme** < Ar. Çok bilgin

‘**a.** 336b/5, 337a/1

altı Altı

a. 301a/1

altmış Altmış

a. 309a/1

altun Altın

a. 303a/2, 308a/8, 309a/1, 309b/5

ālūde < Far. *ālūden* Bulaşmış, bulaşık

ā. **ķıl-** 330a/10

ālūderag < Far.+T *ālūde+rag* Daha

bulaşık, bulaşmış

a. 333a/1

amān < Ar. Bağışlama, sığınma

ā. 306b/4

‘**amed** < Ar. Gelme, geliş

‘**a.** 335a/4

‘**amel** < Ar. İş, niyet

<p>‘a. ķıl- 341a/6</p> <p>ammā < Ar. Ama</p> <p>a. 327b/11, 328a/2</p> <p>‘āmmē < Ar. Umuma mahsus olan</p> <p>‘ā. 318b/9</p> <p>ān < Ar. An, zaman dilimi</p> <p>ā. 310b/9</p> <p>ança O kadar, o şekilde, pek çok</p> <p>a. 327b/10, 341/a/4</p> <p>andağ < ET *<i>anda+oķ</i> ~ *<i>anı+teg</i> O şekilde, öyle</p> <p>a. érđi 306b/10</p> <p>andin Ondan, ondan sonra, oradan</p> <p>a. 300a/3, 300a/5, 300a/11, 300b/5, 300b/8, 301b/2, 302a/9, 302b/4, 303a/8, 303b/3, 303b/9, 304a/1, 304b/1, 304b/8, 306b/8, 308b/8, 309b/9, 311a/4, 311b/1, 314b/3, 313b/9, 314a/7, 314b/3, 317a/2, 309b/9, 308b/8</p> <p>anı Onu</p> <p>a. 300a/4, 301b/8, 302b/8, 302b/10, 305b/11, 312b/4, 305b/10, 339b/9</p> <p>anıı Onun</p> <p>a. 305a/3, 306b/9, 307a/8, 309b/10</p>	<p>a. üçün 315b/2</p> <p>aņa < ET <i>aņa</i> Ona</p> <p>a. 313a/11, 318a/1, 303a/5</p> <p>ara < ET <i>ara</i> AT *<i>hāra</i> Ara, arasında</p> <p>a.+ğa 310b/8</p> <p>a.+sı 300b/9, 300b/10, 301b/8, 301b/9</p> <p>a.+sıda 312b/10</p> <p>‘Arab (y.a.)</p> <p>‘A. 340b/3</p> <p>‘Arabī < Ar. ‘<i>Arabī</i> Arapça, Arap dili</p> <p>‘a. 301b/6, 301b/8</p> <p>arığ < ET <i>arığ</i> Orman</p> <p>a. 339b/8</p> <p>arığçı < <i>arığ+çX</i> Ormancı</p> <p>a. 309a/3, 309a/5</p> <p>arıķ < ET <i>arıķ</i> Ark</p> <p>a. 339b/5</p> <p>a.+da 334b/2</p> <p>a.+ı 309a/2</p> <p>‘ārif < Bilen, bilgili, irfan sahibi</p> <p>‘ā. 330a/5</p> <p>‘ārifīn < Ar. ‘<i>ārif+īn</i> Arifler</p> <p>‘ā. 320b/6</p> <p>arķa < ET <i>arķa</i> Arka</p> <p>a.+dağı 315b/5</p> <p>a.+sıda 315a/10</p>
---	--

a.+ları 329b/10	324b/7, 326a/9
Arslan Bāb (ö.a.) → Arslan Baba bk. s.96	‘a.+da 319b/7, 321a/6
A. 330a/7, 334a/10	‘a.+ları 333b/3
Arslan Baba (ö.a.) → Arslan Bāb	‘a.+larında 323a/2, 336a/8, 339b/4
A. 330a/1	aş < ET < AT *āṣ Aş, yiyecek, yiyip içmek
Arslan Hān (ö.a.)	a. 313a/4, 314a/8, 314a/11
A. 308b/8, 309a/2, 309a/11, 309b/5, 309b/7, 309b/9	a.+ını 314a/6
A.+nın 309a/4, 309a/8	āṣhāne < T+Ar. āṣ+hāne Aşevi, mutfak
A.+ğa 309a/5, 309a/9	ā. 314a/8
‘arş < Ar. Dokuzuncu gök	Aşkar-Salar ö.a.
‘a.+da 306a/3	E. 302b/9, 302b/10, 303a/2
‘arż < Ar. Bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme	E.+nın 303a/4
‘a. kıl- 311a/7, 327b/8	āṣlık < ET āṣ+LXk Aşevi, mutfak
āsitāne < Far. āstāne Eşik	ā. 304b/7
ā. 324a/11	at < ET at At
āṣl < Ar. Asıl, kök	a.+dın 304a/7
ā. 335a/7	a.+ığa 304a/7
aṣlā < Ar. Hiçbir zaman	aṭ / at < ET at < AT *āt Ad, isim
a. 338a/1	a. 307a/10
āsmān < Far. Gök, gökyüzü	a.+ı 301b/4, 301b/5, 301b/5, 301b/6, 304b/10, 304b/10, 308b/5, 316a/11
ā. 309b/8	a.+ınızı 300a/2
ā.+ğa 306a/10, 306a/11	
‘aşr < Ar. Çağ	
‘a. 320b/4, 321a/5, 324b/5,	

- a.+ları** 321a/2, 325b/8, 327b/3,
335a/7, 339a/11
- a.+larını** 320b/7
- at-** < ET (Uyg.) *at-* Atmak
- a.-kırnça** 325b/8
- ata** < ET *ata* Baba, ata
- a.** 307a/7, 319a/10, 322a/3,
338b/6
- a.+sı** 308a/10
- a.+ları** 322a/5, 338a/11
- a.+larıdın** 336a/9
- a.+larıdur** 339a/7
- a.+larıdurlar** 322b/6
- a.+larını** 315b/7, 322a/2, 325b/7,
325b/11, 334a/1
- a.+durlar** 329a/7, 331a/10
- ‘atā** < Ar. Bağış, ihsân
- ‘a. kır-** 330a/9
- Ata Yessevî** (ö.a.) → **H̄āce Aḥmed**
Yessevî, Aḥmed Yessevî, Yessevî
- A.** 329b/9, 330a/3, 330b/4,
331a/1
- A.+ni** 330a/11
- A.+ge** 334a/10
- āteş** < Far. Od, hararet, kızgınlık
- a.** 338a/7
- atlan-** < ET *atlan-* < *at+lan-* Ata
binmek
- a.-ur** 317b/3
- atlıg** < ET *at+IXg* Adlı
- a.** 308b/5, 316a/9, 316b/5,
320a/5
- ‘Atṭār** (ö.a.) → **Ferīdüddīn ‘Atṭār,**
H̄āce ‘Atṭār Velī, Şeyḥ ‘Atṭār, Şeyḥ
‘Atṭār Velī, bk., s.97
- ‘A.** 324a/4
- ‘avānlık** < Ar.+T *‘avān+Ilk* Yardım
etme
- ‘a.** 309a/9
- āvāze** < Far. *āvāze* Yüksek ses
- ā.** 307b/2
- ‘Avres** < y.a.
- ‘A. şehriğeçe érdi** 335b/10
- ayağ** < ET *adağ* Ayak
- a.** 320b/9, 332a/6, 333b/6,
334a/6, 334b/8, 336b/3, 338b/1,
339b/8
- a.+ı** 304a/8, 322a/9
- a.+ıga** 310b/1, 317a/8
- a.+larıge** 335a/1
- a.+larıda** 321a/3, 329a/5,
329b/1, 329b/3, 341a/1
- ay-** < ET *ay-* Söylemek → **ayt-**

- a.-dı** 300a/7, 305b/7, 311b/6,
311b/9, 312a/4, 312b/5, 313a/2,
316b/5, 317a/9, 317a/10,
317a/11, 317b/1, 318b/8, 324a/4,
332b/7
- a.-dik** 320a/6
- a.-dılar** 302a/2, 305b/10, 306a/5,
306a/7, 306b/4, 307b/6,
307b/10, 310a/11, 310b/2,
311a/1, 311b/4, 312a/2, 312a/5,
312a/7, 312b/2, 312b/6, 313a/6,
313b/9, 314b/7, 314b/8,
314b/10, 315a/2, 315a/7, 315a/9,
315b/3, 315b/4, 315b/6, 316b/6,
321a/9, 321b/4, 321b/6, 322a/3,
324a/5, 325b/2, 326a/1, 330a/4,
330a/7, 332b/9, 337b/4
- ‘Āyışe Hātun** (ö.a.)
‘Ā. 310a/4
- aylık** < *ay+IXk* Aylık
a. 303a/6
- aylan-** < Özb. Gezmek, dolanmak
a.-ıp 325b/8
- ayt-** < ET *ayt-* < *ay-(X)t-* Söylemek,
demek
a.-adurlar 339a/6
a.-urlar 313b/3
- a.-ıpdurlar** 322b/5, 329a/3,
334a/2, 335b/11, 336a/2, 337a/7,
340b/11, 340b/11
- a.-tı** 307b/1
- a.-tım** 310a/11
- a.-madım** 313a/11
- a.-mañız** 322a/6
- a.-ur érdiler** 304a/10, 340b/1
- ‘azāb** < Ar. İşkence, keder
‘a.+da 337b/3
- azād** < Far . Kurtulmuş, serbest olan
a. **ķıl-** 313a/5
- āzīne** < Far. Cuma günü → **ādīne**
ā. 313a/3
- ‘azīz** < Ar. Muhterem, sayın
‘a. 321a/1, 339a/10
‘a.+ige 320a/7
‘a.+ler 316a/7, 327b/9
- ‘azl** < Ar. İşinden çıkarma, yol verme
‘a. **ķıl-** 332a/11, 332b/2, 332b/8
- ‘Azrā’īl** < Ar. Ölüm meleği
‘A.+ğa 317b/4
- azuk** < MK *azık* Azık, yiyecek
a. 303a/6
- ‘azze** < Ar. “Aziz olsun!”
‘a. 302a/11

B

bāb < Ar. Kapı

b. 328a/5, 331a/7

baba < ET *baba* Baba, ata

b. 330a/4

b.+nı 333b/2

b.+mnı 330a/5

b.+ları 340a/11

b.+larmı 340a/10

Baba Ğiyās Ata

B.+nı 334a/3

Baba Tağay Dilī

B. 320b/10

babāī < Ar. Babaîlik tarikatından olan kimse

b. 332a/1, 332a/7

Bādām Suyı (y.a.)

B. 308a/2, 309a/2

B.+nıñ 308a/2, 309a/2

ba'dāz < Ar. Sonra

b. 303b/10, 310a/5, 317b/5,
313a/6, 330a/4, 330b/11, 331b/9,
330b/6, 333b/8

ba'de < Ar. Sonra

b. 326a/4

ba'dehū < Ar. "Daha sonra, ondan sonra"

b. 309b/9, 328b/9, 332b/4,
337a/2, 338a/4

bād < Ar. Nefes; ilâhî yardım

b.+larıge 330b/2

bādedeb < Ar. *bā+edeb* Edep ile

b. 330a/4

bāğ < Far. Bahçe

b. 303b/6, 313a/7

b.+ığa 314b/2

bahār < Far. Kışla yaz arasındaki mevsim

b. 337a/10

Bahāüddīn Buḡārī (ö.a.)

B.+ge 323b/7

ba'is < Ar. Sebepolan, yol açan

b.+din 312b/1

bākī < Ar. Daimi, kalıcı

b. 313b/11

bala < ET *bala* Yavru, çocuk

b.+lar 312a/11

balçık < MK *balçık* Balçık

b. 307a/10

bar < ET *bar* Var

b. 302b/11, 308a/11, 311a/2,
311b/10, 315a/11, 315b/1,

319b/6, 329a/4, 339a/9, 339b/4,
339b/9

b. érdi 301b/5, 302b/9, 303a/1,
303a/2, 303a/4, 303a/5, 304b/9,
305a/4, 308a/7, 308b/4, 308b/10,
308b/10, 308b/11, 309a/3,
309a/8, 309b/8, 314a/1, 316a/9,
320a/2, 324a/10, 335a/9

b. érdiler 309b/11, 310a/1,
314b/6, 319b/7

b. érmış 316a/11

b.+dur 319a/9, 319b/5, 320b/7,
320b/9, 321a/1, 321a/5, 321b/9,
321b/11, 323a/1, 323a/10,
323b/2, 323b/6, 324b/4, 324b/6,
324b/10, 325a/3, 325a/9, 326a/8,
326b/1, 326b/5, 327a/1, 327a/7,
327a/10, 327b/3, 329a/11,
329b/2, 331a/7, 331a/10, 331b/1,
332a/1, 332a/7, 333a/7, 333b/3,
333b/7, 334a/4, 334a/8, 335a/5,
335a/6, 336b/6, 337a/2, 337a/3,
337a/8, 338b/2, 338b/6, 338b/9,
339b/11, 340b/6

b.+durlar 322a/10, 322a/10,
322a/11, 322b/8, 323a/6, 329a/6,
329b/7, 334a/5, 334b/10,

336b/1, 338a/11, 339a/5,
339a/10

bar- < ET *bar-* Varmak, gitmek

b.-adur 315a/7

b.-urlar 336a/7

b.-dılar 311b/3, 331a/4

b.saңыз 320a/8

b.-ip 303a/3, 304a/9, 307b/9,
311a/7, 311b/6, 311b/8,
316b/11, 312a/5, 312a/5, 307b/9,
315a/7, 316b/7, 316b/11

b.-ur érdiler 304b/8, 329b/11,
340a/11

barça < ET *barça* < *bar+ça* Bütün,
hep, hepsi

b. 301a/11, 304a/1, 307a/11,
314b/7

b.+sı 305b/1, 312b/9

b.+ları 311a/9, 315a/5

Başra (ö.a.)

B. 304a/1

baş < ET *baş* Baş; öncü

b. 307a/1, 319a/8, 319a/10,
320b/2, 321b/10, 323a/10,
323b/1, 323b/5, 325a/2, 325a/7,
326a/6, 326a/10, 327a/5, 331a/9,

- 331a/11, 336a/5, 338b/5, 338b/8,
337a/2, 339a/3
- b. érdiler** 306b/9
- b. kı1-** 307a/6
- b.+mı** 317a/8
- b.+ı** 334a/3
- b.+ıga** 310a/8
- b.+ıge** 324a/7
- b.+ıda** 310a/9
- b.+ında** 337b/1
- b.+ıdın** 303b/5
- b.+larıge** 329b/9
- başka / başga** < ET *başka* Başka
- b.** 314a/6
- b.+ları** 339a/6
- başla-** ET *başla-* < *baş+IA-* Başlamak
- b.-dı** 304a/4
- başlık** < ET *baş+IXk* Başlı
- b.** 305b/3
- b.+leride** 340a/10
- bāṭın** < Ar. İç yüz
- b.** 316a/9, 329b/7, 337b/8
- bāṭınī** < Ar. Dahili, sır ve hakikatle ilgili
- b.** 331b/2, 333a/9
- b.** 324b/11,
- batış** < ET *bat-Xŝ* Batış
- b.** 326b/4, 326b/11, 327a/1,
329b/11
- batman** < ET *bat-man* Batman, bir tür ağırlık ölçüsü
- b.** 303a/7, 308a/7, 309b/5,
313a/3, 314a/4, 314a/5, 339b/6
- batrak** < **bat+rAg* Derhâl, hemen
- b.** 327b/11
- bay** < ET (Orh.) *bay* Zengin
- b. bol-** 311a/6
- bāz** < Far. Tekrar; geri, geriye
- b. kayt-** 330b/4
- b. kı1-** 330b/7
- ba‘zı** < Ar. Birazı, bir kısmı, kimi
- b.** 319b/9, 322b/5, 327a/8,
329a/3, 334a/2, 335b/11, 336a/1,
337a/6, 340b/11
- b.+sı** 303b/8, 325b/4, 325b/4
- b.+sımı** 305a/2
- b.+ları** 304b/4, 304b/4
- be** < Far. -de, -da; ile; -li, -lu; -e, -a anlamınlarına gelen Farsça çekim ve yapım eki
- b.** 317b/10, 321a/4, 323a/5,
326a/11, 327a/9, 327b/2,
327b/10, 328a/1, 329b/7,
331a/9, 331b/4, 331b/2,

- 331b/11, 333a/6, 333a/8,
333b/1, 333b/8, 334a/7,
334b/8, 336a/3, 336a/3, 336a/5,
336a/7, 336b/4, 336b/10,
339a/3, 339b/11, 340a/5
- becā** < Far. *ber-cāy* Yerine, yerinde
b. **kéltür-** 317a/3, 330b/5,
331a/2, 332b/6
- beççe** < Far. İnsan veya hayvan
yavrusu, çocuk
b.+**sini** 323a/7
b.+**lerni** 319a/10
- Bedr Ata** (ö.a.)
B. **érdiler** 338b/10
- beg** < ET *beg* Bey
b. **kı1-** 302b/5
b.+**i** 302b/9, 304a/3
- beğāyet** < Ar. *be+ğāyet* Pek çok,
aşırı, son derece, pek ziyade
b. 308b/5
- beher** < Far. Her, her bir
b. 321b/7
- behişt** < Far. Cennet, uçmak
b.+**dür** 322a/8, 340b/6
- beķā** < Ar. Kalıcılık, devamlılık
b. 326b/10
- belā** < Ar. Gam, keder, musibet
b. 302a/2, 302a/3, 328b/8
- belde** < Ar. Şehir
b. 318a/7
- beliyye** < Ar. Felaket
b. 302a/2
- belki** < Far. İhtimal, umulur, olabilir
b. 310b/10
- bemiķdār** < Far.+Ar. *be-miķdār*
Mikdarında; ölçülü
b. 317b/10, 339a/4, 339a/8
- benām** < Far. *be+nām* Namlı, ünlü
b. 329b/6
- bende** < Far. Kul, köle
b.+**lerige** 301b/1, 307b/11
- bendegān** < Far. *bende+gān* Kullar,
köleler
b. 337b/4
- bereket** < Ar. Bolluk
b.+**idin** 301a/5, 310b/4
- ber-** < ET *bér-* Vermek
b.-**er-sén** 324a/5, 324a/6
b.-**ürler** 310b/1
b.-**di** 300a/9, 300a/9, 304b/6,
304b/11, 320a/11
b.-**diler** 302a/1, 303a/6, 303b/6,
307b/10, 310b/1, 310a/11,
316b/10, 331a/5

b.-sün 313b/4	b.+ıda 328a/6
b.-iñ 330a/6	b.+larda 311b/11, 312a/10, 337a/5
b.-seler 337b/8	beyān < Ar. Anlatma, açık söyleme, bildirme
b.-ip 300a/7, 313b/5, 313b/6, 319b/2, 319b/11, 320a/9, 333a/2, 333b/4, 337b/6	b. kı1- 322b/5, 323a/11, 341a/5
b.-gen 320a/7	bezirgān < Far. < <i>bāzergān</i> Tüccar
b.-gendin 334a/10	b.+dın 318a/8
b.-ür 314a/8	béş < ET <i>beş, biş</i> Beş
b.-mediler 303b/8	b. 339a/4
b.-ür érđi 309a/1, 309a/10, 313a/5	bī'at < Ar. Kabul ve tasdik muamelesi
b.-ür érdiler 308a/8, 309a/1, 309a/11, 309b/5, 313a/4, 314a/8, 314a/11, 314a/5, 314a/6	b. 331a/5
beri < Ar. -den bu yana	Bibi Meryem (ö.a.) bk., s.98
b. 330a/6, 330a/8	B. 337a/3
berīn < Far. Pek, yüksek	biç- < ET <i>biç-</i> Biçmek
b. 323a/8, 325b/10, 328b/1, 333a/3, 333a/10, 338b/10, 338b/11, 340b/4	b.-ip 328a/2
berrāk < Ar. Nurlu, pek parlak, duru	biçāre < Far. <i>bī+çāre</i> Çaresiz, zavallı
b. 317a/10	b.+ge 318a/10
betafsīl < Far.+Ar. <i>be+tafsīl</i>	b.+lerge 337b/8
Ayrıntısıyla	bīedeblik < Far.+Ar.+T <i>bī+edeb+IXk</i>
b. érđi 328a/1	Edepsizlik, terbiyesizlik
beyābān < Far. Kır, çöl	b. 320b/8
	Bigçe Ata (ö.a.)
	B.+durlar 329b/9
	bīīmān < Far.+Ar. <i>bī+īmān</i> İmansız
	b.+lar 302b/3
	bīkarār < Far.+Ar. <i>bī+karār</i> Kararsız

b. 328a/6

bil- < ET *bil-* Bilmek

b.-diler 330b/7

b.-meysizler 305b/10

b.-mediler 305b/4

b.-megey 302a/4

bile < *bir+IA* İle, birlikte → **bilen,**
birle, birlen

b. 304a/3, 309a/3, 310a/5

bilen < *bir+IAN* İle, birlikte → **bile,**
birle, birlen

b. 321b/5

bin < Ar. Oğul → **ibn**

b. 305b/10

binā < Ar. Bina, yapı

b. 301a/6, 323a/8, 325b/10,
328b/1, 333a/3, 333a/10,
338b/10, 338b/11, 340b/4

b. kı1- 300b/1, 300b/2, 300b/3,
300b/8, 300b/10, 300b/11,
303a/9, 305a/7, 307a/2, 307a/9,
308a/11, 310a/3, 333b/10

bīnihāyet < Far.+Ar. *bī+nihāyet*
Nihayetsiz, sonsuz

b. **érđi** 303a/8

bint < Ar. Kız

b. 337a/3

bir < ET *bir* < AT **bīr* Bir, bir defa

b. 300a/9, 300a/10, 300b/1,
300b/7, 300b/7, 301a/2, 301a/8,
301b/5, 301b/5, 301b/6, 302a/4,
302a/6, 302a/10, 302b/5, 302b/6,
302b/7, 302b/9, 302b/11,
303a/11, 303b/6, 304a/6, 304b/1,
305a/11, 306a/2, 306a/3, 307a/8,
307a/9, 307b/2, 307b/3, 308b/4,
309a/4, 309a/9, 309a/10, 310b/6,
310b/7, 310b/11, 311a/10,
311b/2, 312a/4, 312a/4, 313a/7,
313a/8, 313b/2, 315a/7, 315b/11,
316a/1, 316a/1, 316a/2, 316a/9,
316a/11, 316b/2, 316b/2,
316b/5, 316b/8, 318a/2, 318a/2,
318b/6, 319a/2, 320a/4, 320a/5,
321a/6, 321a/7, 323b/10,
323b/11, 325b/1, 325b/6,
326b/7, 326b/9, 327a/10, 328a/3,
328b/6, 329a/3, 329a/5, 329b/8,
330a/6, 330b/5, 331a/3, 331b/4,
333b/5, 335a/1, 335a/10, 335b/5,
337a/10, 337b/4, 337b/9,
338b/11, 339a/8, 339a/9, 339b/5,
339b/9, 340b/6

birāder < Far. < *berāder* Birader

- b. 328a/8
- b.+i 338b/6
- b.+iñiz 321b/7
- birbiri** < ET *bir+(I)+bir+I* Birbiri
- b.+ni 337b/2
- b.+din 319a/5
- b.+lerige 321b/3, 333b/4
- biri** < *bir+I* Biri
- b. 300b/9, 313a/7, 313a/10, 313b/1, 326b/3, 335a/8
- b.+niñ 304b/10
- b.+ge 335b/9
- b.+si 316a/5, 322a/4, 322a/7, 322a/8
- b.+sidin 322a/4
- birle** < ET *birle* < *bir+IA* İle → **bile**, **bilen**, **birlen**
- b. 300a/6, 300b/1, 301b/7, 301b/8, 301b/10, 302b/2, 311a/7, 313a/4, 313b/1, 313b/11, 316b/8, 316b/11, 317a/5, 325a/6, 325a/9, 327a/10, 330b/10, 332b/5, 333b/5, 335b/11, 337a/11
- birlen** < ET *birle+(X)n* İle, birlikte, beraber → **bile**, **bilen**, **birle**
- b. 320b/4, 329a/1, 329b/10, 330a/10, 340a/1
- birleri** < *bir+(I)+leri* Birileri
- b. 319b/7, 319b/8, 322b/2, 322b/3, 325b/5, 339a/10
- bi'smillāh** < Ar. *bi+ismi+Allah*
- b. 337b/10
- bi'smillāhirrahmānirrahīm** < Ar. Esirgeyen ve bağışlayan Tanrı'nın adıyla
- b. 317b/7, 328a/4
- bisyār** < Far. Çok
- b. 305a/8, 307a/7, 312b/8,
- bīvāsītā** < Far.+Ar. *bī+vāsītā* Aracısız
- b. 332a/8
- biz** < ET *biz* Biz
- b. 300a/4, 315a/9, 325b/5, 326a/2, 330b/9, 337b/8
- b.+ni 305b/7, 325b/6, 330b/10, 332b/9, 337b/7, 340b/1
- b.+niki 315b/2
- b.+ge 315b/1, 317a/
- bol** (I) < ET *bol* < *bu+ol* Bu (İşaret sıfatı)
- b. 310a/3, 317b/11, 318a/10, 318b/10, 319a/3, 320a/5, 320a/7, 322a/6, 325a/5, 325a/9, 327b/7,

328a/4, 333a/4, 335b/8, 336a/4,
341/a/4, 341a/6, 341a/8

bol (II) < ET *bol* < *bu+ol* Bu (İşaret
zamiri)

b. 336a/3, 332b/9, 336a/4

bol- < ET *bol-* Olmak

b.-ur 301b/7, 305b/10, 306a/9,
312b/9, 312b/10, 312b/11,
312b/11, 313a/1

b.-ur mu 317b/3

b.-uptur 305b/8

b.-updur 338b/4

b.-dum 310b/4, 311b/9, 313a/11,
314a/1

b.-dı 300a/1, 300b/4, 301a/6,
302a/6, 302a/10, 302b/9,
303a/11, 304a/2, 310a/3, 311a/6,
315b/2, 319a/2, 319a/5, 326a/2,
329a/7, 330b/9, 331a/6, 333a/4

b.-dınız 310b/3

b.-dılar 300a/11, 301a/4, 301b/2,
301b/11, 302b/3, 302b/4,
308b/9, 309b/10, 314b/3,
321b/2, 321b/3, 324b/1, 326a/5,
330b/4, 331b/4, 335a/2, 336a/1,
338a/4

b.-ğay 316a/3, 316a/6, 320b/8,
325b/9, 341a/9

b.-sun 312b/3, 321b/7

b.-uñ 321a/11, 330b/10

b.-uñlar 313b/10

b.-sa 300b/8, 301b/8, 301b/9,
312b/8, 311a/5, 312b/9, 313a/1,
331b/7, 316b/8, 318a/10,
326b/9, 327b/10, 335b/5,
337b/9, 341a/8

b.-salar 325a/5, 328b/7, 338a/6

b.-ayın mu 314a/2

b.-up 303b/4, 303b/7, 307b/4,
307b/8, 310b/5, 310b/6, 311b/2,
312a/9, 314a/2, 319a/6, 320b/1,
324a/9, 327a/11, 328b/6, 333a/2

b.-ğunça 326a/3

b.-ğanga 326b/8

b.-ğanlarıge 318b/5

b.-dılar érse 301b/11

b.-ur érdiler 320a/3

b.-ar érdi 328b/8

b.-ur érdi 328b/9

b.-ğan ékenler 319a/11

b.-ğan érdi 301b/4

b.-ğan érdiler 326b/8, 332a/3

b.-ğan érmış 336a/5

b.-madı 310b/9, 311a/11	b. 306a/4, 312a/9
b.-may 304a/8	bu (II) < Bu (İşaret sıfatı)
b.-mağay 306b/5, 316a/4	b. 301b/11, 304a/10, 304b/3,
b.-masun 307b/8	304b/7, 305a/2, 306a/5, 306b/2,
b.-ğan émes érđi 331b/8	309b/6, 310b/3, 310b/4, 313a/4,
boyluq < ET <i>boğ+IXğ</i> Boylu	315a/1, 315a/3, 315a/4, 315b/9,
b. 315a/10, 315b/3, 315b/4,	315b/11, 316a/1, 316a/4, 316a/5,
325b/2	320a/3, 321b/5, 324a/8, 329a/4,
boz- < ET <i>buz-</i> Bozmak	330a/6, 331a/1, 338a/2
b.-a başladı 304a/4	buğday < ET <i>buğday</i> Buğday
b.-u‘almas 304b/1	b. 303a/7, 308a/7, 309b/5,
Bozlaq Ata (ö.a.)	314a/4
B. 323a/9	Buğarı (ö.a.)
bozorgvār < Far. <i>bozorg+vār</i>	B.+ ge 332a/2
Büyüklüğe, ululuğa lâyıq	bular < ET <i>bolar</i> < <i>bo+lar</i> Bunlar
b. 314b/8, 315a/2	b. 302b/3, 339b/6
bozorg < Far. Büyük, ulu	b.+nıñ 308b/4
b.+larmı 318a/2, 328a/5, 341a/7	b.+nı 318a/7, 319a/1, 338a/4
b.+larıge 328a/10	b.+ğa 311b/4
bozul- < ET <i>buzul-</i> < <i>buz-(X)l-</i>	burun < ET <i>burun</i> Burun
Bozulmak	b. 315b/8
b.-ğan 316b/9	buyur- < MK <i>buyur-</i> Buyurmak
b.-mas 315b/11	b.-ur mu 316b/5
b.-mağay 306b/5	b.-dı 308a/2, 311b/7, 335a/10
Bölek Arslan Hân (ö.a.)	b.-dılar 322a/5, 330b/8, 335b/3
B. 309a/11	b.-ğan 317a/3
bu (I) < Bu (İşaret zamiri)	bülend < Far. Yüksek rütbeli

b. kı1- 322a/7
bülendlik < Far.+T *bülend+IXk*
Yüksek rütbeli
b.+de 330a/1, 339a/10, 340a/6
bürehne < Far. Çıplak, soyunmuş
b.+ge 316a/5
C
cāme < Far. Elbise, çamaşır
c.+lerdın 337b/11
cāmi‘ < Ar. Cemedan, derleyen,
toplayan
c.-i hāl-kāl érdiler 338b/3
cān < Far. Can, ruh
c. 324a/5, 324a/6, 324a/8,
324a/8
c.+ımı 317b/5
c.+larnı 317b/5
cānver < Far. *cān+āverden* Canlı,
yaşayan
c.+ler 301a/11
cārī < Far. Akan, geçen, yürüyen
c. bol- 332a/3
cāy < Far. Yer
c. 327a/10, 328b/2, 334a/2,
337a/7, 339a/9
c.+ge 332a/3

c.+ımı 334b/3
c.+ıdın 334b/2
c.+larıdur 328b/2
Cebre‘îl < Ar. Cebrâil, vahiy meleği k
C. 306a/4, 306a/5, 306b/6
C.+ge 306a/9
cefā < Ar. Eziyet, incitme
c.+lar 307b/11
cellād < Ar. İnsanı kesen, asan kimse;
cellād
c.+ğa 307b/10, 308a/2
celle < Ar. “Yüce ve aziz olsun!”
c. 302a/11
cem‘ < Ar. Toplama, yığma
c. 330b/2
c. bol- 311b/1, 327a/11, 328b/6
c. kı1- 305a/10, 318a/8
c.+dür mü 312a/1, 312b/1
cemā‘at < Ar. İnsan toplulukları
c.+ığa 309a/3, 309a/5
cemī‘ < Ar. *cem‘î* Cümle, hep, bütün
c. 328a/10, 331b/5, 332a/10,
332b/5, 338b/11, 340a/3
c.-i meftālarnı üstādı érdiler
326b/3
Cemşid (ö.a.)
C. 302b/8

cenāb < Ar. Şeref, onur, büyüklük

c.+ları 320a/2

cenān < Ar. Sevgi

c. 335a/6

cenāze < Ar. Cenāze

c. oku- 330b/11

c.+ge 330b/10

cennet < Ar. Uçmak, cennet

c. 330b/8

cesed < Ar. Ceset

c. 338a/6

c.+imni 340b/9

c.+lerni 317b/5

cevāb < Ar. Cevap

c. 326a/3, 326a/4

c. ay- 311a/1

c. bol- 312a/2

cezbe < Ar. Ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hariç bulunuyormuş gibi olması, heyecana gelmesi.

c. 337a/4

cihān < Ar. Dünya, âlem

c.+nı tut- 302b/8, 303a/9, 304b/2,

304b/9

cum'a < Ar. Cuma günü

c. 325b/7, 325b/10

curn < Ar. Kuru ve taşlık yer

c.+i 339b/10, 340a/a

cūy < Ar. Nehir, ırmak

c. 308a/9

cūyāb < Far. Irmak suyu

c.+ı 306b/1

c.+ı 301a/5

cūdā < Far. Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış

c. bol- 318b/5

cümle < Ar. Bütün, hep

c. 303a/11, 303b/2, 304b/7, 316a/2, 316b/6, 337b/4

cünūn < Ar. Delirme, çıldırma, delilik

c. 337a/5

cürm < Ar. Suç

c. 334b/3

Ç

çābuḵ < Far. *çābūk* Çabuk

ç.+um 311a/6

çāder < Far. Çadır

ç. 317a/7

ç.+in 307b/5

Çağır Tegin (ö.a.) → **Çağır Tegin**

Ḥān

Ç. 307a/7, 307b/8, 308a/4	ç. 324b/1, 327b/3, 340b/2
Ç. vakfı turur 308a/11	çık- < MK <i>çık-</i> < ET <i>taşık-</i> Çıkmak;
Ç.+ni 307a/6	ayrılmak
Ç.+ge 307b/6	ç.-adur 338a/1
Çağır Tegin Hân (ö.a.) → Çağır Tegin	ç.-adurlar 325b/8
Ç. 308b/3, 338b/5	ç.-ar 308a/3
Çağır Tegin Hân Ata	ç.-dı 320a/11
Ç. 338b/5	ç.-tı 303a/1, 315a/6, 337b/10
çarla- < MK <i>çarla-</i> ‘bağırmaq, ağlamak’ Seslenmek, çağırmaq	ç.-tılar 303a/5, 306a/1, 313b/8, 337b/1
ç.-p 311b/6	ç.-sa 316a/2
çāştgāh < Far. Kuşluk vakti	ç.-ıp 301a/7, 301a/10, 301b/3, 302b/8, 310a/9, 310b/5, 311a/5, 313b/1, 317a/7, 321b/1, 334b/11
ç. 319a/4	ç.-an 316a/5
çend < Far. Birkaç	ç.-ar érđi 338a/7
ç. tart- 313a/9	çıkar- < <i>çık-Ar-</i> Çıkarmak
çeng < Far. El	ç.-dılar 306a/11
ç. 337b/11	ç.-ğıl 306a/10
çerāğ < Far. Fıtıl, mum	ç.-ıp 302a/1, 312a/5
ç.+t1 340b/8	ç.-ar‘almadım 313a/9
çerig < ET Ordu	çıkış < MK <i>çık-(X)ş</i> < ET <i>taşık-</i> <i>çık-</i> (X)ş Çıkış
ç. 303a/6, 304a/3, 310a/6	ç. 324b/2, 324b/8, 327a/2
ç. birle 313b/1	çi < Far. Ne
ç.+niñ 302b/9, 310b/6	ç. 311b/7
ç.+ni 310b/10	çihil < Far. Kırk
ç.+ti 303a/5	
ç.+lerni 303b/2	
çeşm < Far. Göz	

ç. 325b/3, 326a/3, 331b/3
çillehâne < Far. *çille+hâne* Dervişlerin
çile doldurdukları yer, çilehâne
ç.+leri 340b/6
Çimkint (y.a.) bk., s. 106
Ç.+de érđi 305a/6, 310b/7
çın < ET (Uyg.) Çin < *zhen* Doğru,
gerçek
ç. 301a/6
çok Çok
ç. 312b/11, 312b/11
Çomuşlağı (y.a.)
Ç.+da érđi 305a/5
Ç. haddide érđi 310b/6
Ç.+durlar 339b/9
çübîn < Far. Tahtadan yapılmış
ç.+ni 324a/1, 324a/6
çünkü < Far. Şundan dolayı, çünkü
ç. 340b/2

D

dādhāhlik < Far.+T *dād+ hāh +IXk*
Adalet isteme
d. kı1- 301a/9, 307b/1
dāhil < Ar. İç, içeri
d. 326a/2

d. érdiler 334b/7
dāyim < Ar. *dā'im* Devamlı, sürekli
d. 307a/4
dāmene < Far. Dağ eteği, çevresi
d.+side 307b/5, 317a/6
dānā < Far. Bilgili, bilge
d. 313b/10
d. érdiler 308b/5
dānārağ < Far.+T *dānā+rağ* Çok
bilgili
d. 303b/1
dāne < Far. Tane, tohum
d. 333a/2
da'vā < Ar. Şikayetçi olarak
mahkemeye başvurma
d. kı1- 308a/1, 319a/1
da'vet < Ar. Dâvet
d. ber- 309a/10
d. kı1- 302a/9
d.+ğa 309a/10
Dāvud (ö.a.)
D. 315a/2
def' < Ar. Giderme, savma
d. bol- 328b/8
dehr < Ar. Dünya
d. 324b/6
dem < Far. Vakit, zaman

- d.** 313a/6, 324a/4, 332b/4
d.+ni 313b/11
d.+ğaça 327a/11
- derece** < Ar. Derece, rütbe
d. 329a/1, 331b/7
d.+siğa 319b/2
- dergāh** < Far. Kapı, eşik ; tekke, ermişlerin kapısı
d.+ıda 313b/11
- derhāl** < Far. Derhal, hemen
d. 310b/1
- derende** < Far. Yırtıcı, yırtan
d.+lerniğ 301a/8
d.+herge 301a/11
d.+herdin 301b/2
- dervāze** < Far. *der+vāze* Kapı; kale, şehir kapısı
d. 300b/11, 327a/8
d.+ni 322b/7, 327a/6
d.+ge 326a/7
d.+de 301a/1, 302b/6
d.+sidin 316a/1, 316a/1
d.+sini 319b/5
- dervāzebān** < Far. *der+vāze+bān*
Kapı bekçisi
d. 327a/8
- dervīş** < Far. Maddî varlığından ve nefis arzularından ayrılıp dünya nimetlerini terk edip hakikat yoluna giren, ömrünü ibadet ve riyazetle geçiren, bir tarikata bağlanan
d. 329a/11
d.+lerni 316a/3
- dest** < Far. El
d. 331a/5
- destgīr** < Far. *dest+gīr* Elinden tutan, yardımcı
d. bol- 318a/10
- devlet** < Ar. Baht, talih, saadet; baht açıklığı
d.+iñiz 312b/3
- devrān** < Ar. Zaman
d. 324b/11, 329b/4, 335a/4
- dé-** < ET *té-* Demek, söylemek
d.-ydür 311b/7, 328b/2, 332a/7
d.-ydürler 319a/10, 319b/9, 319b/11, 320b/10, 323a/9, 324b/4, 326b/6, 327a/9, 333a/11, 336b/7, 339a/1, 339a/2, 340a/5, 340b/5
d.-r 304b/1, 340b/4
d.-rsén 312b/1

d.-rler 301b/9, 301b/10, 329a/4,
341a/6

d.-dim 310a/10

d.-diñ 312b/2

d.-di 300a/3, 300a/4, 300a/8,
306a/10, 306a/11, 311a/2,
311b/6, 311b/10, 313a/2,
315b/3, 317a/11, 333a/4

d.-diler 300b/1, 300b/7, 300b/8,
305b/9, 305b/11, 306a/8,
307b/8, 310a/7, 310a/10, 312a/2,
312a/4, 312a/5, 312b/5, 313b/2,
314b/9, 315a/5, 315b/5,
315b/11, 316a/6, 316b/6, 317a/9,
317b/1, 317b/3, 319a/4, 320a/8,
321b/1, 321b/5, 322a/8, 326a/4,
330b/11

d.-p 300a/1, 300a/2, 302a/4,
304a/2, 306b/6, 307b/3, 308a/2,
310b/4, 311b/7, 313b/4, 314a/3,
316b/1, 316b/3, 316b/10,
317b/5, 318a/3, 318b/8, 320a/10,
324a/1, 324a/8, 330a/9, 330b/7,
332b/4, 333a/1, 333a/3, 334b/2,
335a/11, 336a/4, 337b/10

d.-geniñ 310a/4

d.-genni 302b/9

d.-genini 332a/4

dék < ET *teg* Gibi (Benzetme edatı)

d. 305b/2, 308a/1, 319b/1,
323a/7

démek < ET *témek* Demek, söylemek

d. 301b/6, 301b/7, 338a/5

d.+ni 334a/9

démeklik/démekliđ < ET *témek+IXk*

Demek

d. 319b/7, 327b/4, 334b/10

dışkı < *taş+kı* Dışarı

d. 318a/5

dīger < Far. Diğer, başka, öteki

d.+dedür 334a/2

dihkân < Ar. Çiftçi

d. 303a/4, 310a/10

d.+ğa 303a/7

dihkânçılığ < Ar.+T *dihkân+çX+IXk*

Çiftçilik

d. kı1- 314a/3

dik- < ET *tik-* Dikmek

d.-seler 314b/2

dil < Far. Gönül, yürek

d. 312a/1, 312b/1

dilkeş < Far. *dil+keŝ* Gönül çekici

d.+dür 322a/5

dizi < *diz-X* Dizi

- d.+lerni** 307b/3
- dōst** < Far. Dost, arkadaş
- d. tut-** 307a/8, 308a/5, 318a/6
- d.+um** 306a/4
- du‘ā** < Ar. Dua
- d. kı1-** 302a/11, 306b/6, 315a/1, 315a/5, 315b/9, 319a/3, 328b/7, 331b/7
- d.+nı** 306b/2
- d.+ları** 331b/8
- d.+larını** 302a/11
- d.+dur** 328b/4
- duḡter** < Far. Kız
- d.+idürler** 340a/9
- dur-** < ET *tur-* Durmak (y.f)
- d.-ğan** 335a/8
- dutam** < ET *tut-am* Tutam
- d.** 309b/9
- dūzah** < Far. Cehennem, tamu
- d.** 316b/3
- d.+dur** 322a/8
- dükkān** < Ar. Dükkan
- d.+larıdın** 324a/9
- dünyā** < Ar. Dünyā, âlem
- d.** 314b/2, 341a/8
- dürüst** < Far. Doğru, düzgün, sağlam
- d.** 335b/11
- düşenbih** < Far. Pazartesi günü
- d.** 314b/9, 315b/6
- düşmen** < Far. Düşman
- d.** 302a/3, 310a/6, 321a/7
- d.+ni** 321b/3
- d.+ni** 310a/6, 321b/8
- d.+ge** 310b/5, 321a/11, 321b/1
- d.+ler** 310b/8
- E**
- ebrū** < Far. Kaş
- e.** 340b/2
- Ebū ‘Alī Ḥanefī** (ö.a.) → **İmām Ebū ‘Alī Ḥanefī** bk., s.97
- E.** 319b/9
- E. érdiler** 319b/8
- Ebū Naşr Fārsānī** (ö.a.)
- E.** 321b/11
- edā** < Ar. Yerine getirme
- e. kı1-** 306b/2
- Eflaḡ** (ö.a.)
- E.** 316a/9, 316b/4, 316b/5, 316b/6, 316b/11, 317a/2, 317a/7, 317a/10, 317a/11, 317b/1
- ehl** < Ar. Ehil, sâhip
- e.** 318a/8

ekābir < Ar. Büyükler	e.+iñizni 320a/10
e. 339b/4	Emîrû'l-Mü'mîn (ö.a.)
ekber < Ar. Daha büyük	E. 305b/9
e. 332a/4	emr < Ar. Emir, buyruk
eknâf < Ar. Yanlar, taraflar	e. kı1- 317b/4, 321b/6, 332b/5
e. 337a/6	e.+i 325a/9
eknūn < Far. Şimdi	enbiyā < Ar. Nebîler, müstakil şeriât
e. 341a/6	sahibi olmayan peygamberler
ekşer < Ar. En çok, daha ziyâde	e. 316a/7
e. 317b/11, 331b/6, 339a/5	e.+ğa 335a/1
e.+ini 327b/9	endek < Far. Az, biraz
eksür- < Özb. Öksürmek, aksırmak	e. 318b/10, 320b/5, 323a/7,
e.-dim 313a/9	327b/11, 328a/2, 328b/5, 333a/2
el-hāl < Ar. Şimdi, şimdiki	Endicānī (ö.a.)
e. 319a/6, 321a/2, 328b/3,	E.+ge 334b/7
329a/8, 331a/8	enhār < Ar. Irmaklar, çaylar
el- < (a.h.) Arapça “harf-i tarif” olup	e.+nı 329b/11, 334a/7, 334a/11
kelimelerin başında bulunur ve ismin	ercümend < Far. <i>ercmend</i> Muhterem,
anlamını tarif etmeye yarar.	şerefli, seçkin
el-kışşa < Ar. Hülâsa, sözün özü	e. 323b/3, 329a/6, 329a/11,
e. 313a/9	329b/2, 331a/10, 331a/11,
elvedā < Ar. Elveda, Allah’a	336a/10, 336b/2, 336b/6,
ısmarladık	336b/10, 340a/8
e. 330b/7	e.+leridür 333b/8
emānet < Ar. Emânet	ermiş < Ar. Ermiş
e. 330a/5	e. 302a/8
e.+ni 330a/8	

er-raḥmān-ı rahīm < Ar. Çok

merhametli Tanrı

e. 328a/3

esbāb < Ar. Vasıtalar, sebepler

e. 324a/9

e.+**dın** 309a/11, 314a/6

eşer < Ar. Nişan, iz

e. 322b/11, 323b/4

eski < MK *eski* Eski

e. 321a/10

eşnā < Ar. Ara, vakit, sıra

e.+**da** 323b/11

eṭrāf < Ar. Taraflar, çevreler

e. 337a/5, 316a/6

e.+**ları** 301a/6

e.+**larında** 340a/4

evkāt < Ar. Zamanlar, çağlar

e. 318a/1, 331b/6

evliyā < Ar. Veliler, kerâmet sahipleri

e. 316a/7, 329a/6

e. **ata érdiler** 338b/6

e.+**ge** 317b/10

Evliyāullāh (ö.a.)

E.+**dın** 334b/11

evtād < Ar. Direkler, kazıklar

e. 331b/3

e.+**durlar** 328b/11

evvel < Ar. Önce; ilk

e. 305a/4, 322b/2, 327a/10,
337a/10

evvelī < Ar. *evvelī* En önce; ilk önceleri

e. 304b/3

ey Ey

e. 301a/11, 305b/6, 305b/10,
307b/10, 315b/6, 316b/5,
317a/11, 321a/9, 321b/4, 322a/3,
322a/6, 324a/4, 330a/4, 330a/4,
32b/7, 332b/9, 335b/3, 337b/3

ez < Far. –den, –dan anlamında çekim eki

e. 326a/4, 327b/10, 335b/1,
335a/10, 335b/11, 341/a/4

ezberāy < Far. *ez+berāy* Bunun için

e. 316b/1, 318b/8, 319b/9,
331b/5

ezbes < Far. *ez+bes* O kadar çok, o denli

e. 317b/11, 324a/3, 325b/5,
331b/7

ezcümle < Far.+Ar. *ez+cümle* Bu cümleden olarak, bu arada

e. 328a/11, 330a/1, 335b/2, 335b/6, 338b/6, 338b/9, 339a/11, 339b/4	ékki < ET <i>éki</i> İki
ezgayr < Far.+Ar. <i>ez+ğayr</i> Başkasından	é. 300b/8, 301b/7, 301b/9, 303b/10, 304b/9, 306b/1, 309b/3, 310a/8, 311b/6, 319b/7, 322a/3, 322a/7, 326b/11, 333b/5, 333b/10, 334a/1, 339a/10
e. 335a/11, 335b/1, 335b/11	é.+si 322b/1
é- < ET <i>é-</i> İmek, olmak; → ér-	é.+sini 300b/9
é.-ken 300a/4, 313a/1, 313a/3, 318a/7, 335a/8	é.+leri 322b/1, 322b/2, 322b/4
é.-ken-siz 320a/8	é. yüz 303a/2
é.-kenler 319a/11, 319b/1, 319b/3, 337a/4, 337a/5, 337a/6	ékinçi < ET <i>éki+(X)nç</i> , <i>ékinçi</i> İkinci
é.-kendür 306a/8	é. 305a/5, 328a/7
é.-mes 336a/1	éllik < ET Elli
é.-mes érdi 331b/9, 332b/9	é. 308b/11, 308b/11
ége < ET <i>idi, ige</i> Bey, sahip	é. medreseniñ vaqfı turur 308b/1
é. 307b/8	é. ékki 333a/9
é.+si 315a/3	é. miñ 315a/9
é.+sige 330a/8	émdi < ET <i>amtı</i> Şimdi
é.+leri 323b/8	é. 317a/4, 317a/11, 318a/10, 325b/6, 326a/3, 328a/4, 328a/6, 330a/9, 330b/7
ékev < ET <i>ikegü</i> İkisi, her ikisi	endek < Far. Az, biraz
é.+leri 321b/8, 327a/2, 327a/4, 334a/11	e. 321a/4, 323a/5, 326a/11, 327a/9, 327b/2, 327b/10, 331a/9, 331b/11, 333a/6, 333b/1, 334b/8, 336a/5, 336b/4, 339a/3, 340a/5
é.+lerini 334a/1	
ékevlen < ET <i>ékegü+IA+n</i> İkisi, her ikisi birden	
é. 310b/4	

ér-< ET **é-** İmek, olmak → **é-**

é.-miş 316a/11, 316b/1, 323a/4,
326a/10, 331b/10, 336a/5

é.-dim 312b/7, 313a/8, 330a/6

é.-di 301a/7, 301b/4, 301b/5,
301b/5, 301b/5, 301b/6, 302a/8,
302b/7, 302b/9, 303a/1, 303a/2,
303a/4, 303a/5, 303a/8, 303b/11,
304b/4, 304b/10, 304b/11,
305a/3, 305a/4, 305a/5, 305a/5,
305a/6, 305a/6, 305a/8, 305a/9,
305b/1, 305b/2, 305b/2, 305b/4,
306b/10, 306b/11, 308a/6,
308a/7, 308a/9, 308a/9, 308b/4,
308b/6, 308b/10, 308b/10,
308b/11, 309a/2, 309a/3, 309a/8,
309a/9, 309a/10, 309b/6, 309b/8,
310b/7, 310b/7, 310b/9, 312a/8,
312b/4, 313a/5, 314a/1, 316a/9,
316a/10, 316a/10, 318b/1,
318b/1, 318b/2, 320a/2, 320a/4,
321a/7, 324a/10, 325a/10,
326b/8, 327b/4, 327b/5, 327b/6,
328a/1, 328b/8, 328b/9, 330a/3,
331b/9, 332b/9, 333b/10,
334a/9, 335a/9, 335a/9, 335b/10,
338a/7, 338a/8, 339b/5, 339b/6

é.-dük 315a/9

é.-diler 301a/7, 302a/5, 302b/5,
302b/6, 302b/7, 304a/10,
304b/1, 304b/7, 304b/8, 306b/9,
306b/10, 307a/5, 307a/7, 307a/8,
307a/11, 308a/5, 308a/8,
308a/11, 308b/5, 309a/1,
309a/11, 309b/5, 310a/1, 310a/1,
311a/10, 313a/4, 314a/5, 314a/6,
314a/7, 314a/11, 314b/2, 314b/6,
314b/7, 314b/10, 316a/7, 316a/8,
318b/5, 318b/6, 318b/10,
319b/7, 319b/8, 320a/3, 320b/4,
323a/8, 321a/6, 321b/10,
322b/10, 323a/2, 323a/3, 323a/8,
323b/3, 323b/8, 323b/9, 323b/9,
323b/11, 324a/3, 324b/7,
324b/11, 325/a/1, 325a/4,
325a/6, 325a/10, 326a/9, 326b/3,
326b/3, 326b/7, 326b/8, 327a/3,
327a/4, 327a/8, 327a/11, 328a/8,
328a/9, 328a/11, 328b/1, 329a/2,
329b/8, 329b/11, 330a/2, 331a/8,
331b/2, 331b/6, 332a/2, 332a/3,
332a/4, 332a/10, 333a/8, 333a/9,
333a/10, 333b/4, 333b/5,
334b/3, 334b/7, 335b/3, 336a/7,

336a/8, 337a/10, 337b/9, 338b/3, 338b/7, 338b/10, 338b/11, 339b/1, 339b/7, 339b/11, 340a/2, 340a/9, 340a/11, 340b/1, 340b/3, 340b/4, 340b/8 é.-se 301b/11, 303a/10, 304a/6, 305a/11, 306a/2, 306b/7, 309a/4, 313b/7, 315a/6, 315a/10, 330b/1 é.-mes 331a/11	ét- < ET <i>ét-</i> < AT * <i>ēt-</i> Etmek, yapmak (y.f.) é.-ken 326b/7 éyle- < ET <i>edle-</i> < * <i>edle+IA-</i> Eylemek, yapmak é.-di 303b/9
érk < ET <i>érk+IXk</i> Kuvvet, kudret, idare é.+lik 302b/8, 304a/2 érte < ET <i>érte, irte</i> Erken é. 319a/4, 321a/11, é. bilen 321b/4 érterag < <i>érte+rag</i> Daha erken é. 325b/9 éşik < ET <i>ēşik</i> Kapı é.+in 311b/5 éşit- < ET <i>éşid-</i> İşitmek, duymak é.-er 332a/4 é.-ti 316a/10 é.-tiler 316b/1, 318b/7 é.-inler 314b/11 é.-ip 314b/5, 316b/4, 334a/9 é.-kenni 312a/3	fakīr < Ar. Yoksul f. 317b/11, 318a/7, 320a/8, 320a/10, 327b/7, 328a/1, 330a/7, 330b/4, 332b/11, 341/a/4 f.+ni 321b/6 f.+ler 311a/6 fāzıl < Ar. Erdemli f. 335a/4 feh̄m < Ar. Anlama, anlayış f. 328a/1 ferāgat < Ar. Vazgeçmek, bırakmak f.+da bol- 313a/1 ferište < Far. Melek f.+ler turur 315b/5 Ferīdüddīn ‘Atṭār (ö.a.) → ‘ Atṭār, Hāce ‘Atṭār Velī, Şeyh ‘Atṭār, Şeyh ‘Atṭār Velī F.+durlar 323b/6

fermān < Far. Buyruk, emir

f. 317b/8

f. **bol-** 306a/9

ferrāşlik < Ar.+T *ferrāş+LXk*

Süpürücü, temizlikçi

f. **kıl-** 327a/3

fersah < Ar. Doğu dünyasında

kentlere ve bölgelere göre değişen bir uzunluk ölçüsü birimi

f. 317b/11, 328a/6

ferzend < Far. Evlat, çocuk

f. 322a/6, 323b/3, 329a/2,

329a/6, 329a/11, 329b/2,

331a/10, 333b/7, 336a/10,

336b/2, 336b/6, 336b/10, 340a/8

f.+**leri** 329a/3

filān < Ar. Filan, falan

f. 320a/7

fi'l-cümle < Ar. Sonunda, nihayet

f. 333/b/1

Fir'avn (ö.a.) bk., s.98

F. 304b/2

Furkān < Ar. Kur 'ân

F.+**mı** 336a/2

fütüh < Ar. Açma, açılma; fethetme

f.+**ları** 318a/9

G

ğalle < Ar. Ekin

ğ. 339b/6

ğalve < Peh. Ok atımı mesafesi (milin yaklaşık sekizde biri)

ğ. 339a/4

ğam(m) < Ar. Tasa, üzüntü

ğ.+**nı** 312b/7, 313b/4

ğamgīn < Ar.+Far. *ğam+gīn* Üzgün, gamlı

ğ. 333a/4

ğammazla- < Ar.+T *ğammaz+IA-* Ara bozmak, araya fitne sokmak

ğ.-**r** 311a/6

ğanīmet < Ar. Çalışmadan elde edilen mal; fırsat

ğ. 311a/4

ğār < Ar. Mağara, in

ğ.+**nı** 321a/10, 340b/11

ğ.+**ğa** 337a/4

ğ.+**ge** 302a/4, 340b/9

ğ.+**larıda** 341a/2

ğarbī < Ar. Batı ile ilgili

ğ. 322b/7

ğargāra < Ar. Gargara

ğ.+**dın** 334b/1

Ġarīb Şāh (ö.a.)	g.+i 315a/11
Ġ. 331a/9	güzer < Far. <i>gozešten</i> Geçme, geçiş
ġāyib < Ar. <i>ġā'ib</i> Kayıp, hazırda olmayan	g.+leri 303a/10
ġ. bol- 320a/3	H
ġ.+din 335a/1	
ġ.+lar 331b/5, 331b/10	ħaber < Ar. Haber
ġazāt < Ar. <i>ġazāvat</i> Din savaşları	ħ. al- 325b/10
ġ. kıl- 329a/1	ħ. ber- 310a/11, 310b/1, 310b/1
gedā < Far. Dilenci	ħ. yét- 309a/5
g. 323b/11, 324a/3, 324a/6	ħ.+ni 314b/4
g. kıl- 300a/7	ħ.+i 320a/3
giriftār < Far. <i>giriften</i> Tutma, alma	ħaberdār < Ar.+Far. <i>ħaber+dār</i>
g. bol- 311b/9, 314a/1, 314a/2, 331b/4	Haberli
ġülistān < Far. <i>ġül+istān</i> Gül bahçesi	ħ. bol- 310b/9, 324a/9
g. érđi 301a/6	ħabīb < Ar. Sevgili
ġūş < Far. İşitme	ħ.+im 306a/10
ġ. 337b/4	ħabs < Ar. Hapsetme, kapatma
Ġūş Ġıyās (ö.a.)	ħ. kıl- 332b/11
Ġ. 334a/3	ħacc < Ar. Hacca gitme, hac görevini yerine getirme
ġülzār < Far. <i>ġul+zār</i> Gül bahçesi	ħ.+ı 316a/5, 316a/6
g. 303b/9	ħāce < Far. Hoca
ġünāh < Far. Günah, cezayı gerektiren fiil	ħ. 336b/1
g.+ı 316a/2	ħ. 335a/7
ġürz < Far. Topuz	ħ.+leri 313b/7, 315b/6, 316b/7
	ħ.+leriga 313b/9

h.+lerini 301b/11	H̡āce Burhān Velī (ö.a.)
h.+leridin 303a/10	H. 322b/8
h.+ler 316b/11	H̡āce Çım (ö.a.)
H̡āce ‘Abdullāh Bāgīstānī (ö.a.)	H.+ni 325a/2
H. 339a/11	H̡āce Ebū Naşr Fārsānī (ö.a.)
H̡āce ‘Abdü‘lķahhār Saryamī (ö.a.)	H. 321b/11
H.+ni 339b/3	H̡āce Fethullāh Maḡzūbe (ö.a.)
H̡āce ‘Abdürrahmān Velī (ö.a.)	H. 333b/11
H. 327a/1	H̡āce Hākīm (ö.a.)
H̡āce ‘Abdürrahīm Velī ö.a	H. 336b/2
H. 327a/2	H̡āce Hākīm Aḡçalik’ (ö.a.)
H̡āce Abdüşşamed Saryamī (ö.a.)	H.+ ni 325a/8
H.+ni 319a/8	H̡āce Hāmīd Sefā (ö.a.)
H̡āce ‘Abdüs‘samī Velī (ö.a.)	H. 339a/2
H. 336a/10	H̡āce Ḥasan Beyzāvī (ö.a.)
H̡āce ‘Alemdār Baba (ö.a.)	H.+ni 331b/1
H. 328b/1	H̡āce İbrāhīm (ö.a.)
H̡āce Aḡmed Yessevī (ö.a.) →	H. 321a/1
Aḡmed Yesevvī, Ata Yessevī, Yessevī	H̡āce İbrāhīm Nemedpūşnī (ö.a.)
H. 329b/5	H. 331a/7, 331b/11
H.+ni 320b/6	H̡āce Aḡrār Velī (ö.a.)
H̡āce ‘Alemdār Baba	H.322b/9
H. 328b/1	H̡āce Naşrüddīn Velī (ö.a.)
H̡āce ‘Atṭār Velī (ö.a.) → ‘Atṭār,	H.+ni 321a/9
Ferīdüddīn ‘Atṭār, Şeyḡ ‘Atṭār, Şeyḡ	H̡āce Naşrullāh Fersā (ö.a.)
‘Atṭār Velī	H. 333b/11
H. 324a/5	

Ḥāce Nizāmeddīn Ḥāmūş Taşkendī (ö.a.) Ḥ. 322b/9	Ḥācı Ḥāmid (ö.a.) Ḥ.+ni 337a/3
Ḥāce Rūşenay Taşkendī (ö.a.) Ḥ.+ge 339b/1	Ḥācı Şerīfeddīn (ö.a.) Ḥ. 320a/4, 333a/11
Ḥāce Selīm (ö.a.) Ḥ.+dür 321a/2	ḥ.+i 305a/4, 305a/4, 305a/5, 305a/6, 305a/6, 305a/7, 308b/1, 309b/8
Ḥāce Süleymān (ö.a.) Ḥ. 321a/1	ḥ.+ide 310b/6, 314a/8, 314a/9
Ḥāce Şemseddīn Özkendī (ö.a.) Ḥ.+ge 323a/3	ḥādīm < Ar. Hizmet eden ḥ. érdiler 331a/8
Ḥāce Ṭālī‘ Ata (ö.a.) Ḥ.+dur 338a/10	ḥ.+ler 314a/9
Ḥāce Tīr-iTırāş (ö.a.) Ḥ. 321a/2	Ḥāfızeddīn Bahīreddīn (ö.a.) Ḥ. 323b/1
Ḥāce Yūsuf Hemedānī (ö.a.) Ḥ. érdiler 333b/3 Ḥ.+niş 331a/3	ḥāḥ < Far. ḥāsten İsteme ḥ. 341a/8, 341a/9
ḥācı < Ar. Hacı ḥ. 326a/11	ḥāḥla- < Far.+T ḥāsten İsteme ḥ.-ydurlar 325b/3
Ḥācı ‘Abdullāh Saryamī (ö.a.) Ḥ.+ni 333a/6	ḥ.-dım 333a/1 ḥ.-dılar 330b/6, 334b/11 ḥ.-sa 321a/11, 325b/9
Ḥāce ‘Abdullāh Bāgīstānī (ö.a.) Ḥ. 339a/11	ḥāḥiş < Far. ḥāsten İstek ḥ.+leri 340b/10
Ḥācı Ḥāce Ata (ö.a.) Ḥ.+nı 329b/1 Ḥ.+durlar 331a/10	ḥākīm < Ar. Bilge ḥ. 303a/11
	ḥākīr < Ar. Değersiz, küçük ḥ. 341a/4

Hakk < Ar. Tanrı

H. 324a/8

H.+a 338a/4

hakık < Ar. Doğruluk

h.+ığa 309b/4

hakıkānī < Ar. Hakka uygun

h. 330a/4

h.+dürler 335b/7

hakıkıda < Ar.+T *hakık+ı+da*

Hakkında, ilişkin

h. 315a/1

hākriız < Far. *hāk+rīhten* Toprak saçan

h. 336a/6

hāksār < Far. *hāk+sār* Toz toprak

içinde kalma

h.+silerni 327b/7

hāl < Ar. Durum

h. 338b/3

h. sor- 311b/3

h.+ge 318b/11

h.+ığa 319b/2

h.+de 317b/4

h.+i 311b/10

halās < Ar. Kurtulma, kurtuluş

h. 327b/6

h. bol- 301b/2, 302b/3

halāyık < Ar. *halā'ik* Yaratılmışlar, varlıklar

h. 304b/7, 312b/10, 329b/5

h.+nı 318b/9

h.+lar 302b/2

halı < Far. *kālī* Halı

h.+ğaça 308a/11

Hālid ibn Velīd (ö.a.)

H. 305b/3, 305b/7, 305b/10

halīfe < Ar. Halef, yerine geçen

h. érdiler 327a/4

h.+leridin 318a/11

hālil'ullāh < Ar. Allah'ın dostu

h.+dın 335a/11

halk < Ar. Halk, insanlar

h. 301b/2, 307a/11, 301a/8, 311a/9

h.+nı 313b/8, 302a/9

h.+ı 304a/4, 311a/5, 314b/7

h.+mı 301b/11

h.+ığa 302a/2, 304b/5

h.+ıge 303b/8, 307a/11

haml < Ar. Yük

h. tart- 311a/9

hān < Far. Hükümdar, hakân

h.+ları 308b/7

hāne < Far. Ev, hâne

h. 320a/4	Ḥasan Ḥān (ö.a.)
Ḥānedān İsmā‘īl Ata (ö.a.)	H. 308b/3
h. 338b/9	hāşıl < Ar. Meydana gelen
ḥanefī < Ar. Hanefîlik mezhebine mensup olan	h. bol- 331a/6, 337b/9, 341a/9
h. 319b/8, 319b/6, 319b/9, 320b/4	h. kıl- 330b/1, 334b/4, 336a/9
h.+ni 319b/6	ḥātır < Ar. Zihin
ḥanefīyye < Ar. Hanefîlik	h.+larığa 300a/11
h.+de 335b/1, 335b/4	h.+larıge 300b/5
h.+siniğ 320b/2	ḥatt < Ar. Çizgi, yol
ḥānķāh < Ar.+Far. <i>ḥāne+gāh</i> Tekke	h. kıl- 325b/6
h. 339b/7	ḥatt < Ar. Yazı
ḥarāb < Ar. Yıkık, harap	h.+ları 333b/4
h. 313a/1	ḥattā < Ar. Hatta, bile, üstelik
ḥarāc < Ar. Haraç vergisi, gayrimüslimlerden alınan vergi	h. 327b/5
h.+ı 339b/6	ḥātun Hanım, hanımefendi
ḥarc < Ar. Vergi	h.+dın 310a/4
h. kıl- 317a/1	h.+ı 335a/9
ḥaremeyn < Ar. İki kutsal bölge; Mekke ve Medine	ḥavās < Ar. Seçkin, saygın kişiler
h. 325b/11	h. 326a/1
ḥārķ < Ar. Ark	ḥayr < Ar. İyilik
h. 338a/2	h. 341a/4
ḥarvār < Far. <i>har+vār</i> Eşek yükü	ḥazīne < Ar. Hazine
h. 303b/5	h.+ge 303a/3
	ḥazret < Ar. Sayın, yüce, ulu
	h. 300a/5, 300a/8, 300a/10, 300b/4, 300b/5, 301a/3, 301a/8, 301a/10, 301b/10, 302a/7,

302a/9, 302a/11, 302b/1,
302b/4, 303a/8, 303a/11, 303b/1,
303b/1, 303b/3, 303b/6, 303b/9,
303b/10, 303b/11, 304a/4,
304a/10, 304b/2, 305a/8,
305b/4, 305b/5, 305b/9, 306a/1,
306a/3, 306a/5, 306a/7, 306a/9,
306a/9, 306b/1, 306b/6, 307a/3,
307b/9, 308b/2, 308b/8, 310a/9,
310a/11, 313b/3, 313b/8,
314b/9, 314b/11, 315a/1, 315a/2,
315a/3, 315a/4, 315a/4, 315b/4,
315b/5, 315b/7, 315b/8, 315b/9,
317a/4, 317b/3, 317b/4, 318b/9,
319a/2, 319b/4, 319b/5,
319b/10, 320b/6, 321a/4,
321a/10, 321a/10, 321b/1,
321b/2, 321b/4, 321b/10,
321b/11, 322a/10, 322b/2,
322b/8, 322b/11, 323a/5,
323a/10, 323b/5, 323b/7,
323b/7, 323b/8, 323b/9,
323b/10, 323b/10, 324a/1,
324a/2, 324a/5, 325a/4, 324a/11,
324b/3, 324b/6, 324b/9,
324b/11, 325b/10, 325b/11,
325a/3, 325a/4, 325b/2, 325b/8,

325b/10, 325b/2, 326a/1, 326a/2,
326a/8, 326b/5, 327a/6, 327a/7,
327b/2, 328a/7, 328a/8, 328a/11,
329a/10, 329a/11, 329b/3,
329b/6, 330a/1, 330a/7, 330a/9,
330a/11, 330b/3, 330b/8, 331a/1,
331a/3, 331b/8, 331b/11, 332a/1,
332a/6, 332a/8, 333b/2, 334a/3,
334a/4, 334a/7, 334a/10, 334b/6,
335a/3, 335a/4, 335b/6, 336b/6,
336b/9, 336b/10, 337a/1, 337a/2,
337a/7, 337a/8, 337b/5, 338a/3,
338a/10, 338a/10, 339a/5,
339a/6, 339b/10, 340a/8, 340a/7,
340a/9

hefte < Far. *hefte* Hafta

h. 330b/5

h.+de 320a/2

h.+din 330a/6

helāk < Ar. Mahvolma; çok yorulma

h. bol- 302b/3

helāl < Ar. Dince haram olmayan,
helal

h. 333a/2, 335b/11

h.+ine 335b/1

hem < Ar. Hem, ve, aynı zamanda

h. 300a/4, 300a/8, 300b/6,
302b/10, 303b/1, 307a/5, 310a/1,
310a/9, 310a/10, 310b/1, 312a/4,
312b/8, 313a/11, 315b/10,
319b/3, 319b/10, 320a/11,
320b/2, 320b/11, 321a/3,
321b/8, 323a/4, 324b/2, 324b/7,
324b/8, 325/a/1, 326a/6,
326a/11, 326b/11, 327a/9,
328b/9, 331a/11, 332a/9, 334b/5,
334b/6, 334b/7, 335a/2, 336a/5,
336a/11, 336b/3, 336b/4,
336b/8, 336b/9, 338a/8, 338a/11,
338b/7, 339a/7

hem‘aşr < Far.+Ar. *hem+* ‘aşr Çağdaş

h. 326a/9

h. érdiler 320b/4, 324b/7, 321a/5

h.+ları 333b/3

h.+durlar 322b/9, 323a/2

heme < Far. Hepsi, tümü, bütünü;

herkes

h. 301a/8, 301b/2, 313b/8,

332a/4

h.+sini 303a/2, 324a/10

h.+heri 308b/3

Ĥemedān (y.a.)

ĥ. 317b/8

hemīşe < Far. Sürekli, daima

h. 304a/11

hemrāh < Far. *hem+rāh* Yoldaş, yol
arkadaşı

h. 330b/10

henüz < Far. *henüz* Yeni, ancak,
henüz

h. 314b/5, 329/a/2, 330a/2

her < Far. Her, her bir

h. 300a/5, 301a/1, 301a/2,

301b/7, 301b/9, 302b/5, 302b/6,

303a/1, 303a/7, 304b/8, 308a/7,

308a/8, 308a/11, 308b/11,

309a/3, 309a/6, 309a/10, 309b/4,

311a/4, 313a/3, 313a/9, 314a/4,

314a/5, 314a/10, 314b/9,

315a/11, 315b/6, 315b/11,

316a/3, 316a/4, 316b/1, 318a/6,

319a/6, 319a/6, 319b/2, 320a/2,

325a/4, 328b/4, 328b/9, 332a/3,

338a/5, 341a/8

Herāt (y.a.) bk., s. 106

H.+da 335b/7

H.+da érđi 318b/2

herġız < Peh. Asla, hiç, hiçbir zaman

h. 316a/4, 316b/3

ĥesāb < Ar. < *hisāb* Hesap

- ḥ.+da** 311a/10
- hezār** < Far. Çok, pek çok
- h.** 337b/4
- hezīmet** < Ar. Bozgun
- h.+dür** 321b/7
- ḥıḍmet** < Ar. Hizmet
- ḥ.** 325a/6, 316b/5
- ḥ. birle** 325a/6
- ḥ.+ni** 331a/1
- ḥ.+lerige** 331a/4, 340a/11
- ḥ.+lerni** 317a/3
- Hızır** (ö.a.) bk., s.98
- Ḥ.** 303a/11, 303b/1, 314b/9, 315b/7, 324b/3, 326a/1, 334a/5, 338a/10
- Ḥ. turur** 315b/5
- Ḥ. +nı** 325b/11
- ḥiç** < Far. Asla
- h.** 302a/3, 302a/8, 306b/10, 307a/1, 309a/9, 313a/7, 313b/2, 320a/3, 322a/6, 322b/11, 323b/4, 331b/8, 332b/4, 335b/4, 336a/4, 341a/2
- hidāyet** < Ar. Doğru yolu gösterme, klavuzluk
- h.+iğa** 318b/10
- ḥil‘at** < Ar. Kaftan, hil‘at
- ḥ.+lar** 300a/7
- ḥile** < Ar. Düzen, oyun
- h. birle** 335b/11
- h. kıl-** 307b/2
- ḥiṣār** < Ar. Hisar, kale
- ḥ.** 308b/11
- ḥ.+mıṣ** 305a/7
- ḥiṣṣe** < Ar. Pay
- ḥ.** 302a/6
- ḥ.+si** 302a/6
- hoş** < Ar. İyi, güzel
- ḥ.** 300a/4, 306a/7, 340b/2
- hoşla-** < Ar.+T *hoş+IA-* Hoş karşılamak
- ḥ.-dılar** 300b/10, 303b/2
- ḥübrak** < Far.+T *ḥüb+raḳ* Daha iyi, daha güzel
- ḥ.+** 300b/6, 317a/10
- Ḥudāy** < Peh. > Far. < *hodā* Tanrı, Allah
- Ḥ.** 300a/1, 300a/7, 301b/1, 306a/6, 307b/10, 310a/6, 317b/4, 321a/9, 321a/11, 321b/6, 326b/6
- Ḥ.+ğa** 310b/8, 310b/5
- Ḥ.+a** 319a/3
- Ḥudālik** < Peh. > Far.+T *ḥudā+Ilk* Allah’lık

Ḥ. 308a/1	
ḥum < Far. Küp	I
ḥ. 303a/1, 303a/1	
ḥūn < Peh. > Far. Kan	‘Irāk (y.a.)
ḥ. tüş- 309a/6	‘I. zemīnlik érdiler 316a/8
ḥūr < Ar. Yiyecek	
ḥ. 334a/9	İ
ḥ.+nı 334a/8	
ḥūrī < Ar. Huri, cennet kızı	ibn < Ar. Oğul; →bin
ḥ. 330b/8	i. 302b/11, 304a/1, 304a/6,
ḥurma < Ar. Hurma	305b/3, 305b/7
ḥ. 334a/10	İbrāhīm (ö.a.) → İbrāhīm Ḥalīlullāh
ḥusrev < Far. < ḥosrev, ḥosrov Padişah	bk., s.99
ḥ. 318a/5	İ. 303b/10, 315b/9
ḥūş < Peh. > Far. Akıl	İ. +ge 303b/9
ḥ.+ındın 312a/9	İ.+niñ 303b/6, 303b/11, 310a/4
ḥutbe < Ar. Hatip konuşması	İbrāhīm Ata (ö.a.)
ḥ. 317b/8	İ. 339a/5
ḥükemā < Ar. Bilginler, alimler	İ.+ni 322a/10
ḥ.+larnı 300b/7	İbrāhīm Ḥalīlullāh (ö.a.)→ İbrāhīm
ḥüküm < Ar. Karar, hüküm	İ.+nı 303b/4
ḥ. 336a/3, 336a/4	ibtidā < Ar. <i>ibtidā‘</i> Başlama,
ḥ. kı- 301a/11, 335b/6, 335b/10,	başlangıç
336a/1	i. kı- 328a/7
ḥüveydā < Far. Açık, aşikâr	icābet < Ar. Kabul etme
ḥ. érmiş 331b/10	i. 328b/4
	i. bol- 331b/7

icāzet < Ar. İzin

i. **tile-** 330b/3

iç < ET *iç* İç, içeri

i.+**iğa** 311a/9

i.+**ige** 317b/6

i.+**ide** 303a/1, 313a/6, 313a/8,
321a/10, 322b/1

i.+**inde** 301a/2, 303b/10,
315b/10, 317b/10, 339b/8,
340b/6

i.+**idedür** 322b/2

i.+**idin** 303a/1, 307b/4, 308b/11

iç- < ET *iç-* İçmek

i.-**ey** 334b/2

İdrīs (ö.a.) bk., s.99

İ. 300a/5, 300a/8, 300a/10, 300b/4,
300b/5, 301a/3, 301a/8, 301a/10,
301b/10, 302a/7, 304a/4, 304a/10,
315a/1, 319b/4, 321a/10

ifzal < Ar. *ifzāl* Lütuf, bağış

i. 328a/9

igne < ET *igne* İğne

i.+**si** 307a/2

ihtiyār < Ar. Seçme

i. **ķıl-** 300b/2, 327b/11, 333a/3,
333a/5, 338a/3

ikdām < Ar. Sebatla çalışma

i. 328a/9

ikmāl < Ar. Kemale erdirmeye

i. 328a/10

ilgeri < ET *il+gArX* İleri

i. 301b/4, 332b/10

‘ilm < Ar. Bilme, ilim

‘i. 307a/7, 334b/10

‘i.+**ni** 310b/4

iltifāt < Ar. Yüzünü döndürüp bakma

i. **ķıl-** 324a/2

İlyās (ö.a.) bk., s.100

İ. 315a/4

imām < Ar. Namaz kıldıran din görevlisi

i. 309b/11, 310a/10, 310a/11,
314b/6, 318a/6, 319b/6, 319b/7,
319b/9, 320b/4, 321b/2, 321b/4,
324b/5, 326a/11, 326a/11,
335b/6, 336b/10

İmām Bekr (ö.a.)

İ. 336b/10

İmām Ebū ‘Alī Ḥanefī (ö.a.)

İ.+**ni** 319b/6

İmām Re‘issüddīn ö.a →. Mevlānā
Re‘issüddīn

İ. 309b/11, 310a/10, 314b/6,
321a/4

İ.+ni 321b/2	inşā'allāhu te'ālā < Ar. Yüce Allah
İmām Şāfi'ī (ö.a.) bk., s.104	dilerse.
İ. 318a/6, 335b/6	i. 326b/10, 341a/8
imāmlık < Ar.+T <i>imām+IIk</i> İmamlık	intizārlik < Ar.+T <i>intizār+IXk</i>
i.+ları 320a/1	Bekleme, bekleyiş
İmān < Ar. İnanma, imân	i.+de 330b/9
İ. keltür- 302a/10, 302b/2,	İrān (y.a.)
304b/5	İ. 314b/4
İ.+ğa 302a/9, 304b/4	irşād < Ar. Doğru yolu gösterme
'imāret < Ar. Aşevi	i.+ige 325a/5
'i. 333b/10	'İsā (ö.a.) bk., s.100
'i. üçün 316b/2	'İ. 304b/3, 315a/4
'i.+i 329a/7	'İ.+durlar 337a/7
'i.+lerni 317b/2	İshāk Ata (ö.a.) → İshāk Bāb, İshāk
imtiḥān < Ar. Sınav	Velī, Şeyḥ İshāk Velī
i. 318b/9	İ.+durlar 336a/10
imtiyāz < Ar. Ayrıcalık	İ.+ge 323b/2
i. 319b/9	İshāk Bāb (ö.a.) → İshāk Ata, İshāk
ini Erkek kardeş	Velī, Şeyḥ İshāk Velī bk., s.100
i. 308b/6	İ. 328a/11
i. turur 308b/3	İ. érdiler 328a/8, 328b/1
i.+si 307b/6	İshāk Velī (ö.a.) → İshāk Ata, İshāk
insānlik < Ar.+T <i>insān+IIIk</i> İnsanlık	Bāb, Şeyḥ İshāk Velī
i. kı1- 308a/5	İ. 327b/3
inşā'allāh < Ar. Allah dilerse.	İskender (ö.a.) → İskender-i Zü-l-
i. 322b/5	karneyn
	İ. 303b/1

İskender-i Zü-l-karneyn (ö.a.) →	i. tile- 328b/10, 318a/3
İskender	istimdād < Ar. Yardım isteme
İ. 303a/8	i. 326b/9
islām < Ar. Müslümanlık	iş < ET <i>iş</i> İş
i. 312b/11	i. 312b/5
İsmā'îl Ata	i. kı1- 313a/6
İ. 338b/9, 337b/5	i.+ni 313a/7, 333a/3
İ.+nı 329a/10, 338a/3	i.+ke 321b/5
İ.+durlar 323b/3	i.+i 332b/5
İsmā'îl Sāmānī (ö.a.)	i.+lerige 324a/3
İ. 311b/3, 311b/4, 312a/3,	işān < Far. Onlar; şeyhler
312a/5, 312b/5, 313a/2, 313a/5,	i. 319a/10, 319b/11, 320b/2,
322b/11	320b/3, 321a/5, 321b/5, 322b/6,
İsmā'îl Sāmānī (ö.a.)	323a/7, 325a/3, 326a/4, 328a/9,
İ. 311b/4, 312a/5, 312a/6,	328b/11, 330a/11, 331b/4, 33a/8,
312b/5, 313a/2, 313a/5	333b/8, 335a/7, 335b/10, 336a/2,
İ.+niğ 312a/3	336a/8, 336b/6, 336b/10, 37a/1,
İ.+ğa 311b/3	337a/9, 337b/4, 337b/7, 338a/6,
İspicāb (y.a.)	340b/2, 340b/7
İ. 301b/8, 318a/11, 318b/2,	i.+nığ 320b/4
329b/7, 336a/6	i.+nı 319a/9, 319b/1, 319b/3,
İ. érđi 301b/5	319b/4, 320b/1, 323a/11,
İ.+da 318b/7	324b/7, 325/a/1, 326a/9,
iste- < ET <i>izde-</i> İstemek; aramak	326a/10, 326b/4, 332a/7,
i.-p 302a/7	322b/10, 322b/11, 323a/11,
isti'ānet < Ar. Yardım isteme	324b/8, 325a/7, 326a/6, 326a/6,
i. 341a/7	328b/4, 328b/10, 329a/8,

336b/2, 337a/8, 338a/8, 338b/7, 339a/2, 340a/6, 340b/4	Ka'be (y.a.) K. 307b/3, 320a/4
i.+nı 319b/10, 328b/1, 328b/6, 329a/5, 329b/1, 329b/3, 331a/9, 331a/11, 331b/7, 331b/9, 332a/1, 332a/5, 332a/5, 332b/4, 333a/5, 333a/11, 333b/1, 334a/2, 334b/4, 334b/5, 334b/7, 334b/8, 335a/2, 335a/3, 335b/7, 336a/5, 336a/11, 336a/11, 336b/7, 338a/9, 338a/11, 339a/7, 339a/8, 339b/7, 339b/8, 340a/1, 340a/3, 340a/4, 340a/10, 340b/10	Ka'beyn < Ar. İki Ka'be k. 326a/11 Ḳābız Ata (ö.a.) Ḳ. 326b/6 ḳabl < Ar. Önce, evvel; önceki ḳ. 326a/4 ḳabr < Ar. Mezar ḳ. 338b/2, 333b/7, 323b/5, 335a/5, 335a/5, 334a/8, 333a/7, 339b/11, 322a/10, 329a/10, 333b/2, 329b/1, 336b/5, 340a/7 ḳ.+ide 325b/7 ḳ.+leri 321b/9, 321b/9, 339b/3, 325a/3, 321b/11, 338b/8, 323b/2, 326a/9, 337a/9, 326a/8, 339b/2, 325a/1, 336b/7, 331b/1, 324b/6, 326a/6, 332a/7, 321a/5, 320b/7, 331a/7, 325a/9, 323a/1, 327a/6, 334b/7, 319b/6, 320b/11, 319a/9, 337a/3, 336b/1, 324b/10, 323a/6, 331a/11, 319a/7, 324b/2, 326b/4, 327a/5, 323a/11, 324b/7, 326b/1338b/6, 332a/1, 326b/5, 323a/10, 336b/3,
i.+ge 339b/5	
i.+dın 329a/2, 333b/10, 338a/2	
i.+ımızını 337b/5	
i.+durlar 322b/4	
işle- < ET <i>iş+IA-</i> İşlemek	
i.-diler 309b/2, 309b/4	
ittifak < Ar. Birlik olma, ittifak	
i. 335a/8	
i.+a 334b/2	
i. kııl- 303a/11, 316b/8, 316b/11	
'izzet < Ar. Değer, yücelik	
'i. birle 300a/6	
K	

321a/3, 319b/3, 331b/10, 320b/9, 331a/10	ķ. 328b/2, 330b/5, 335a/1, 337a/7, 339a/9
ķ.+lerini 331b/9	ķ.+i 300a/1
ķ.+lerige 328b/6	ķader < Ar. İlahî takdir
ķ.+leridin 323b/4, 327b/9, 322b/10, 325b/11	ķ. 328a/1
ķabūl < Ar. Kabul, alma; râzı olma	ķādī < Ar. Kadı, yargıç
ķ. 316a/6, 316b/6	ķ. bol- 336a/1
ķ. kıl- 300a/8	ķ. kıl- 335b/8
ķabz < Ar. Kabız	Ķādī ‘Abdürrāhmān (ö.a.)
ķ. bol- 320b/1, 326b/7, 326b/8, 326b/9	Ķ. 310a/1
ķaç- < ET kaç- Kaçmak, uzaklaşmak, ayrılmak	Ķ.+nıñ 310a/2
ķ.-adur 321a/11	Ķādī Beyzāvī (ö.a.)
ķ.-tuķ 311a/2	Ķ.+ni 341a/1
ķ.-tük 315b/2	Ķ.+dürler 332a/8
ķ.-tılar 310b/11	Ķādī H̄āce (ö.a.)
ķ.-tıñlar 311a/1, 315a/8	Ķ.+ni 335a/5
ķ.-ıp 303b/8, 305b/1, 315a/6	Ķādī İşān (ö.a.)
ķaçan < ET kaçan Ne vakit, ne zaman	Ķ.+mı 335b/7
ķ. 315a/9	ķadıhāne < Ar. ķadı+hāne Mahkeme
ķaçur- < ķaç-Ur- Kaçırnak	ķ.+deki 318b/3
ķ.-dılar 321b/8	ķāfir < Ar. Tanrıtanımaz, kâfir
ķadem < Ar. Ayak, adım	k. 304a/7, 305a/9
	k.+ni 315a/7
	k.+leri 314b/5
	k.+ler 305a/11, 311a/8, 311a/11, 314b/8, 315a/6, 315a/9, 329a/1, 340a/2

ḳahhārlik < Ar.+T *ḳahhār+IXk*

Kahrlik, yok edicilik

ḳ. 326b/6

ḳahr < Ar. Kahr, zorla iş yaptırma

ḳ. ḳıl- 332b/3

ḳahtlık < Ar.+T *ḳaht+IXk* Kıtlık

ḳ. 306b/5

kāide < Ar. Kural

k. 336a/3, 336a/3

ḳāl < Ar. Söz

ḳ. 338b/3

ḳal'a < Ar. Kale

ḳ. 311a/9, 321a/7, 325a/8

ḳ.+nıḳ 304a/6

ḳ.+nı 322a/9, 322b/7, 326a/7,

326a/10, 327b/2, 336a/6

ḳ.+ḡa 305b/1

ḳalb < Ar. Yürek, kalp

ḳ.+imizge 337b/7

ḳal- < ET *ḳal-* Kalmak

ḳ.-dı 302a/6, 304a/8, 314b/4,

333b/11

ḳ.-dılar 305b/4, 320a/9

ḳ.-ğanları 310b/10

ḳ.-maḡay 316a/2

ḳan Kan

ḳ 338/1

ḳandaḡ < ET *ḳanda+ok* Nasıl

ḳ. 324a/4, 324a/6

ḳapa- ET **kap-* > *kap-ga-* / *kapıg* >

kap(i)g-a- > *ḳapa-* Kapamak

ḳ.-dı 310a/6, 311a/8

ḳapuk < ET *ḳapıḡ~ḳapaḡ* Kapı

ḳ. sal- 309b/1

ḳar < ET *ḳar* Kar

ḳ. 311b/10, 312a/10, 312b/8

ḳara < ET *ḳara* Siyah

ḳ. 309b/8

Ḳara Buḡra Hān (ö.a.)

Ḳ. 307b/1, 307b/2, 308b/2,

308b/8, 317a/11

Ḳ. neslidin tururlar 307a/3

Ḳ.+nıḳ 317a/7

Ḳ.+nı 307b/9

Ḳ.+ḡa 307b/1

Ḳara Tegin (ö.a.) → **Sultān Ḳara**

Tegin, Sultān Ḳara Tegin Ata, Ḳara

Tegin Ata

Ḳ.+nı 316a/9

Ḳara Tegin Ata (ö.a.) → **Sultān Ḳara**

Tegin, Sultān Ḳara Tegin Ata, Ḳara

Tegin

Ḳ 317a/8, 317b/2

Ḳ.+nıḳ 317a/4

Ḳ.+nı 308a/10, 316a/10, 316b/4	kaş < AT * <i>kāš</i> Ön, huzur
Ḳara Murud (y.a.)	ḳ.+ıḡa 311a/3
Ḳ.+ḡa 308a/3	ḳ.+ıdın 315a/6
ḳarār < Ar. Karar	kaş < ET <i>kaş</i> Kaş
ḳ.+ı 309a/3	ḳ.+ları 327b/5
ḳarı < MK <i>ḳarı</i> Karış, ölçü, bez	Kāşgar (y.a.)
ölçülen arşın	K. 308b/7, 308b/7
ḳ. 306b/8, 309b/2, 309b/3,	ḳattıḡ < ET <i>ḳatıḡ</i> Katı, sert, şiddetli
311a/1, 315b/1	ḳ. 302a/5
ḳarındaş < ET, MK <i>ḳarın+dAş</i>	ḳavī < Ar. Güçlü, sağlam
Kardeş	ḳ. bol- 312b/11
ḳ.+ları 303b/7, 307a/6, 308b/4,	ḳavla- < ET <i>kov-</i> kovalamak > kov-la-
311b/1, 311b/2, 312a/2, 317a/5	Kovalamak
ḳ.+larıḡa 311b/8	ḳ.-ḡıl 310a/7
ḳ.+larıdın 300a/9	ḳayda Nerede, nereye, nerden
ḳ.+ları 312a/4	ḳ. 319a/6
ḳar(ı)n < ET <i>ḳarın</i> Karın	ḳayna- < ET (Uyg.) <i>ḳayın-</i> Kaynamak
ḳ.+ı 320a/11	ḳ-gen 319b/1
ḳarşı < ET <i>ḳarşı</i> Karşı	ḳaysı < <i>ḳayu+sı</i> Hangi, hangisi
ḳ.+nıḡ 305a/4	ḳ. 315a/11
ḳ.+sı 305a/3	ḳ.+sıdın 318a/6
ḳaşd < Ar. Kasıt, niyet	ḳ.+ları 319a/6
ḳ. ḳıl- 304a/2	ḳ.+dur 312b/5
kāse < Far. Çanak	ḳay(ı)t- < ET, MK <i>ḳadıt-</i> Geri
k. 323b/11, 324a/6	dönmek
Ḳāsım Şeyḡ Kirmīnī (ö.a.)	ḳ.-tılar 331a/3
Ḳ.+ge 323a/1	ḳ.-salar 330b/4

ķ.-ıp 320a/11	kerimān < Ar.+Far. <i>kerīm+āne</i>
ķ.-mas 328b/10	Cömertçe, kerem sahibine yakışacak
ķazā < Ar. İlâhi, takdir, kaza	şekilde
ķ. 324b/4, 326a/5	ķ.+nıda 317b/8
ķazan < MK <i>ķazġan</i> Kazan	ķesb < Ar. Çalışarak kazanma
ķ. dék 319b/1	ķ. 336a/9
ķazdur- < ET <i>ķaz-dXr-</i> Kazdımak	ķ. ét- 326b/7
ķ.-dılar 301a/3	ķesel < Ar. Hasta
Ķazġurt Taġı (y.a.) bk., s. 106	ķ. 331b/4
Ķ.+da 304a/9	ķeştī < Far. Gemi
Ķ.+nıı 307b/5, 317a/6	ķ. 302b/2
ķazıl- < ET (Uyg.) <i>ķaz-(X)l-</i> Kazılmak	ķeçe < ET <i>ķeçe</i> < AT <i>*ķeçe</i> Gece
ķ.-dı 309a/2	ķ. 300a/1, 303a/1, 306a/1,
ķelām < Ar. Söz	313a/10, 313b/2, 319a/4, 321a/7
ķ. 329b/9	ķ.+si 314b/9, 325b/7, 325b/10
ķemālāt < Ar. Olgunluklar,	ķeç- < ET <i>ķeç-</i> Geçmek
mükemmelikler	ķ.-ti 319a/1
ķ. 331a/5, 334b/4	ķél- < ET <i>ķel-</i> Gelmek
ķ.+nı 336a/9	ķ.-ürler 315b/8
ķemāleddīn Beyzāvī (ö.a.)	ķ.-dīm 320a/10
ķ. 323a/5	ķ.-dı 300a/11, 337b/10
ķeņeş < ET <i>ķeņe-(X)ş</i> Danışma	ķ.-dijiz 321b/5, 340b/2
ķ. ķıl- 308b/6, 311b/2	ķ.-diler 300a/6, 304b/4, 305b/5,
ķerfiç < MK <i>ķerpiç</i> Kerpiç	311a/3, 312a/5, 314b/5, 314b/7,
ķ.+ini 307a/10	315a/8, 317a/6, 318b/9, 330b/2,
	332b/5, 334b/2
	ķ.! 312a/6

- k.-se** 302a/2
- k.-inler** 301b/1
- k.-sünler** 332b/3
- k.-ip** 301a/9, 302a/9, 305a/1, 305a/11, 310a/6, 311a/8, 312a/3, 314b/10, 315a/2, 316a/7, 320a/5, 320a/6, 322a/3, 323b/11, 325a/10, 325b/2, 329b/11, 331a/5, 333b/5
- k.-üp** 334b/4
- k.-esigaça** 308b/1
- k.-gen** 314a/11, 330b/3
- k.-medi** 304b/5
- k.-ür érdiler** 304b/7, 314b/10
- kéltür-** < MK *kél-tUr-* Getirmek
- k.-ürler** 315b/8
- k.-di** 300a/2
- k.-dük** 317a/3
- k.-diler** 304a/5, 318b/11, 331a/2, 332b/6
- k.-üpdürler** 335a/7
- k.-ey** 330b/5
- k.-üp** 306b/7, 334b/4
- k.-gen** 302b/2
- k.-geni** 319a/2
- k.-mediler** 302a/10
- k.-megen** 304b/5
- kémek** < ET *kemi* Gemi
- k.+e** 302b/2, 330a/6
- kése** < MK *kese* Kesik, parça
- k.** 304a/6
- kéyin** < ET *kēdin* Sonra
- k.** 300a/5, 300b/8, 306b/8, 313b/9, 314b/4
- kıble** < Ar. Namaza başlarken yönelinen taraf; Mekke tarafı
- ķ.** 307b/7, 319b/4, 320b/5, 321b/8, 327b/1, 331b/11, 333a/6, 339b/3, 339b/9, 340a/6
- ķ. sarı** 319a/8
- ķıl-** < ET *ķıl-* Kılmak, yapmak
- ķ.-adur** 327b/8
- ķ.-adurlar** 317a/4
- ķ.-ur-mén** 307b/3, 307b/7
- ķ.-ur-sén** 308a/1
- ķ.-urmiz** 322b/5
- ķ.-ur-siz** 310a/10, 310a/10
- ķ.-urlar** 321a/6
- ķ.-miş turur** 315b/10
- ķ.-ıpdur** 318b/4, 322a/2, 325b/4, 328b/3, 332b/2, 340a/1
- ķ.-ıpdurlar** 315a/1, 315a/6, 319a/11, 322a/2, 323a/6, 323b/10, 329b/8, 331b/3, 332a/2

ķ.-ıpdururlar 334b/1

ķ.-dım 310a/7, 313a/6, 313b/11,
318a/1, 318a/8, 327b/11, 333a/3,
341a/5

ķ.-dın-sén 307b/11

ķ.-dı 302/b/1, 304a/3, 305a/7,
307a/1, 307a/9, 307b/9, 310a/3,
316b/6, 317b/5, 324a/8, 329a/8,
330b/1, 333a/5, 333b/10,
335b/10, 340a/3, 340b/9

ķ.-duk 323a/11, 326a/3, 328a/1

ķ.-dınız 332b/8

ķ.-dılar 300a/8, 300b/1, 300b/3,
300b/10, 300b/11, 301a/1,
301a/5, 301a/9, 301a/11, 302a/4,
302a/10, 302a/11, 302b/6,
303a/6, 303a/9, 305b/4, 306a/2,
306b/2, 306b/6, 307a/2, 307a/6,
307b/2, 309a/6, 309b/3, 309b/7,
310a/5, 311b/2, 311b/4, 313a/5,
314a/9, 314a/10, 315b/9, 317a/1,
317a/1, 318b/11, 319a/3, 321b/6,
324b/1, 326a/5, 330a/3, 331b/10,
332a/11, 334b/4, 335b/1,
335b/8, 336a/1, 336a/9, 340b/11

ķ.-ğay 306a/8, 322a/7

ķ.-ğıl 316b/10

ķ.-gin 319a/4

ķ.-alik 300a/7, 328a/7

ķ.-ıñ 335b/5

ķ.-ıñızlar 302a/3

ķ.-sam 300b/1, 300b/8

ķ.-sa 316a/5, 316a/6, 326b/10,
341a/8

ķ.-salar 330b/7, 331b/7

ķ.-ay 330a/9, 330b/6

ķ.-ıp 302b/2, 303a/11, 303b/2,
305a/10, 307b/2, 308a/11,
308b/7, 310b/8, 311a/7, 314a/2,
314a/3, 314a/8, 315a/1, 316b/8,
316b/11, 317a/5, 317b/2, 320a/6,
328b/6, 328b/7, 329b/10,
330a/7, 330a/10, 330b/11,
331a/2, 332b/3, 332b/11, 333a/5,
333a/10, 335a/11, 337a/6,
337a/11, 337b/1, 338a/3, 338a/4,
340b/1, 341a/6

ķ.-ıpları 332a/3

ķ.-ğan 307b/1, 307b/4, 317b/2

ķ.-ğanda 329a/1

ķ.-ğandım 340b/7

ķ.-ğandurlar 332a/9

ķ.-ğanım 314a/1

ķ.-ğanları 330a/3

ķ.-ganlarıda 336a/2	ķ. miņ 303b/5
ķ.-madı 313a/7, 314b/3	ķismet < Ar. Talih, nasip, kader
ķ.-madılar 324a/2	ķ. ķıl- 309b/7
ķ.-may 300b/2	ķiř < MK <i>ķiř</i> Kış
ķ.-ur érdiler 302b/5, 307a/4, 327a/3, 327a/11, 338b/11, 339b/7	ķ. érđi 305b/1
ķ.-ur érđi 302b/7, 308a/5	ķiyām < Ar. Ölümünden sonra dirilip ayağa kalkma
ķ.-ğan éken 318a/7	ķ. 304b/1, 306b/4,
ķ.-ğan érđi 339b/5	ķiyāmet < Ar. Dünyanın sonu
ķ.-‘almay 311a/2	ķ.+ğaça 304b/1, 306b/4, 315b/11
ķ.-maķını 300b/2	ķız < ET <i>ķız</i> < AT * <i>ķīz</i> Kız
ķıldur- < ET <i>ķiltur-</i> < <i>ķıl-tUr-</i>	ķ. 308b/4, 329a/3
Yaptırmak	ķ. alıp ber- 300a/9
ķ.-dılar 311a/4, 324a/10	ķi < Far. Ki Bağlama edatı
ķ.-durğıl 316b/9	ķ. 300a/7, 311b/9, 312b/2, 313a/6, 317b/10, 317b/11, 318a/1, 318a/9, 318b/4, 318b/7, 319a/3, 319a/11, 319b/7, 321b/6, 321a/6, 321a/9, 321b/4, 321b/6, 321b/6, 321b/9, 321b/11, 322a/2, 322a/5, 322a/3, 322a/5, 322a/6, 322b/5, 322b/8, 323a/1, 323a/6, 323a/10, 323b/3, 323b/6, 323b/9, 323b/10, 324a/3, 324b/2, 324b/4, 324b/6, 324b/10, 325a/3, 325a/9, 325a/10, 325b/1, 325b/2,
ķ.-up 319a/1	
ķılıç < MK <i>ķılıç</i> Kılıç	
ķ.+ını 310b/8	
ķ.+ımızını 305b/7	
ķılın- < MK <i>ķıl-(X)n-</i> Yapılmak, kılınmak, işlenmek	
ķ.-dı 328a/2	
ķ.-ıp 325b/6	
ķırķ < ET <i>ķırķ</i> Kırk	
ķ. 303a/1, 306b/8, 311a/1, 314b/4	

325b/3, 325b/4, 325b/5, 326a/1,
326a/2, 326a/5, 326a/8, 326b/2,
326b/5, 326b/6, 327a/1, 327a/7,
327a/10, 327b/3, 327b/4,
327b/5, 327b/8, 327b/8, 328b/2,
328b/3, 328b/9, 329a/2, 329a/3,
329a/5, 329a/6, 329a/11,
329a/11, 329b/2, 329b/7,
329b/8, 330a/4, 330a/6, 330a/7,
330a/8, 330b/3, 330b/6, 330b/7,
330b/8, 331a/7, 331a/10, 331b/1,
331b/3, 331b/6, 331b/6, 331b/7,
332a/1, 332a/2, 332a/7, 332a/7,
332b/7, 333a/1, 333a/7, 333b/7,
334a/4, 334a/6, 334a/8, 334a/9,
334b/10, 334b/11, 335a/6,
335a/7, 335a/10, 335b/1, 335b/2,
335b/3, 335b/10, 335b/11,
336a/1, 336a/2, 336a/7, 336b/1,
336b/2, 336b/10, 337a/1, 337a/7,
337a/9, 337b/1, 337b/2, 337b/4,
337b/8, 337b/10, 337b/11,
338a/5, 338a/10, 338b/2, 338b/6,
338b/9, 339a/5, 339a/6, 339a/9,
339b/5, 339b/6, 339b/9,
339b/11, 340a/1, 340a/8, 340b/1,

340b/6, 340b/9, 340b/10,
340b/11

kiçik < ET *kiçig* Küçük

k.+leri 313b/7

kim (I) < Far. Ki bağlama edatı,
bağlama zamiri

k. 300a/11, 300b/6, 302a/2,
304a/10, 306a/1, 306a/2, 306a/4,
306a/7, 306a/9, 306b/4, 306b/10,
306b/11 307b/3, 307b/6,
307b/10, 310b/6, 310b/9,
310b/11, 311a/4, 311a/11,
312a/9, 313a/7, 313a/10, 313b/1,
313b/3, 313b/9, 314a/1,
314b/10, 315a/2, 315a/7, 315a/8,
315a/9, 315a/9, 315b/10,
316a/10, 316b/6, 317b/1, 319a/5,
328a/9, 321b/2, 334a/9, 335b/7

kim (II) < ET kim Kimse; kim (soru
zamiri)

k. 316a/3, 319b/2, 320a/3

k.+ni 325b/9

k.+ge 311a/4

k.+din 313b/2

k.+dür 315b/4

kimerse < *kim+er-sAr* Kimse

k. 315b/11, 316b/1

k.+niñ 302b/6	k.+ni 307a/1, 309a/4, 310b/11,
k.+ni 302b/5, 316a/4	319a/3, 319a/7, 319a/7, 320a/5,
k.+lerni 306b/11	320b/9, 320b/10, 320b/11,
kint < ET <i>kent</i> < <i>Sog. kanth</i> Kent,	321a/3, 321b/8, 321b/10, 322a/9,
şehir	323a/3, 323a/4, 323a/8, 323a/9,
k. 301b/7, 307a/9, 307a/10	323b/1, 323b/4, 324b/2, 325a/2,
k.+ke 307a/9, 307a/10	325a/11, 326b/4, 326b/9,
k.+de 305a/5	326b/10, 326b/11, 327a/8,
kir- < ET <i>kir-</i> < AT <i>*kīr-</i> Girmek	327a/9, 327b/6, 331a/11, 333b/6,
k.-ipdür 313a/8	334a/6, 335b/8, 337a/2, 338b/1,
k.-di 305b/1	338b/8, 338b/10, 339a/3, 339b/2
k.-dük 315a/10	k.+ge 309a/6, 313a/11, 322a/6
k.-diler 302b/3, 310b/8, 311a/9	k.+din 331a/5
k.-ip 316a/1, 317b/2	k.+si 315a/11
kirgüz- < ET <i>kir-gUr-</i> < AT <i>*kīr-gUr-</i>	k.+leridin 309a/4
İçeri sokmak	k.+ler 304a/8
k.-üp 317b/6	k.+lerge 314a/11
kişi < ET <i>kişi</i> Kişi, kimse	kit- < ET <i>kit-</i> Gitmek
k. 300a/5, 303b/1, 306a/8,	k.-ti 311a/11, 319a/6
307b/6, 307b/8, 309b/3, 314b/1,	k.-ip 315a/7
315a/9, 315a/10, 317a/2, 318b/5,	k.-kendin 303a/6
320a/5, 320a/9, 322a/4, 323b/9,	k.-kenniñ 312a/9
325a/5, 325a/9, 325b/2, 325b/9,	k.-er boldılar 301b/11
326b/2, 326b/7, 326b/9, 328b/9,	kitāb < Ar. Kitap; Kur'an
328b/9, 332b/3, 336b/3, 337b/9	k. 317b/8, 318a/1, 327b/8,
k. éken 300a/4	327b/11, 329a/4, 332a/9,
k.+niñ 309b/4, 315a/11	341a/3, 341a/4

k. tap- 318a/4	ķ. 309a/1, 309a/11, 314a/4
k.+mı 320a/7, 320a/10	ķ. birle 313a/3
ķo- < ET <i>ķod-</i> Koymak	ķoy- < ET <i>ķođ-</i> Koymak, bırakmak, terk etmek
ķ.-dılar 314b/5	ķ.-dı 304a/9, 317a/8
ķ.-madı 314b/8	ķ.-dılar 300a/3, 306b/7, 307a/10, 308a/4, 317b/6, 340b/11
ķol < ET <i>ķol</i> El	ķ.-uñlar 340b/9
ķ.+ıda 315a/11	ķ.-sa 316b/3
ķ.+ıñız 330b/10	ķ.-salar 335a/1
ķola- < ET <i>ķol-</i> İstemek	ķ.-up 314b/1, 324a/7, 329b/9, 330b/10
ķ.-dı 305a/1	ķ.-up érdiler 302a/5
ķop- < ET (Uyg.) <i>ķop-</i> Ayağa kalkmak; ortaya çıkmak	ķöhne < Far. <i>ķohne</i> Eski k. 308a/9
ķ.-uñlar 301a/11	ķök < MK <i>ķök</i> Gök rengi, gök renk; lâcivert
ķ.-up 310a/7, 310b/10	k. 319a/9, 319a/10
ķ.-gan érdi 335a/9	ķöñ(ü)l < ET <i>ķöñül</i> Gönül
ķorķ- < MK <i>ķorķ-</i> Korkmak	k. 331b/5
ķ.-adur 322a/4	ķ.+ige 319a/1
ķ.-mas musun 308a/1	ķöp < ET <i>ķöp</i> Çok fazla
ķ.-mañız 314b/10	k. 300a/6, 311b/10, 312a/10, 322a/4, 322a/5, 324a/3
ķ.-mañızlar 314b/8	ķ. érdi 305a/9
ķorkunç < MK <i>ķorķ-(X)ñç</i> Korkunç	ķ. érdiler 311a/10
ķ.+ıdın 305b/8	ķ. bol- 312b/9
ķoş- < MK <i>ķoş-</i> < ET (Uyg.) <i>ķoş-</i> Yanına katmak	
ķ.-ar-miz 325b/5	
ķ.-up 325b/4	
ķoy < ET <i>ķony</i> Koyun	

k.+i 304b/3	k. kı1- 307b/9, 307b/9, 311b/3
köprük < ET <i>köprüg</i> Köprü	köter- < ET (<i>Orh.</i>) <i>kötür-</i> Kaldırmak, ayırarak
k.+ni 334a/11	k.-medi 317a/8
kör- < ET <i>kör-</i> Görmek	k.-ip 306a/10
k.-düm 310a/9, 313b/3, 317a/11, 327b/8	köylek < Özb. Gömlek
k.-dünj 317a/9	k.+ni 302a/3, 302a/4, 302a/7, 321b/1
k.-diler 306a/2, 310b/6, 320a/6, 321a/8, 321b/2, 330a/2	k.+lerini 304a/5
k.-dünjzler 305b/6	k.+lerni 302a/1, 321a/10
k.-sek 300a/4	köz < ET <i>köz</i> Göz
k.-seler 317b/3	k.+ümge 322a/3
k.-üp 338a/2	k.+lerni 327b/5
k.-genni 341/a/4	küçe < Far. Sokak, çarşı
k.-genleri 305b/3	k.+ni 324a/7
k.-megey 316b/3	k.+siğa 315a/3
k.-e durgan 335a/8	kuddise sırruhu < “Ar. Sırrı mübarek olsun”
körset- < <i>*kör-(X)g+sA-t-</i> < <i>MK</i>	k. 322a/1
körügse- ‘görmek istemek’ Göstermek	Ḳudretullāh Ḥ’āce Velī (ö.a.)
k.-tiler 300b/3	ḳ. 334b/6
k.-inler 311b/5	ḳuduḳ < ET <i>ḳuduḡ</i> Kuyu
k.-enide 322b/3	ḳ. 301a/2
körün- < ET <i>kör-(X)n-</i> Görünmek	ḳul < ET <i>ḳul</i> Kul, köle
k.-edür 322a/4	ḳ. 313b/6,
k.-di 306b/8	ḳ. birle 337a/11
körünüş < <i>kör-(X)n-(X)ş</i> Görünüş, görünme	ḳ.+ı 316a/9

ķ.+ıġa 316b/5	ķutur < ET <i>ķutur</i> Kuduz
ķ.+larnı 314a/10	ķ. bol- 313a/10
ķulak < ET <i>ķulķak</i> ~ <i>ķulġak</i> Kulak	ķuy < MK <i>ķoy</i> ~ <i>ķuy</i> Dip
ķ.+ıġe 332b/1	ķ. 334a/11
ķ.+larnıġa 327b/7	ķüç < ET <i>ķüç</i> Güç
ķur- < ET <i>ķur-</i> Kurmak	k. ķıl- 317a/5
ķ.-dılar 301a/1	k.+i 310a/4
ķurt < MK <i>ķurt</i> Kurt	ķüllī < Ar. Bütün
ķ. 312b/9, 313b/4	k. 308b/7
ķuruķ < ET <i>ķuruġ</i> < <i>ķuru-(X)g</i> Kuru	ķün < ET <i>ķün</i> Gün
ķ. 301b/8	k. 318b/6, 320a/4, 323b/10,
ķurut- < MK <i>ķurit-</i> ~ <i>ķurut-</i> Kurutmak	324b/2, 324b/8, 325b/1, 326a/1,
ķ.-may 314b/1	326b/4, 326b/7, 326b/11,
ķuş < ET (Uyg.) <i>ķuş</i> Kuş	327a/1, 327a/2, 329b/8, 329b/11,
ķ. 312b/9, 313b/5, 314a/3	332b/11, 333a/1, 334a/3,
ķ.+nıġ 313b/4	337a/10
Ķutbiddīn ‘Allāme (ö.a.) → Ķutbiddīn	k.+i 301a/8, 313a/3, 313a/7,
‘Allāme Beyzāvī	314a/5, 314b/9, 315b/7, 320a/2,
Ķ. 337a/1	320a/7
Ķutbiddīn ‘Allāme Beyzāvī (ö.a.) →	k.+ġaça 320b/1
Ķutbiddīn ‘Allāme	Ķünbez Emīr Temir (ö.a.)
Ķ. 337a/1	K. 329a/7
Ķ.+ni 336b/5	ķüev < ET <i>ķüdegü</i> Damat
ķutluk < MK <i>ķutluġ</i> < <i>ķut+LXk</i> Kutlu	k. érdiler 323b/9
ķ. 300a/1, 307a/9	L
ķutul- < ET <i>ķurtul-</i> Kurtulmak	
ķ.-dılar 303b/8	lakab < Ar. Lakap, takma ad

l.+ları 319a/9
l.+larını 326b/5
laṭīf < Ar. Hoş, güzel
1. 324b/9, 337a/1, 338a/10,
339a/5
l.+leri 329b/2
lāy < Far. Çamur
1. 334a/9
lāyık < Ar. Liyakatli, yaraşır
1. 308b/6, 319b/2
lāzım < Ar. Lazım, gerekli
1. **bol-** 311a/5
leb < Far. Dudak
1.+**ide** 329b/11, 334a/7, 334a/11,
339b/10, 340a/7
leşker < Far. Ordu
1.+**i** 340a/1
līkīn < Ar. > Far. < *līken* Ancak, ama,
lâkin
1. 320b/7, 325b/4, 331b/10

M

ma‘a < Ar. İle, birlikte
m. 318a/2
mağrib < Ar. Batı
m. 331a/6

mağrūr < Ar. Gururlu
m. **érdiler** 325a/6
maḥalle < Ar. Şehir, mahalle
m. 318b/3
maḥall < Ar. Yer
m. 328b/4, 329a/4
Mehāretife (y.a.)
M. 305a/3,
M. **érdi** 305a/6
M.+**niñ** 305a/7
maḥlukāt < Ar. Yaratılmışlar,
yaratıklar
m. 330b/2
maḳām < Ar. Makam
m.+**nı** 310b/3
m.+**da** 310b/4
maḳbere < Ar. Mezar
m. 318b/2, 334a/4
m.+**de** 320b/11
m.+**leri** 332a/5, 338b/4, 338b/7,
339a/2
maḳberegāh < Ar.+Far. *maḳbere+gāh*
Mezarlık
m. 331b/2
maḳşad < Ar. Amaç, maksat
m.+**larıge yét-** 325a/7
m.+**larıge** 317b/6, 324b/1

ma'kūl < Ar. Akla yatkın, akla uygun

m. 312a/2

māl < Ar. Mal, varlık

m. 311a/5

m.+nı 316b/6

mālik < Ar. Sahip olan, malik

m. 319b/8

ma'lūm < Ar. Bilinen, belli

m. bol- 319a/2, 319a/5, 328b/3,
330b/9, 336a/1

m.+dur 320b/2, 320b/11, 323b/1,
324b/2, 325/a/1, 339a/3

m.+durlar 319a/7, 319b/3

ma'mūr < Ar. Bayındır

m. 308b/9

ma'mūrlık < Ar.+T *ma'mūr+IXk*

Bayındırlık

m. érdi 305a/8

maña < ET *maña* Bana

m. 310a/11, 310b/1, 312b/4,
312b/7, 320a/8, 330a/5

ma'nevî < Ar. Manevî

m. 329b/5

Manşūr Bāb (ö.a.) → **Manşūr** , **Manşūr**
Ḥamīr, **Sultān Ḥamīr**, **Sultān Ḥamīr**
Ata, **Sultān Manşūr**, **Sultān Manşūr**
Ḥamīr

M. 335b/9

Manşūr (ö.a.) → **Manşūr Bāb** ,
Manşūr Ḥamīr, **Sultān Ḥamīr**, **Sultān**
Ḥamīr Ata, **Sultān Manşūr**, **Sultān**
Manşūr Ḥamīr

M. 310a/6

Manşūr Ḥamīr (ö.a.) → **Manşūr** ,
Manşūr Bāb , **Sultān Ḥamīr**, **Sultān**
Ḥamīr Ata, **Sultān Manşūr**, **Sultān**
Manşūr Ḥamīr

M. 310b/2, 311b/8, 312a/7,
312b/2, 312b/6, 313a/2, 313a/6,
313b/8

M.+ni 313a/5

maşlahat < Ar. İş

m. 317a/11, 317b/1

m. kı1- 300b/1, 317a/4, 327a/11

maşrıq < Ar. Doğu

m. 303a/9, 314a/9, 329a/8,
333/b/1

mecmū'a < Ar. Toplanmış, bir araya
getirilmiş

m. 328b/11

meczüb < Ar. Tanrı sevgisiyle
kendisinden geçen

m. ékenler 337a/4

meded < Ar. Yardım

m. 341a/7	m.+de 312a/1, 312a/11, 312b/10
Medinetü'l-beyzā (y.a.) bk., s. 106	m.+leri 318b/1
M. 301b/6, 306a/3, 306a/6, 306a/9	melāike < Ar. Melekler
M. érdi 301b/5	m. 330b/9
M. érmiş 316a/11	melik < Ar. Hükümdar, padişah
Medinetü'l-beyzā şehrini nūrı	m. 300a/6, 333/b/2, 333b/7
turur 306a/6	memleket < Ar. Memleket
Medīne-i münevvere (y.a.) bk., s. 106	m. kı1- 333a/5, 338a/2
M. 333a/10	merci' < Ar. Başvurulacak kişi
medrese < Ar. Medrese	m. 326b/1
m. 308b/11	merdān < Far. <i>merd+ān</i> Adamlar
m.+niñ 308b/2	m. 331b/5
m.+ge 308b/11	merdgārlik < Far.+T <i>merd+gār+IXk</i>
mefhūm < Ar. Kavram	Mertlik
m. 328a/2	m. 309b/4
mefṭā < Ar. <i>mevtā</i> Ölüler	merdūd < Ar. Reddedilmiş, kovulmuş
m. 308a/7	m. bol- 331b/8
m.+ğa 308a/7	merdüm < Far. < <i>merdum</i> İnsan, adam; halk
m.+sını 326b/2	m. 328b/5
m.+larnı 326b/3	m.+ni 325a/5
meğer < Far. Meğer	m.+leri 320b/10, 323a/8, 340b/4
m. 335b/4	m.+ler 324b/4, 326b/6, 333a/10, 340a/4
Mekke (y.a.) bk., s. 106	m.+lerni 328b/8
M. 333a/9	merḳad < Ar. Mezar
M.+deki 316a/3	
mekteb < Ar. Okul	

- m.** 329a/5, 329b/1, 329b/3,
333a/11, 334b/9, 336b/8, 340a/5
- m.+leri** 327a/9, 327b/10, 328b/4,
333b/5, 335a/2, 338a/8, 338a/11,
339a/7, 339b/7
- m.+lerige** 315b/7
- meretebe** < Ar. Rütbe
- m.** 330b/1
- m.+niz** 332b/8
- m.+nizni** 322a/7
- meretebeci** < Ar.+T meretebe+cX
- Mertebe
- m.** 333a/9
- mesāfet** < Ar. mesāfe Uzaklık, ara
- m.** 321a/4, 323a/5, 326a/11,
327b/2, 327b/10, 331a/9,
331b/11, 333a/6, 333b/2,
334a/7, 334b/8, 336a/6, 336b/4
- mescid** < Ar. Mescit
- m.** 301a/4, 301a/5, 306b/1,
307a/2, 324b/3, 324b/4
- m.+niñ** 310a/3
- m.+ni** 308a/9, 308a/10, 318b/3,
319b/5, 324b/5, 327b/1, 327b/1
- m.+ge** 320a/1, 327a/3
- m.+din** 320a/11
- m.+iniñ** 303b/11
- m.+ini** 310a/2
- m.+leri** 319b/4, 324b/4
- m. ribāṭ kıldur-** 316b/9
- mesned** < Ar. Mevki, makam
- m.** 320a/1
- meştūr** < Ar. Yazılı, yazılmış
- m.** 336b/10
- meşāyih** < Ar. Şeyhler
- m.** 318a/6, 318a/8
- meşgūl** < Ar. Uğraşan
- m.** 323b/11, 324a/3
- m. érdiler** 314a/7, 318b/10
- m. bol-** 325a/5, 338a/6
- meşhūr** < Ar. Ünlü, şöhretli
- m. érđi** 312a/8
- m.+dur** 320b/8, 328b/3
- meşveret** < Ar. Danışma
- m.** 332a/7
- Mevlānā** (ö.a.)
- M.** 311a/3, 315a/6, 315a/7,
315a/8, 315b/4, 315b/6, 318b/9,
321a/4, 325b/10, 335b/2, 336a/6,
336b/4
- M.+ge** 319a/2, 325b/2
- Mevlānā Aḥmed Semerkandī** (ö.a.)
- M.+ni** 325b/5, 326a/2
- Mevlāna Azāmeddīn** (ö.a.)

M. 338b/1	mezheb < Ar. Mezhep, yol
Mevlānā ‘Azāmeddīn Beyzāvī (ö.a.)	m. 319b/8, 335b/1, 335b/3
M.+ni 338b/1	m. bol- 335b/5
Mevlānā ‘Īmādeddīn Īspicāb (ö.a.)	m.+de 335b/6
M. 318/a/11	mez̄kūr/ mez̄kūr < Ar. Zikredilen, anılan
Mevlānā ‘Īmādeddīn (ö.a.)	m. 341a/1
M. 318a/10, 318b/7, 324b/7	m.+nı 339b/2
Mevlānā Lutfullāh (ö.a.)	m.+ge 331a/8
M. 332a/6, 332b/1	m.+dur 336b/2
Mevlānā Naşrūddīn (ö.a.)	mén Ben
M. 335b/2	m. 307b/3, 307b/7, 310a/11, 310b/4, 312b/6, 328b/9, 330a/8
Mevlānā Naşrūddīn Beyzāvī (ö.a.)	méndin Benden
M. 324b/9	m. 320a/9, 326a/3
Mevlānā Re’issüddīn (ö.a.) → Īmām	méni
Re’issüddīn	m. 322a/3, 340b/9
M. 321a/4	méniñ Benim
Mevlānā Seyfeddīn (ö.a.)	m. 314a/11
M. 325a/11	mihmān < Far. Misafir
Mevlevī Cāmī (ö.a.)	m. 300a/2
M.+ge 324b/7	mihmāndārçilik < Far.+ T
mevlid < Ar. Doğum, doğum zamanı	<i>mihmān+dāşten+çXIXk</i> Misafir
m. 329b/4	ağırlayan
mevzi ‘ < Ar. Yer	m.+ni 330b/5, 332b/6
m. 330a/1, 339a/9, 339b/2, 339b/9, 340a/6	mihrāb < Ar. Camilerde, mescitlerde
meydān < Ar. Meydan	yönelinen taraftaki duvarda bulunan
m. 331b/9	

ve imâmlık edene ayrılmış olan oyuk
girintili yer.

m.+da 320a/5

mihrbân < Far. *mih*+*bân* Sevgili

m. 330b/4

mihrbânçılık < Far.+T

mih+*bân*+çXIXk Güteryüzlülük,

sevgi, dostluk

m. kı- 340a/11

miqdâr < Ar. Miktar

m. 310b/9

mîl < Ar. Kara mili

m. 339a/8, 339b/9

miñ < ET *biñ/biñ* Bin

m. kişi érdük 339b/6

minnetdârlık < Ar.+T *minnet+dâr+IXk*

Minnetdarlık

m. 310a/5

mi'râç < Ar. Yükselme, göğe çıkma

m.+ke 306a/1

Mîr 'Alî Baba (ö.a.)

M.+nı 333b/6

M.+nı mürîdleri érdiler 321b/10

mişkâl < Ar. Yirmi dört kırat

ağırlığında bir tartı birimi

m. 303a/2

miskîn < Ar. Zavallı

m. 314a/4

Mîr Bahâüddîn Velî Yekpâ (ö.a.)

M. 321b/10, 322a/1, 333b/6,

334b/9, 339b/10

M.+ge 324b/11

Mîr Şâh Babâî Gâzi (ö.a.)

M.+ni 339b/10

mu Soru edatı; → **mu**

m. 311b/11, 312a/1, 312a/10,

312a/11, 314a/2, 316b/5, 317b/3

mu'aţtar < Ar. Hoş kokulu, ıtırli

m. 329b/4, 334b/9, 336b/8

m.+ları 335a/6

mu'azzam < Ar. Büyük, ulu

m.+ları 323b/6, 333a/7

mu'azzama < Ar. Büyük, ulu

m. 320b/6, 333a/10

muğ < Far. Ateşe tapan

m. 304b/5 , 305a/1

muğ-terşâ < Far. Ateşe tapan hristiyan

m. érdi 304b/4

muğâlif < Ar. Aykırı, zıt

m. kı- 325b/4

Muhammed (ö.a.) bk., s.101

M. 306a/10, 306a/10, 319b/10

Muhammed Dervîş Ata ö.a

M.+durlar 329a/11

Muḥammed Ḥanefīye (ö.a.)	m.+dur 330a/8
M. 319b/10	murād < Ar. İstek, arzu
Muhammed Şerīf Bāb Ğocduvānī	m. 317b/6
(ö.a.) bk., s.98	m.+ı bol- 341a/8
M. 333b/9	Muṣṭafā Kūlī Ḥāce (ö.a.) → Şeyḥ
muḥkem < Ar. Sağlam, dayanıklı	Muṣṭafā Kūlī Ḥāce
m. kı1- 340b/11	M.+ni 326a/8
muḥliş < Ar. Saf, halis	mutaşaddī < Ar. Müteşebbis
m.+leridin 333b/9	m. 319a/11
muhtaşar < Ar. Kısa, kısaltılmış	m. érđi 326b/8
m. kı1- 328a/1	mu'tteber < Ar. <i>mu'teber</i> Saygın, itibarlı
muḳtedā < Ar. Uyulan	m.+ge 324b/3
m. 324b/5, 329b/4	muvāfıḳ < Ar. Uygun
m.-yı zamān érđiler 323a/2, 336a/8	m. 328a/3
munda Buraya	m. bol- 333a/2
m. 332b/3	m.+dur 328a/2
mundağ Böyle, şöyle; bu şekilde, böylece, şöylece	muz < MK <i>buz</i> Buz
m. 302b/7, 307b/11, 312b/1, 316b/4, 324a/7, 337b/3	m. tut- 305b/1, 305b/3, 305b/10
mundın Bundan, buradan	m.+lar 305b/2
m. 300b/6, 302a/2	mü < Soru Edatı; → mu
munı Bunu	m. 311b/11, 312a/1, 312a/9, 312a/11, 312b/1
m. 306a/8, 333a/1	mübārek < Ar. Kutlu, kutsal
muntazır < Ar. Bekelyen	m. 300a/11, 302a/1, 304a/5, 315b/7, 320b/7, 321a/4, 323b/5, 327b/4, 327b/7, 330b/2, 334b/1
m. érđim 330a/6	

- m. bol-** 300a/1
- m.+leri** 322a/11, 323b/6, 329a/10, 333a/11, 333b/2, 333b/7, 334a/4, 319a/11, 334a/8, 335a/5, 336b/5, 338b/2, 339a/1, 339b/11, 340a/5, 340a/8
- m.+leridin** 338a/6
- müddet** < Ar. Süre
- m.+din** 331a/3, 331b/4, 333b/8
- müddetli** < Ar.+T *müddet+IX* Süreli
- m.** 330b/6
- müderislik** < Ar.+T *müderis+IXk* Profesörlük
- m.** 320a/1
- müfesser** < Ar. Yorumlanmış, tefsir edilmiş
- m.+din** 336a/4
- müfessirān** < Ar.+Far. *müfessir+ān* Yorumcular
- m.** 335a/3
- müjde** < Far. Sevinç haberi
- m.+lerini** 330a/5
- mükerreme** < Ar. Saygıdeğer, saygı gösterilen
- m.** 320b/6
- mülākāt** < Ar. Görüşme
- m. bol-** 321b/3
- mülk** < Ar. Mal varlığı
- m.** 307b/9, 309b/6, 337a/9
- m.+ni** 307b/7
- m.+ke** 307b/7
- mü‘min** < Ar. İnanan, iman eden
- m.** 328a/3
- m.+ler** 312a/1, 312b/1, 312b/11
- münādī** < Ar. Çığırkan, tellal
- m. kıldur-** 311a/4
- münāsib** < Ar. Uygun
- m.** 300b/8, 316b/8, 316b/11
- m. érdi** 308b/6
- münevver** < Ar. Aydın → **münevvere**
- m.** 329b/4, 334b/9, 335a/5, 336b/8
- münevvere** < Ar. Aydın → **münevver**
- m. kı1-** 333a/10
- mürākıbe** < Ar. Bakma
- m.+din** 322a/5
- mürīd** < Ar. Emreden
- m. érdiler** 322b/10, 323a/3, 323b/3, 323b/8, 325/a/1, 325a/4, 327a/7, 332a/2, 333a/8, 339b/1
- m.+leri** 321b/10
- müselmān** < Ar. Müslüman
- m.** 302a/10
- m.+larını** 340a/3

müstecāb < Ar. Dileği kabul edilmiş

m. kı1- 302a/11

müşkil < Ar. Güç, zor

m. 328b/8

müteberrik < Ar. Kutlu

m. 327a/10

mütehaddis < Ar. Meydana gelen,
ortaya çıkan

m. 335b/7

müteveccih < Ar. Dönük, yönelik

m. bol- 310b/5, 328b/7

N

nāçār < Far. *nā+çār* Çaresiz

n. 317b/11

naķīl < Ar. Nakleden, taşıyan; anlatan

n. 338b/3

naķl < Ar. Anlatma

n. 324b/10, 329b/8, 336a/7

n. kı1- 318b/4, 319a/11, 321a/6,
322a/1, 323a/6, 323b/10, 328b/3,
329b/8, 331b/3, 332a/2, 340a/1

n.+dur 329a/2

naķlī < Ar.

n. 333a/8

Naķşibendī (ö.a.)

N.+ge 323b/7, 323b/9

N.+ni 324a/11

nāma'lūm < Far.+Ar. *nā+ma'lūm*

Bilinmeyen

n. bol- 338b/4

n.+dur 321a/3, 331a/8

namāz < Far. *nemāz* Namaz

n. edā kı1- 306b/2

n. oķu- 310a/8, 311a/3

namāzgüzārlik < Far.+Ar.+T

namāz+güzār+IXk Namaz kılma

n. bol- 312b/11

nām < Far. Ad

n. 323b/6, 339a/1

nāmurādçılık < Far.+Ar.+T

nā+murād+çXIXk Muradına

ermemişlik

n. 313b/11

narķ < Ar. *nirķ* Fiat, resmî fiat

n. 311a/10

narı < ET *aņgaru* Uzak

n.+rağ 320b/5

naşr < Ar. Yardım

n. 328a/2

Naşrūddīn Baraķ (ö.a.)

N. érdi 327b/3

nāümīd < Far. *nā+ümīd* Ümitsiz

- n. 328b/10
- naẓar** < Ar. Bakma, bakış
n. 329a/4, 336a/3, 340b/7
n. **ḳıl-** 306a/2
- nebīre** < Ar. Kız torun
n. 340a/9
- necīb** < Ar. Soylu
n. 328a/2
- nefs** < Ar. Ruh, can
n. 333a/1
- Nemrūd** (ö.a.) bk., s.103
N. 303b/3, 303b/7
- nesl** < Ar. Kuşak, nesil
n.+**idin** 307a/4, 308b/8
- netīce** < Ar. Sonuç
n.+**lerni** 316b/4
- nevbet** < Ar. Sıra, nöbet
n. 309a/4
n. **sal-** 309a/3
- nezd** < Far. Yan
n. 331b/8
- né** < ET *ne* Ne
n. 300a/4, 306a/5, 306a/7,
310a/10, 310a/10, 311b/10,
312a/9, 312b/1, 314a/1
n. **turur** 317b/1
- néçe** < ET *neçe* < **ne+ça* Nice;
nasıl; ne kadar
n. 300a/10, 300b/7, 302a/5,
302b/7, 307b/3, 311b/2, 318b/6,
328b/6, 330a/7, 331a/3, 332a/11,
333a/1, 335b/1, 335b/7
n.+**si** 302a/10
- neçük** < ET *neçük* < **neçe+ök* Nasıl
n. 305b/6, 310b/1, 317a/9
- nége** < ET *negü* < *ne+gü* Nasıl, niçin
n. 310b/11, 315a/8
- néme** < ET *ne+mA* Nasıl, niçin,
hangi
n. 311b/7, 317a/4, 321b/5, 332b/7,
337b/3
- nikāh** < Ar. Nikah
n. **ḳıl-** 335a/11
- ni‘met** < Ar. Nimet
n. 311b/11, 312b/9
n.+**ler** 312a/11
- nisbet** < Ar. Kıyaslama
n. 319b/10
- Niṣāpūr** (y.a.) bk., s.107
N. **ḫalīfeleridin érđi** 318a/11
- niṣāne** < Far. *niṣānden* Nişan, hedef
n. 327b/6, 327b/9, 327b/10,
n. **birle** 333b/5

n.+si 327b/1	o.-p 306b/11
nīze < Far. Sūngü	oķu- < ET <i>oķı-</i> Okumak
n.+leri 315b/1, 315b/1	o.-yduur mu 312a/1
Nūh (ö.a.) bk., s.104	o.-dum 310a/8
N. 302a/11, 302b/1, 302b/4, 304a/1, 304a/6, 302a/9, 302b/11	o.-dılar 306b/2, 311a/3
nūr < Ar. Işık	o.-ŋ 330b/11
n. 3306a/2, 306a/5, 327b/3	o.-rsa 312b/10
n. 306a/6	o.-p 318a/2
Nureddīn Ata (ö.a.)	o.-r érđi 316a/10
N.+mı 320b/9	ol (I) O, zamir
nüşha < Ar. Yazılı belge	o. 313b/1, 315b/3, 315b/4
n. 318a/3	o. turur 317b/1
Nüşirevān-ı ‘Ādil (ö.a.) bk., s.104	ol (II) O, sıfat
N. 304b/8	o. 301a/5, 302a/4, 302a/6, 302b/11, 303a/1, 303a/3, 305a/4, 305a/8, 306a/1, 307a/9, 307a/10, 312b/3, 313a/7, 313a/7, 313a/10, 319a/7, 319a/7, 320a/9, 320b/8, 320b/10, 320b/10, 321a/3, 321b/8, 321b/10, 322a/7, 322a/9, 322b/4, 323a/3, 323a/4, 323a/8, 323a/9, 323b/1, 323b/4, 323b/9, 324b/2, 324b/5, 325a/2, 325a/9, 325a/11, 326b/2, 326b/4, 326b/7, 326b/9, 326b/10, 326b/11, 327a/8, 327a/9, 327b/1, 327b/1, 327b/6, 328b/2,
N.+ niŋ 304b/9	
O	
oĝlan < ET <i>oĝul+An</i> Oĝlan	
o.+lar 311b/11, 312b/10	
oĝ(u)l < ET <i>oĝı</i> /Oĝul	
o. 333b/11	
o.+ı 304b/9	
o.+larıduurlar 322a/1	
oĝurla- < MK <i>oĝurla-</i> Çalmak, hırsızlık yapmak	

331a/11, 333b/6, 334a/6, 336b/3, 337a/2, 338b/1, 338b/8, 338b/10, 339a/3, 339b/2	ol vilāyetni pādşası érdim 312b/6	or(u)n < ET <i>orun</i> Yer o.+uñ 301b/7 o.+umdın 310a/7 o.+ı érdi 303b/11 o.+mı 300b/10, 301a/4, 308a/10, 310a/3 o.+ıge 306b/6 o.+ıda 306b/1 o.+ıdın 312b/2, 337b/11 o.+mı 300b/3
olar Onlar o. 324a/4, 340b/8 o.+ge 315b/2 o.+nıñ 315b/1 o.+mı 318a/9, 327a/5	ol- < ET <i>bol-</i> Olmak o.-sam 333a/3 o.-sa 316a/4	orta < ET <i>orto</i> Orta o. 325b/2 o.+sıge 324a/7 o.+sıda 302b/11
oltur- < ET <i>olur-</i> Oturmak o.-up 334b/1 o.-ur érdiler 302b/6, 302b/7	on < ET <i>on</i> On o. 303a/7, 309b/4 o. ékki 303b/10, 315b/9 o. üç 305a/2 o. béş 331b/4, 333b/8 o. tokkuz 309b/2, 309b/2, 332a/10 o. miñ 308a/8, 309a/7, 309a/7, 309a/8, 324a/9 o. ékki miñ 309b/3	ot < ET <i>ot</i> Ateş o.+mı 303b/9 o.+ka 303b/4
orda Şehir o.+sı érdi 305a/3	Otluğ Yūnus Ata (ö.a.) → Otluk Yūnus Ata O. 338a/5 O.+mı 338b/4 Otluk Yūnus Ata (ö.a.) → Otluğ Yūnus Ata O.+mı 337a/8 Otrār (y.a.) bk., s.107 O. hānı érdi 309b/6 otuz/ottuz Otuz	

o. 301a/4, 313a/4, 315a/11, 315b/1	‘ö. 313a/6, 313b/11
otun < ET <i>otuŋ</i> Odun	ön- < MK <i>ön-</i> Bitmek, yetişmek
o. 303b/5, 303b/6, 332a/8	ö.-üpdür mü 311b/11, 312a/11
o.+mı 303b/7	‘öşre < Ar. <i>uŝr</i> Onda birlik vergi
otunçı < <i>otuŋ+çX</i> Oduncu	‘ö.+sini 339b/6
o. 309a/7	öt- < ET Geçmek
oygan- < ET <i>odğa-n-</i> < <i>udı-</i> Uyanmak	ö.-ti 302b/8
o.-ıp 313a/8	ö.-tiler 331a/1
	ö.-üp 307b/5
	ö.-künçe 330b/9
	ö.-ken 320a/6
	ö.-üp érdiler 318b/6
Ö	ötker- < ET (Uyg.) <i>ötkür-</i> Geçirmek
öl- < ET <i>öl-</i> Ölmek	ö.-ey 313b/11
ö.-di 304a/7, 320b/1, 325b/6	öy < ET <i>eb</i> Ev
ö.-diler 309b/9	ö. 300b/11, 303b/5
öldür- < MK <i>öl-tUr-</i> Öldürmek; →	ö.+ge 301a/2
öltür-	ö.+lerige 331a/2
ö.-mesdin 332b/10	öylük < ET <i>öy+IXk</i> Evlik
öltür- < MK <i>öl-tUr-</i> Öldürmek; →	ö. 313b/5, 314a/10
öldür-	öz < ET <i>öz</i> Kendi
ö.-ürler 332b/11	ö. 300a/9, 304b/6, 310b/10, 310b/10, 319b/2, 323a/2, 323a/3, 324a/3, 330b/10, 335b/8, 336a/8, 336a/9, 339b/4, 340a/1
ö.-di 305a/2, 309a/5	ö. muhlişleridin érdi 333b/9
ö.-diler 308a/3, 310b/9	ö.+i 332b/5
öltürüş < MK <i>öl-tUr-(X)ŝ</i> Öldürüş, öldürme	
ö.+ni 310b/10	
‘ömr < Ar. Ömür	

ö.+iñizni 332b/7
ö.+leri 307a/5, 320a/9
ö.+lerige 325b/3
ö.+lermi 332a/10, 332b/2
Özgan Ata
Ö. 340a/4
özge < ET *öz+gA* Başka
ö. 306b/7, 309a/11, 314a/6

P

pādišāh < Far. Padişah
p. 313a/2, 313a/7, 332a/11,
332b/2, 332b/4, 332b/7, 332b/9,
333a/4, 333b/2, 333b/7, 335a/8,
335b/3, 337b/2, 338a/1, 339b/4
pādišāh-ı mülk-i ‘Acem érdiler
337a/9
p. bol- 314a/2
p.+ıga 311a/7
p.+largā 308b/6
pādišāhlık < Far.+T *pādišāh+IXk*
Padişahlık
p. kıl- 307a/1, 314a/2
p.+ıñ 312a/7
pādišāhsız < Far.+T *pādišāh+sız*
Padişahsız

p. 314b/4
pādšā < Far. *pādšāh* Padişah
p.+sı 312b/6
Palas (y.a.)
P. 303b/11
parça < ET *barça* < *bar+çA* Parça
p. 305b/11, 305b/11
p. **parça bol-** 305b/8
pāybūslik < Far.+T *pāy+būsīden+IXk*
Ayak öpme
p.+ini 338a/3
pāyendāz < Far. *pāy+endahten* Ayak
atan
p. kıl- 337a/11
Pehlevī < Far. *pehlevī* Pehlevî
p. 318a/5
penāh < Far. *penāhīden* Sığınak
p.+ıda 304b/6
pencşenbe < Far. < *penc+şenbe*
Perşembe günü
p. 320a/2, 320a/7
pes < Far. Sonra
p. 335a/9
peydā < Far. Açık, ortada
p.+dur 329a/8
peygamber < Far. *peygām+borden*
Peygamber

p. 300a/8, 302a/9, 305a/9,
305a/9, 305b/4, 306a/1, 306a/4,
306b/1, 310a/6, 313b/3, 314b/9,
314b/11, 315a/4, 315b/8, 321a/8,
321b/6

p.+ni 319b/4

p.+din 303a/11

peyveste < Far. *peyvesten* Bitişik

p.-i ebrū çeşm érdiler 340b/2

pinhān < Far. Gizli

p. 311b/6

pīşbāz < Far. *pīş+bāz* Ortaya çıkma

p. çık- 303a/5, 313b/8, 317a/7

pür < Far. < *por* Çok fazla

p. 318a/9

pür-ā-nūr < Ar.+Far *pür+ā+nūr* Nur

dolu

p. 329a/5

R

rabbānī < Ar. Tüm varlığıyla Tanrı'ya
bağlanan

r. 330a/5

raḍiyallāhü ‘anh < Ar. Allah ondan
razi olsun

r. 305b/9

rāh < Far. Yol

r. 333a/5

raḥmet < Ar. Merhamet

r.+iğa 314b/3

raḥmeth’āh < Ar.+Far. *raḥmet+hāsten*

Rahmet isteyen

r.-ı ‘ālemiyān érdiler 330a/2

raḥmetu’llāhi ‘aleyh < Ar. Allah'ın
rahmeti onun üzerine olsun

r. 307a/3, 309b/10, 309b/11,
314b/6

ra‘iyyet < Ar. Halk

r.+ni 312b/7

rāst < Far. Uygun

r. kıl- 302b/2, 330b/11

rek‘at < Ar. Rekat

r. 306b/2, 310a/8

resūlullāh < Ar. Allah'ın elçisi

r. 305b/7

revā < Far. Uygun, layık

r. bol- 328b/8

ribāṭ < Ar. Kervansaray

r. 301a/1

r.+larmı 308a/9

risāle < Ar. Mektup

r. 333b/4, 336b/9

rivāyet < Ar. Söylenti

r. 335a/10, 335b/4	şadaka < Ar. Sadaka
rüberü < Far. <i>rū+be+rū</i> Yüzyüze	ş. kıl- 328b/6
r. bol- 310b/5, 321a/11, 321b/2	sadır < Ar. Çıkan
r.+ sıda 321b/3	s. 336a/4
rūhānī < Ar. Ruh ile ilgili	Şadr Ata (ö.a.)
r. 331a/2, 334b/11	ş. 338b/9
rūh < Ar. Can	şafā < Ar. Sefa
r. 318a/2, 318a/9, 320a/2, 328b/7	ş. 334b/11, 337b/8
r.+ ıdın 326b/9	şahābe < Ar. Hz. Muhammed'i görüp
r.+ larıdın 341a/7	konuşan müminler, sahabîler
ruḥşat < Ar. İzin	ş. 330a/2, 330b/3, 330a/10,
r. ber- 316b/10	330b/8
rūsitā < Ar. Köy	ş.+ ler 305b/3, 305b/6, 334a/8
r. 311a/8	ş.+ lerni 305a/10
Rūşenay Taşkendī (ö.a.)	ş.+ lerdin 305b/5
R. 339b/1	şāhib < Ar. Sahip
rūz < Far. Gün	ş.- i bātın érđi 316a/9
r. 315b/11	sāhipcemāl < Ar.+Far. <i>sāhip+cemāl</i>
	Güzel yüzlü
	s. 308b/5
S	şahīfe < Ar. Sayfa
Sa'adeddīn (ö.a.)	ş. 335a/6
s. 318a/11	şahrā < Ar. Kır, ova
şabah < Ar. <i>şabāh</i> Sabah	ş. 337a/5, 337a/11
ş. 327a/11	sakla- < MK <i>şak+IA-</i> Saklamak
şabūnçı < Ar.+T <i>sabūn+çX</i> Sabuncu	s.- dı 304b/6
s. 309a/8	

sal- < ET (Uyg.) *sal-* Salmak; atamak,
bırakmak; göndermek

s.-dı 303b/5

s.-dılar 307b/2, 309b/1, 311a/8,
330a/11

s.-sam 300b/6

s.-‘almadım 311b/10

saldur- < ET *sal-t(X)r-* Saldırmak

s.-dı 303a/3

salık < *sal-(X)k* Vergilendirme

s. kı1- 303a/6, 309a/6

şalla’lāhu ‘aleyhi ve sellem < Ar.
"Allah’ın rahmeti ve selāmeti üzerine
olsun!"

ş. 305a/9, 306a/4, 306a/7,
306b/1, 310a/11, 314b/11,
315b/8, 321a/9

Sām (ö.a.)

S. 302b/11

saḡa Sana

s. 312b/5, 316b/5

sansız < ET *san+sXz* Sayısız

s. 313b/1, 341a/5

sarāy < Far. serāy Saray

s. 308b/10

şarf < Ar. Harcama, gider

ş. 336a/3, 339b/7

sarı Taraf; tarafına, yanına

s. 319a/8

s.+ḡa 303a/9

Saryam (y.a.) bk., s.107

S. 300b/10, 301b/10, 301b/11,

302a/1, 303a/10, 303a/10,

303b/4, 304a/2, 305a/11, 305b/6,

305b/8, 306a/11, 306b/4,

307a/11, 309a/6, 311a/5, 313b/6,

313b/7, 313b/9, 314a/7, 314b/4,

315b/6, 316b/7, 317a/9, 317a/10,

317b/1, 319a/8, 322a/11, 325b/7,

326a/5, 341a/5

S. érđi 301b/6

S.+ı çerāḡı érđiler 340b/8

S.+nıḡ 301a/6, 301b/4, 303a/7,

306b/8, 307b/4, 317b/10

S.+nı 304b/6, 325a/3, 325a/8,

332a/6, 333a/6, 339a/6

S.+nı 302b/4, 304b/11, 306b/6,

311a/8, 318a/7, 321a/7, 326b/2,

339b/3

S.+ḡa 303a/3, 305a/1, 305a/10,

307a/6, 313b/6, 316b/7, 317a/5,

328b/5

S.+ge 309b/7, 323a/6, 327a/8,

328b/5

- S.+da** 301a/3, 302a/5, 303a/4,
308a/6, 308b/9, 328a/10
- S.+dın** 301b/3, 301b/11, 302a/8,
328a/5
- S.+dın** 314b/7
- sat-** < ET (Uyg.) *sat-* Satmak
- s.-ip** 310a/5, 317a/1
- şavma'a** < Ar. Mabet, ibadethane
- ş.** 301a/4
- ş.+nuñ** 301a/5
- ş.+ları** 303b/11
- savuk** < ET *soğı-(O)k* Soğuk
- s.** 305b/10
- sebeb** < Ar. Sebep
- s.** 337a/4
- s.+dın** 337b/3
- s.+idin** 301a/8, 307b/1
- Sebük Tegin** (ö.a.)
- S.** 306b/9, 306b/11, 307a/3
- sebze** < Far. *sebze* Yeşillik
- s.** 337a/10
- sefer** < Ar. Yolculuk
- s. kı1-** 307b/4
- s.+in** 307b/3, 307b/7
- sehv** < Ar. Yanlış
- s.** 336a/3
- selām** < Ar. Selam
- s. ay-** 330a/4
- s. kı1-** 330a/3
- s.+nı** 336b/1
- semā** < Ar. Gökyüzü
- s.+ğaça** 330b/2
- Semmāsī** (ö.a.)
- S.+ge** 332a/2
- Semerķand** (y.a.) bk., s.107
- S.** 303a/9, 311a/7
- S.+ge** 311b/2
- sengīn** < Far. *seng+īn* Taştan
- s.** 333b/10
- s. kı1-** 329a/8
- serdār** < Far. *ser+dāšten* Komutan
- s. serdār-ı ġāziyān** 339b/11
- s.+ımızge** 325b/6
- sergerdān** < Far. Perişan
- s. bol-** 319a/6
- s. kı1-** 319a/4
- ser-ħalka** < Far.+Ar. *Ser+ħalka* Halka halinde oturanların başı
- s.** 338b/8, 338b/11, 339a/1
- sevdā** < Far. Ticaret
- s.+ge** 323b/11
- Seyyīd Bedreddīn** (ö.a.)
- S+ni** 324b/6
- Seyyīd Ĥ'āce Ĥ'ān Ata** (ö.a.)

S. 329a/5	s.+lerge 302a/2
seyr < Ar. Seyir	sīrāb < Far. <i>sīr+āb</i> Suya kanmış
s. 337a/11	s. kı1- 316a/5
s. kı1- 337a/6	şohbet < Ar. Konuşma
sékkiz < ET <i>sékiz</i> Sekiz	ş.+leri 319b/1
s. 318b/5, 318b/6	soñ < ET <i>soñ</i> Son
sén < ET <i>sen</i> Sen	s. 300a/11, 301b/2, 302a/5, 302a/9, 303a/6, 303b/9, 311b/1, 314a/7, 317a/2, 322a/5, 332a/11
s. 324a/6	soñra < <i>soñ+rA</i> Sonra
séni Seni	s. 300a/3, 300b/5, 302a/2, 302b/4, 303a/8, 303b/3, 304a/1, 304b/1, 304b/8, 309b/9, 311a/4, 331a/3, 334a/11, 335a/11, 340b/7
s. 312a/7	sor- < ET <i>sor-</i> < *AT <i>sōr(a)-</i> Sormak → sora-
şıfat < Ar. Nitelik, özellik	s.-dum 312b/4
ş.+ıdın 326b/7	s.-dılar 305b/6, 306a/4, 310b/11, 337b/2
şıhhat < Far. Sağlık	s.-ğalı 311b/3
ş. 326b/10	sora- < *AT <i>sōr(a)-</i> Sormak → sor-
sır < Ar. <i>sırr</i> Giz	s.-dılar 313b/9, 315a/8
s.+larnı 325b/11	s.-madı 312a/4
s. kı1- 337a/6	sorağ < MK <i>soruğ</i> < <i>sor-(X)g</i> Haber
silsile < Ar. Zincir	s. 316a/4
s.+sini 318b/8	
siz < ET <i>siz</i> Siz	
s. 310b/3, 325b/6, 326a/3	
s.+ni biri 326b/2	
s.+ni 300a/1, 300a/2, 300a/7, 317a/10, 321b/6, 322a/7, 325b/3, 332b/8	
s.+ge 310b/1	
s.+ler 305b/11	

sormak/sormağ < MK <i>sormak</i> > <i>sor-</i> <i>mAk</i> Sormak	s. bolma- 316a/4
s. 312b/7, 331b/5	Şūfullāh (ö.a.)
sormağlığ < <i>sor-mAk+IXk</i> Sormak	Ş. 340b/7
s. 312b/4	Şūfī Nevrūz (ö.a.)
söz < ET (Uyg.) <i>söz</i> Söz	Ş.+nıñ 320b/3
s.+ni 312b/3, 322a/6	şūfī < Ar. Matasavvıf
s.+de 337b/9	ş. 341a/1
s.+dın 333a/4	ş.+ni 340b/10
s.+dür 312a/9	sultān < Ar. Hükümdar, padişah
s.+ümni 314b/11	s. 313b/3, 320b/6, 321a/9,
Sözük (ö.a.) → Sözük Ata	321b/6, 322b/2, 334a/7
S. 340b/4	s.+nıñ 322b/2
S.+imiz 340b/1	s.+nı 322b/6, 339a/7
Sözük Ata (ö.a.) → Sözük	s.+ğa 340a/9
S. 340b/5	s.+ı 306b/9
su < ET <i>suw</i> < <i>sub</i> Su	Sultān Ḥamīr (ö.a.) → Manşūr,
s. 314b/2, 334b/2, 334b/3,	Manşūr Bāb, Manşūr Ḥamīr, Sultān
337b/6, 338a/1	Ḥamīr Ata, Sultān Manşūr, Sultān
s.+nıñ 300b/9, 301b/7, 301b/9	Manşūr Ḥamīr
s.+nı 337b/1, 337b/8, 339b/5	S. 310a/2, 311a/3
s.+yı 300b/9, 300b/9	Sultān Ḥamīr Ata (ö.a.) → Manşūr ,
s.+dın 337b/10	Manşūr Bāb , Manşūr Ḥamīr, Sultān
s.+ları 305b/8, 305b/10	Ḥamīr, Sultān Ḥamīr Ata, Sultān
s.+larını 314a/11	Manşūr, Sultān Manşūr Ḥamīr
s.+lar 305b/1, 312b/8	S. 321a/5, 321a/8, 321b/1,
suāl < Ar. Soru	321b/4, 323a/10
	S.+nı 323a/10

Sultān Maṣṣūr (ö.a.) → Maṣṣūr,
Maṣṣūr Bāb , Maṣṣūr Ḥamīr, Sultān
Ḥamīr Ata Sultān Ḥamīr, Sultān Ḥamīr
Ata, Sultān Maṣṣūr Ḥamīr

S. 310b/7

S.+nı 311b/1

S.+nı 311a/6, 311b/5

Sultān Maṣṣūr Ḥamīr (ö.a.) →
Maṣṣūr, Maṣṣūr Bāb, Maṣṣūr Ḥamīr,
Sultān Ḥamīr Ata Sultān Ḥamīr,
Sultān Ḥamīr Ata, Sultān Maṣṣūr

S. 309b/9

Sultān Ḳara Tegin (ö.a.) → Ḳara
Tegin, Sultān Ḳara Tegin Ata, Ḳara
Tegin Ata

S.+ge 317a/2

Sultān Ḳara Tegin Ata (ö.a.) → Sultān
Ḳara Tegin, Ḳara Tegin Ata, Ḳara
Tegin

S. 316a/8

ṣūret < Ar. Yüz, surat

ṣ. 335b/2

ṣūretlik < Ar.+T ṣūret+IXk Bu
sebeple

ṣ. 340b/3

sūhan < Far. < sohen Söz, laf

s. 330a/3

sülük < Ar. Yola girme; tarikata girme

s.+nı 333a/5

sünek < ET sünek Kemik

s.+ini 304a/9

sünü < MK süñü Süngü, mızrak

s.+leri 311a/1

sür- < ET sür- Sür-

s.-üp 314b/1

Ş

ṣāfi‘ī < Ar. İmām Ṣāfi‘ī’nin kurduğu
mezhebe bağı olan

ṣ. 335b/5

Şā-gāzyāni Baba (ö.a.)

Ş.+nı 332a/1

ṣāh < Far. Padişah, padişah

ṣ. 317b/8, 323b/7, 323b/9,
324a/11, 335a/3

Şāh Kemāleddīn Civānmerd (ö.a.) →

Şeyḥ Kemāleddīn Civānmerd

Ş. 336b/7, 336b/9

Ş.+dürler 336b/9

ṣahādet < Ar. Tanıklık, şahitlik

ṣ. 329a/1

ṣākird < Far. ṣāgird Öğrenci, çırak

ṣ. 332a/8

ṣān < Ar. Şan

- ş. 313b/5
- şarkî** < Ar. Doğu ile ilgili
- ş. 322b/6, 322b/11, 323a/4,
336a/11, 337a/8, 338a/9, 339a/8
- şarkî-nümā** < Far.+Ar.
şark+î+numūden Doğu tarafını
gösteren
- ş. 325a/7, 332a/5, 334b/5,
335a/3
- şart** < Ar. Koşul, şart
- ş. 330b/4, 332b/6
- ş. **kıl**- 313b/11
- şāyān-ḳadd** < Far.+Ar. *şāyesten +ḳadd*
Uygun, yaraşır boy
- ş. 324a/1
- şāyed** < Far. Belki, şayet
- ş. 318a/9, 331b/6
- şāyetse** < Far. *şāyesten* Layık, yaraşır
- ş. **bol**- 314b/3
- şeb** < Far. Gece
- ş.+**din** 327a/11
- Şeddād** (ö.a.) bk., s.104
- Ş. **dék** 308a/1
- şefî** < Ar. Şefaatçi
- ş. 304a/5
- ş. **kıl**- 302a/3
- şehîd** < Ar. Şehit
- ş. **kıl**- 340a/3
- ş.+**ler** 340a/3
- şehr** < Far. Şehir
- ş. 300b/1, 300b/10, 301a/2,
301b/3, 302a/8, 303b/10, 304a/4,
306b/4, 314b/1, 314b/7,
315b/11, 316a/11, 322a/3,
328a/5
- ş. **éken** 306a/8
- ş.+**niñ** ige **tururlar** 315a/3
- ş. **sal**- 300b/6
- ş.+**niñ** 300b/1, 302b/11, 304b/3,
315a/1, 315a/2, 316a/1, 317b/6,
322b/1
- ş.+**ni** 304a/10, 304b/2, 314b/5,
314b/8, 317b/2, 322a/7, 322b/1,
322b/2, 322b/4
- ş.+**ge** 315a/10, 315b/9
- ş.+**de** 300a/9, 304b/3, 305a/2,
316a/4, 316a/5, 316b/1
- ş.+**din** 301a/10, 304b/7
- ş.+**i** 301b/3, 306b/4, 314b/4
- ş.+**iniñ** 300b/2, 314a/8
- ş.+**ini** 303a/9, 304a/2, 305b/6,
305b/8, 306a/6, 306a/10,
306a/11, 317a/9, 317a/10
- ş.+**ige** 302b/10, 303a/10, 303b/5

ş.+ide 300a/10, 306a/3, 307a/5, 307b/1	ş. érdiler 318b/5
ş.+lerdin 306b/7	ş.+leri 318b/6
ş.+igeçe 335b/10	şeyh < Ar. Şeyh, tarikat şeyhi
Şehriyār (ö.a.)	ş. 326b/5, 333a/7
Ş. édi 304b/10	ş.+ni 331a/10
şehrlík < Far.+T <i>šehr+IXk</i> Şehirli	Şeyh ‘Atṭār (ö.a.) → ‘Atṭār,
ş.+dur 315a/5	Ferīdüddīn ‘Atṭār, Hāce ‘Atṭār Velī,
şek < Ar. <i>šekk</i> Şüphe	Şeyh ‘Atṭār Velī
ş. kéltür- 318b/11, 319a/2	Ş. 324a/9
şer‘iāt < Ar. Din kuralları	Şeyh ‘Atṭār Velī (ö.a.) → ‘Atṭār,
ş.+ğa 333a/2	Ferīdüddīn ‘Atṭār, Hāce ‘Atṭār Velī
ş.+ımızda 332b/10	Şeyh ‘Atṭār
şer‘ī < Ar. Şeriatle ilgili	Ş. 323b/10, 324a/1, 324a/2
ş. 317b/11	Ş.+ni 323b/5
şerīf < Ar. Şerefli	Şeyh Ebū Sa‘id Otrārī (ö.a.)
ş. 324b/9, 329b/2, 338a/9, 339a/4	Ş.+ige 327a/4
ş.+ini 329b/9	Şeyh İshāk Velī (ö.a.) → İshāk Ata,
ş.+ide 317b/11	İshāk Bāb, İshāk Velī
ş.+leri 329b/6	Ş.+ni 327a/6
ş.+lerige 328b/7	Şeyh Kemāleddīn Beyzāvī (ö.a.)
ş.+leridin 318a/2	Ş.+ni 323a/5
şerīfe < Ar. Şerefli	Şeyh Kemāleddīn Civānmerd (ö.a.) →
ş. 320b/5	Şāh Kemāleddīn Civānmerd
ş.+leri 318b/2	Ş. érdiler 326a/9
şerīk < Ar. Ortak	Şeyh Muşafā Kūlī Hāce (ö.a.) →
	Muşafā Kūlī Hāce
	Ş. 340a/7

Şeyh Nureddin Taşkendi	320a/1, 320b/11, 323b/11,
Ş.+ge 327a/7	325a/6, 328b/9, 330a/10, 331a/5,
şeyhü'l-islâm < Ar. Şeyhülislâm	331b/6, 333a/3, 334b/1, 334b/3,
ş. 309b/11, 310b/2, 314b/5,	335b/5, 335b/11, 337b/6,
314b/8, 315b/3	337b/9, 339a/10, 340b/3, 340b/9
ş.+dın 310a/9	şol (II) < ET <i>şol</i> < <i>uş+ol</i> Şu (İşaret
Şeyh Salâhaddin Hârezmî (ö.a.)	zamiri)
Ş.+ğa 333a/7	ş. 325b/9, 328b/9
Şeyh Şahâbeddin İspicâb (ö.a.)	ş. sözde érdiler 337b/9
Ş. 329b/6	ş.+dur 319b/7, 327b/4, 334a/9,
şeyhlik < Ar.+T <i>şeyh+IXk</i> Şeyhlik	334b/10, 338a/5, 340b/10
ş. 318b/7, 319a/1, 319b/2	şu'be < Ar. Kısım, bölüm
şî'a < Ar. <i>şî'î</i> Şîî mezhebinde olan	ş.+ler 322b/5
ş. 335b/2	şunda Şurada
ş.+ler 319b/10, 327a/8	ş. 325a/11, 326a/4, 327a/11,
şikâr < Far. Av	340b/10
ş.+ge çık- 337b/1	ş. érdiler 331b/6
şimâl < Ar. Kuzey	şübhe < Ar. Şüphe
ş. 324b/5	ş. kıl- 318b/11
Şirkint (y.a.)	
Ş.+de érđi 305a/4	T
şiş- < ET <i>sış-</i> Şişmek	
ş.-ip 320a/11	tâ < Far. Tâ, dek, değin
şol (I) < ET <i>şol</i> < <i>uş+ol</i> Şu (İşaret	t. 304b/1, 308a/11, 308b/1,
sıfatı)	315b/11, 318a/1, 318a/8, 320b/1,
ş. 300a/1, 306a/9, 316b/1,	326b/10, 327a/11, 330b/2,
318b/6, 318b/11, 319b/7,	333a/1, 335b/10, 337b/8

ta'alluk < Ar. Ait olma, aitlik	‡. 321a/6
t. tap- 309b/7	
tā'at < Ar. İbâdet	‡. kıl - 311a/2
‡.+ ğa 314a/7	
tābi' < Ar. Uyan, bağlı	taḳı < ET <i>taḳı</i> Dahi, ise
t. 335b/8	t. 314a/11
t.+ dür 325a/11	taḳşır < Ar. Efendim
tābi'in < Ar. Hz. Muhammed'i	t. 320a/6
görenlerle görüşenler	ḫalāk < Ar. Boşanma
t. érdiler 328a/11	‡. 335a/9
tābūt < Ar. Tabut	Talas (y.a.)
t.+ ım 308a/3	T. 300a/10, 300b/2, 307a/5,
Tāceddīn ö.a.	307a/11
T. 326b/1	ḫaleb < Ar. İsteme, dileme
tağ < ET <i>tağ</i> Dağ	‡. kıl - 326b/9, 341a/8
t.+ ıda 304a/9	ḫālī' Ata (ö.a.)
t.+ larda 311b/10, 312a/10,	ḫ.+ dur 338a/10
312b/8	ḫālib < Ar. Öğrenci
ḫahāret < Ar. Temizlik	‡. 307a/7
‡. kıl - 310a/7	tam < MK Duvar, dam
ḫahmīnen < Ar. Tahmin yoluyla	t. 310a/8, 310a/9
t. 328a/6, 333b/9, 339a/9	tamām < Ar. Tam, tamam
ḫahşīl < Ar. İlim öğrenme	t.301b/2, 317a/1
t. 318b/4	t. bol - 310a/3
taht < Ar. Taht	tam'a < Ar. Tama etme
t. 341a/3	t.+ ıda 307b/9
ḫa'ife < Ar. Topluluk, zümre	taḫ < ET <i>taḫ</i> Tan, şafak
	t. at - 325b/7

tañ < ET *tañ* Şaşılabak şey

t. kal- 305b/4

tañtana < Ar. Gösteriş, debdebe

ṭ. 337a/4

tap- < ET Bulmak; elde etmek;

kavuşmak, hizmet etmek

t.-tı 309b/7

t.-tılar 325b/11, 335b/7

t.-tıñız 310b/3

t.-ıñlar 335a/10

t.-ıp 300a/6, 304a/5, 316b/9,
340a/2

t.-madılar 302a/7

t.-ıp érdiler 329a/2

t.-‘almadılar 303b/1, 302a/7

tapıl- < *tap-(X)l-* Bulunmak, elde edilmek

t.-dı 318a/4

t.-sa 318a/1

t.-sun 318a/9

t.-gan 341a/7

tapşur- < * *tap-(X)ş-Ur-* Teslim etmek; emanet etmek

t.-dılar 303b/3

t.-ay 330a/8

t.-ayın 307b/7

tārāc < Ar. Yağma, talan

t. kıldur- 324a/10

ṭaraf < Ar. Taraf

ṭ. 336b/8

ṭ.+ge 300a/5, 304b/8, 309a/3

ṭ.+dm 314a/11

ṭ.+ıda 319b/4, 320b/5, 320b/9,

322a/9, 322b/11, 326a/10,

326b/5, 326b/11, 327a/5,

327b/2, 330a/1, 331b/11, 332a/6,

333a/6, 334a/6, 334a/11, 334b/6,

334b/8, 335a/3, 336a/5, 336b/1,

336b/3, 337a/8, 338a/9, 338b/1,

338b/8, 339a/4, 339b/3,

339b/10, 340a/6

ṭ.+ıdaki 327a/1, 327a/2

ṭ.+ıdm 320a/4

ṭ.+large 330b/3

ṭ.+larıda 319a/8, 320b/2, 321b/9,

321b/11, 322b/7, 322b/7, 323a/4,

323a/10, 323b/1, 323b/5, 324b/3,

324b/5, 324b/8, 325a/2, 325a/7,

326a/7, 329a/10, 331a/6, 331a/9,

331b/1, 333b/6, 334a/3, 337a/2,

338b/5, 339a/8, 339b/8

tārīḥ < Ar. Tarih

t. 318a/1, 318a/3, 318a/4,

318a/4, 318a/5, 318a/5, 327b/11

t.+de 327b/8, 335a/6, 341/a/4	t.-mak 303b/4
t.+inde 329a/4	taşlık < ET <i>taş+I(X)k</i> Taşlı
tarik < Ar. Yol	t. 301b/8, 301b/9
t.+e 337b/6	tavaf < Ar. Tavaf
tarikāt < Ar. Tarikat	t. kı1- 306a/8, 306a/11, 316a/5,
t.+leridür 325b/1	317b/2
tarika < Ar. Tarikat	t.+ge 314b/10
t. 336a/4	tavuk < ET <i>taġu ~ takīġu</i> Tavuk
tart- < ET (Uyg.) <i>tart-</i> Çekmek	t.+nı 332b/10
t.-tım 313a/9	t.+dın 332b/11
t.-tılar 311a/10	t.+ıġa 333a/1
taşnif < Ar. Sınıflandırma	ta'yin < Ar. Atama
t. 332a/9	t. 318a/8
taş < ET <i>taş < AT *tāš</i> Taş	t. kı1- 314a/9, 314a/10
t. 307a/8, 309b/3	tāze < Far. Taze
taş < MK <i>taş</i> Dış	t. 332b/11
t.+ında 317b/10	ta'zīm < Ar. Saygı ile eğilme, saygı
t.+ıdadur 322b/1, 322b/4	gösterme
taşıt- < ET <i>taşu-t-</i> Taşıtmak	t. 338b/10
t.-ur érdiler 307a/11	t.+ler kı1- 303b/2
taşkarı < ET <i>taş+gArU</i> Dışarı	te'alā < Ar. Yüce olsun!
t. 301a/2, 301a/7, 301a/10,	t. 300a/2, 303b/9, 304b/6,
301b/3, 328a/5	317b/4, 317b/9, 322a/6,
Taşkend (y.a.) bk., s.107	326b/10, 330b/1, 341a/8
T. 302b/10	t.+nı 301b/1
T.+e 328b/1	t.+nı 307b/11
taşla- < MK <i>taş+IA-</i> Atmak; bırakmak	t.+dın 304a/11, 306a/6

tebārek < Ar. Mübarek etsin! t. 306a/6, 317b/4	t. kı1- 318a/1, 335b/1, 335b/5 t.+ dür 329a/4
teberrük < Ar. Mübarek sayma t. 300a/4, 306a/8	terk < Ar. Terk t. kı1- 333a/5, 338a/2
tefsīr < Ar. Yorum t. kı1- 336a/2	tertīb < Ar. Tertip t. birle 313a/4
teğbe < Ar. <i>tevbe</i> Tövbe t. kı1- 310b/8	tersā < Far. Hristiyan t.+ larnı 305a/1
tekfīn < Ar. Kefenleme t. 330b/11	teslīm < Ar. Teslim t. kı1- 324a/8
tek < MK <i>tek</i> Tek t.+ ide 326a/10	teveccüh < Ar. Yönelme t. 337b/7
ten < Far. Ten, vücut t. 318b/10, 319a/5, 326a/3 t.+ dür 331b/3 t.+ ler 325b/3	tevellüd < Ar. Doğma t.+ leri 318b/1
tenge Para birimi t.+ din 309a/7	Tevrāt < Ar. Hz. Musa'ya inen kutsal kitap T. 315b/10, 316a/10
teñiz < ET <i>teñiz</i> Deniz t. 306a/2	tezkire < Ar. Pusula t. 317b/8
Teñri < ET <i>Teñri</i> Tanrı T. 314b/3 T.+ niñ 313b/10 T.+ din 308a/1	tég- < ET (Uyg.) <i>tég-</i> Ulaşmak t.- di 304a/7, 309a/7, 309b/9
tepe < ET (Uyg.) <i>töpü</i> Tepe t. 302b/11	tégür- < ET (Uyg.) <i>tegür-</i> < <i>teg-gUr-</i> Ulaştırmak t.- ür érdiler 314b/2
tereddüd < Ar. Tereddüt	tégürmen < ET <i>tegirmen</i> Değirmen t. 308b/10
	témirçi < ET <i>témir+çX</i> Demirci

t. 309a/7	t. dék 323a/7
tınla- < ET (Orh.) <i>tın+la-</i> Dinlemek	tofrağ < MK <i>toprak</i> Toprak
t.-p turdılar 311b/8	t. 326a/5
t.-p turuñlar 311b/6	t.+ ım 324a/11
tırnağ < ET (Uyg.) <i>tırnak</i> Tırnak	toğrı < ET (Uyg.) <i>toğuru</i> Doğru
t. yétkür- 313a/11	t.+ sı 309b/2
tik- Dikmek	toğ < MK <i>tok</i> Tok
t.- di 307b/6	t. bol- 312b/10
t.- tiler 317a/7	tol- < ET <i>tol-</i> < AT <i>*tō-l-</i> Dolmak
til < ET <i>til</i> Lisân	t.- dı 315a/3
t. 301b/6	tonlık < ET <i>ton+lXk</i> Donlu, giysili
t. birle 301b/8, 301b/10	t. 319a/9, 325b/1
til < ET <i>til</i> Dil	toydur- < <i>toy-dUr-</i> < ET <i>toğ-gUr-</i> Doyurmak
t.+ ge al- 320b/8	t.- sa 316a/2
tile- < ET <i>tile-</i> Dilemek	t.- ğandın 316a/3
t.- y 318a/3	tört < ET <i>tört</i> < AT <i>*tōrt</i> Dört
t.- ydür-mén 304a/11	t. 300b/11, 302a/6, 303a/5, 304b/3, 305a/4, 307a/2, 308a/7, 308b/10, 309b/1, 313b/5, 314a/8, 314a/10, 318a/3, 320b/11, 322a/11, 337b/1
t.- r 303a/11	t.+ din 335b/9
t.- diler 330b/3	t. yüz 308a/6, 313b/5, 313b/5, 314a/3, 326b/2
t.- se 328b/10	t. yüz âdem 340a/2
t.- medim 313b/2	t. yüz kırk dört 308a/6
tille < Ar. Basamak	
t. 324a/10	
tişle- < ET <i>tişle-</i> < <i>tiş+la-</i> Isırmak, dişlemek	
t.- dim 313a/9, 313a/10	
tive < MK <i>tiwi</i> Deve	

- t. miñ** 307a/2
- t. yüz miñ** 300b/11, 308b/10
- törtünçi** < *tört+(X)nç(X)* Dördüncü
- t.** 305a/6
- ṭūfān** < Ar. Peygamber Nuh
zaminındaki su baskını, büyük sel
- t.+nı** 302b/1
- tuğ** < MK *tug* Tuğ
- t.** 321b/7
- tur- (I)** < ET *tur-* Durmak
- t.-updur** 321b/3
- t.-dı** 305a/2, 311a/11, 324a/4
- t.-dılar** 300b/4, 303b/10, 304b/3,
307a/5, 315b/10, 337b/11
- t.-ğıl** 317a/9
- t.-uñ** 321a/9, 326a/4
- t.-up** 312b/2
- t.-dılar érse** 305a/11
- tur- (II)** < ET *tur-* Olmak; (y.f.)
- t.-ur** 306a/7, 308b/1, 308b/2,
308b/4, 308b/8, 312b/8, 315b/5,
315b/5, 315b/10, 317b/1, 317b/1
- t.-urlar** 307a/4, 315a/3
- t.-dılar** 311b/8
- t.-uñlar** 311b/7
- t.-ar érdiler** 323a/8, 333b/5
- t.-ur érdiler** 316a/7
- tut-** < ET *tut-* Tutmak, yerleşmek,
kalmak
- t.-ar** 305b/10, 307a/8, 308a/5
- t.-dı** 324a/2
- t.-tı** 302b/8, 303a/9, 304a/1,
304b/2, 304b/9
- t.-up** 305b/2, 308a/2, 310b/11,
315a/8
- t.-kūnça** 304a/8
- t.-kannı** 305b/3
- ṭūṭīyā** < Ar. Göz ilacı
- ṭ.** 324a/11
- tün** < ET *tün* Gece
- t.** 310a/8
- türbet** < Ar. Türbe
- t.** 324b/8, 329b/4, 334b/9,
335a/6, 336b/8, 337a/1, 338a/9,
339a/4
- t.+leri** 320b/1, 320b/3, 323a/4,
323a/9, 326b/10, 328b/11,
331a/8, 334a/1, 334a/5, 334b/5,
336a/11, 341a/2
- t.+leridin** 327b/6
- t.+lermi** 340b/5
- Türken** (ö.a.) bk., s.108
- T.** 308b/5
- Türki** < T+Ar. *Türk+i* Türkçe

T. 301b/9	‘u.+dın érdiler 335b/3
Türkistān (y.a.)	‘u.+larige 335a/10
T. 302b/10, 313b/6 , 316a/11	uluġ < ET <i>uluġ</i> Büyük, ulu
T.+m 304b/11	u. 300b/3, 302b/6, 302a/8,
tüş < MK <i>tüş</i> Düş, rüya	313b/7, 329b/11
t. kör- 321a/8	u.+ları 300b/1
t.+leride 321a/8	uluġrak < Far.+T <i>uluġ+rak</i> Daha
tüş- < ET <i>tüş-</i> Düşmek; (y.f.)	büyük, daha ulu
t.-di 302b/11	u. 300b/6
t.-ti 303a/7, 303a/10, 305a/1,	uluġlık < <i>uluġ+lxk</i> Ululuk
309a/6	u.+ı 303a/7
t.-üp 304a/6	‘ulüm < Ar. İlimler
tüz < ET <i>tüz</i> Düz	‘u. 318b/1, 318b/4, 329b/7,
t.+de 306b/10	331b/2, 333a/8, 336a/7
tüzet- < <i>tüz+e-t-</i> Düzeltmek, tertip	un < MK <i>un</i> Un
etmek	u.+nıñ 314a/5
t.-ür érdi 308a/9	‘unşur < Ar. Eleman, unsur
	‘u. 324b/9, 329b/2, 338a/9,
	339a/4
	ur- < ET <i>ur-</i> Vurmak
	u.-madılar 332b/4
	u.-ar érdi 338a/8
	uruş- < MK <i>uruş-</i> < <i>ur-(X)ş-</i>
	Vuruşmak, savaşmak
	u.-dum 313b/1
	uruk < ET <i>uruġ</i> < <i>ur-(X)g</i> Dövüş,
	vuruş

U

u < Far. Ve

u. 329b/8, 324b/10, 336a/7,
338b/3

uç < MK *uç* Uç, kenar

u.+ı 306a/3, 306a/3, 310b/6,
310b/7

‘ulemā < Ar. Bilginler, alimler

u. 317a/5	ü.+ige 316b/2, 337b/2
usta < Far. <i>üstād</i> Usta	ü.+idin 304a/6
u. 309b/1	ü.+ide 310b/3
uşal < <i>uş ol</i> İşte, şu	ü.+idedürler 341a/2
u. 308a/6, 319b/5, 321a/6	üstād < Far. Usta, üstad
uyku < ET <i>udı-ğu</i> Uyku	ü. 325b/1, 329b/5, 336b/4
u.+da érđi 310b/9	ü.+nı 325a/9
uzun < ET <i>uzun</i> Uzun	ü.+ı 326b/3
u. 311a/2, 312b/3, 315a/10, 315b/3, 315b/4	ü.+larıge 329b/10
u. érđi 327b/5	üstüvār < Far. Sağlam
	ü. 330b/6, 330b/6
	Üşendag
	Ü. érđi 325a/10
	üzenü < ET (Uyg.) <i>üzeñü</i> Üzengi
	ü.+de 304a/8
	Üzer Bāṭınī (ö.a.)
	Ü. 308a/4
	V
üç < ET <i>üç</i> Üç	vācib < Ar. Gerekli, zorunlu
ü. 301b/4, 313a/6, 320b/1, 326a/1, 332b/3, 332b/11	v. 312b/5, 331b/8
ü. yüz 303a/5	v. érđi 312b/4
ü. yüz miñ 308b/9	v. turur 312b/8
üçinçi < <i>üç+(x)nç(x)</i> Üçüncü	vakf < Ar. Vakıf
ü. 305a/5, 328a/8	v. 317b/9
üçün < ET <i>üçün</i> İçin	v. kı1- 310a/5
ü. 305a/11, 305a/11, 331b/5, 314a/9, 315b/2, 316b/2	
ümīd < Ar. Umut	
ü. 328b/9, 331b/6	
üst < ET <i>üst</i> Üst	

- v.+ıge 308a/11
- v.+ı turur 308b/1, 308b/2
- v.+larmı 316b/10
- vākı‘āt** < Ar. Olaylar
- v.+da 313b/2
- vakt** < Ar. Vakit
- v.+mı 340a/2
- v.+de 305a/8, 308a/6, 318b/4, 321b/7
- v.+ıda 302b/11, 305a/9, 306b/9, 309a/2, 309a/9, 309b/11, 310a/2, 340b/8
- v.+ıında 324a/4
- v.+larıda 302a/8, 322a/2
- vaktāki** < Ar.+Far. *vakt+ā+ki* < *vakt+ī+ki* –ince, -diği zaman, -diğinde
- v. 325a/4, 328b/4, 338a/5
- vālide** < Ar. Anne
- v. 320b/5, 337a/7
- v.+leri 334a/5
- v.+lerini 322b/3
- V‘allāhu ‘ālem bis-sevāb** < Ar. Doğruyu en iyi bilen Allah’tır.
- V. 317b/7, 319b/11, 322a/8, 341a/3, 341a/9
- vāşıl** < Ar. Ulaşan, kavuşan
- v. bol- 324b/1, 338a/4
- vaşıyyet** < Ar. Vasiyet
- v. **kıl-** 340b/8
- vazīfe** < Ar. Görev
- v. 314a/6
- ve** < Ar., Far., T Ve
- v. 300b/3, 300b/7, 300b/9, 300b/9, 300b/10, 300b/10, 300b/11, 301b/8, 301b/11, 302a/10, 302b/3, 302b/8, 302b/10, 303b/2, 303b/6, 304a/11, 304a/11, 304b/11, 305a/1, 305a/2, 305a/3, 305a/6, 305a/8, 306b/2, 307a/10, 307a/4, 307b/6, 308a/9, 308b/5, 308b/6, 309a/7, 309a/8, 309b/6, 310a/2, 311a/10, 311a/10, 311a/11, 312a/2, 312a/8, 312a/10, 312b/7, 313b/2, 313b/7, 313b/10, 314a/4, 314a/10, 314b/1, 314b/7, 314b/10, 314b/11, 315a/1, 315a/2, 315a/4, 315a/4, 315a/8, 315b/6, 315b/8, 315b/10, 316a/2, 316a/2, 316a/4, 316a/5, 316a/6, 316a/7, 316a/7, 316a/8, 316b/6, 317a/1, 317a/6, 317a/8, 317a/10, 317a/11, 317b/2, 317b/4, 317b/9, 318a/4, 318a/5,

- 318a/6, 318a/8, 318b/2, 320a/1,
320b/11, 320a/1, 321a/1, 322a/6,
322a/8, 322a/8, 324b/5, 324b/9,
324b/11, 324b/11, 326a/11,
326b/3, 326b/8, 328a/3, 328a/9,
323b/6, 328b/8, 328b/10,
328b/11, 329a/2, 329b/2,
329b/4, 329b/4, 329b/7, 330a/4,
330b/9, 331b/2, 332a/2, 333a/9,
333a/9, 333a/10, 333b/11,
334b/9, 335a/6, 336a/3, 336b/8,
337a/4, 337a/4, 337a/2, 337a/5,
338a/9, 338b/3, 339a/4, 340b/3,
341a/6, 341a/9
- vebā** < Ar. Veba
v. **bol-** 302a/6
- vech** < Ar. Sebep
v. 327b/4
v.+**din** 332b/7
v.+**i** 319b/7, 334a/9, 334b/10,
338a/5
- vedā'** < Ar. Ayrılma
v. 331a/2
v. **kıl-** 302a/4
- vefā** < Ar. Vefa
v. **kılma-** 314b/3
- vefāt** < Ar. Ölüm
- v. 331b/9, 333b/8
v. **kıl-** 340b/7
- velī** < Ar. Ermiş
v. 316a/9, 320b/10
v. **bol-** 309b/10
- velīkin** < Ar. Ama, fakat, lakin
v. 329a/4
- vezir** < Ar. Vezir
v.+**ni** 311b/6
v.+**ler** 311b/7
v.+**leri** 312a/3
- vilāyet** < Ar. İl
v. 313a/1, 323a/6, 328b/5,
328b/5, 339b/4
v.+**niñ** 313b/4
v.+**ni** 312b/6, 332b/1, 335a/8,
335b/9
v.+**ğa** 304a/2
v.+**ke** 319a/3
v.+**iga** 302b/10, 308b/7, 313b/6
v.+**ide** 316a/11, 322a/10, 325b/7,
326a/5, 341a/5
v.+**inizde** 335b/4
v.+**lirmi** 311b/9
- virān** < Far. Yıkık
v. **bol-** 329a/7
- vü** < Far. Ve

v. 302a/2, 302a/3

vücüd < Ar. Varlık

v. 331b/8

v.+ğā 300a/2

Y

yā < Ar. Ey, hey

y. 305b/7, 310a/6, 310b/2,

312a/7, 313a/2, 313b/3, 314b/8,

315a/2, 328a/3, 336a/1

ya'nī < Ar. Yani

y. 324b/6

yād < Far. Hatırlama, anma

y. **bol-** 303b/7

y. **ķıl-** 315b/10

yağ- < ET (Uyg.) *yağ-* Yağmak

y.-ıpdur mu 311b/10, 312a/10

yaḥşı < ET *yaḥşı* < *yaḥış-I* İyi, güzel

y. 335a/8

yaḥşılık < *yaḥış-I+IXk* İyilik

y. **ķıl-** 307a/4

y.+ın 304a/10

yaқа < MK *yaқа* Yaka

y.+sında 308a/3

yaқın Yakın

y. 326a/7, 330b/8

yaltır- < ET *yaltır-* ~ *yaltrı-* Parlamak

y.-ap érđi 305b/2

yan < ET *yan* Yan, taraf, yön

y.+ıda 308a/4, 322a/9, 322b/8,

325a/8, 326a/7, 327a/6, 327a/10,

327b/2, 334a/2, 336a/6

yan- Yanmak

y.-ıp 311a/11

yana Yine; → **yana**

y. 302b/4, 316a/1, 341a/8

yanaş- Yanaşmak

y.-ıp 310b/5

ya'ni < Ar. Uzun lafın kıtası, yani

y. 305a/3, 305b/2, 306b/4,

313a/9, 318b/11, 329b/6, 335a/4,

335a/5

yaңı < MK *yeñ* Yeni

y. 300a/2

yapa- < Özb. Kapamak

y.-r érđi 327b/5

yārān < Far. *yār+ān* Dostlar

y. 337b/3

yarım < ET *yar-(X)m* Yarım

y. 309a/6, 317b/10, 328a/6

y.+nı 313a/10

y.+da 310a/8

y.+ı 313a/8

- yarī** < Far. Yardım
y. 304b/6, 313b/2
- yarmaq** < MK *yarmaq* Para
y. 308a/8
- yaş** < ET *yaş* < AT *yāş Yaş, gözyaşı
y.+ıñız 312b/3
- yaş** < Özb. Küçük
y. 319a/10
- yaşlik** < ET *yaş+IXk* Gençlik
y. 322a/2
- yat-** < ET *yat-* Yatmak
y.-ıpdur 337b/2, 340a/4
y.-ıpmiz 337b/6
y.-tım 313b/10
y.-tılar 330b/6
y.-ıñ 330b/5
y.-salar 332a/3
y.-ıp 324a/7
y.-қан 328a/5
y.-ıp érdim 313a/8
y.ıp érđi 321a/7
y.-ıp-sizler 337b/3
- yavıg** < ET *yaġu-(X)k* Yakın
y. 336a/1
y.+ında 300b/2
- yaz** < ET (Uyg.) *yay* Yaz
y. 331a/2
- ye-** < ET *yé-* Yemek
y.-diler 334b/4
- yekbäre** < Far. *yek+bār+e* Bir kez, bir defa
y. 306b/5, 320a/11
- yemek** < *yé-mAk* Yemek
y. 312b/7
- yene** < ET *yana* Yine; → **yana**
y. 301b/6, 302b/5, 306b/2, 309a/1, 310b/7, 313b/1, 313a/10, 314a/1, 314b/10, 315b/6, 316a/6
- yetīm** < Ar. Yetim
y.+lerge 314a/4
- Yessevī (ö.a.)** → **Ata Yessevī, H̡āce Aḥmed Yessevī, Aḥmed Yessevī**
Y. 330a/10
- yevm** < Ar. Gün
y. 326a/1
- Yezdcer Melik (ö.a.)**
Y. 304b/10, 304b/11, 305a/7
Y.+ke 304b/11
- yégirmi** < ET *yégirmi* Yirmi
y. 310a/3, 313a/3, 314a/10
y. **yétti** 300b/4, 301b/4
y. **miñ** 309a/10, 309b/8
- yér** < ET *yér* Yer, yeryüzü
y. 300b/8, 316b/8

- y.+ge** 321b/5, 325a/10
- y.+de** 300b/7, 301b/7, 301b/9, 308a/8, 316b/8, 339a/10
- y.+din** 317a/10
- y.+inde** 305a/11
- y.+lerni** 316b/11
- y.+leri** 305b/10
- y.+dür** 306a/5
- yéryüzi** < *yer+yüz+(s)I* Yeryüzü
- y.+de** 312a/8
- yét-** < ET *yétmek* Yetişmek, ulaşmak
- y.-er** 315b/1
- y.-ti** 300b/6, 309a/4, 309a/10, 332b/1
- y.-tiler** 313b/7, 317b/7, 325a/7
- y.-se** 302b/6, 302b/7, 323a/7, 328b/5
- y.-mes** 315b/2
- y.-er ékenler** 319b/3
- yétkür-** < *yét-gUr-* < ET *yét-Ur-*
Ulaştırmak
- y.-diler** 326a/1
- y.-medi** 313a/11
- y.-mişler** 301b/1
- y.-ebilmegey** 302a/3
- yétmiş** Yetmiş
- y.** 307a/1
- y. miş** 337a/11
- yétti** Yedi
- y.** 311a/9, 311b/9, 312a/8, 313a/10, 313b/10, 314a/1, 318b/10, 319a/3, 319a/3, 319a/5, 332a/9
- yığ-** < ET *yığ-* Yığmak
- y.-ip** 302a/1, 303b/6, 303b/7, 316b/7
- yıgıl-** < ET *yığ-(X)I-* Yıgılmak
- y.-ip** 304a/4, 307a/11, 311a/9, 314b/7, 314b/10
- yıkıl-** < ET *yık-(X)I-* Yıkılmak
- y.-dım** 310b/2
- y.-dı** 303a/1
- y. -ip** 304a/7
- yıl** < ET *yıl* Yıl
- y.** 300a/10, 300b/4, 301a/4, 301b/4, 302b/7, 303b/10, 304b/3, 305a/2, 305a/11, 307a/1, 309b/4, 311a/9, 311b/9, 312a/8, 313a/4, 313a/10, 313b/10, 314a/1, 314b/4, 315b/8, 315b/9, 318b/6, 331b/4, 333b/9
- y.+ğa** 302b/5, 302b/7
- y.+da** 302b/5, 309a/9, 310a/3, 314a/4

y.+dın 302a/5, 330a/8, 332a/11	y.+nı 341a/2
yılan < <i>MK yılan</i> Yılan	y.+da 307a/9, 308a/4
y.+nı 313a/8	y.+ımı 317a/1
yıbar- < <i>ıd-u ber-</i> Göndermek	y.+larını 314b/1
y.-dı 302b/1, 302b/10, 313b/6, 317a/2, 332b/3	yolı < ET <i>yol+ı</i> Kez, defa
y.-dılar 300a/5, 307b/6, 308b/7, 320a/10	y.+ı 304b/1, 315b/11
y.-ıñ 325b/6	yör- < ET <i>yorı-</i> < AT <i>*yōrı-</i> Yürümek → yörü-
yok < ET (Orh.) <i>yok</i> Yok	y.-diler 300b/7, 301b/3, 303a/9
y. 335b/2, 335b/4	y.-er ékenler 337a/5, 337a/6
y. érđi 305b/4, 306b/11, 309a/9, 320a/4, 322b/11, 326a/6, 327b/7, 330a/3	y.-‘alması érdiler 301a/7
y. érdiler 334b/3	yörü- < ET <i>yorı-</i> < AT <i>*yōrı-</i> Yürümek → yör-
y.+dur 323b/4, 327b/9, 338a/1, 339b/2, 341a/2	y.-p 329b/10
y.+tur 329a/3	y.-r érdiler 306b/10
yokal- < <i>yok+al-</i> Yok olmak	yörüt- < <i>yörü-(X)t-</i> < <i>yorı-(X)t-</i> Yürütmek
y.-madı 307a/2	y.-üp 314a/3
yokarı < ET <i>yokaru</i> < <i>yok+gArX</i> Yukarı	yurt < ET <i>yurt</i> < AT <i>*yūrt</i> Yurt
y. 306b/8	y.+larıñe 335b/8
yokat- < <i>yok+at-</i> Yok etmek	Yūsuf (ö.a.)
y.-ken 323a/7	y.+nıñ 300b/3
yol < ET <i>yol</i> < AT <i>*yōl</i> Yol	Yūsuf Hücāvendī (ö.a.)
y. 332b/3	Y. 318a/4
	Yūşa‘ (ö.a.) bk., s. 105
	Y. 315a/4, 339a/9
	Yuşak (ö.a.)

Y. 301b/3	ż.+dür 320b/3, 324b/8, 326b/4,
yut- < ET <i>yut-</i> Yutmak	326b/11, 327a/5, 327b/1, 332a/5,
y.-tular 330a/11	333b/1, 333b/6, 334b/5, 334b/8,
yürek < ET (Uyg.) <i>yürek</i> Yürek	335a/2, 336b/3, 336b/8, 338a/8,
y.+lerni 332a/4	340a/6
yüz (I) < ET <i>yüz</i> Yüz, çehre	ż.+dürler 327a/10, 334a/6,
y. 309b/1	338b/7
y.+ide 312a/8	żāhiri < Ar. <i>żāhiri</i> Dış görünüşle
y.+ini 316b/3	ilgili
y.+lerini 329b/9	ż. 329b/7, 331b/2, 333a/8
yüz (II) < ET <i>yüz</i> Yüz 100	ż.+de 318b/4
y. 301a/2, 308a/7, 309a/1,	zaḥmet < Ar. Sıkıntı, zahmet
309b/1, 309b/5, 309b/5, 313a/3,	z. yétkür- 301b/1
314a/4, 314a/5, 315b/8	żālim < Ar. Zalim
y. miñ 303a/4, 314a/4, 315a/10	ż. 307b/10
yüzlep < Özb. Yüzlerce	żālimṭab' < Ar. <i>żālim+ṭab'</i> < Zalim
y.-p 323a/8	yaradılışlı
	ż. érdiler 307a/7
Z	żālimlik < Ar.+T <i>żālim+lık</i> Zalimlik
żāhir < Ar. Görünen, açık, belli	ż.+ı 307a/8
ż. 323a/9, 324b/11, 326a/6,	zamān < Ar. Zaman
336a/11, 338b/1, 339a/8, 339b/2,	z. 306a/9, 323a/2, 329b/4, 330a/10,
339b/8	336a/8, 336b/4
ż. émes 331a/11,	z.+da 303a/3
ż. érmiş 323a/4, 326a/10,	z.+ıda 309b/1
	żarār < Ar. Zarar
	ż. yétkür- 301b/1

zemīnlik < Ar.+T <i>zemīn+lik</i> Zeminli	z.+larıge 337b/5
z. 316a/8	ziyāde < Ar. Fazla, çok
Zengī Ata (ö.a.)	z. bol- 312b/3
Z.+ge 325a/4	z. bolma- 311a/11
zerre < Ar. Zerre	ziyān < Far. Zarar
z. 316a/2	z. yétkür- 302a/3
zeyl < Ar. Ayrı	ziyāret < Ar. Ziyaret
z. 321b/7	z. 333a/9
zıkr < Ar. Zikir	z. üçün 305a/10
z. kı1- 318a/7, 332a/3	z. kı1- 320a/6
z. tapıl- 318a/9, 341a/6	z.+ke 315b/7
z.+ge 338a/6	ziyāretgāh < Ar.+Far. <i>ziyāretgāh</i>
z.+leride 338b/11	Ziyāret yeri, türbe
zindān < Ar. Zindan	z. 331b/10
z.+nıı 311b/4	zılm < Ar. Zulüm
z.+ğa 311a/7, 314a/1, 314a/2	z. kı1- 307b/1
z.+da 311b/9, 312a/8, 313b/10	zehre < Far. Cesurluk, yiğitlik
z.+dın 312a/5	z.+si 306b/11
zirā‘at < Ar. Tarım	
z. 337b/7, 337b/10	

6. SONUÇ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, ele alınan metnin dil özelliklerinden hareketle Türkçenin dönemleri içindeki yeri belirlenmeye çalışıldı. Metnin dil özelliklerine göre Eski Özbekçe⁶⁵ devrinde yazıldığı tespit edildi. Metinde tespit edilen Eski Özbekçe özellikler şunlardır:

1) Ek Uyuşmazlığı: Metinde tespit edilen ek uyumsuzluğu ile ilgili örnekler şunlardır:

kal'a iç+i+ğa (311a/9); *cüdā bolğan+lar+i+ge* (318b/5); *şeyhlik* (318b/7); *Hüdālik* (308a/1); *Kāşğar vilāyet+i+ğa* (308b/7).

2) Genitif eki +nİn yerine +nI eki kullanılmıştır.

Qara Tegin Ata+nı ata+sı (308a/10); *su+nı baş+i+n+da* (337b/1); *'Abdü'l'aziz Baba+nı mağrib taraf+lar+i+da* (331a/6); *kişi+ni ignesi* (307a/1).

3) İyelik 3. teklik ekinden sonra gelen isim çekim eklerinde zamir “n”si kullanılmaz. Ele alınan metinde zmir “n”si alan örnekler de mevcuttur.

her kişi+niñ mergarlık haqq+i+ğa (309b/4); *bu şehir+niñ haqq+i+da* (315a/1); *enhār+i leb+i+de* (329b/11); *Talas şehir+niñ yavuk+i+n+da* (300b/2); *şehir iç+i+n+de* (303b/10).

---

⁶⁵ Özbek dilinin tarihi gelişimini şöyle gösterebiliriz: *Eski Özbekçe*: Çağataycanın içerisinde Özbekçe unsurların çoğaldığı dönemdir. Çağataycanın son dönemlerini içerisine almaktadır. *Geçiş Dönemi Özbekçesi*: (1921-1940) Bu dönemde Özbekler önce Arap alfabesini, sonra da Türk dünyasında başlayan Latin alfabesine geçiş tartışmalarının etkisiyle Latin alfabesini kullanmıştır (Volkan Coşkun, **Özbek Türkçesi Grameri**, Ankara 2000, s. 27-28.) *Son dönem Özbekçesi*: Taşkent ağzının resmî yazı dili olduğu bu dönemde en dikkat çekici unsur Farsçanın tesiriyle vokal uyumlarının bozulmasıdır. Ancak Farsçanın etkisinin az olduğu Fergana, Hokant, Andican gibi bölgelerde konuşulan Özbekçede vokal uyumları bozulmamıştır (Yusuf Avcı, “**Özbek Türkçesinde Ünlü Uyumlarına Dair**”, Türk Dünyası 1997, S. 4, s. 166-172). Circautas da Özbekçenin müstakil bir yazı dili olarak 19. yüzyılda ortaya çıktığını belirtmektedir (Ilse Laude-Circautas, **Son Elli Yılda Edebî Özbekçenin Gelişmesi Üzerine**, Türk Kültürü Araştırmaları XV/1-2, 1976, s.80.).

4) Eserde, yeterlilik filleri Özbek Türkçesindeki gibi *al-* ve seyrek olarak kullanılan *bil-* fiilleridir. Yeterlik, birlikte kullanılan fiil kök ve gövdelerinin sonuna ünsüzlerden sonra -a, ünlülerden sonra -y zarf-fiil ekleri getirilerek yapılır:

al-al-ma-dı (304a/3, 304b/2, 311a/11); *boz-u-al-mas* (304b/1); *çık-ar-al-ma-dı+m* (313a/9); *taḳāt kıl-al-may* (311a/2); *sa-al-ma-dı+m* (311b/10); *tap-al-ma-dı+lar* (303b/1, 302a/7); *yétkür-e-bil-me-gey* (302a/3)

5) Metin, söz varlığı bakımından değerlendirildiğinde hacmine göre metnin kelime kadrosu bakımından bir hayli zengin olduğu ortaya çıktı. Söz varlığı incelenirken şahıs ve yer adları söz varlığının dışında tutuldu. Ayrıca kelimelerin kullanım sıklığı göz önüne alınmadı. Söz varlığı ile ilgili metinden elde edilen istatistikler aşağıdaki tablo ve şemalarda verildi.

Metnin Söz Varlığı	Metinde Kullanılan Sözcük sayısı
Moğolca	1
Türkçe + Arapça	2
Farsça + Arapça + Türkçe	3
Özbekçe	7
Farsça + Arapça	11
Farsça + Türkçe	12
Arapça + Farsça	14
Arapça + Türkçe	23
Farsça	188
Eski Türkçe	343
Arapça	514
Toplam	1118

Tablo-1

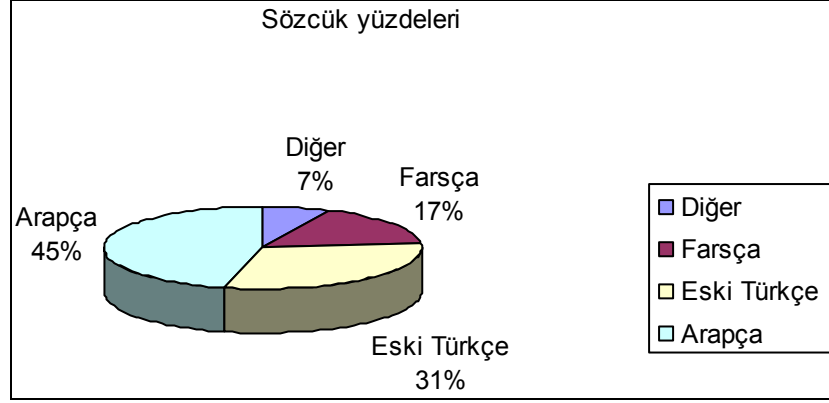
Kullanım sıklığı:

Çok kullanılanlar	Sözcük Sayısı	Daha Az Kullanılanlar	Sözcük sayısı
Farsça	188	Moğolca	1
Eski Türkçe	343	Türkçe + Arapça	2
Arapça	514	Farsça + Arapça + Türkçe	3
		Özbekçe	7
		Farsça + Arapça	11
		Farsça + Türkçe	12
		Arapça + Farsça	14
		Arapça + Türkçe	23

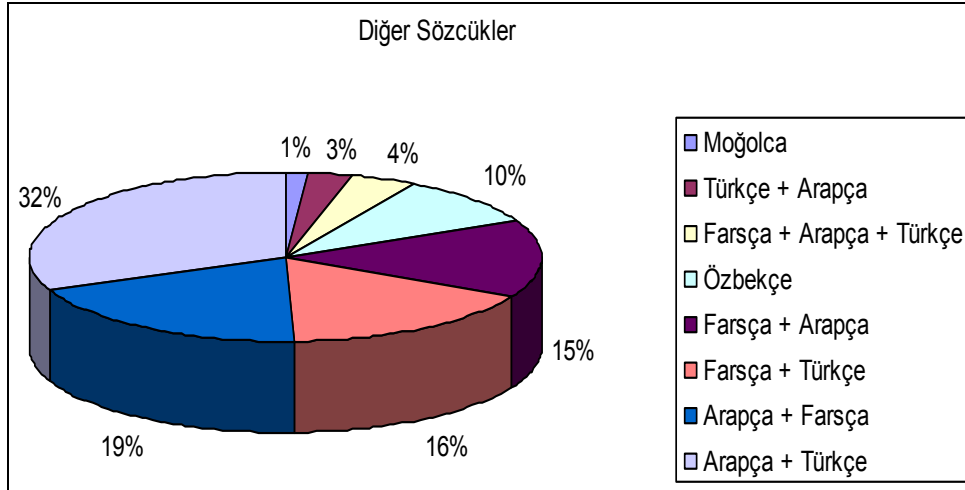
Tablo-2

Tablo-3

Tablo- 4

7. KAYNAKÇA

- ÂLİM ŞEYH, Muhammed Âlim Sıddıkî (1406/1986): *Lemehât min nefahâti'l-kuds* (nşr. M. Nezir Râncâ) İslâmâbâd-Lahor.
- ATALAY, Besim (1970): *Abuşka Lügâti veya Çağatay Sözlüğü*, Ayyıldız Matbaası A.Ş. Ankara.
- , Besim (1986): *Mahmud Kaşgarî Divanü Lügati't Dizini IV*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- AZAMAT, Nihat (1993): *Cevâhirü'l-ebrâr*, TDVİA, İstanbul, c.7, s.432.
- BARTHOLD, W. (2001): *Çimkent*, İA, Meb Yay., c. 3, s. 399.
- , W. (2001): *Türkistan*, İA, Meb Yay., c.12, s. 140-142.
- , W. (2001): *Taşkent*, İA, Meb Yay., c. 12/1, s. 38-41.
- BUHL, Fr. (2001): *Medîne*, İA, Meb Yay., c. 7, s. 459-471.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1984): *Türk Dili Tarihi II*, Enderun Yayınları, İstanbul.
- CEBECİOĞLU, Ethem (2004): *Tasvvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yayınları, İstanbul.
- CLAUSON, Sir Gerard (1972): *An Etimological Dictionary of Pre-thirteenth-Century Turkish*, Oxford.
- COŞKUN, Volkan (2000): *Özbek Türkçesi Grameri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TDK Yayınları: 752, Ankara.
- DARKOT, Besim (2001): *Irak* İA, Meb Yay., c. 5/2, s. 667-670.
- DEWEESE, Devin (1996): *The Mashâ'ikh-i Turk and the Khojagân: Rethinking the Links between the Yasavî and Naqshbandî Sufî Tradition*, Journal of Islamic Studies, VII/2, s. 180-207.
- , Devin (2001): *The Yasavî Order end Persian Hagiografy in Seventeenth-Century Central Asia, The Haritage of Sufisim*, Volume III, Oxford, s. 390-414.
- ECKMANN, Janos (2005): *Çağatayca El Kitabı* (Çev. Günay Karaağaç), Akçağ Yayınları/456, Kaynak Eserler/136, 3.baskı, Ankara.
- EISENBERG, J. (2001): *İshâk*, İA, Meb Yay., c. 5/2, s. 1074-1075.

- , J. (2001): *İsmâ'îl*, İA, Meb Yay., c .5/12, s. 1111.
- ERASLAN, Kemal (1993): *Ahmed-i Yesevî Divan-ı Hikmet Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları/ 546 Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Türk Klasikleri Dizisi/22, Ankara.
- , Kemal (1977): *Yesevî'nin Fakr-nâmesi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXII, s.45-120.
- ERDAL, Marcel (2004): *A Grammar Of Old Turkic*, Leiden-Boston.
- , Marcel (1991): *Old Turkic Word Formation: A Fuctional Approach to the Lexicon I-II*, Wiesbaden.
- ERGİN, Muharrem (2001): *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Basım-Yayım-Dağıtım, İstanbul.
- FAYDA, Mustafa ve diğerleri ; (2004): *Muhammed*, TDVİA, c.30, s. 408-481.
- FUAD, A. Suphi (2001): *Yûşa*, İA, Meb Yay., c. 9, s. 443-444.
- HACIEMİNOĞLU, M. Necmettin (1984): *Türk Dilinde Edatlar* (En Eski Metinlerden Zamanımıza Kadar –Yazı Dilinde-), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- HAZİNÎ, Ahmed b. Mahmûd, *Cevâhirü'l-ebâr min emvâci'l-bihâr*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY, nr. 3893, vr. 1b-164a.
- , Ahmed b. Mahmûd, *Menbau'l-ebhâr fî riyâzi'l-ebâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa, nr. 1425, vr. 1b-81b.
- HEFFENİNG, W. (2001): *Şâfi*, İA, Meb Yay., c. 11, s. 268-272.
- HELLER, Bernhard (2001): *Nemrûd*, İA, Meb Yay., c. 9, s. 192-194.
- , Bernhard (2001): *Nûh*, İA, Meb Yay., c. 9, s. 344-346.
- HUART, CL. (2001): *Nûşirevân*, İA, Meb Yay., c.9, s.370.
- KANAR, Mehmet (2002): *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul.
- , Mehmet (2008): *Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul.
- KARİMÎ, B. (2001): *Nîşâpûr*, İA, Meb Yay., c. 9, s. 302-304.

- KÖPRÜLÜ, Fuad (2003): *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Akçağ Yayınları, 10. Baskı, Ankara.
- , Fuad (2001): *Ahmet Yesevî*, İA, Meb Yay., c.: 1, s. 210-215.
- KRAMERS, J.H. (2001): *Otrâr*, İA, Meb Yay., c. 9, s. 457-458.
- KUFRALI, Kasım (2001): *Gucdûvânî*, İA, Meb Yay., cilt 4, s.820-821.
- KURNAZ, Cemâl; TATÇI, Mustafa (2000): *Yesevîlik Bilgisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- MACDONALD, D. B. (2001): *İsâ*, İA, Meb Yay.,c.5/2, s.1062-1064.
- Muhammed Şerîf el-Hüseynî, *Huccetü'z-zâkirîn li-reddi'l-münkirîn*, Süleymâniye Kütüphanesi, Reşid efendi, nr. 372, vr. 1b-203b.
- NEVÂYÎ, Ali Şîr (1996): *Nesâyimü'l-mahabbe min şemâyimi'l fütüvve*, (haz.) Kemal Eraslan, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1996): *Türk Sûfliğine Bakışlar*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- OKUYUCU, Cihan (1995): *Cevâhirü'l-ebâr min emvâci'l-bihâr* (I. Bölüm: İnceleme), Kayseri, s. V-XVI.
- ÖLMEZ, Zuhâl (1996): *Ebulgazi Bahadır Han Şecere-i Terâkime (Türkmenlerin Soykütüğü)*, TDAD: 3, Ankara.
- Özbek Tilinin İzahlı Lugati (1981) I/II Moskova.
- RİTTER, Helmuth (2001): *Attâr*, İA, Meb Yay., c. 2, s. 7.
- ROSS, E. Denison (2001): *Şeddâd*, İA, Meb Yay., c. 11, s. 381-382.
- SAFİYYÜDDÎN, Mevlânâ (1996): *Nesebnâme Tercümesi*, (nşr. Kemal Eraslan), İstanbul.
- SCHAEDER, H.H. (2001): *Semerkand*, İA, Meb Yay., c. 10, s. 469-471.
- SİĞNÂKÎ, Hüsâmeddîn Hüseyin b. Ali, *Risâle-i Hüsâmeddîn es-Sıgnâkî*, Özbekistan Fenler Akademisi, (Bîrûnî) Şarkiyat Enstitüsü Kütüphanesi, nr. 11084, vr. 1b-3a.

- STEINGASS, F. (1975): *A comprehensive Persian-English Dictionary*, (New Print), Beriut.
- SÛFÎ, Muhammed Danişmend, *Mir'atü'l-kulûb*, İsveç (Sweden), Universitätsbibliothek zu Upsala, No. 472/15, vr. 158b-177a.
- SÛMER, Faruk (1994): *Eski Türklerde Şehircilik*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları VII. Dizi-Sa.137, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- , Faruk (1999): *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I/II*, Türk dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- ŞEŞEN, Ramazan (2001): *İslam Coğrafyalarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları VII. Dizi-Sayı 173, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- TEKCAN, Münevver (2007): *Bayram Han'ın Türkçe Divanı*, Beşir Kitabevi, İstanbul.
- , Münevver (2007): *Hakîm Ata Kitabı*, Beşir Kitabevi, İstanbul.
- , Münevver (2008): *Hakîm Ata'nun Hz. Meryem Kitabı*, Beşir Kitabevi, İstanbul.
- TEKİN, Talat (2003): *Türkiye Türkçesi Grameri*, TDAD: 13, Ankara.
- TOGAN, Zeki Velidî (2001): *Herat*, İA, Meb Yay., c. 5/1, s. 429-442.
- TOSUN, Necdet (1997): *Yeseviliğin İlk Dönemine Ait Bir Risâle: Mir'atü'l-Kulûb*, İlam Araştırma dergisi, c.II, s.2 (Temmuz-Aralık).
- TUNA, Osman Nedim (1986): *Türk Dil Bilgisi*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü: 3, Malatya.
- ULUDAĞ, Süleyman (2001): *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- UZUNPOSTALCI, Mustafa (2001): *Ebû Hanîfe*, TDVİA, c.10, s.131-138.
- Vilâyetnâme: *Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî* (nşr. Abdülbâki Gölpinarlı), İstanbul 1995.
- WENSİNCK, A .J. (2001): *İdrîs*, İA, Meb Yay., c. 5/2, s. 933-935.
- , A .J. (2001): *İlyâs*, İA, Meb Yay., c. 5/2, s. 975-977.
- , A .J. (2001): *Hızr*, İA, Meb Yay., c.5, s. 458-462.

-----, A .J. (2001): *Mekke*, İA, Meb Yay., c. 7, s. 630-643.

-----, A .J. (2004): *Fir‘avn*, TDVİA, c.4, s. 640-642.

YILMAZ, Mehmet (1992): *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözlük* (Ansiklopedik Sözlük), Enderun Kitabevi, Enderun Yayınları : 35, İstanbul.

YUSUF, Berdak – TULUM, Mahur (1994): *Sözlük Özbekistan Türkçesi – Türkiye Türkçesi , Türkiye Türkçesi – Özbekistan Türkçesi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.

http://www.diyaret.gov.tr/kuran/meal.asp?page_id=573

http://www.diyaret.gov.tr/kuran/meal.asp?page_id=20

8.EKLER

8.1. Tıpkıbasım

۱۰۰

قوز ديلار هم دروازه ده الهی رباطه قیلدیلار او جمل
 سگه اچنده او جور تا شقار در هر یوز او یکا بر قوروق
 قاز ووردیلار چهرتا ویر علیهم السلام سر یامده
 او تو زیل بولدیلار مسجده جواریم نینک اورینیز صومعه
 قیلدیلار اول صومعه نینک هر کتیدین مسجده
 آیه بنا بولد سر یام نینک اطرافلار چنکلیپتان
 ایر در او میز او تا شقار چنکلیپ یورال ایر دیلار
 درنده لار نینک کتیدین هر کونده هم خلق حضرت اورس
 علیه السلام نینک آلدیلار یغیه گیلیپ خواه لبق قیلدیلار
 اورس علیهم السلام شهر دین تا شقار چنکلیپ
 هر چه درنده لار که حالم قیلدیلار ارجانور لار قوروق لار
 قیلدیلار

نینک لار خدار تعالی نینک منده لار یکا ضرور و رحمت بنگور
 اندوه بویون تمام درنده لار دین هم خلق غلام بولدیلار
 تا شقار چنکلیپ یور دیلار یوشق شهر سر یام دین
 هر مری بل ای کار بولغان ایر در سر یام نینک اچ آت
 بار ایر در بر آت مدینه البیضا ایر در بر آت ایجا ایر
 یغیه بر آت سر یام ایر در مدینه البیضا دیک عمر تیل
 هر له اور نولک کتیدین دیک بولور هر یوره ایله نینک
 ارا بر قوروق و تا شلیق بولالنه عبر تیل هر له سما
 دیر لار هر یوره ایله نینک ارا بر تا شلیق بولالنه
 تیل هر له سر یام دیر لار اورس علیهم السلام
 بو سر یام دین کتار بولدیلار ایر هر سر یام خلقین و غور

یغیب مبارک کویلاک لاریغ جنقاریب بر دیلا سرپام
 خلقیغه ایندیلازیم مندیبن سوکزه بیترلاکه بلا و کلبه
 تو بلا کینغی قیلیندیلا ریج ملا و شومون زیاک بیگولا
 پیلما او ییب و داع قیلدیلاز اول کویلاک بیخارک
 آلیب قویوب ایردیلازیم لیدیبن سونکی سهر بامده قشغ
 دیبا بولدور تور حصه آدمیدن بر حصه سی قالدر اول
 کویلاک ایستایا تاملدیلاز حضرت اوز بیتی استلاره
 وقت لازیده پیج سهر سهر بامیدن اولوع ایر ایرو
 ایندی سونک حضرت بیغیر کیلیب خلقیغه ایمانغ دعوت
 قیلدیلاز ایمان کیلنور مددیلاز بر پیج سهر بام بولد
 حضرت نوح دعا قیلدیلاز خدا عزوجل دعا لاریغ حاجا
 قیلدیلاز

قیلدیلاز طوفانغی یباردور حضرت نوح علیه السلام گیشغ
 یاسیت قیلیب ایمان کیلنور کان خلیق لاری بر اجمه کا
 چر دیلاز بولار خلاص بولدیلار و بل ایمان لاریلاک
 بولدیلار ایندیبن سوکزه حضرت نوح علیه السلام مینه سرپام
 آبا و قیلدیلاز هر یلده هر کور پی بلیک قیلدیلاز بر پیغ
 یستاپ اولتور و رایردیلار هر دروازه ده هر کور شینک اولوغ
 قیلدیلاز بر پیغ یستاپ اولتور و رایردیلار بر پیج بل موندانغ
 اولتور همسید حقیب همانغی توت و اطراف عالمغ ایر کلک
 بولدور اشقر پالار و یکانغی چریک شینک هر یل بار ایرو
 انغی نرستان و لایشکا یباردور اشقر پالار تار کیندیلاز
 تولا اول شهر شینک اورته نینده بر تیسیم بار پم این نوح قشیده نام

سکول مسجد که مستوفی و مشیر است و امام لیلک لاری
 بار ایروان در روز پنجشنبه در این شهر در ده پنجم کوه
 غایب بنام ایروان در این شهر کیم بواجو الدین خبر
 یوق ایروان در کوه خانه کعبه طرفین حاجی
 شریف الدین آلیخ بزرگ کتیب کتیب کتیب کتیب
 گور و بلاد کتیب بارت قبلیه بیدیه تقصیر او تکان
 پنجشنبه کوه زبول کتابخانه فلان عزیز یکان کان
 ایکان سیز فقیه منکا بسیر بار بسیر ایاد بارینک و بیدار
 اول کتیب او زلار کتیب لار خالد بلامین برب
 یبار و بلاد فقیه امانت کتیب ز آلی کتیب کتیب کتیب
 هر وقت کتیب بسیر کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب

تا اوج کوه پنجم قبض محبوب اولدرا ایشان تریب کتیب
 هم معلوم دور ایشان حنفیه کتیب کتیب کتیب کتیب
 ایشان کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب
 امام حنفیه بولان هم عصر ایروان ایشان کتیب
 قبله طرفیده اندک ناریراغ والدۀ کتیب کتیب
 معظمه کتیب کتیب کتیب سلطان العار فین فوج
 احمد بسیر کتیب کتیب لار باروز کتیب مبارک کتیب
 تیلکا آلی کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب
 کتیب کتیب ایاغ طرفیده کتیب امانت کتیب کتیب
 مردم لار اول کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب
 کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب کتیب

تا اوج

عزیز بار دور خواجہ ابراہیم و خواجہ سلیمان و خواجہ
 یحییٰ بن اسماعیل از خواجہ سلیم دور اول الحال الارض
 قبل از این معلوم دور اول که در این ایام عطا برده ۴
 یا چند کی مسافت حضرت مولانا در این ایام در تبرک
 قبل از این دور و وراثت سلطان خلیفہ تاتار که هم عمر
 ابرو و ملازمتی در این ایام در تبرک او شل حضرت در طایفه
 و شکر قلعه سر بام ز قباب یا تیب بام دور در تبرک
 سلطان خلیفہ تاتار که دور در تبرک او شل حضرت در طایفه
 حذا صلی علیہ وسلم ایضا در تبرک سلطان تاتار
 غارت از اجداد حضرت ادریس علیہ السلام از تبرک او
 الکتب ابرو و در تبرک او دور در تبرک او شل حضرت در طایفه
 در تبرک او

دیدار حضرت سلطان خلیفہ تاتار که در این ایام در تبرک
 دور دور و تبرک او حضرت امام زین العابدین در تبرک او
 در تبرک او دور دور و تبرک او دور دور و تبرک او
 حضرت سلطان خلیفہ تاتار ایضا در تبرک امام زین العابدین
 بیلان بوسه کانیجه از تبرک او ایضا در تبرک او
 ایضا در تبرک او فقیه در تبرک او ایضا در تبرک او
 نورانی در تبرک او ایضا در تبرک او ایضا در تبرک او
 ایضا در تبرک او ایضا در تبرک او ایضا در تبرک او
 طرفدار برده خواجہ ناصر الدین ولی در تبرک او ایضا در تبرک او
 حضرت در تبرک او ایضا در تبرک او ایضا در تبرک او
 طرفدار برده حضرت خواجہ ابو نصر فارسی در تبرک او ایضا در تبرک او

نقل هلیج که ایشان از کشتن بر لای بمقدار
 نوبت روز آدم این در لار کار و وقتن تا سب
 مسلمانان را زنده کشیدند قدر جمیع که لار ایشان
 اطراف را دیده باین معنی مردم لار ایشان از ایشان
 آنا دیده در لار قد مبارک لار باین کی علامت
 ظاهر دور ایشان قبله طرفه موضوع بلند
 جز ز بسیده حضرت محصطفی قلی خواجه قمر
 مبارک در بار دور که فرزندار محمد حضرت علی
 خواهر این در لار حضرت سید الانعم نبیره دختر
 دور لار ایشان با شید لار دیده بابا لارین
 خدمت لار یگا الیت بار در این در لار بابا لار
 حبیب

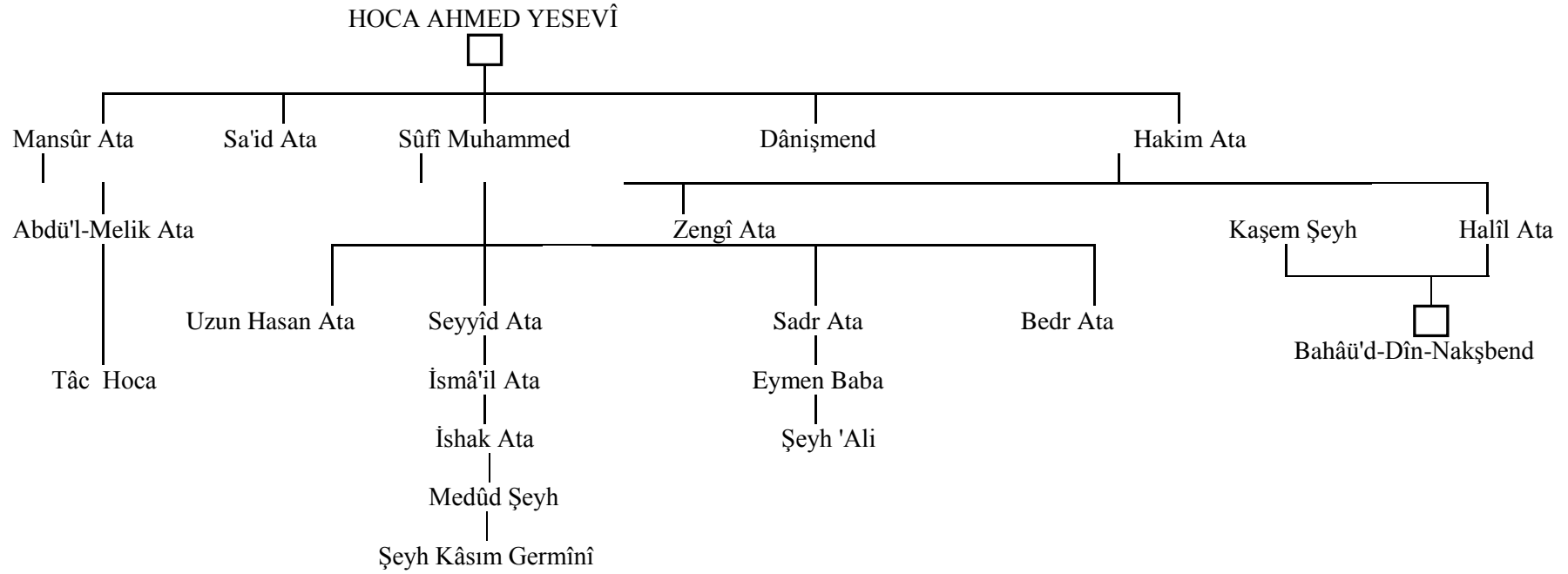
چلیک قیلد این تور این در لار که نیرند بسوز و لای
 خویس گیلد نیکر چونکه ایشان بسوز این در لار
 این در لار رسول صورت لیک آدم فر عرب در لار
 بسوز و لای در این در لار بنابرین ایشان مردم
 لار بسوز و لای آنا دیده در لار تربت لار این
 اینجند بر چله خانه لار بار دور که پشت دور
 ایشان وفات قیلغان دین بسوز و لار صورت
 بسوز و لای بر این در لار اولار و قیلنده و بیت
 قیلد یک منجه بدین رسول غار که قویون لار
 ایشان خواهر لار رسول دور که صورت لار
 قویون لار غار لار اغزین حیم قیلد لار بعضی

صومردن کز قاصی پنهان ایام غلامی
 یونیز او سینه در جور لاد غلامی پنهان
 در اختیار علم بالسر کتب کتاب بجزان اللی
 خیر بول فقیر حقیق از آیه کتاب آری کوزه کور کانی
 بیان قیلیم سر بام و لا یستیدر بیان پسر باب
 در لاد کتفون بوساله که عمل قلیت بول ذکر
 تا بیلکان بزرگ لاد روح لاد بیدین استعانت
 طلب قیلان شاه احمد هم بر مراد بول خواجه بودیا
 و خوان آخرت حاصل بول غار و احمد اعلم الصدای
 شهر بیضا اسپجارت شهر سر بام ایما سمو
 اولیا لاد جمع جابر شهر سر بام ایما سمو

ادیر پس نبی مرقم بنی خضر الیا سن کلیمی
 کل شهره سر اسمی شهر سر بام ایما سمو
 ادیر پس مسجد جامع زعفر مسجد قضا
 طاعت خانه قیلغان شهر سر بام ایما سمو
 ابراهیم خلیل احمد مسجد قیلغان
 عیب کن فیکون در کما شهر سر بام ایما سمو
 پیغمبر منعراج چقیب بیضا غم و عاقبت
 جبرئیل امین دیکان شهر سر بام ایما سمو
 ادیر پس نبی بناسی نورت پیغمبر عاسی
 نچه شهر ابتداسی شهر سر بام ایما سمو
 مردان غیب شمرده یوز و لاد بخر برد

ادیرس

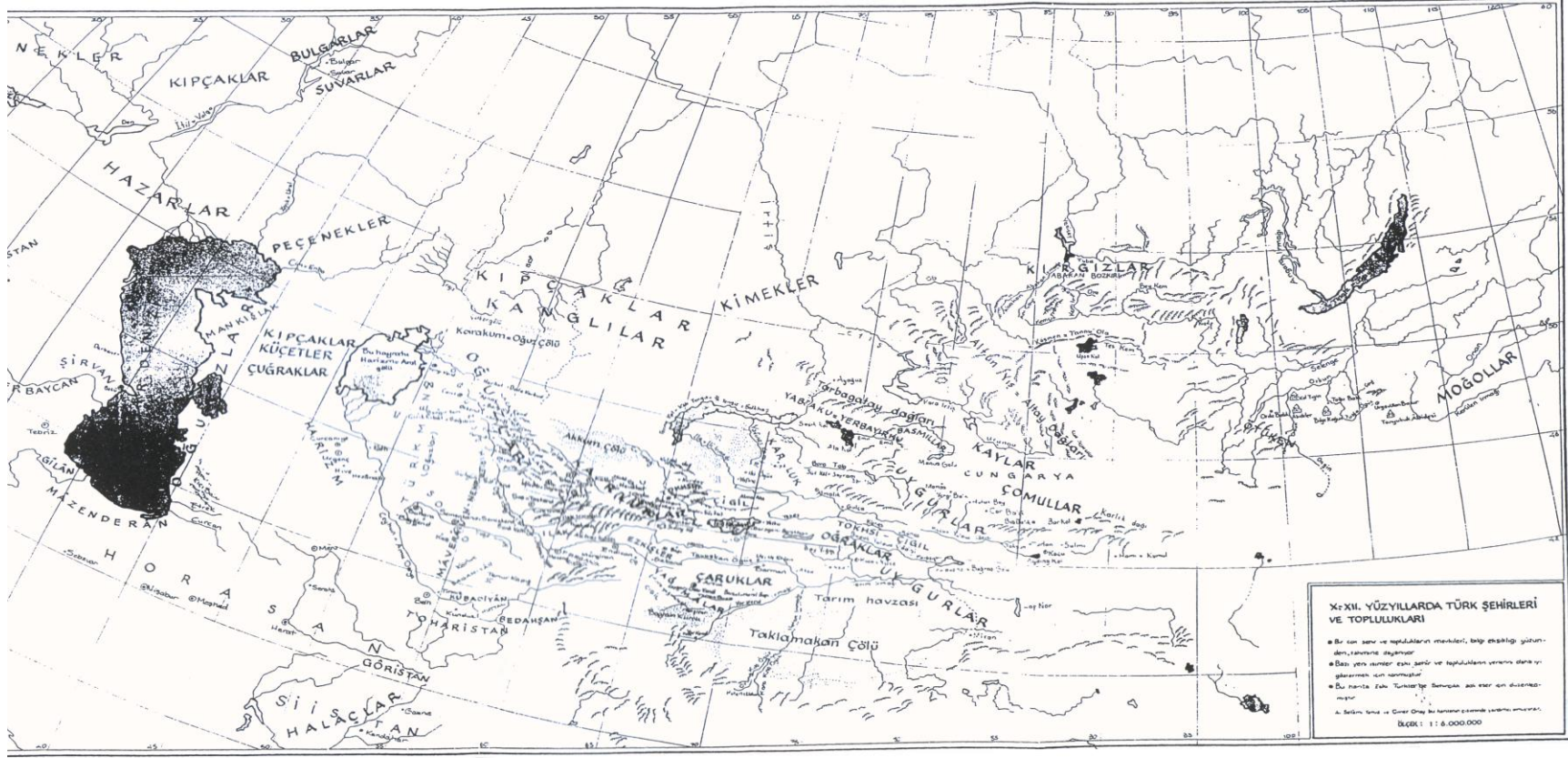
8.2. Yesevîlik Silsilesi Tablosu

Cevâhirü'l-Ebrâr, Reşâhât ve Tibyânü'l-Vesâ'il'e göre tanzim edilmiştir
—— Sülûk silsilesini gösterir.

8.3. Harita

\$Bu haritada Faruk SÜMER'in *Eski Türklerde Şehircilik* kitabından yararlanılmıştır

ÖZGEÇMİŞ

Serpil Yazıcı, 1984 yılında Şavşat'ta doğdu. İlk öğrenimini Şavşat'ta, orta öğrenimini İzmir'de tamamladıktan sonra 2002 yılında Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı yüksek öğrenimini 2006 yılında tamamladı. Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Programı'nda lisansüstü öğrenimine başladı. Ocak 2008'de Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Dili Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı. Halen bu görevi sürdürmektedir.